

פרשת קרח (באה"ק) ה'תשס"ו

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

קה א הודו ליהוה קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו: ב שירו־לו זמרו־לו
 שִׁיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הַתְּהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׁמַח לֵב א מִבְּקִשֵׁי יְהוָה: ד דַּרְשׁוּ
 יְהוָה וְעֹז בְּקִשׁוּ פָנָיו תָּמִיד: ה זְכֹרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מִפְתִּיּוֹ וּמִשְׁפָּטֵי־פָיו:
 ו זֶרַע אֲבֹרָהֶם עֲבָדוּ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטֵיו:
 ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאַלְפֵי דוֹר: ט אֲשֶׁר בָּרַת אֶת־אֲבֹרָהֶם וּשְׁבוּעָתוֹ
 לִישָׁחֶק: י וַיַּעֲמִידָהּ לִיעֲקֹב לַחֵק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֶּן
 אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלָתְכֶם: יב בְּהִיּוֹתֶם מִתֵּי מִסְפָּר כְּמַעֲט וְגֵרִים בָּהּ:
 יג וַיִּתְּהִלְכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אֲחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לַעֲשׂוֹק
 וַיִּזְכַּח עֲלֵיהֶם מְלָכִים: טו אֶל־תִּגְעוּ בְּמִשְׁחֵי וּלְנִבְיֵי אֶל־תִּרְעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעַב
 עַל־הָאָרֶץ כָּל־מִטֶּה־לֶּחֶם שָׁבַר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לַעֲבֹד נִמְכָּר יוֹסֵף: יח עָנּוּ
 בַּכָּבֶל רָגְלוֹ (כְּתִיב רַגְלָיו) בַּרְזֶל בָּאָה נִפְשׁוֹ: יט עַד־עַתָּה בְּא־דְּבָרוֹ אָמַרְתָּ יְהוָה
 צָרַפְתָּהּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתִּירָהּ מִשָּׁל עַמִּים וַיַּפְתַּחְהוּ: כא שְׁמוֹ אֲדוֹן לְבֵיתוֹ
 וּמִשָּׁל בְּכָל־קְנִיָּנוֹ: כב לְאַסֹּר שָׂרָיו בַּנִּפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יַחֲפֹס: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם
 וַיַּעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חַם: כד וַיִּפֹּר אֶת־עַמּוֹ מֵאֹד וַיַּעֲצֹמָהּ מִצְרָיו: כה הִפְךָ לִבְסֵם
 לְשֹׂנְאֵי עַמּוֹ לְהַתְנַפֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה עֲבָדָיו אֶהֱרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בוֹ: כז שְׁמוֹ־
 בֶּסֶם דְּבָרֵי אֱתוֹתָיו וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חַם: כח שָׁלַח חֲשֵׁף וַיַּחֲשֹׁף וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ
 (כְּתִיב דְּבָרָיו): כט הִפְךָ אֶת־מִימֵיהֶם לְדָם וַיָּמָת אֶת־דָּגָתָם: ל שָׂרֵץ אֶרֶץ
 צִפְרָדַּיִם בְּחֻדְרֵי מְלָכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כְּנִים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
 גְּשֵׁמֵיהֶם בְּרֹד אֵשׁ לְהַבּוֹת בְּאֶרֶץ־חַם: לג וַיִּךְ גִּפְנִים וַתֵּאֱנַתֶם וַיִּשְׁפֹּר עֵץ גְּבוּלָם:
 לד אָמַר וַיָּבֹא אֲרֵבָה וַיִּלַּק וַאֲיִן מִסְפָּר: לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאֶרֶץ־חַם וַיֹּאכַל פְּרִי
 אֲדָמָתָם: לו וַיִּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ־חַם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיִּצְיֵאֵם בַּכֶּסֶף וַיִּזְבֹּה
 וַאֲיִן בְּשִׁבְטָיו בּוֹשָׁל: לח שָׁמַח מִצְרַיִם בַּצֵּאתָם כִּי־נִפְל פָּחַדָם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׁ
 עָנָן לְמִסְךָ וְאֵשׁ לְהֹאִיר לַיְלָה: מ שָׁאֵל וַיָּבֹא שָׁלוֹם וְלֶחֶם שָׁמַיִם יִשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח
 צוּר וַיִּזְבּוּ מִיֵּם הִלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבָר קָדְשׁוֹ אֶת־אֲבֹרָהֶם
 עֲבָדָיו: מג וַיִּצְאָ עַמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן בְּרָנָה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֶרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל
 לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר א יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרָתוֹ יִנְצְרוּ הַלְלוּיָהּ:

קו א הַלְלוּ־יָהּ | הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ב מִי יִמְלֹל גְּבוּרֹת יְהוָה
 יִשְׁמִיעַ כָּל־תְּהִלָּתוֹ: ג אֲשֶׁר־יִשְׁמְרֵי מִשְׁפָּט עֲשֵׂה צְדָקָה בְּכָל־עֵת: ד זַכְרֵנִי יְהוָה
 בְּרָצוֹן עֲמָךְ פִּקְדֹנֵי בִישׁוּעֶתְךָ: ה לְרָאוֹת | בְּטוֹבַת בַּחֲרִיד לְשִׁמְחַת בְּשִׂמְחַת גּוֹיֶךָ
 לְהַתְּהַלֵּל עִם־נַחֲלֶתְךָ: ו חָטְאוּ עִם־אֲבוֹתֵינוּ הָעוֹנִינוּ הִרְשָׁעֵנוּ: ז אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם |
 לֹא־הִשְׁפִּילוּ נַפְלְאוֹתֶיךָ לֹא זָכְרוּ אֶת־רַב חֲסִדֶיךָ וַיִּמְרוּ עַל־יָם בַּיַּם־סוּף:
 ח וַיִּשְׁיַעֵם לְמַעַן שְׁמוֹ לְהוֹדִיעַ אֶת־גְּבוּרָתוֹ: ט וַיַּגְעַר בַּיַּם־סוּף וַיַּחֲרַב וַיִּזְלִיכֵם
 בַּתְּהוֹמוֹת בַּמִּדְבָּר: י וַיִּשְׁיַעֵם מִיַּד שׁוֹנֵא וַיַּגְאֵלֵם מִיַּד אוֹיֵב: יא וַיַּכְסּוּ־מִים צָרִיהֶם
 אֶחָד מֵהֶם לֹא נֹתַר: יב וַיֹּאמִינוּ בְּדִבְרֵי יִשְׁרָאֵל תְּהִלָּתוֹ: יג מָה־רוּ שָׁכְחוּ מַעֲשָׂיו
 לֹא־חָפוּ לַעֲצָתוֹ: יד וַיִּתְּאוּ תַּאֲוָה בַּמִּדְבָּר וַיִּנְסוּ־אֵל בִּישִׁימוֹן: טו וַיִּתֵּן לָהֶם
 שְׁאֵלָתָם וַיִּשְׁלַח רֶזֶן בְּנַפְשָׁם: טז וַיִּקְנְאוּ לְמֹשֶׁה בַּמַּחֲנֶה לְאַהֲרֹן קְדוֹשׁ יְהוָה:
 יז תִּפְתַּח־אָרֶץ וּתְבַלַּע דָּתָךְ וְתִכַּסּ עַל־עֲדַת אֲבִירֶם: יח וּתְבַעֲר־אֵשׁ בַּעֲדָתָם לְהַזְכִּיר
 תְּלַהֲט רִשְׁעִים: יט יַעֲשׂוּ־עֵגֶל בַּחֲרֵב וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַמַּסַּכָּה: כ וַיִּמְרוּ אֶת־כְּבוֹדֶם
 בַּתְּבִנִּית שׁוֹר אֲכָל עֵשָׂב: כא שָׁכְחוּ אֵל מוֹשִׁיַּעֵם עֲשֵׂה גְדֻלּוֹת בְּמִצְרַיִם:
 כב נַפְלְאוֹת בָּאָרֶץ חֶם נִזְרָאוֹת עַל־יָם־סוּף: כג וַיֹּאמֶר לַהֲשִׁמִּידֶם לוֹלֵי מֹשֶׁה בַּחֲרִידוֹ
 עָמַד בַּפֶּרֶץ לִפְנֵי לְהַשִּׁיב חֲמָתוֹ מִהֲשָׁחִית: כד וַיִּמָּאֶסוּ בָּאָרֶץ חֲמֻדָּה לֹא־הָאִמְינוּ
 לְדַבְּרוֹ: כה וַיִּרְגְּנוּ בַּאֲהֻלֵּיהֶם לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה: כו וַיִּשָּׂא יְדוֹ לָהֶם לְהַפִּיל אוֹתָם
 בַּמִּדְבָּר: כז וַלְהַפִּיל זֶרַעַם בְּגוֹיִם וּלְזוֹרוֹתָם בָּאֲרָצוֹת: כח וַיַּצְמִדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ
 זִבְחֵי מֵתִים: כט וַיַּכְעִיסוּ בְּמַעַלְלֵיהֶם וּתְפָרִיץ־בָּם מַגִּפָּה: ל וַיַּעֲמִד פִּינָחָס וַיַּפְלֵל
 וַתַּעֲצֹר הַמַּגִּפָּה: לא וַתַּחֲשֹׁב לוֹ לְצְדָקָה לְדֹר וָדֹר עַד־עוֹלָם: לב וַיִּקְצִיפוּ עַל־מִי
 מְרִיבָה וַיִּרַע לְמֹשֶׁה בַּעֲבוּרָם: לג כִּי־הִמְרוּ אֶת־רוּחוֹ וַיִּבְטָא בְּשִׁפְתָיו: לד לֹא־
 הִשְׁמִידוּ אֶת־הָעַמִּים אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לָהֶם: לה וַיִּתְּעַרְבוּ בְּגוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם:
 לו וַיַּעֲבְדוּ אֶת־עֲצִבֵּיהֶם וַיְהִי לָהֶם לְמוֹקֵשׁ: לז וַיִּזְבְּחוּ אֶת־בָּנֵיהֶם וְאֶת־בָּנוֹתֵיהֶם
 לְשִׁדִּים: לח וַיִּשְׁכְּחוּ דָם נָקִי דַם־בָּנֵיהֶם וּבָנוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר זָבְחוּ לַעֲצָבִי כִנְעַן וַתַּחֲנַף
 הָאָרֶץ בַּדָּמִים: לט וַיִּטְמְאוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם וַיִּזְנוּ בְּמַעַלְלֵיהֶם: מ וַיַּחֲרֹ־אֶף יְהוָה בַּעֲמּוֹ
 וַיִּתְּעַב אֶת־נַחֲלָתוֹ: מא וַיִּתְּנֵם בְּיַד־גּוֹיִם וַיִּמְשְׁלוּ בָהֶם שְׁנֵאֵיהֶם: מב וַיִּלְחָצוּם
 אוֹיְבֵיהֶם וַיַּנְעוּ תַּחַת יָדָם: מג פְּעָמִים רַבּוֹת יַצִּילֵם וְהִמָּה יִמְרוּ בַּעֲצָתָם וַיִּמְכּוּ
 בַּעֲוֹנָם: מד וַיֵּרָא בָּצָר לָהֶם בְּשִׁמְעוֹ אֶת־רִנָּתָם: מה וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ וַיִּנָּחֵם כָּרַב
 חֲסִדּוֹ: מו וַיִּתֵּן אוֹתָם לְרַחֲמִים לִפְנֵי כָל־שׁוֹבֵיהֶם: מז הוֹשִׁיעֵנו | יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ
 מִן־הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קְדוֹשְׁךָ לְהַשְׁתַּבַּח בְּתִהְלֶתְךָ: מח בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי
 יִשְׂרָאֵל מִן־הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וְאָמַר כָּל־הָעַם אֱמֹן הַלְלוּ־יָהּ:

מפתח כללי

- א) מזמורי תהילים ק"ה ק"ו.....ב
- ב) מאמר ד"ה והנה פרח מטה אהרן ש"פ קרח, א' דר"ח תמוז ה'תשל"ג.....ה
- ג) שיחת ליל ג' תמוז ה'תשמ"ב.....יא
- ד) לקוטי שיחות (בלה"ק) ש"פ קרח.....יח
- ה) שיעורי תניא לשבוע פרשת קרח.....כא
- ו) לוח "היום יום" לשבוע פרשת קרח.....לב
- ז) אגרות קודש.....לד
- ח) שיעורי רמב"ם – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת קרח.....לו
- ט) שיעורי רמב"ם – פרק אחד ליום לשבוע פרשת קרח.....נב
- י) שיעורי רמב"ם – ספר המצוות לשבוע פרשת קרח.....נו
- יא) ביאורים לפרקי אבות פרק רביעי.....נט
- יב) ספר הזכרונות (בלה"ק) – פרק קי"ח.....ס
- יג) חומש, רש"י ותרגום אונקלוס פרשת קרח.....סג

בית דין רבני אנ"ש בארה"ק

ב"ה

אדר ה'תשס"ו

לכבוד

כל המקבלים את ה"דבר מלכות"
שלום וברכה!

כולנו רואים שב"ה הקונטרס "דבר מלכות" הולך ומתפשט בכל רחבי תבל בצורה יוצאת מהכלל, והמוציאים לאור משתדלים לעמוד בבקשות ובדרישות המגיעות מכל רחבי תבל.

כיום מודפסת חוברת "דבר מלכות" בכ 150,000 עותקים בחודש, שהגיעו כבר לעתים לעלות הדפסה של כ- \$100,000 לחודש, כשעל זה נוספות הוצאות של אריזה ומשלוח לכל רחבי תבל - בעלות חודשית של כ- 100,000 שקל. דבר אשר המוציאים לאור לא העלו כלל על דעתם בעת שהחלו להוציא לאור את ה"דבר מלכות".

משבוע לשבוע גוברות הבקשות ל"דבר מלכות" מכל החוגים והקהלים, כולל יהודים שלצערנו לעת עתה אינם מגדירים עצמם כשומרי תורה ומצוות. במקומות ציבור רבים מחלקים ומספקים את החוברת לכל מבקש, ומיום ליום נראים יותר ויותר יהודים מחוגים שונים, גם שלא מאנ"ש, המעיינים ולומדים בשיחותיו הקדושות של הרבי ומקיימים את תקנותיו הקדושות בלימוד החומש התניא והרמב"ם.

כמו כן במוסדות רבים הן של אנ"ש והן מחוגים אחרים, מתקיימים שיעורים ב"דבר מלכות" כחלק מתוכנית הלימודים הקבועה בכיתות, עובדה שגרמה בין השאר לביקוש כמויות גדולות מאותם מוסדות על מנת שיוכלו לקיים את השיעורים. (זה עתה קבלנו ידיעה שרק בשבוע שעבר הגיעה פנייה מבית חב"ד נתיבות, אשר מבקשים להוסיף עוד 150 חוברות לשבוע - מעבר ל- 300 חוברות שקבלו עד עתה בכל שבוע - עבור ישיבת נווה דקלים שהייתה בגוש קטיף ועברה לכפר מימון הנמצא לידם ואשר החליטו ללמוד שם שיעור קבוע ב"דבר מלכות", כמו"כ ביקשו גם מהמוסד "אהלי תורה" בקראון הייטס 150 חוברות "דבר מלכות" לשבוע, כאשר היו בקשות נוספות בכמויות גדולות למקומות נוספים אשר אי אפשר למנותם.

אך כדי שתהיה אפשרות למוציאים לאור להמשיך ולספק את הדרישות ההולכות וגוברות ואשר החוברות "דבר מלכות" יגיעו לכל מאן דבעי - חייבים אנו לפנות לכל המקבלים ולומדים את ה"דבר מלכות" - ולבקשם להשתתף בעלות האריזה והמשלוחים אשר כאמור הגיעה גם היא לעלויות גבוהות מאוד.

אי לכך אנו מבקשים מכל המקבלים והלומדים בחוברות הדבר מלכות להשתתף בעלויות המשלוחים בסכום שנקבע להלן:

תושבי ארץ הקודש סך של 20 ₪ לחודש.

תושבי שאר העולם סך של 10 \$ לחודש.

מובן שכל מי שיכול ורוצה להוסיף על כך תבוא עליו הברכה!

את הסכומים הנ"ל הננו מבקשים להעביר לחשבון:

חשבון ע"ש:

סניף:

בנק:

פועלי אגודת ישראל, מס' - 409-112321

ביתר עילית, מס' 177

"דבר מלכות" מס' 409-112321

ניתן להפקיד תרומה בכל סניפי הבנק הבינלאומי עבור חשבון "דבר מלכות" ללא כל עמלה

כמו כן ניתן לשלוח המחאות לפקודת "דבר מלכות" (נא לציין "למוטב בלבד") והוראות-קבע לכתובת:

דבר מלכות, ת.ד. 1855 רמת גן, מיקוד 52118.

בברכה והצלחה

הרב מרדכי שמואל אשכנזי הרב אליהו יוחנן גורארי הרב מנחם מענדל גלובובסקי הרב יוסף יצחק העכט

הרב אברהם מיכאל הלפרין הרב יצחק יהודה ירוסלבסקי הרב בן ציון ליפסקר הרב זאב דב סלונים

הוראה לחיוב חשבון

בס"ד, תאריך _____			
קוד מסלוקה		סוג חשבון	
בנק	סניף	מספר חשבון בבנק	
קוד חמוסד		אסמכתא / מס' מזהה של חלקות בחברה	
4 2 7 5 2			

P.

022

כתובת הסניף

1. אני/ו הח"מ

שם בעל/י החשבון כמופיע בספרי הבנק)

(מס' זהות/ח.פ.)

כתובת

מיקוד	עיר	מס'	רחוב
נותנים לכם בזה הוראה לחייב את חשבוננו הני"ל בסניפכם, בגין תרומה בסכומים ובמועדים שיומצאו לכם מדי פעם בפעם באמצעי מגנטי, עיי' "דבר מלכות" כמפורט מטה ב"פרטי ההרשאה".			

2. ידוע לי/לנו כי:

א. הוראה זו ניתנת לביטול ע"י הודעה ממני/מאתנו בכתב לבנק ול"דבר מלכות" שתכנס לתוקף, יום עסקים אחד לאחר מתו ההודעה בבנק וכן, ניתנת לביטול עפ"י הוראת כל דין.

ב. אהיה/נהיה רשאים לבטל מראש חיוב מסוים ובלבד, שהודעה על כך תימסר על ידי/נו לבנק בכתב, לפחות יום עסקים אחד לפני מועד החיוב.

ג. אהיה/נהיה רשאי/ם לבטל חיוב, לא יותר מתשעים ימים ממועד החיוב אם אוכיח/נוכיח לבנק, כי החיוב אינו תואם את המועדים או הסכומים שנקבעו בכתב ההרשאה, אם נקבעו.

ידוע ל/לנו כי הפרטים שצוינו בכתב ההרשאה ומילויים, הם נושאים שעלינו להסדיר עם המוטב.

ידוע ל/לנו, כי סכומי החיוב עפ"י הרשאה זו, יופיעו בדפי החשבון וכי לא תישלח ל/לנו ע"י הבנק הודעה מיוחדת בגין חיובים אלה.

הבנק יפעל בהתאם להוראות בכתב הרשאה זה, כל עוד מצב החשבון יאפשר זאת, וכל עוד לא תהיה מניעה חוקית או אחרת לביצועו.

הבנק רשאי להוציאני/ו מן ההסדר המפורט בכתב הרשאה זה, אם תהיה לו סיבה סבירה לכך, ויודיע לי/לנו על כך מיד לאחר קבלת החלטתו, תוך ציון הסיבה.

נא לאשר ל"דבר מלכות" בספח המחובר לזה, קבלת הוראות אלו ממני/מאתנו.

פרטי ההרשאה

1. סכום החיוב ומועדו יקבעו מעת לעת ע"י "דבר מלכות" עפ"י המוסכם בינינו.

2. פרטי החיוב:

מועד חייב אחרון	מועד חייב ראשון	הצמדה		תדירות החיוב	מס' חייבים	סכום לחיוב בודד
		בסיס	סוג			
				☐ חודשי ☐ דר-חודשי ☐ _____		

חתימת בעל/י החשבון

קוד מסלוק		סוג חשבון	מספר חשבון בבנק
בנק	סניף		
קוד המוסד			קוד המוסד
אסמכתא / מס' מזהה של הלקוח בחברה			4 2 7 5 2

אישור הבנק

לכבוד

“דבר מלכות”

רח' בצלאל 27

רמת גן 52521

קיבלנו הוראת מ _____ לכבד חיובים בסכומים ובמועדים שיופיעו באמצעי מגנטי שתציגו לנו מידי פעם, בפעם, ואשר מספר חשבונו/ם בבנק יהיה נקוב בהם, והכל בהתאם למפורט בכתב ההרשאה.

רשמנו לפינוי את ההוראות, ונעלה בהתאם כל עוד מצב החשבון יאפשר זאת; כל עוד לא תחיה מניעה חוקית או אחרת לביצוען; כל עוד לא התקבלה אצלנו הוראת ביטול בכתב על-ידי בעלי החשבון, או כל עוד לא הוצא/ו בעלי החשבון מהחסדר.

אישור זה לא יפגע בהתחייבויותיכם כלפינו, לפי כתב השיפוי שנחתם על-ידיכם.

בכבוד רב,

בנק

תאריך

מקור טופס זה: על שני חלקיו, ישלח לסניף הבנק, העתק הימני ימסר למשלם.

חתימה וחותמת הסניף

כתובת להעברות כסף מחו"ל

Address for Telex transfers :
First International Bank of ISRAEL
Tel-Aviv

Branch: Pagi Beitar ilit branch
Branch no. 177
Acc name: DVAR MALCHUT
Acc no: 155-112321

Swift code no. FIRBILITXXX

There is no need for ABA# or other identification
Our us \$ correspondents include the Major New York Banks.
eg: Republic, Citibank, Chase Manhattan, Bankers.

BANK POALEY AGODAT ISRAEL
BEITAR ILIT BRANCH
972 -2 -5723204

בס"ד. ש"פ קרח, א' דר"ח תמוז ה'תשל"ג*

והנה פרח מטה אהרן גו' ויגמול שקדים¹, ומבואר בלקו"ת ד"ה זה², דהטעם שגמל שקדים דוקא הוא כי שקדים הם ממהרים להגמר יותר מכל הפירות³ [ומוסיף בלקו"ת שם⁴, שלכן נקראים בשם שקדים מלשון שקידה ומהירות, כמ"ש⁵ מקל שקד גו' כי שוקד אני על דברי לעשותו. ויש לומר, שהכוונה בהוספה זו היא לרמז דהמהירות שבשקדים הוא ענין⁶, וכידוע⁷ ששמו של דבר מורה על ענינו], ולכן רומזים על הכהונה, כי ההשפעות הנמשכות ע"י אהרן הכהן [אהרן אותיות נראה⁸] הן במהירות. ועד"ז הוא בנוגע לכל הכהנים בני אהרן, דכשהכהנים מברכים את העם, נמשכת השפעה למטה במהירות גדולה בלי עיכובים (כדלקמן סעיף ז).

(ב) והענין הוא⁸, דשורש כל ההשפעות הוא ממדת חסדו ית', חסד דאצילות. ובכדי שיומשכו מהחסד שבאצילות השפעות גשמיות, בני חיי ומזוני, הוא ע"י שהחסד יורד ומשתלשל בכל המדרגות שמאצילות ועד עשי'. ובכל המשכה ממדרגה למדרגה יש דין ומשפט, אם תומשך השפעה בהמדרגה שלמטה או שתשאר בהמדרגה שלמעלה. וזהו שמתפללים ומבקשים בכל יום רפאנו, ברך עלינו, אף שמזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה ועד יוהכ"פ⁹ (והכוונה במזונותיו כאן היא לכל ג' הענינים דבני חיי ומזוני¹⁰), כי הכתיבה וחתימה טובה שבר"ה ויוהכ"פ הוא המשכת החסד במלכות דאצילות, ובכדי שתהי' השפעת החסד בענינים גשמיים הוא ע"י ירידת והתלבשות החסד דמלכות דאצילות בהחסד דבריאה, ולאח"ז בהחסד דיצירה ודעשי'. וזהו אדם נידון בכל יום¹¹, אף שכבר נגמר דינו בר"ה וביוהכ"פ, כי הדין שבר"ה וביוהכ"פ הוא שיומשך החסד להאדם במלכות דאצילות, והדין שאדם נידון בכל יום הוא, אם הוא ראוי שהחסד שנמשך כבר על נפשו למעלה בר"ה ויוהכ"פ ירד ויומשך (בבריאה יצירה ועשי' עד שיומשך)

נסמנו בלקו"ש חכ"ג ע' 117 הערה 34. חיי"ח ע' 388 הערה 70.
(6) ראה שעהיו"א פ"א. תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד)
סימן א (נדפס באגרות-קודש ח"א ס"ע רפח ואילך).

(7) זח"ג קג, א. לקו"ת וסהמ"צ שם. ובכ"מ.
(8) בהבא לקמן ראה לקו"ת וסהמ"צ שם. וראה גם סהמ"צ
להצ"צ מצות תגלחת מצורע כשיטהר (דרמ"צ קו, א ואילך).
סידור ופיה"מ שבהערה 18. קונטרס ומעין סוף מאמר יז ואילך.
(9) ביצה טז, א.

(10) כ"ה בקונטרס ומעין שם מאמר כא בתחלתו.
(11) ר"ה טז, א. וראה לקו"ת שם, דגם לדעת ר' יוסי (ר"ה
שם) דאדם נידון בכל יום [וכן לדעת ר' נתן (ר"ה שם) דאדם
נידון בכל שעה] – עיקר הדין הוא בר"ה, וכן לאידך, שגם
לרבנן דפליגי אר' יוסי (ר"ה שם), יש דין בכל יום – שלכן
מבקשים בכל יום הבקשות שבשמו"ע. וראה בארוכה קונטרס
ומעין מאמר כ ואילך. וראה שם מאמר כב בסופו, דמר אמר
חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. וראה לקו"ש ח"ט ע' 375
ואילך.

(*) יצא לאור בקונטרס כ"ח סיון – תשנ"ג, ב"ה, כ"ח סיון, שנת
ה'תשנ"ג. "לקראת יום הבהיר כ"ח סיון הבעל"ט, התחלת שנת
החמישים ליום בו ניצלו כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית
הצדקנית נ"ע – יבאל"ח – מעמק הבכא האירופאי והגיעו
צלחה לארצות הברית (ביום ב', כ"ח סיון ה'תש"א), שאז
התחילה תנופה חדשה בהחזקת והפצת התורה והיהדות והפצת
המעניות, ע"י כ"ק אדמו"ר (מהריי"צ) נ"ע, ביסדו את המוסדות
המרכזיים "מחנה ישראל", "קה"ת" ו"מרכז לעניני חינוך",
ומסרם להנהלת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

(1) פרשתנו (קרח) יז, כג.
(2) סוף פרשתנו (נה, ג ואילך). וראה גם סהמ"צ להצ"צ מצות
ברכת כהנים (דרמ"צ קיב, א-ב). אוה"ת נשא כרך ו ס"ע
א'תש"א ואילך.
(3) קה"ר עה"פ (יב, ז) וישב העפר – הובא בלקו"ת שם.
וראה גם פרש"י עה"פ פרשתנו שם. ובכ"מ.
(4) ועד"ז בסהמ"צ להצ"צ שם.
(5) ירמ"א, א, יא-יב. וראה מפרשים שם. קה"ר שם. ובכ"מ. –

למטה בעוה"ז הגשמי, או שישאר החסד למעלה ויוסיפו לו תענוג למעלה. ולכן מתפללים בכל יום רפאנו וברך עלינו וכו', שהחסד שנקצב לו בר"ה וביהכ"פ יומשך למטה בעוה"ז הגשמי, ובעוה"ז עצמו – בענינים גשמיים. ועוד ענין בהדין שבכל יום¹², דכיון שהחסד שלמעלה הוא חסד רוחני, הרי גם לאחר הפס"ד שיומשך למטה בעוה"ז, יש דין ומשפט באיזה ענין יומשך החסד. ולכן תיקנו להתפלל בכל יום י"ב ברכות אמצעיות שיש בהן שאלת כל צרכי האדם וצרכי הציבור כולן¹³.

ג) והנה עיקר הדין ומשפט באיזה ענין יומשך החסד הוא כשהחסד שנקצב לו בר"ה וביהכ"פ הוא חסד מצומצם ביותר, שאינו מספיק שיומשכו ממנו כל ג' הענינים דבני חיי ומזוני אלא רק שנים מהם או אחד מהם, שאז יש דין ומשפט אם השפעת החסד תהי' בבני או בחיי או במזוני. ותפלת הצדיק מועלת להחליף מענין לענין¹⁴. [וכהסיפור ע"ד הבעש"ט, שבאו אליו חשוכי בנים לבקשו שיתפלל לה' שיהי' להם בנים, והאיש ההוא הי' עשיר גדול, ואמר הבעש"ט שבאם הם מסכימים שיהיו עניים יהי' להם בנים. וכשקיבלו עליהם, נולדו להם בנים ונעשו עניים. והיינו שהבעש"ט ראה שהחסד שנקצב להם לא יספיק על בנים ועושר יחד, וע"י תפלתו פעל להחליף השפעת החסד מעשירות לבנים¹⁴]. ויש לומר, שאז [כשהחסד הוא מצומצם שאינו מספיק על כל הענינים דבני חיי ומזוני], הדין ומשפט הוא ביותר. ובכדי שיוחלף החסד מענין לענין הוא דוקא ע"י תפלת צדיק. אבל בכללות גם כשהחסד מספיק לכל ג' הענינים דבני חיי ומזוני, יש דין ומשפט בכל יום בנוגע לכל השפעה פרטית, ולכן מתפללים בכל יום י"ב ברכות אמצעיות שיש בהן שאלת כל הדברים.

ד) וצריך להבין, הרי הדין שבר"ה ויהכ"פ הוא על האדם כמו שהוא למטה (נשמה בגוף) [ובפרט לפי המובא בלקו"ת¹⁵ מהגהות מיימוני¹⁶ שאדם נידון בר"ה בעניני עוה"ז], והדין ומשפט הוא (לא רק בנוגע להשפעת החסד בכלל, אלא גם) בנוגע להפרטים¹⁷ [וכדמוכח גם מזה שבהתפללות דר"ה ויהכ"פ מבקשים גם על ענינים פרטיים], ואעפ"כ אדם נידון בכל יום באיזה ענין יומשך לו החסד שנקצב עליו בר"ה ויהכ"פ, ויתירה מזו, שהוא נידון אם ההשפעה שנקצבה לו תומשך בעוה"ז או שיוסיפו לו תענוג וכו' למעלה.

ה) ויובן זה ע"פ מ"ש בסידור¹⁸ עה"פ¹⁹ יום ליום יביע אומר, שבימי החול ישנם כמה עיכובים בהמשכת ההשפעה למטה, וביום השבת, המשכת ההשפעה היא

נגמר פרטי עניני האדם על כל השנה לחיים כו' וכן לכל המאורעות שלו".

18) סידור עם דא"ח קפ, ב ואילך. וראה בארוכה פירוש המילות לאדהאמ"צ פכ"ו ואילך (יד, סע"ג ואילך). וראה לקו"ת פרשתנו ד"ה זה (נו, א) "ועמ"ש במ"א ע"פ יום ליום יביע אומר".

19) תהלים יט, ג.

12) ראה קונטרס ומעין שם מאמר יט בסופו.

13) רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ד.

14) קונטרס ומעין שם. וראה גם סהמ"צ להצ"צ מצות תגלחת מצורע כשיטהר שם (קז, ב).

15) דרושים לר"ה נט, ב.

16) לרמב"ם הל' תשובה פ"ג אות א (בשם הרמב"ן בשער

הגמול שלו).

17) ובקונטרס ומעין שם מאמר כא בתחלתו "דבר"ה ויהכ"פ

במהירות, יביע אומר, יביע לשון מהירות²⁰. ומבואר שם²¹, דזה שבימי החול אפשר שההשפעה תתעכב ולא תומשך למטה, הוא כמשל אדם שדן בשכלו על איזה דבר אם ראוי לעשותו אם לאו ובא למסקנא והחלטה שראוי לעשותו, ואעפ"כ אפשר להיות שזה ישאר בשכלו ולא יבוא במעשה בפועל. ויתירה מזו, שכאשר הדבר נוגע למעשה בפועל הוא שוקל בדעתו עוד פעם אם לעשות בפועל כפי שהחליט בשכלו. דהגם שההחלטה בשכל היתה שראוי לעשות הדבר, מ"מ, כיון שהעשי' שנרגשה אצלו בהחלטת שכלו היא עשי' כמו שכלולה בשכל, לכן, כשבא הדבר לידי מעשה בפועל, מעשה כמו שהוא בפ"ע (נפרד מהשכל), צריך להתייעץ ולדון בשכלו עוד פעם אם לעשות כן בפועל. ובפרטיות, שני ענינים בזה²². שהחלטת השכל (שראוי לעשות הדבר) אינה מחייבת את המעשה, דכיון שהמעשה הכלול בשכל והמעשה בפועל (כמו שהוא בפ"ע נפרד מהשכל) הם שני ענינים, לכן אפשר שההחלטה השכלית לא תביא אותו למעשה, היינו שלא יחשוב אפילו בנוגע למעשה בפועל. ויתירה מזו, שגם כשיחשוב עד"ז, אפשר להיות אצלו סברא שלא לעשות, וצריך לדון עוד פעם.

והנה הסדר דשלשה לבושי הנפש הוא מחשבה דיבור ומעשה²³. ובכדי שתהי' ההמשכה מהשכל (או מהמדות) למעשה הוא ע"י המחשבה והדיבור²⁴. והמחשבה שעל ידה נמשך ל(הדיבור ו)המעשה היא שחושב איך לעשות. וכיון שמחשבה זו היא נפרדת מהשכל [שהמחשבה שהיתה אצלו תחלה, כשדן בשכלו והחליט שראוי לעשות, היתה בטילה להשכל (לדיון השכל ולהחלטתו), וענינה של המחשבה הוא רק שעל ידה נרגש השכל. משא"כ המחשבה איך לעשות הוא מהות בפ"ע שנפרד מהשכל], לכן, ההמשכה²⁵ מהחלטת השכל להמחשבה לעשות היא ע"י עיכוב, בשני ענינים הנ"ל. שהחלטת השכל אינה מחייבת את המחשבה, ויתירה מזו, שבכדי להמשיך הענין במחשבה, צריך לדון עוד פעם. ועד"ז הוא בההמשכה ממחשבה לדיבור, דכיון שהדיבור הוא למטה ממחשבה, דמחשבה היא לעצמו והדיבור הוא לזולתו, לכן, ההמשכה שממחשבה לדיבור היא ע"י עיכוב. וגם בזה שני ענינים הנ"ל. דהמחשבה (מצד עצמה) אינה מחייבת את הדיבור, שאפשר שישאר הענין במחשבתו ולא יחשוב אפילו אם לדבר בזה, ויתירה מזו, שבנוגע לדיבור (גם כשחושב אם לדבר) יש אצלו ספק והוא צריך להתייעץ ולדון על זה. דכיון שמחשבה היא לעצמו ודיבור הוא לזולתו, לכן, גם לאחר שהחליט בנוגע למחשבה, הוא מסופק עדיין אם להביא זה גם בדיבור, לגלות לזולתו. ועד"ז הוא בההמשכה מדיבור למעשה, דכיון שהמעשה נפרד יותר מהדיבור, לכן ההמשכה מדיבור למעשה היא ע"י עיכוב, בשני ענינים הנ"ל. שהדיבור אינו מחייב את המעשה, ושבכדי להמשיך מדיבור למעשה, צריך להתייעץ ולדון עוד פעם. וע"פ הידוע²⁶ שמחשבה ודיבור שייכים זל"ז, דאותם האותיות שהיו תחלה

(23) תניא פ"ד. שעהי"ה א פ"ח (פה, ב). ובכ"מ.

(24) שעהי"ה א שם.

(25) בהבא לקמן ראה סידור ופיה"מ שבהערה 21.

(26) לקר"ת ר"פ בלק. ובכ"מ.

(20) ראה זח"ב קלו, ב (ובנצו"א שם) – הובא בלקר"ת, סידור

ופיה"מ שם.

(21) סידור שם (קפ, ד). פיה"מ שם פכ"ז.

(22) כ"ה להדיא בפיה"מ שם (טו, ג).

במחשבה נמשכים אח"כ בדיבור, משא"כ המעשה הוא ענין בפ"ע, יש לומר, שהעיכוב בהמשכה מדיבור למעשה (בנוגע לשני ענינים הנ"ל) הוא עיכוב גדול יותר מהעיכוב בהמשכה ממחשבה לדיבור.

(ו) ועד"ז הוא בהנמשל למעלה, דהדין ומשפט שבר"ה ויוהכ"פ הוא המשכת החסד במלכות דאצילות (כנ"ל סעיף ב), וידוע²⁷ שאצילות ובי"ע הם דוגמת כחות הפנימיים (שכל ומדות) וג' הלבושים מחשבה דיבור ומעשה, ולכן, אף שהדין ומשפט שבר"ה ויוהכ"פ הוא בנוגע להשפעה בעוה"ז הגשמי, מ"מ, כיון שכללות האצילות (גם המלכות דאצילות) הוא דוגמת כחות הפנימיים שלמעלה ממחדומ"ע, הכתיבה וחתומה טובה שבר"ה ויוהכ"פ שיומשך שפע גשמי היא דוגמת החלטת השכל שראוי הדבר לעשותו, שהמעשה (כמו שהוא בהחלטת השכל) כלול בהשכל, ובכדי שתומשך ההשפעה בעולם העשי' [ובפרט בעוה"ז הגשמי] צריכה להיות תחלה ההמשכה בעולם המחשבה (בריאה) ועולם הדיבור (יצירה). וההמשכה ממלכות דאצילות לבריאה, ועד"ז מבריאה ליצירה, ומכש"כ מיצירה לעשי', הוא ע"י עיכוב, בשני ענינים הנ"ל, כנ"ל.

ועפ"ז יש לבאר, שיכול להיות שהשפע שנקצב בר"ה ויוהכ"פ יומשך ברוחניות ועד שאפשר שההמשכה ברוחניות תהי' בג"ע, אף שהדין דר"ה ויוהכ"פ הוא בנוגע להשפעה גשמית, כי באצילות, ועד"ז בבריאה ויצירה, גם ענינים הגשמיים שדנים עליהם הם כלולים ברוחניות, בדוגמת המעשה שבהחלטת השכל, ועד"ז במחשבה ודיבור, שהמעשה כלול בהשכל. וזהו גם שבכל יום יש דין ומשפט באיזה ענין יומשך החסד, אף שהדין ומשפט שבר"ה ויוהכ"פ הוא בנוגע לכל הפרטים, כי הענינים דעשי' כמו שהם בשרשם באצילות, ועד"ז בבריאה ויצירה, הם מופשטים מציוור גשמי, ולכן, יש דין ומשפט באיזה אופן תצטייר ההשפעה בגשמיות.

(ז) והנה²⁸ העיכוב שיכול להיות בההמשכה ממדריגה למדריגה הוא כשהרצון שלו בהדבר הוא מצד השכל. משא"כ כשהרצון הוא לפי שיש לו תענוג בזה, ובפרט כשיש תענוג עצמי שלמעלה מהשכל, אזי, ההמשכה מהרצון עד להמעשה היא במהירות, בלי עיכוב. דכשעולה ברצונו לרצות בהדבר, פועל הרצון מיד על השכל, שיבין בשכלו שראוי לרצות בהדבר, ומהשכל נמשך מיד להמחשבה ומהמחשבה לדיבור ומדיבור למעשה. וכל המשכות אלה הם במהירות בלי עיכוב. ושני ענינים בזה. שלאחרי שהחליט בשכלו כללות הענין אינו צריך להתייעץ ולדון אם ראוי לחשוב לדבר ולעשות. ויתירה מזו, שכל המשכות אלה [מהשכל למחשבה, מהמחשבה לדיבור ומדיבור למעשה] הם באופן דבדרך ממילא, כי מצד גודל הרצון והתענוג בהדבר לא ישקוט ולא ינוח עד שיהי' הדבר במעשה בפועל. ועד"ז הוא בהנמשל למעלה, דכששורש ההמשכה הוא מבחינת רב חסד שלמעלה מהשתלשלות, אזי, נמשכת ההשפעה למטה, על ידי הדרגות דכל סדר ההשתלשלות, במהירות גדולה בלי עיכובים²⁹. דנוסף לזה שבהמשכה זו אין דינים שיעכבו

(27) לקו"ת פרשתנו שם (נה, ד ואילך). סהמ"צ להצ"צ

שבהערה 2 (קיב, ב).

(28) תו"א ר"פ וירא. ובכ"ח.

(29) בהבא לקמן ראה פיה"מ שם פכ"ח (טז, ב-ג).

ההמשכות שממדריגה למדריגה²⁹, הנה גם ההמשכות עצמם הם באופן דבדרך ממילא. וזהו שההמשכה דברכת כהנים היא במהירות, כי ההמשכה דברכת כהנים היא מלמעלה מהשתלשלות [כמבואר במק"א³⁰ שבברכת כהנים יש גם המעלה דתפלה, שע"י התפלה נמשך רצון חדש שלמעלה מהשתלשלות], ולכן ההמשכה היא במהירות.

(ח) ויש להוסיף עוד ענין בהמעלה דברכת כהנים, שההמשכה דברכת כהנים היא מלמעלה מעלה ביותר [וכנ"ל ששורש ההמשכה היא למעלה מהשתלשלות] עד למטה מטה ביותר [וכנ"ל שההמשכה דברכת כהנים היא גם לאלה שמצד מדת הדין אינם ראויים]. וכיון שההמשכה דברכת כהנים היא במהירות ואינה מתעכבת, לכן, כשהשפעה נמשכת למטה היא בריבוי גדול. ועפ"ז יש לבאר המשך הענינים בהדרוש שבלקו"ת³¹, שלאחרי שמבאר שההמשכה דברכת כהנים היא במהירות, מביא דרשת רז"ל³² עה"פ³³ יברכך ה' וישמרך, יברכך בממון כו' יברכך בבנים כו' וישמרך מן המזיקים, דלכאורה אינו מובן, הרי בדרשת רז"ל הנ"ל מבואר רק מהי ההמשכה (ברכה בממון ובבנים ושמירה מן המזיקים), ובלקו"ת מביא דרשה זו לענין שההמשכה היא במהירות, ויש לומר הביאור בזה, דיברכך בממון ובבנים מורה על ריבוי ההשפעה שההשפעה היא בכל הענינים דבני חיי ומזוני [דיברכך בממון נכלל גם הברכה על חיי, דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב³⁴], וענין וישמרך מן המזיקין מורה שהמשכת ההשפעה היא למטה מטה ביותר, אפילו למקום שצריך לשמירה מן המזיקין, והחיבור דשני ענינים אלה, שגם כשההשפעה נמשכת למטה מטה (וישמרך מן המזיקין) היא בריבוי גדול (יברכך בממון ובבנים), הוא לפי שההמשכה היא במהירות ואינה מתעכבת.

(ט) ויש לומר, דהגם שברכת כהנים היתה לפני שפרח מטה אהרן ויגמול שקדים, כמ"ש³⁵ וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם ופרש"י ויברכם ברכת כהנים [וגם אז היתה ההמשכה דברכת כהנים במהירות], מ"מ, לאחר שפרח מטה אהרן ניתוסף עילוי בזה. כי כיון שהענין דפרח מטה אהרן גו' ויגמול שקדים בא ע"י הערעור על הכהונה, הרי זה³⁶ דוגמת שטר שיצא עליו ערעור והוחזק בבי"ד, שיש לו תוקף יותר משטר שלא הי' עליו ערעור³⁷. וכיתרון האור מן החושך³⁸. ועפ"ז יש לבאר מ"ש בלקו"ת בסיום המאמר³⁹ שיש שקידה למוטב ולטוב, ושקדים דמטה אהרן הם שקדים טובים, דיש לומר, דזה שמביא בהמאמר שיש שקידה למוטב הוא לרמז שבהשקדים טובים דמטה אהרן יש גם מעלת האתהפכא דמוטב לטוב.

ויש להוסיף, דזה שהקיום דכהונת אהרן לאחר הערעור הי' ע"י ויגמול שקדים, שענינם של שקדים הוא מהירות (כנ"ל סעיף א), הוא לפי שמעלת האתהפכא דמוטב לטוב

(35) שמיני ט, כב.

(36) ראה פרש"י עה"פ פרשתנו יח, ח. וראה ספר השיחות ה'תש"א ע' 159 (בענין הגאולה די"ט כסלו).

(37) ראה טושו"ע חו"מ רסמ"ו.

(38) ע"פ לשון הכתוב – קהלת ב, יג.

(39) נו, ב.

(30) ד"ה ריב"ל כל כהן שמברך כו' תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט בתחלתו). ד"ה כה תברכו תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ס"ע שט ואילך). לקו"ש ח"י ס"ע 38 ואילך, ובהנסמן שם.

(31) נה, ד.

(32) במדב"ר פי"א, ה.

(33) נשא ו, כד.

(34) תענית ח, ב.

שייכת גם לענין המהירות. וי"ל הביאור בזה, כי ענין המהירות הוא שגם כשהשפעה נמשכת למטה מטה היא בריבוי גדול (כנ"ל סעיף ח). ובכדי שגם למטה תהי' ריבוי השפעה, צריך להיות המטה כלי לזה. ויש לומר, שמהטעמים על זה שהסיום והחותם דברכת כהנים הוא וישם לך שלום⁴⁰, הוא, כי הכלי לריבוי ברכה, ועד לריבוי בלתי מוגבל [דריבוי ההשפעה דברכת כהנים הוא (בשרשו) ריבוי בלתי מוגבל, וכנ"ל ששורש ההשפעה דברכת כהנים הוא למעלה מהשתלשלות], הוא השלום, דלא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום⁴¹. ועפ"ז יש לבאר השייכות דמעלת האתהפכא לענין המהירות דשקדים, כי אמיתית ענין המהירות הוא, דזה שגם למטה ההשפעה היא בריבוי הוא לא רק מפני שההמשכה שמלמעלה אינה מתעכבת אלא גם שהמטה הוא כלי לזה ע"י השלום שבו, ואמיתית ענין השלום הוא כשגם המוטב נהפך לטוב.

ותכלית השלימות דשלום זה (שגם האויב נהפך לאוהב) יהי' בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש, שאז יהי' שלום בריבוי וברכה בריבוי⁴², ריבוי בלתי מוגבל, כמ"ש⁴³ פרזות תשב ירושלים, בלי מדידות והגבלות.

(42) אסת"ר בסופו.

(43) זכרי' ב, ח. וראה פרש"י עה"פ.

(40) נשא ו, כו.

(41) סוף מס' עוקצין.

בס"ד. שיחת ליל ג' תמוז ה'תשמ"ב.

בלתי מוגה

כג. דובר לעיל אודות כללות הענין דאות ה"א, שיש בה ג' קוין שהם כנגד מחשבה דיבור ומעשה, היינו, שהשלימות דאות ה"א שבה נברא העולם (באופן ד"לשבת יצרה") נפעלת דוקא כאשר ישנו גם ענין המעשה (ולא מספיק מחשבה ודיבור בלבד), ואדרבה: "המעשה הוא העיקר".

זאת אומרת: הקו מימין והקו מלמעלה אינם עדיין אות ה"א, אלא אות דל"ת (מלשון דלות), ודוקא ע"י הקו השמאלי, המרמז על ענין המעשה [כמבואר בלקו"ת הנ"ל (ששם מבואר גם ג' הבחינות שבעבודת התשובה: "סור מרע", "עשה טוב", "בקש שלום")] – נפעל הציור דאות ה"א, שבה נברא העולם, שזוהי אות ה"א אחרונה דשם הוי', הקשורה עם ה"א ראשונה דשם הוי', ספירת הבינה, "מרחב העצמי", כמבואר בכ"מ.

ונוסף לזה: בענין המעשה גופא – לא מספיק התחלת המעשה בלבד, אלא המעשה צריך להיות בשלימותו, ודוקא כאשר המעשה הוא מעשה שלם, אזי מתבטאת השלימות דהתחלת המעשה. וע"ד לשון חז"ל "המתחיל במצוה אומרים לו גמור", כדי שמעשה המצוה יהי' בתכלית השלימות.

כד. והנה, האמור לעיל שהמעשה צריך להיות בשלימות, מעשה שלם – הרי זה נוגע לענין של מעשה בפועל בימינו אלו (בהתאם להוראת רבותינו נשיאינו שכל ענין צריך להתבטא בעבודת ה' במעשה בפועל) – בהמשך להמדובר לעיל (שיחת כ"ב סיון) בנוגע למצב הבטחון בארצנו הקדושה, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" (אע"פ שמטעמים מובנים אי אפשר לדבר אודות ענין זה באופן של אריכות הביאור, ולגלות את כל הפרטים שבדבר):

לדעת המומחים בעניני בטחון – הנה כדי להבטיח (בדרך הטבע) את בטחונה של ארץ ישראל ובטחונם של בני"י הדרים עלי' [מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציך ושואב מימין" (שבזה נכללים גם הגרים שנתגייירו כהלכה, כמובן מפרש"י עה"פ)], בהכרח לסוים את מבצע "שלום הגליל" בשלימות, ולא להשאיר את הפעולה באמצע, כי בהעדר סיום הפעולה – "והי' אשר תותירו מהם לשיכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם גו'!"

וכפי שראו בפועל בפעמים הקודמות – שכאשר לא סיימו את הפעולה בשלימות, הנה לא זו בלבד שהדבר לא הביא למנוחה ושלום, אלא אדרבה: העדר סיום הפעולה גרם למלחמה נוספת לאחרי כמה שנים, וגם בינתיים לא הי' מצב של מנוחה ושלום, כי היו פעולות חבלה ע"י "מחבלים", וכיו"ב (למרות שלפעמים ניסו להעלים זאת במסוה של "תאונת דרכים", וכיו"ב), זאת אומרת, שהעדר סיום הפעולה (בפעמים הקודמות) גרם לקרבנות נוספים, שכל א' מהם הוא "עולם מלא"!

ואעפ"כ, ישנם "מדינאים" המפעילים לחץ שלא לסיים את מבצע "שלום הגליל" (שזהו מבצע שנועד להבטיח את בטחונם ושלומם של יהודי ארץ ישראל) – למרות שגם הם יודעים מה היו התוצאות מהנהגה זו בפעמים הקודמות!

"מדינאים" אלו נמצאים בגלות פנימי ובטלים לגמרי כלפי ה"אל זר אשר בקרבך", ולכן בטלים הם לגמרי כלפי גוים, בחשבם שע"י"י יהי' מצב של מנוחה ושלום, בה בשעה שההיפך הוא הנכון, כי כאשר מראים לגוי שמפחדים ממנו, הרי ע"י"י "מגרים" אותו עוד יותר!

וכאמור לעיל – "מדינאים" אלו מעכבים את השלמת מבצע "שלום הגליל", למרות שהיו יכולים לסיים זאת בימים הקודמים במספר קטן יותר של קרבנות!

נשיא ארה"ב עזב את "עיר הבירה" למשך עשרה ימים, וזו היתה הזדמנות טובה לסיים את מבצע "שלום הגליל" ללא כל לחץ מצד ארה"ב – כי למרות שכולם יודעים שגם כאשר נמצאים במקום אחר יכולים לדבר ולהפעיל לחץ ע"י הטלפון (ולא רק שיכולים לדבר, אלא מדברים בפועל, ויודעים את

כל הנעשה), אעפ"כ, ב"עלמא דשיקרא" יכולים להסתפק ב"תירוצ" שהיות שאינו נמצא במקומו, אינו יודע מה נעשה בדיק, וכאשר יבוא למקומו (לאחרי עשרה ימים) יעשה סוף לדבר. ולכן, במשך עשרה ימים הנ"ל יכלו לסיים את המבצע בשלימותו, ולהסיר לגמרי את הסכנה (בדרך הטבע) המאיימת על בטחונם של יהודי א"י.

וכל זה – אפילו מבלי להתחשב בנסים הגלויים שראו אנשי הצבא, היינו, אפילו בדרך הטבע יכלו לסיים זאת במשך עשרה ימים; ועאכ"כ כאשר ראו – החל מהיום הראשון – שזהו נצחון שלמעלה מדרך הטבע לגמרי (כפי שאמרו אנשי הצבא), הרי בודאי שהיו יכולים לסיים זאת בפחות מעשרה ימים!

ה"מדינאים" וה"פוליטיקאים" (אלו שלוחמים נגד "מיהו יהודי" ונגד "שמירת שבת") ניסו להסביר את הנצחון באופן כך וכך; אבל אלו שהיו על-אתר, שהם אנשי הצבא המוסרים את נפשם כדי להגן על ארץ ישראל והדרים עלי' (כולל – הגנה על ה"מדינאים" היושבים בירושלים ומעכבים את סיום מבצע "שלום הגליל") – ראו כולם שזהו נצחון שלמעלה מדרך הטבע לגמרי, וא"כ, בודאי שהיו יכולים לסיים זאת במשך זמן פחות מעשרה ימים.

ואעפ"כ, לא סיימו עדיין את כל הפעולה – בגלל אותם "מדינאים" המתנגדים לכך, וכתוצאה מזה – ישנם עתה קשיים נוספים, וקרבות נוספים – רחמנא ליצלין!

ועד"ז ישנו מבצע נוסף (מבצע סתר) שהורד מסדר היום בגלל "מדינאים" הנ"ל – למרות שזהו מבצע הקשור עם בטחונם של בני"י:

אנשי הצבא הגישו תכנית מדויקת ומפורטת לערוך מבצע מסויים (תוך מינימום של קרבות) כדי לחסוך את הקרבות על ביירות ועל הכבישים וכו', ועי"ז היו חוסכים מאות פצועים ועשרות הרוגים הי"ד, ואעפ"כ הוסרה תכנית זו מסדר היום, בגלל התנגדותם של "מדינאים" הנ"ל באמרם "מה יאמרו הבריות"!

[אין צורך שהשומעים כאן יבינו אודות איזה מבצע מדובר עתה, אלא הכוונה היא – שידעו שענין זה ידוע, ומאחר שאני יודע זאת, הרי פשיטא שיודעים זאת בוושניגטון, בקהיר, בדמשק, בלונדון ובפריז, וכיו"ב!]

ולאחרי זה היתה הזדמנות נוספת לסיים את מבצע "שלום הגליל" וכן לערוך את מבצע הסתר דלעיל – כאשר "ראש הממשלה" בא לארה"ב למשך עשרה ימים (לערך), מתוך תקוה שינצלו ימים אלו כדי לסיים זאת, וכאשר יבואו בטענה: היתכן?! – יהי' לו "תירוצ" שכל זה קרה כאשר הוא לא הי' בשעת מעשה, ולכן לא הי' יכול למנוע זאת (ע"ד האמור לעיל בנוגע לנשיא ארה"ב). וכאמור לעיל – אעפ"כ שכולם יודעים שגם כאשר נמצאים בריחוק מקום מקבלים את כל הידיעות ע"י הטלפון, אעפ"כ, כלפי חוץ מספיק ה"תירוצ" הנ"ל.

וכאמור – כוונת נסיעת "ראש הממשלה" היתה, כדי שאנשי הצבא יוכלו לסיים את הפעולות הנ"ל, וע"ד שמצינו בהלכה מושג ד"הלכה ואין מורין כן": זוהי אמנם פעולה המביאה תוצאות טובות (הן בעוה"ז והן בעוה"ב), אבל אעפ"כ, כאשר רוצים להעלות ענין זה באסיפה ב"כנסת", וכיו"ב, כדי שיפסקו לו האם צריכים לעשות כך וכך – מתחילים לצעוק: היתכן, אין זה הוגן ע"פ צדק ויושר – ע"פ הכללים של פוליטיקה ודפלומטי של ה"מדינאים", באמרם שאין זה מתאים לאנשים "נורמליים"! כאשר מדובר אודות פעולה שתכליתה שמירת חיי בני-אדם – הרי זו זכותו וחובתו הכי גדולה של כל אדם "נורמלי"! והרי המדובר הוא הן בנוגע לשמירת חייהם של בני"י, והן לשמירת חייהם של הצד השני – שגם הם נבראו בצלם אלקים!

ולכן, אם היו מנצלים את הזמן ש"ראש הממשלה" הי' בארה"ב, והיו מסיימים את הפעולות הנ"ל – היו כולם מרוצים מזה; אמנם "אין מורין כן", ומשום זה נסע "ראש הממשלה" כדי שיהי' לו "תירוצ"

שהוא לא ידע כו', אבל אעפ"כ, אם היו עושים זאת בפועל, היו כולם מרוצים מזה, כי הדבר הי' מביא תועלת גם לצד השני, שחלק מהם נשארו בחיים (משא"כ כאשר הדבר נמשך והולך, שאז נפצעים ונהרגים גם הם), ולכן היו כולם מרוצים מזה, והיו מודים על פעולות הנ"ל! ואעפ"כ, לא ניצלו ימים אלו כדי לסיים את הפעולות הנ"ל – מפני אותם "מדינאים" שהתנגדו לכך!

כה. אין זו הפעם הראשונה שעושים טעות כזו – להעדיף את חוות-דעתם של ה"מדינאים" לעומת חוות-דעתם של אנשי הצבא המומחים לעניני בטחון. זוהי טעות שחזרה ונשנתה כמה פעמים: בחתימת החוזה האומלל של "קעמפ-דייוויד", במלחמת יום הכיפורים, במלחמת ששת הימים, ובמלחמת סיני – שבכל פעם העדיפו את חוות-דעתם של ה"מדינאים", למרות שזו היתה בניגוד מוחלט לחוות-דעתם של אנשי הצבא המבוססת על טעמים בטחוניים, כפי שהם אמרו בפירוש (ואמרו זאת גם במבצע "שלום הגליל") שהדבר יביא לקרבנות נוספים רחמנא ליצלן!

ב"קעמפ-דייוויד" החזירו שטחים נרחבים החיוניים ביותר לבטחונה של ארץ ישראל (כדי שלא יוכלו לפגוע ממצרים במערכה של ארץ ישראל) – כפי שמכריזים ומרעשים עתה (בנוגע למבצע "שלום הגליל") שבהכרח להרחיק את השונא מהגבול למרחק כזה שלא יוכלו להפגיו את ישובי הגליל – ואעפ"כ, החזירו שטחים בטחוניים אלו!

החזירו את בארות הנפט – שזהו ה"נשק" העיקרי בימינו אלו ע"פ דרך הטבע (והרי הקב"ה רוצה שכל ענין יהי בדרך הטבע), ולא רק בשעת מלחמה, אלא זהו מיצרך חיוני ביותר שבלעדו אי אפשר לנהל את ה"משק"!

ויתירה מזו: בארות נפט אלו לא היו תחת בעלותם (של יהודים), וא"כ, הם אינם ה"בעלי-בתים" החוקיים שיוכלו לתת למצרים את בארות הנפט: ע"פ החוק הבינלאומי (לא רק ע"פ תורה) שייכים בארות הנפט לאותן חברות שהשקיעו בחפירת הבארות ושאיבת הנפט, ואעפ"כ, החזירו את בארות הנפט ללא בעלות חוקית עליהם, ולכן, עתה יש "צרות צרורות" מהבעלי-בתים החוקיים של בארות הנפט, כי הם תובעים מאות מליוני דולרים עבור בארות הנפט!

ולאחרונה גילו כבר שנוסף על החזרת שטחים בטחוניים והחזרת הנפט – עלה הדבר "הון תועפות": 17 ביליון דולר! ועדיין אין זה הסוף!

ונוסף לזה – וגם זה עיקר: אנשי הצבא שפכו את דמם עבור שטחים בטחוניים אלו, מתוך אמונה פשוטה שעי"ז מגינים הם על בטחונה של ארץ ישראל ובטחונם של בני"י, וא"כ, כאשר מחזירים שטחים בטחוניים אלו – הרי הקרבנות שנפלו מבנ"י (שאפילו א' מהם הוא "עולם מלא") הם ללא כל תועלת בדרך הטבע!

בשביל שיקולים פוליטיים של "מדינאים" – מאבדים קרבנות מבנ"י (שכל א' מהם הוא "עולם מלא"), ללא כל תועלת!

בקשר למלחמת יום הכיפורים הודתה "ראש הממשלה" דאז שאם היו שומעים לדעתם של אנשי הבטחון והיו מכריזים "גיוס" בזמן המתאים, היו חוסכים (בדרך הטבע) מאות קרבנות של בני"י! – כפי שהיא עצמה פירסמה זאת בכתב ובדפוס, "למען ישמעו וייראו"!

מאות קרבנות אלו היו בטוחים שעכ"פ מכאן ולהבא לא יחזרו שוב על טעות זו – ואעפ"כ, חזרו שוב על אותה הטעות בחתימת ההסכמים ב"קעמפ-דייוויד"!

כו. וכמדובר כמ"פ – כל מה שהחזירו ב"קעמפ-דייוויד" הי' מיותר לגמרי, והחזירו זאת על לא דבר:

אם היו עומדים בתוקף שלא להחזיר את השטחים הבטחוניים ושלא להחזיר שדות הנפט – היו חותמים את "הסכם השלום" גם באופן כזה, והראי': הצד שכנגד תבע שיחזירו את ירושלים, ואעפ"כ,

כאשר עמדו בתוקף והבהירו שזהו דבר שלא בא בחשבון – חתמו את "הסכם השלום" גם בלי החזרת ירושלים, ועד"ז מובן בנוגע לשטחים הבטחוניים ושדות הנפט, שאם היו עומדים בתוקף שלא להחזיר זאת, היו חותמים את "הסכם השלום" באופן כזה!

וטעם הדבר: מצרים היתה אז במצב של כהלה ומבוכה, העדר הכלכלה והעדר הסדר וכו', ונשיא מצרים דאז פחד מפני הפיכה בשלטון (כפי שמפחדים עתה בערב-הסעודית, בסוריה, בירדן וכו'), ולכן, ה' מוכרח להראות לכל העולם כולו, ובפרט לתושבי מצרים, שהוא השיג "הסכם שלום" עם ישראל. ועד"ז בנוגע לנשיא ארה"ב דאז – שה' מוכרח להשיג "הסכם שלום" בין ישראל ומצרים כדי להציל את יוקרתו האישית בחשבו שעי"ז יבחר שנית לתפקיד דנשיא ארה"ב, ולכן, בכל מקרה היו מוכרחים לצאת מ"קעמפ-דייוויד" עם "חוזה שלום".

ובהזדמנות זו ניסה נשיא מצרים להשיג הישגים נוספים (מלבד עצם חתימת "חוזה השלום"): הוא ניסה ללחוץ שיחזירו את ירושלים, וכאשר ה' עזר שעמדו בתוקף שלא להחזיר את ירושלים, הרפה ללחוץ על ענין זה, כי השגת "חוזה השלום" ה' חשוב עבורו יותר מאשר החזרת ירושלים. ועד"ז ניסה להשיג את השטחים ושדות הנפט, אבל מובן בפשטות שאם היו עומדים בתוקף שלא להחזיר זאת, היו חותמים את "הסכם השלום" גם ללא קבלת דברים אלו, כי חתימת "הסכם השלום" היתה חשובה לנשיא מצרים (ולנשיא ארה"ב) יותר מאשר השגת שטחים נרחבים במדבר!

זאת אומרת: ככל ש"הסכם השלום" ה' חשוב בעיני ה"מדינאים" של ארץ ישראל (בחשבם שעי"ז ימנעו מלחמות), ה' הדבר חשוב יותר לנשיא מצרים – כדי להציל את שלטונו במצרים, ולכן, בכל מקרה ה' מוכן לחתום על "הסכם שלום", גם אם היו עומדים בתוקף שלא להחזיר את השטחים הבטחוניים ושדות הנפט, כשם שעמדו בתוקף שלא להחזיר את ירושלים. ובפרט ששדות הנפט וכו' חיוניים לבטחונה של א"י (ע"פ דרך הטבע) יותר מאשר ירושלים העתיקה!

ולכן: גם אם היו מחזירים למצרים דבר סמלי בלבד – ד' אמות על ד' אמות ממדבר סיני, בחלק הסמוך למצרים (לקהיר) – היו יוצאים גם אז בקול תרועה אודות חתימת "הסכם שלום", והיו מחבקים ומנשקים איש לרעהו, וכל זה ה' יכול להיות באופן ששדות הנפט והשטח הבטחוני של מאות קילומטרים המפסיק בין מצרים לישראל [כפי שצועקים עתה בפה מלא שכדי שיוכלו לישון במנוחה בגבול הצפון דא"י, מוכרחים שטח של הפסק שיהיה "רצועת בטחון"] – ה' נשאר בידי ישראל!

והטענה הידועה שעי"י "הסכם השלום" מנעו עתה חזית נוספת (עם מצרים) – הרי אדרבה: אם היו עומדים בתוקף שלא להחזיר ענינים אלו (היפך ממה שעשו ב"קעמפ-דייוויד"), לא היו צריכים להלחם עתה בלבנון!

וכמדובר כמ"פ – כדי למנוע מלחמה ע"פ דרך הטבע, הרי זה דוקא עי"ז שמטילים אימה ופחד על הצד שכנגד שיפחד לצאת במלחמה; משא"כ כאשר נותנים לו את שדות הנפט (שזהו ה"נשק" הכי חשוב) ואת השטחים הבטחוניים, הרי הוא רואה שמפחדים ממנו, ועי"ז "מגרים" אותו עוד יותר!

כו. לכאורה: "אין צועקין על העבר", וא"כ מהי התועלת לדבר עתה אודות הטעויות שעשו ב"קעמפ-דייוויד", וכיו"ב, מהי התועלת לדבר בגנותם של ישראל, ולצער את בני ע"י שמיעת דברים אלו?! – אלא כל זה הוא כדי להזהיר שלא יעשו שוב אותה טעות שנעשתה כבר כמה פעמים – להעדיף את דעת ה"מדינאים" על דעת אנשי הצבא שהם המומחים לעניני בטחון!

וכאמור לעיל – בפרטים מסויימים חזרו כבר על אותה טעות גם עתה, כאשר לא סיימו את מבצע "שלום הגליל" (וכן מבצע הסתר שהוזכר לעיל) בימים הראשונים (כאשר נשיא ארה"ב נסע ממקומו, וכן לאח"ז – כאשר "ראש הממשלה" נסע מארץ ישראל לארה"ב), בהתאם לחוות-דעתם של אנשי הצבא שעי"ז יחסכו קרבנות וכו', ואעפ"כ לא עשו כן, מפני התנגדותם של ה"מדינאים"!

ו"מדינאים" אלו ממשיכים לעכב את סיום מבצע "שלום הגליל", ובגללם נופלים קרבנות נוספים רחמנא ליצלן, שכל א' מהם הוא "עולם מלא", ונוסף לזה ישנם פצועים רבים! וכל זה – מפני

שה"מדינאים" אינם מוכנים להודות על טעותם בזה שעכבו וממשיכים לעכב את סיום המבצע!

ל"ראש הממשלה" דמלחמת יום הכיפורים הי' התוקף להודות בגלוי על הטעות שעשתה בהעדיפה את דעת ה"מדינאים" לעומת דעת אנשי הבטחון, שעי"ז נפלו מאות קרבנות, ומאות פצועים, ללא כל צורך! – אבל "מדינאים" אלו אינם מוכנים להודות על טעותם, ולא זו בלבד אלא הם ממשיכים לעכב את סיום המבצע!

והנה, גם לאחר ששכבר נעשתה טעות הנ"ל (שלא סיימו את מבצע "שלום הגליל" עד עתה) – הרי מצד רחמיו המרובים של הקב"ה עדיין לא נשללה האפשרות לסיים את הפעולה (דמבצע "שלום הגליל", וכן בנוגע למבצע האמור), ויכולים עדיין לסיים זאת מתוך מיעוט קרבנות, או אפילו ללא קרבנות כלל, וזאת – כאשר ישמעו לדעתם של אנשי הצבא.

אינני משלה את עצמי שכאשר יזכירו ל"מדינאים" הנ"ל את הטעויות שנעשו בעבר (ב"קעמפ-דייוויד", וכיו"ב) ישנו תיכף ומיד את דעתם ויתחרטו מהשיטה שבה הולכים הם במשך זמן רב; אודות "יראת שמים" אין מה לדבר עמהם – הם לא מפחדים מהקב"ה, ולא מפחדים מה"שולחן ערוך", ולכן יוצאים הם במלחמה נגד "מיהו יהודי", נגד "שמירת שבת", וכיו"ב; את הבושה מפני "בשר ודם" [שהרי כולם יודעים שפלוגי בן פלוגי התנהג כן במלחמת יום הכיפורים, וכתוצאה מזה נפלו קרבנות מיותרים, ואעפ"כ, מתנהג גם הוא בדרך זו] – איבדו הם לגמרי, ולכן, נשארה רק ברירה אחת כדי לפעול עליהם שישנו את הנהגתם:

לפרסם ברבים שכולם ידעו שפלוגי בן פלוגי עיכב את סיום מבצע "שלום הגליל" בעתו ובזמנו, למרות דעתם המוחלטת של אנשי הצבא שחייבים להשלים ולסיים מבצע זה בשלימותו (כפי שפורסם אפילו בעיתוני ארץ ישראל, למרות ה"צנזורה" כו'). וכאשר כולם ידעו שהוא עיכב זאת, אזי לא יבחרו בו (ולא בתלמידיו ובמפלגתו) בבחירות ל"כנסת" הבאה! ולא יתנו לו לדבר בשמם של יהודי ארץ ישראל [הוא וחבריו יכולים לדבר בשם הערבים וכו'] (שלהם הביאו תועלת ע"י עיכוב סיום מבצע הנ"ל), אבל לא בשם יהודים! – כנראה שזהו הדבר היחיד שיפעל עליהם!!

וכולי האי ואולי – יפעל "איום" זה על ה"מדינאים" החפצים להמשיך לשבת על ה"כסאות", ולתפוס עמדה בחיים הפוליטיים של ארץ ישראל – שיפסיקו "לשחק" עם חייבים פוליטיים ומדיניים על חשבון בטחונם של היהודים הנמצאים בכל ארץ ישראל לגבולותיה!

כח. והעיקר: היות ש"לא ינום ולא יישן שומר ישראל" – הרי ההוספה בכל עניני יהדות בודאי תוסיף בהצלחת כל ענינים אלו.

זאת אומרת: אפילו אם הדברים האמורים לעיל לא יפעלו שינוי אצל ה"מדינאים" [שגם אז הרי טבע האדם לצעוק כאשר ישנו כאב, למרות שידוע שהצעקה לא תבטל את הכאב] – הרי ישנו דבר שבודאי יכול להועיל: כאשר בני"י יוסיפו בכל עניני יהדות, ובמיוחד ב"מבצע תפילין", שעז"נ "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", ועד"ז בנוגע למבצע דרישום בני"י בספרי התורה הכלליים, עי"ז שכל יהודי קונה אות א' בספר תורה, ועד"ז בנוגע ל"מבצע צדקה", שהיא שקולה כנגד כל המצוות, והעיקר (מה שנוגע לימינו אלו) – סגולתה המיוחדת לקרב את הגאולה.

ומובן, שבכל ענינים אלו יכול לפעול כאו"א מישראל (מבלי לבקש רשות מאף א'), ולעשות זאת באופן שלמעלה מכל מדידה והגבלה.

ובנוגע לפועל:

מן הראוי שכאו"א יוסיף במצות הצדקה, וחלק מזה – לזכותם של יהודי ארץ ישראל (כדי שיתוסף בשמירת הקב"ה עליהם – "לא ינום ולא יישן שומר ישראל"), ובמיוחד – לזכותם של חיילי "צבא הגנה לישראל", שאינם מתחשבים עם חשבונותיהם הערמומיים של הפוליטיקאים והמדינאים, אלא

הם עומדים במסירת נפש ממש להגן על ארץ הקודש והדרים עלי', ובזכות מצות הצדקה (שמקיימים לזכותם) יתוסף בהגנתם ע"י ה' אלקי הצבאות".

ונוסף לזה – יתנו חלק מהצדקה לזכותם של ה"מדינאים", שיצאו סוכ"ס מהגלות הפנימי והעצמי אצל היצה"ר, "אל זר אשר בקרבך" (שכתוצאה מזה מפחדים הם מהגוים כו'), ויזכרו שהם שייכים לעם אלקי אברהם יצחק ויעקב, וגם להם ניתנה התורה ומצוותי', עליהם נאמר "וחי בהם", והוראת התורה היא – שכאשר מדובר אודות ענין הכרוך עם פיקוח נפש, צריכים לשאול את חוות-דעתם של המומחים לדבר, ובעניננו – אנשי הבטחון, שדעתם ברורה שהיו צריכים לסיים כבר את מבצע "שלום הגליל", ועכ"פ – לסיימו עתה.

ואע"פ שקשה לתבוע מהם שיעמדו בתוקף המתאים ל"גאון יעקב", הרי יכולים לתבוע מהם דבר קל יותר מזה (ובפרט עי"ז שיתנו צדקה לזכותם) – שלא יתערבו כלל בעניני בטחון!

וכמדובר פעם בארוכה אודות מ"ש בתורה שבכתב (שאפילו הצדוקים מודים בזה) בנוגע לאופן הנהגת המלחמה – שקודם היציאה למלחמה הכריזו "מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו". ולכאורה אינו מובן: כאשר הולכים למלחמה צריכים ריבוי אנשי צבא, ומובן, שכאשר נוסף עוד איש צבא, הרי זה מוסיף בנצחון המלחמה. וא"כ, מדוע אומרים "מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו" – לכאורה, מוטב לפעול עליו שלא יהי' "ירא ורך הלבב"?!

והתשובה לדבר – בפשטות: התורה מתחשבת עם טבע בני אדם, ולכן, כאשר מדובר אודות "איש הירא ורך הלבב", אין אפשרות להקדיש זמן כדי לחנכו שלא יהי' "הירא ורך הלבב", כי החינוך לזה דורש זמן רב, והיציאה למלחמה צריכה להיות תיכף ומיד, ולכן אומרים לו "ילך וישוב לביתו", כדי שלכל הפחות לא יפריע לנצחון המלחמה – "לא ימס את לבב אחיו כלבבו".

ועד"ז בנוגע לעניננו: היות שאין זמן לחנך את ה"מדינאים" שיעמדו בתוקף המתאים ל"גאון יעקב" [ובפרט כאשר הוא מחזיק את עצמו ל"חכם מכל האדם", והראי' – שבחרו בו לשבת על ה"כסא" – מבקשים מכל א' מהם: תעשה טובה לעם ישראל ושב בביתך, "ילך וישוב לביתו"; ישלמו לך "פנסי", יתנו לך מכונית פרטית עם נהג צמוד, יקחו אותך לטיולים, יקחו אותך לשיבות המפלגה וכו' וכו' – העיקר שלא תתערב בענינים שאין לך שום מושג בהם, ואל תחווה את דעתך בעניני בטחון באופן הפני מדעתם האחידה של כל אנשי הבטחון, תן למומחים בעניני בטחון לטפל ולקבוע כיצד להתנהג ע"פ שיקולים בטחוניים!]

כט. ולסיים בדבר טוב – נסיים בדברי הרמב"ם (שהובאו לעיל): "לא שבט לוי בלבד אלא כל איש . . . אשר נדבה רוחו אותו . . . לעמוד לפני ה' לשרתו . . . יהי' ה' חלקו ונחלתו לעולם . . . ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי", היינו, שהקב"ה שומר ומגין על גורלו של כאו"א מישראל.

וכדי למהר ולזרז את שמירת הקב"ה על כאו"א מישראל (כולל – ע"י הפעולה דסיום מבצע הנ"ל כדי להבטיח את בטחונם של יהודי א"י) – אתן עבור כאו"א מהמסובים שטר של דולר (כנהוג כמ"פ), כדי לתת זאת (ביחד עם הוספה משלו) לצדקה, בזמן העיקרי דנתינת הצדקה – בבוקר לפני התפלה, או עכ"פ קודם תפלת מנחה, ולתת זאת (כאמור) לזכות עצמו ולזכות כלל ישראל, ובמיוחד – לזכותם של חיילי "צבא הגנה לישראל", שהם יצליחו לסיים את המבצע הנ"ל במיעוט הכי אפשרי של אבידות, ויתירה מזו: ללא כל אבידות.

[ועי"ז יחסכו קרבנות מיותרים גם בצד השני – כאמור לעיל שגם הם נבראו בצלם אלקים, ותפקידו של היהודי לדאוג גם לחייו של כאו"א משאר אומות העולם].

ויסיימו את המבצע הנ"ל – בהתאם להוראת התורה שצריכים להתנהג ע"פ דעתם של אנשי הבטחון, שלדעת כולל חייבים לסיים זאת בשלימות (כפי שאמרו בפירוש כמה פעמים). ויסיימו זאת ללא בלבולים מה"מדינאים" שערכו זאת עד עתה, וממשיכים באסיפות שלהם וכו', ואחריתם מי ישורנו –

כי ההוספה בנתינת הצדקה לזכותם תפעל שיערה עליהם רוח ממרום וילכו וישובו לביתם, ויתנו לאנשי הבטחון לנהל את כל הענינים הקשורים עם בטחון.

והקב"ה יתן תוספת כח מכחו וחכמתו – לכל אלו שרוצים ויכולים לסיים את המבצע הנ"ל, שיצליחו לעשות זאת ללא כל בלבולים, וידעו שאין זה באופן ד"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", אלא כפי שראו עד עתה נסים גלויים למעלה מדרך הטבע לגמרי, ויקויים היעוד "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", ועד שיפחדו להתחיל עם בני".

ועי"ז יבטיחו את בטחונם ושלומם של יהודי א"י גם כאשר נמצאים בימי הגלות האחרונים, שהדרך היחידה לזה היא – לא לוותר על עניני בטחון, ולסמוך על "ניירות" שאין להם ערך כלל (כפי שהתנהגו ב"קעמפ-דייוויד", כנ"ל בארוכה), אלא להתנהג ע"פ הוראת התורה, "תורת אמת" ו"תורת חיים", הוראה אמיתית בחיים – לשמוע לדעתם של אנשי הבטחון (ולא לשמוע לדעתם של ה"מדינאים", ובפרט לאחר שרואים את התוצאות שהם הביאו, ועוד ידם נטוי)!

וסוכ"ס הרי ה"מדינאים" עצמם יתנו "תודה" על זה שלא הניחו להם לעשות ענינים בלתי-רצויים, ענינים הגורמים לתוצאות איומות כפי שהי' בעבר, ולא דוקא בעבר ד"קעמפ-דייוויד", אלא אפילו בעבר הקרוב – לפני 10 ימים, 15-20 ימים, כאשר עיכבו את אנשי הבטחון שלא יוכלו למלא את תפקידם!

ומתוך דרכי נועם ודרכי שלום, ואהבת ישראל אמיתית (אפילו בין ה"מדינאים" ואנשי הבטחון), הקשורה עם אהבת התורה ואהבת הקב"ה, אשר "לא ינום ולא יישן שומר ישראל" – נזכה ללכת בשמחה ובטוב לבב לקראת קיום היעוד "לא ישא גוי אל גוי חרב", בביאת משיח צדקנו בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, במהרה בימינו ממש.

כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "לכתחילה אריבער". "מארש נפוליון". אח"כ התחיל לנגן "שיבנה בית המקדש במהרה בימינו". "ניעט ניעט ניקאווא".

הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה.

* * *

ל. כאמור לעיל אתן ל"טנקיסטים" שטרות של דולר, כדי לחלקם בין המסובים – שטר א' של דולר לכאו"א, כדי לתת לצדקה באופן האמור לעיל.

ויה"ר שבקרוב ממש נזכה לראות באופן גלוי שהקב"ה הוא חלקו ונחלתו של כאו"א מישראל, ובאופן ד"אתה תומיך גורלי" – למטה מעשרה טפחים, הן בגשמיות והן ברוחניות, ובגשמיות וברוחניות גם יחד.

וגם כאשר נמצאים ברגעים האחרונים דזמן הגלות יעמדו בני"י במעמד ומצב ד"לכל בני ישראל הי' אור במושבותם", בכל מקום שהם,

ובעגלא דידן, "נאו", יקויים היעוד "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל", היינו, שכל בני"י, "בנערינו ובזקנינו ובבנותינו", "קהל גדול ישובו הנה", ומלכא משיחא בראשם – הולכים לארצנו הקדושה, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה",

"שלימות הארץ" – ארץ ישראל לגבולותי', ביחד עם "שלימות העם" – כאו"א מישראל וכלל ישראל, ביחד עם "שלימות התורה" – כללות מעשינו ועבודתינו, במהרה בימינו ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן שטרות של דולר ל"טנקיסטים" שיחיו, כדי לחלק לכאו"א מהמסובים שיחיו – שטר א' של דולר, עבור צדקה].

טרם צאתו התחיל לנגן "שיבנה בית המקדש במהרה בימינו".

לקוטי שיחות פרשת קרח. (כרך ב)

ענין של "מתנות-כהונה" - הרי ישנה ביחס להן ההוראה מן הספור⁵ באחד שנתן מעשר במדה פחותה מן הצריך ולשנה הבאה הצמיחה שדהו רק הכמות שהיתה ראויה להינתן לכהן.

ב. כן גם בזמנים. הרי ישנם זמנים בהם אין לאדם מגע עם הויות העולם, שבאופן כללי הם שנותיו הראשונות של אדם, וישנם זמנים בהם עסוק האדם בהויות העולם, כן במשך השנה ישנם ימי החול בהם טרוד האדם וישנם שבתות ומועדים בהם אינו טרוד, ובמיוחד בראש השנה ועשרת ימי תשובה, ימים בהם קיים "קירוב המאור אל הניצוץ"⁶.

יש, איפוא, לדעת גם כאן: "כל חלב - להוי". יש להקדיש לה' את הראשית והמובחר שבזמנים. הזמן המובחר והרגוע שבכל יום הוא מיד לאחר הקימה, שאז רגוע המוח, וזמן זה יש לתת לה', ככתוב⁷: "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה וגו'", ואמר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸: ראשית עריסתכם - את הראשית שמן העריסה, הזמן הראשון שלאחר הקימה מן המטה - תתנו להוי' תרומה...

לפיכך, בשעה שנידונו במדינה זו (ארה"ב) סדרי הלמודים בישיבות, עמד הרבי בתוקף על כך שאך ורק למודי הקדש יתקיימו בבקר, ולמודי החול יתקיימו במחצית השניה של היום, שכן בבוקר כשהמח נמצא במנוחה ורגוע - הוא הזמן המוצלח ביותר, כפסק הרמב"ם⁹: "כל חלב להוי'", ורק בהמשך היום אפשר לעסוק ב"וברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה".

ענין זה אמור גם לגבי בעלי התעסקות. למרות שעוסקים הם ב"עובדין דחול" - עליהם לדעת שהעיקר הוא תורה ותפלה, וראשית ומבחר הזמן של היום יש להקדיש לה'. בראשונה יש להתפלל, ואחר כך ללמוד, כפי ההלכה שמבית הכנסת יש ללכת לבית המדרש, ורק לאחר מכן לאכול "פת שחרית" - שכן ה"צמח-צדק"¹⁰ פוסק שפת שחרית היא לאחר התפלה, והרי הלכה היא¹¹ שמביהכנ"ס יש ללכת לביהמ"ד, ונמצא, איפוא, שפת שחרית באה רק לאחר הלמוד - ורק אחר כך אפשר לעסוק בדברי רשות.

א. פרשת השבוע מתחילה ב"ויקח קרח", ספור מחלוקתו של קרח על כהונת אהרן, אחריו בא הספור של מטה אהרן, הוכחת נכונותה של כהונת אהרן, ולאחר מכן מדובר במתנות כהונה, דבר שיש לו קשר לאמור. ענין מתנות כהונה הוא שמכל דבר השייך לאדם עליו להפריש לכהנים, הן מ"אור פנימיי" - תרומה ובכורים (מזון) - והן מ"אור מקיף" - ראשית הגז הקשורה במלבושים.

הפסוק מסביר את תוכנן של מתנות כהונה: יש להקדיש מכל דבר את התוצרת הראשונה לה'. כיון שהכהנים - "הוי' הוא נחלתם" ואין להם כל מגע עם ענינים גשמיים, הרי הנתינה היא לה' והכהנים "משלחן גבוה קא זכו"¹.

לפיכך, כפי שכותב הרמב"ם² - "הוא הדין לכל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב - שיהיה מן הנאה והטוב", כגון להאכיל את הרעב - "מן הטוב והמתוק שבשלחנו", לכסות ערום ("כי תראה ערום - וכסיתו") - "מן היפה שבכסתו", בבנין בית תפלה - "שיהיה נאה מבית ישיבתו", ככתוב: "כל חלב - להוי'".

- כללית נחשב ספרו של הרמב"ם ל"ספר-נגלה", אך בכל זאת הכליל בהזדמנויות רבות רמזים של פנימיות התורה. אף כאן מונה הרמב"ם את שלשת הענינים של "מזון"³ "לבוש" ו"בית" -

משמעות הדברים היא שמכל השייך לאדם, ממזונו, ממלבושיו ומביתו - עליו להקדיש את הראשית ואת המובחר ל"כהן" שבנפשו פנימה, כלומר לעניני קדושה. והרי הנפש האלקית של ה"בינוני" היא גם בבחינת "עני"⁴.

כך לגבי מזון ולבוש, ואילו לגבי בית - מציין הרמב"ם במפורש: "בית תפלה" שהוא לה'.

ולשם התנהגות לפי הפרטים האמורים דרושה הכנה כללית, כפי שמסיים הרמב"ם: הקדיש דבר כו' וכמו שנאמר: "כל חלב - לה'", דרושה כהנה כללית - ההנחה שהעיקר הוא לה', ואז קיימת ההתנהגות האמורה ביחס לפרטים השונים במזון, לבוש ובית - המובחר ניתן לכהן שבנפשו פנימה.

וחשיבות לדבר גם ביחס לגשמיות, שכן מאחר שזה

(6) קונטרס העבודה סוף פרק ה. ספר המאמרים - קונטרסים - עמוד יא.

(7) במדבר סו, ב.

(8) ספר המאמרים - קונטרסים - קסה, ב.

(9) ראה הערה 2.

(10) פסקי דינים לאו"ח סימן פט.

(11) שו"ע אדמוה"ז סימן קנה, סעיף א.

(1) ביצה כא, א.

(2) סוף הלכות איסורי מזבח.

(3) ראה בהמצוין במפתח ללקוטי תורה ערך "מזון".

(4) היפך מהלל שהוא "גומל חסד עם העלובה" - תניא פרק כט. ראה לקוטי תורה ויקרא מט, א.

(5) תוספות עניני ד"ה עשר תעשר ט, א. תנחומא ראה ו. ילקוט ראה, רמז תתצב.

היה "ואצלתי מן הרוח" ובאמצעותם זכו לכך כל ששים רבוא בני ישראל והנשמות הפרטיות, לפיכך - טענו אנשי קרח - כיון שכולם בדרגת "אצילות" - "מדוע תתנשאו", לשם מה יש להתעלות לדרגה רמה מזו?

בדוגמת האמור קיימת גם עתה טענת קרח (שכן כל הענינים שהיו בשעת יציאת מצרים ישנם גם לאחר מכן) של מי שטוען שמאחר שהוא בעל תורה די בכך ואין צורך ביותר מזה -

כלפי זאת אמור²⁰: לא די ב"טלית שכולה תכלת" כי אם יש צורך בציצית, שתוכנה יראה והתבטלות. "בית שמלא ספרים" - גם אדם שהוא מלא וגדוש בתורה - "חייב במזוזה", המזוזה כוללת שתי הפרשיות "שמע" ו"היה אם שמוע", בפרשת "שמע" כתוב: ואהבת, ופרשת "והיה אם שמוע" היא - יראה.

זו משמעותה של המזוזה, וכשם שהמזוזה שומרת את הבית וכל אשר בו, כך גם "בית שמלא ספרים", אדם שיש לו תורה: אם אין לו אהבה ויראה - גורע הדבר מתורתו, משום ש"אורייתא בלא דחילו ורחימו" - לא פרחא לעילא²¹ (= תורה בלי יראה ואהבה אינה פורחת למעלה). גם בית שמלא ספרים חייב במזוזה, האהבה והיראה שומרות את התורה שתהא כתיקונה, רק מי שיראתו קודמת לחכמתו - חכמתו מתקיימת²², וכל האומר אין לו אלא תורה כו'²³.

ד. עונשו של קרח היה: "וירדו חיים שאולה". ביחס לזה נאמר שהחידוש היה כאן - צירוף של "שאול" ו"חיים": אנשים שרויים בשאול תחתית, שקועים ברע ועומק רע, וסבורים שהם חיים, הם טוענים ש"כולם קדושים" שיש לכל אחד נשמה ומתהלך עם ה' ("ובתוכם ה'").

טענת קרח ש"כולם קדושים" היא נכונה אמנם, שהרי בכל מצב שהוא יש לו ליהודי נשמה, ולזה - יש אפילו תורה. ברם, עם כל זאת הוא שרוי בשאול, שכן מה התועלת בתורה כשהתורה נמצאת במקום אחד והוא במקום אחר.

ויתרה מזו: הרי הדבר הוא כפי שאומר אדמו"ר הזקן²⁴ שכשאדם לומד תורה שלא כפי הראוי נמצאת התורה בגלות ב"קליפות", כפי שהדבר מוגדר ב"תניא"²⁵: "כמשל

יש לדעת שהעיקר היא התורה והתפלה, ולא להיות שקוע בעסק וללמוד רק פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית כדי לצאת ידי השלחן-ערוך, לומר מלים מבלי שהאדם ישמע את אשר הוא אומר, ומבלי שיתבונן בדברים שהוא שומע. מיטב הזמן, מיטב הכחות, יגיע הראש ואפילו יגיע הכפיים - צריכים להינתן לתורה ולתפלה.

אמנם נאמר לגבי תרומה שעליה להיות "ראשית - ששיריה ניכרים"¹², וכן המעשר חייב להיות עשירית בלבד, ולפי תקנת אושא הרי "אל יבזבו יותר מחומש"¹³; אך נוסף לכך שאדמו"ר הזקן אומר¹⁴ שבאשר להצלה - "לא גרע רפואת הנפש כו' וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו" - ברם, אין כאן ענין הצדקה - ולפיכך, אף כשרוב היום מוקדש לעסק, ורק מיעוטו לתורה ותפלה - מהווה עם זאת המיעוט את העיקר של כל היום, ולכן צריך הוא להיות ה"חלב".

ההכנה הכללית הנדרשת לכך היא - "קבלת עול". מיד בקום האדם משנתו יאמר "מודה אני" בקבלת עול, וצריכה להיות ההנחה ש"כל חלב - להוי'", כאמור, והדבר חשוב גם מבחינה גשמית, כאמור לעיל.

ג. קרח חלק על כהונת אהרן. הוא טען שאין צורך לתת כל חלב לכהן, שכן "כל העדה כולם קדושים ובתוכם הוי'", ומדוע תתנשאו?¹⁵ ישנה הטענה שאפילו שלא בשעת העיסוק בתורה הרי "אכל בי עשרה שכינתא שריא" (=על כל עשרה שורה השכינה), וזאת אף אם לא יעסקו בתורה¹⁶, ואף ליחיד ישנה הרי נפש אלקית, ואפילו לקל שבקלים ורשע גמור יש נשמה, אלא שהיא בבחינת "מקיף"¹⁷ - לפי זה הרי בכל מקום שהוא הולך - מתהלך הוא עם הנשמה ועם ה', ואם כן - "מדוע תתנשאו?".

כל שכן "בעל תורה" - ודאי ש"מותר" לו לעשות כל אשר לבו חפץ, שהרי "תורה מגינא ומצלא, עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה"¹⁸, ולכן "רשאי" הוא לדבר וכו' והתורה תגן עליו.

- נאמר במאמר חסידות שטענת ופלוגתת קרח כלפי משה היו בכך שטענו שמאחר שכולם "נשמות דאצילות" אין צורך ב"תתנשאו". רק בדורות המאוחרים בהם רק יחיד סגולה הם בעלי "נשמות דאצילות" יש הכרח במשה רבנו. אך דור המדבר היה דור דעה¹⁹: לגבי שבעים הזקנים

(12) עירובין לו, ב. פסחים לג, ב. חולין קלו, ב.

(13) כתובות נ, א. ערכין כח, א.

(14) אגרת התשובה פרק ג.

(15) במדבר טז, ג.

(16) ראה אגרת הקדש סימן כג. ירושלמי עירובין פרק א הלכה י בקרבן-העדה ד"ה וכמה. תוספות נדרים ח, א. ואכ"מ.

(17) תניא סוף פרק יא.

(18) סוטה כא, א. עיין שם.

(19) פסיקתא פרשת פה פ"ד, ט. לקוטי תורה במדבר לו, ב.

(20) ירושלמי סנהדרין פרק י הלכה א. במדבר רבה יח, ג. תנחומא קרח ב.

(21) תיקוני זהר תיקון י מובא בתניא פרק לט וראה פסחים נ, ב.

(22) אבות פרק ג משנה ט.

(23) יבמות קט, ב.

(24) הלכות תלמוד תורה פרק ד ותניא סוף פרק לט.

(25) סוף פרק כד.

פירוש הדבר שהמובחר שבזמן, המובחר שבכחות, המובחר שבכל השייך לאדם יש לתת לה'. המובחר והיקר לאדם הם הרי ילדיו - עליו, איפוא, לתת לה' את הילדים ואת המובחר שבזמנם, כלומר: את השנים הראשונות שלהם.

- אז זוכה הוא ל"ברכת כהנים": "יברכך בבנים ובממון", "וישמרך" - שהממון ינוצל לצרכים בריאים ושמחים. כבר דובר פעם שבכך שאדם זוכה לממון - עדיין אינו בטוח, שכן כאשר כספו מוצא לרופאים הרי ראוי היה יותר שיהיה בריא ושלם יהיו לו הדולרים לרופאים. בברכת "וישמרך" היא שהכסף ינוצל לצרכים בריאים ושמחים.

והסיום: "וישם לך שלום". "לא מצא הקב"ה כלי המחזיק ברכה לישראל אלא השלום"²⁹: כלומר גם כש"בכל אשר תעשה", שהוא הכלי לברכה, הוא כלי מועט - ישנו ענין השלום שהוא "מחזיק ברכה".

ולאחר מכן - "ואני אברכם". "תוספתו של הקב"ה מרובה על העיקר"³⁰, וכשניתנות לה' "מתנות כהונה", כפי שנאמר בגמרא³¹: "אלקיעם כהן הוא", הרי "ואני אברכם", שהיא מרובה על העיקר.

ל"ואני אברכם" ישנם שני פירושים³²: (א) לכהנים. (ב) לישראל. ובהתאם לאמור: "אברכם" לכהנים שבנפשו - ברכה ברוחניות, שתהיה לאדם חיוניות ועריבות בלימוד התורה וקיום המצוות, ו"ברכה לישראל" - בכל דרכיך ובגשמיות בכל הדרוש.

(משיחת ש"פ קרח. תשי"ד)

האוחז בראשו של מלך וטומן פניו וכו' (במקום) מלא קיא צואה". כאן משמעות נוספת למושג "חיים שאולה": לקחת התורה, שהיא חיים, והבאתה לשאול תחתית.

התרופה לכך: "מתנות כהונה", הקדשת מיטב הזמן ומיטב הכח לתורה ולתפלה. מן המזון, מן הלבוש ומן הבית יש למסור את הראשית ואת המובחר לה', וההכנה הכללית לכך היא אמירת "מודה אני" בקבלת עול מיד עם הקימה משינה.

ובאמצעות ענין זה של "מתנות כהונה" זוכים לברכת כהנים: יברכך וישמרך, בבנים ובממון וכו', ול"פרח מטה אהרן" - ה"המשכה" אינה נפסקת, "עד מהרה ירוץ דברו"²⁶, והיא באה למטה כ"שקדים", שוקד על הטוב, בכל הדברים הטובים, כפי הדרוש בגשמיות וברוחניות.

ה. הרי נקבע מנהג "לקחת" משהו לבתי הכנסיות. "נקודת" פרשתנו היא הרי הענין של "ויקח קרח", שחלק על כהונת אהרן וטען: "כולם קדושים". קיימת טענת "כולם קדושים": כל אחד מסוגל לפסוק הלכה כרצונו, כל אחד פוסק את המותר ואת האסור. יש, איפוא, לדעת שזו היתה שיטת קרח, וממנה נובעת מחלוקת בינם לבין עצמם - "מחלוקת שאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח ועדתו"²⁷. צריכה להיות התבטלות לבעלי התורה, לאלו המסוגלים לפסוק על פי תורה, עד כדי כך שפסק ההלכה שלהם משפיע על המציאות, שכן ידוע שהתורה שולטת על המציאות. כן יש "לקחת" מפרשתנו את הענין שדובר ביחס ל"מתנות כהונה", כפי הסברת הרמב"ם: "כל חלב להוי"²⁸. כשאדם נותן לעני, ובכך הוא נותן לה' - "מלוה ה' חונן דל", עליו לתת מהמובחר, וכך בבית תפלה.

(30) בראשית רבה סא, ד. תנחומא חיי שרה י חנוך לגער קרוב לסופו.

(31) סנהדרין לט, א.

(32) חולין מט, א.

(26) לקוטי תורה במדבר נה, ד.

(27) אבות פרק ה משנה יז.

(28) ראה הערה 2.

(29) עוקצין פרק ג משנה יב.

יום ראשון כ"ב סיון

פיענוחים וכיאוורים בספר התניא

הדבר שינוי בדעתו – לכן אומרים, שגם בידיעה שלו אין שום שינוי חס ושלום, כי בידיעת עצמו יודע כל הנבראים, שחבל ממנו ובטל במציאות אצלו, – וכיוון שבידיעת עצמו הוא יודע את כל הנבראים, לא התוסף שום חידוש ולא נתהווה שום שינוי בידיעתו:

שער היחוד והאמונה

לפני הבריאה היתה ידיעת

עצמו וכך אחרי הבריאה

ישנה ידיעת עצמו, ידיעה

שעל ידה הוא יודע את כל

הנבראים המתהווים ממנו.

וכמו שכתב הרמב"ם

ו"ל⁵, ש"הוא היודע, והוא

היודע, והוא הדעה עצמה

– באדם – כפי שהוסבר ביתר

פירוט בפרק שני שבחלק

הראשון – ישנם שלשה

דברים נפרדים: ישנו

ה"יודע" – נפש האדם שהיא

זו היודעת, וישנו ה"יודע" –

הדבר שיודעים אותו, וישנה

ה"דיעה" – כוח הדעת

לדעת ולהבין, ואילו אצל

הקב"ה, כותב הרמב"ם, כל

זה "הוא" עצמו, חבל אחר,

ידבר זה – ממשיך הרמב"ם,

אין ב"ח בפה – האדם, לאמר, ולא באין לשמעו, ולא כלל

האדם – ובהבנתו, להכירו על בוריו⁶. – שתהיה לאדם הכרה

יסודית בזה, להשיג איך זה ידיעה כזו שמי שיודע, ומה שהוא יודע,

ובמה שהוא יודע – הכל דבר אחד, כי הקדוש-ברוך-הוא, מהותו

ועצמותו ודעתו – חבל אחד ממש מכל צד ופנה, ככל הדרג

– של, יחוד, ואין דעתו דבר נוסף על מהותו ועצמותו, כמו

שהוא בנפש האדם, שדעתה דבר נוסף על מהותה ומרכב בה,

– אצל האדם מהווה הדעת ענין נוסף על הנפש המורכב בה, שהרי

בשהאדם לומד ויודע איזה דבר – בכך היתה בו נפשו

המשכללת בטרם שלמד וידע, ואחר שלמד וידע נתוספה ידיעה

זו בנפשו, – הרי שבאדם הידיעה היא דבר נוסף לנפש – נוסף בה

הענין שנלמד. וכן מדי יום ביום "ימים ידברו, ורב שנים ידעו

חכמה", – ה"ימים" מלמדים את האדם, והרבה שנים מוסיפים

חכמה לאדם, ואין זו אחדות פשוטה אלא מרכבת, – כלומר,

למרות שהידיעה באדם היא גם כן מיוחדת עם הנפש – הרי אנו

אומרים שהנפש יודעת – אך יחוד זה של הידיעה עם הנפש אינו

"אחדות פשוטה" ("אחדות פשוטה" היינו שלא שייך שתהיה לא

מאוחדת), אלא זהו אחדות מורכבת, הרי הם שני דברים

המתאחדים. אבל הקדוש-ברוך-הוא הוא אחדות פשוטה בלי

פיענוחים וכיאוורים בספר התניא

והנה, כמה שנתבאר יובן מה שכתוב: "אני ה' לא שניתני", פרוש – לא שמשמעות מה שהקב"ה אומר "אני ה' לא שניתני" היא רק לומר שהוא לא שינה הנהגתו או אפילו את רצונו לגבי אלה שעושים טוב לשלם להם שכר עבור זה וכך הלאה, אלא הכוונה

היא שהקב"ה אומר: "אני

לא השתניתני", שאין שום

שינוי חס ושלום בהקב"ה.

הרי לא שייך כלל להצביע

על שום ענין שיפעול שינוי

חס ושלום בו יתברך! הדבר

היחידי שיכול לתת מקום

לחשוב שישנו חלילה שינוי

– הוא בנוגע לאחדותו

יתברך מצד בריאת

העולמות: לפני שהוא

יתברך ברא את העולמות,

לא היתה שום מציאות, רק

הקב"ה בלבד. ואילו אחרי

שהוא יתברך ברא את

העולמות, יכולים הרי

לחשוב, שכאילו התווסף

עוד דבר (העולמות

והנבראים) ואשר ממילא

מהוה הדבר שינוי חס ושלום

באחדותו המוחלטת – כלפי כך נאמר "לא שניתני", שאין שום שינוי כלל, כמו שהיה לבדו קדם בריאת העולם – כך הוא לבדו אחר שנתבאר. – שהרי לכאורה לא מובן כיצד הוא לבדו אחרי

התהוות הבריאה – הרי התווסף עוד דבר, העולם? – אך כפי שהוסבר לעיל ענין היחוד, שהכוונה היא שהעולם בטל במציאות ומיוחד אתו יתברך – מובן, שהוא "לבדו" אחרי הבריאה, בדיוק כמו שהוא "לבדו" לפני הבריאה, שכן, כל הבריאה בטלה במציאות ומיוחדת אתו יתברך. מה שהבריאה נראית כ"מציאות" הרי זה רק

לגבי הנבראים התחתונים, ואילו לגבי יתברך אין היא שום מציאות כלל, והרי הוא "לבדו" אחרי בריאת העולמות כמו שהוא לפני הבריאה. וזה שאומרים: "אתה – ריבונו של עולם, הוא עד שלא

נברא העולם, אתה הוא כו", – משנברא העולם. לכאורה: היה מספיק בנאמר "אתה הוא עד שלא נברא העולם ומשנברא", לשם

מה נשנה עוד הפעם "אתה הוא משנברא" – אלא, נאמר עוד הפעם "אתה הוא", כדי להדגיש, שה"אתה הוא" שאחרי בריאת העולם, הוא אותו "אתה הוא" שלפני בריאת העולם, בלי שום שינוי

בעצמותו, – וגם ולא בדתו⁷, – שלמרות שיש מקום לומר שבריאת העולם תהוה שינוי בדעתו, בחשבנו שבמה שהתווסף עולם התווסף משהו בידיעה שהוא יודע את העולם, וממילא מהווה

פיענוחים וביאורים בספר התניא

שום תרכבה וצד רבוי כלל. – שנאמר שקודם לכן זה לא היה, דבר כזה לא שייך לומר חס ושלום בו יתברך. ואם כן, – כיוון שאחדותו היא פשוטה, בלי הרכבה ובלי ריבוי, אי אפשר שדעתו תהיה דבר נפרד ממנו, שהרי אז היה משמע שלפני שידע היה אופן אחד ואחר כך נוספו ידיעה,

ריבוי והרכבה חס ושלום, אלא: על ברחק מהותו ועצמותו ודעתו – הכל דבר אחד ממש, בלי שום תרכבה. ולפיכך, בשם שאי אפשר לשום נברא בעולם להשיג מהות הבורא ועצמותו – כך אי אפשר להשיג מהות דעתו, – שכן, דעתו וידיעתו הן דבר אחד אתו יתברך, רק להאמין באמונה, שהיא למעלה מהשכל ומהשגת, – ומשום כך יכולה היא לכן לקבל ענין שלמעלה מהבנת אנוש, שהקדוש-ברוך-הוא יחיד ומיוחד – הוא ודעתו הכל אחד ממש, ובידיעת עצמו מכיר ויודע כל

הנמצאים עליונים ותחתונים, – ה"נמצאים" של העולמות העליונים ושל העולמות התחתונים, עד שלשול הקמן שנים, ועד יתוש קמן שיהיה בטבור הארץ⁸ – אין דבר נעלם ממנו, ואין ידיעה זו – שהוא יודע את כל הנבראים, מוסיפה בו רבוי ותרכבה כלל, – של דבר נוסף, מאחר שאינה רק ידיעת עצמו, – ובידיעת עצמו הוא יודע כל הנבראים המתהווים ממנו ובטלים אליו במציאות ומיוחדים בו, ועצמותו ודעתו הכל אחד. ולפי שזה קשה מאד לצייר בשכלנו, – ידיעה כזו¹⁰, על כן – אמר

שער היחוד והאמונה

פשוט בלי שום הרכבה וצד ריבוי כלל ואם כן ע"כ מהותו ועצמותו ודעתו הכל דבר אחד ממש בלי שום הרכבה ולפיכך כשם שאי אפשר לשום נברא בעולם להשיג מהות הבורא ועצמותו כך אי אפשר להשיג מהות דעתו רק להאמין באמונה שהיא למעלה מהשכל ומהשגת שהקב"ה יחיד ומיוחד הוא ודעתו הכל אחד ממש ובידיעת עצמו מכיר ויודע כל הנמצאים עליונים ותחתונים עד שלשול קמן שבים ועד יתוש קמן שיהיה בטבור הארץ אין דבר נעלם ממנו ואין ידיעה זו מוסיפה בו ריבוי והרכבה כלל מאחר שאינה רק ידיעת עצמו ועצמותו ודעתו הכל אחד ולפי שזה קשה מאד לצייר בשכלנו ע"כ אמר הנביא כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם וכתוב החקר אלוה תמצא וגו', וכתוב העיני בשר לך אם כראות אנוש תראה שהאדם רואה ויודע כל הדברים בידיעה שחזן ממנו והקב"ה בידיעת עצמו עכ"ל [ע"ש בה' יסודי התורה והסכימו עמו חכמי הקבלה כמבואר בפרדס מהרמ"ק ז"ל]:

פיענוחים וביאורים בספר התניא

הנביא¹¹: "כי גבהו שמים מארץ – כן גבהו דרכי – אמר הקב"ה, מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם", וכתוב¹²: "החקר אלוה תמצא וגו'", וכתוב¹³: "העיני בשר לך, אם כראות אנוש תראה", שהאדם רואה ויודע כל הדברים – שהוא יודע, בידיעה שחזן ממנו, – וידיעה זו,

כיוון שהיא חזן ממנו ולפני כן לא ידע אותה, הרי כשהוא יודע את הידיעה, מתווסף בו דבר זה, והקדוש-ברוך-הוא – יודע הכל, בידיעת עצמו, עד כאן לשונו – של הרמב"ם. [ע"ז שם בהלכות יסודי התורה. והסכימו עמו חכמי הקבלה, כמבאר בפרדס מהרמ"ק זכרוננו לברכה]: – שכן, ישנם גדולי ישראל החולקים על הרמב"ם בענין זה, בטענם שאי אפשר לומר על הקב"ה גדר של דעת, גם לא בידיעה כזו שהיא מופשטת לגמרי מגדרי הידיעה שלנו – וכיוון שאומרים, שהוא

יתברך עצמו הוא ה"מדע" והוא ה"יודע" וכו', יש בכך חס ושלום משום הגדרה מסויימת לגבי הקב"ה, שהוא אין סוף. ברם, על פי קבלה, צודק הרמב"ם: אלא (כפי שכתוב בהגהה בפרק שני שבחלק הראשון, וכפי שכתוב להלן בהגהה בפרק ט') דבר זה הוא אחרי הרבה צמצומים שאור אין סוף ברוך הוא מצמצם עצמו, עד שהוא מתלבש בכלים של ספירות חכמה, בינה, דעת של עולם האצילות – שם "הוא המדע הוא היודע כו'", שכן הספירות מיוחדות בתכלית היחוד עם אור אין סוף, עד ליחוד של "הוא היודע" וכו'¹⁴.

- מלאכי ג, ו. 2. בנוסח התפילה (ילקוט ואתחנן רמז תלה).
- הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שאינו אלא תואר. ועד"מ להבדיל באלף כו' – באדם הרי ידיעתו למטה ביותר מעצמות נפשו – בנוגע לפשיטות, מציאות וכו'".
- הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שאינו אלא אחד מתוארו – ואי"ז משנה בעצמותו ח"ו".
- הלכות יסודי התורה פ"ב ה"ו. ובכ"מ. מו"נ ח"א פס"ח.
- הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "[קטן שבכל הבריות – רש"י חולין (מ, א)] שבים [כן גירסת הטושו"ע יו"ד ס"ד]".
- הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הפחות בצורה – חשיבות – שבכל הברואים – ראה רמב"ם יסוה"ת ב, ט – וראה ב"ר רפ"ח".
- הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה כאן נסתים כל הענין. והרי אין ענינו לפרש כתבי התנ"ך: ע"כ אמר הנביא וכו' [משא"כ בפ"ב, דמוסיף ביאור בענין: ודבר זה כו', ורק מסתייע מהכתובים]. אלא שבא לתרץ קושיא שלכאורה סותרת כל הכתוב לעיל. דנקודתו – דהוא היודע כו' ובידיעת עצמו וכו' שכתב הרמב"ם – כ"ו הוא יחוד, עבודת כאור"א [ולא יחוד] – דשייך לאנשי מעלה וכו']. דלכאורה סיום הענין ברמב"ם על אתר: ודבר זה אין בלב האדם (איזה שיהי') להכירו על בוריו – משמע דאפילו אנשי מעלה אין מכירים וכו'! ובפרט עפמ"ש בהל' תשובה ספ"ה "הוא שהנביא אמר כי לא מח' כו'". – וע"כ מבאר דע"כ אמר הנביא, מפני שקשה לצייר בשכל – אבל העבודה שייכת לכאור"א. וק"ל".
- הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (1) ודייק בלשונו "לצייר" שאינו רגיל כלל. ובפרט בנוגע לשכל (שמורגל "להבין", "להשיג" וכו'ב). (2) סתירה מיני' ובי', לכאורה: "קשה מאד" – מוכח דסו"ס אפשר לצייר (לאחרי הקושי מאד) ותומ"י ממשיך – החקר גו' העיני גו' – משמע דא"א. וכן לעיל: ודבר זה אין כח כו' להכירו כו'. וי"ל: ציור בשכל – צ"ל בדוגמת ציור כפשוטו: (1) התאמתות ללא ספק (שהרי רואה הציור) – "אפליג" בשכל בהחלט. (2) אף שאינו מבין כלל איך ציירו הציור ופרטיו – אין זה נוגע כלל בהתאמתות אצלו – שהרי למרות אי ההבנה – בשעת מעשה רואה הציור לכל

פרטיו. ובנדר"ד יש: 1) להבין בשכל שאין מקום להקשות בחקר אלקה - שהרי הק' גם לפי הכנת השכל - ראה לקמן פ"ט - בל"ג והגבלות (2) א"א להבין בשכל (בידיעת החיוב) איך זה המציאות דאח"פ ובה יש "עצמות" ו"דעת" וידיעת המון נבראים שכא"א פרט בפ"ע. 3) ע"י ההתעמקות שבה שאין מקום להקשות וכו' סו"ס נתאמת בשכלו (לאחרי קשה מאד עכ"פ) שכן הוא אף שאינו מבין (בידיעת החיוב) וכו"ל בעניני הציור. ובזה מתורצת ג"כ הסתירה: דחקר אלקה וכן להכירו בלב - א"א (היינו בידיעת החיוב) [אבל אפשר בידיעת השלילה (ולכן מדייק דהא דא"א - דוקא תמצא, על בוריו, וכן בפ"ב להבינו על בוריו - דוקא". ועפ"ז מתורצת ג"כ קושיית הראב"ד בהשגותיו (הל' תשובה ספ"ה) על הרמב"ם "דמתחיל בקושיא ע"פ שכל (בנוגע לידיעת ה') ולא השלימה ע"פ שכל" כ"א "החזירו לאמונה" - וע"פ הנ"ל מתורץ - כי גם ברמב"ם שם מדייק "להשיג דבר זה על בוריו" (ידיעת החיוב והמהות דוקא - משא"כ בידיעת השלילה שאפשר - וה"ז הסברה וידיעה בשכל ולא באמונה) [ומתאים לשיטת הרמב"ם (מור"ח א"א פנ"ח) בנוגע לתוארי ה' בכלל - שבוה רק ענין השלילה. עיין לקו"ת פקודי ו,ב]. ובפרט ע"פ אדה"ז כאן ש"קשה מאד" אפשר גם "לצייר בשכל". - וראה שם בלקו"ת איך שע"י ריבוי ידיעות השלילה (בענינים הגשמיים) [קשה מאד"] יוכל להגיע כמעט "לציור" הדבר - אפילו להרמב"ם. ועיין בהנסמן בע' השגת החיוב השלילה במפתחות מאמרי אדנ"ע". 11. ישע"י נה, ט. 12. איוב יא, ז. 13. שם, י, ד. 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכמשנ"ת כ"ז בארוכה (דעת הרמב"ם, החולקים עליו וביאור אדה"ז בזה) בסהמ"צ להצ"צ במצ' האמנת אלקות".

יום שני כ"ג סיון

פיענוחים וביאורים בספר התניא

על כל אלה משגיח הקב"ה מלמעלה בהשגחה פרטית, אך כיצד מתבטא הדבר? - לפי סגנונם הוא למשל כמלך היושב בהיכלו ומסתכל משם על הדברים שמחוץ להיכל. כלומר, המלך עצמו אינו נמצא מחוץ להיכל, למרות שהשגחתו היא גם מחוץ להיכל. כך, הם

אומרים, משגיח הקב"ה על כל הנבראים שהם חס ושלים מחוץ ל"היכל" שלו. והנה, מלבד שאי אפשר לכל לומר ענין הצמצום בפשוטו שהוא ממקרי הגוף - מי שנתון תחת מקרי הגוף יכול להיות בו ענין הצמצום והסתלקות בפשוטו: בתחילה הוא היה כאן, ולאחר מכן הסתלק משם ואינו נמצא שם יותר - דבר זה אי אפשר, אבל, לומר כלל על הקדוש-ברוך-הוא, הנבדל

מָהם - ממקרי הגוף, רבוא רבבות הבדלות עד אין קץ; נוסף על כך, אף גם זאת, לא בְּדַעַת יִדְבְּרוּ, מֵאַחֵר שֶׁהֵם מְאִמִּינִים בְּנִי מְאִמִּינִים שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוא יוֹדֵעַ כָּל הַיְצוּרִים שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה הַשֹּׁפֵל וּמִשְׁנִית עֲלֵיהֶם, - הרי שהם מודים שידיעתו והשגחתו ישנן כאן בעולם הזה השפל, וְעַל בְּרִתְּךָ - מִן הַהִכָּרָה לומר שאין ידיעתו אוֹתָם - את כל הנבראים, מוֹסִיפָה בּוֹ רִבּוּי וְחִדּוּשׁ, - וכל זה מדוע? - מִפְּנֵי שִׂידוּעַ הַכֹּל בִּיְדֵיעַת עֲצָמוֹ - אילו ידיעתו את הנבראים לא היתה "בידיעת עצמו", היתה אז בידיעה זו משום ריבוי וחידוש: נוספה ידיעה זו, והיא ענין של חידוש, שהרי לפני כן לא היתה ידיעה זו ועתה היא כן ישנה; אך כיוון שמושלל למעלה לגמרי ענין של ריבוי וחידוש, מן ההכרח שידיעת הקב"ה את הנבראים היא באופן שהוא יודע אותם בידיעת עצמו - וממילא, הרי כְּבִיכּוֹל

פיענוחים וביאורים בספר התניא

וְהֵנָּה, מְכַאֵן¹⁵ - ממה שהוסבר, שידיעתו של הקב"ה היא דבר אחד עם הקב"ה עצמו, שהרי אם לא כך, היתה הידיעה חס ושלים ענין של ריבוי והרכבה - ודבר זה לא שייך בהקב"ה, כי הוא יתברך הוא אחד הפשוט - הנה מענין זה, יֵשׁ לְהִבִּין שְׁנֵת מְקָצֵת חֲכָמִים

בְּעֵינֵיהֶם, - וכיוון שגם שוגג זקוק לכפרה, לכן ה' יִכְפֹּר בְּעַדָּם, - על טעותם, שֶׁשָּׂגוּ וְטָעוּ בְּעֵינֵיהֶם בְּכַתְבֵי הָאֱרִיזָל, וְהִבִּינוּ עֲנֵן הַצְמִצּוּם הַמְזֹכֵר שָׁם בְּפִשּׁוּטוֹ, - בכתיב האריז"ל מוזכר, שבתחילת בריאת העולמות, היה אור אין סוף ממלא "מקום" העולמות, ולא היה שום נתינת מקום למציאות העולמות, שכן עולמות הם בבחינת גבול - ואור אין סוף ברוך הוא, הוא הרי אין סוף, בלי גבול. לכן, נאמר שם, היה ענין הצמצום, שאור אין סוף "נסתלק", כדי שיהיה מקום למציאות העולמות. לאמיתו של דבר הכוונה במה שאור אין סוף "נסתלק" היא, שאור אין סוף אינו מאיר בגילוי - "אין סוף" ו"בלי גבול" אינם בהתגלות - רק מתגלה כוח הגבול, הנותן מקום למציאות עולמות בעלי גבול. - ואילו ה"חכמים בעיניהם" טעו, בסברם שענין הצמצום והסתלקות הוא שם במובנם הפשוט - שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא סִלַּק עֲצָמוֹ וּמָהוּתוֹ חָס וְשָׁלוֹם מְעוֹלָם הַזֶּה¹⁶, - שלא כפי האמת, שמשמעות "סילק" היא, כאמור, שהעלים את האור ואת ההתגלות, שענין אור אין סוף לא יהיה בגילוי, אלא הם הבינו בפשוטו, שהוא סילק חס ושלוש את עצמו מעולם הזה, רק שֶׁמִּשְׁנִית מְלַמְעֵלָה בְּהַשְׁגָּחַת פְּרָטִית עַל כָּל הַיְצוּרִים בָּלָם, אֲשֶׁר בְּשָׂמִים מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת. -

– דכיון שמאמינים שיודע כו' וע"כ אין כו' בידיעת עצמו כו' (שביאר כאן).¹⁶ בתשובה על השאלה, מדוע מביא כאן דוקא רבנו הזקן עולם הזה, אף שלכאורה הדיעה של הטועים בענין ה"צמצום" תופסת גם בשייכות לכל העולמות (כלומר, הסילוק הוא מכל העולמות) – כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הרי אח"כ חזר והאיר (אלא שבאופן דקו קצר), ולכל הדיעות בג"ע וביהמ"ק וכו' נאמר ושכנתי בתוכם, אף שבשעת הצמצום – הי' רק חלל". במקום אחר (לקו"ש חט"ו ע' 472) כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א ביתר פירוט: "י"ל שני טעמים בדבר (א) מה שהכריח הנ"ל לפרש הצמצום כפשוטו, הוא זה דא"א לומר דלא סילק עצומה מעוה"ז דא"כ נמצא הוא "גם בגשמיים השפלים הבלתי נכבדים ואף הנבזים" – ותפס אדה"ז התחלת ויסוד שיטתם. (ב) בשאר העולמות י"ל דלאחר הצמצום חזר והמשיך עצמו"ה, וא"כ אין להקשות מת"ז ומר"מ שמקשה לקמן, משא"כ בעוה"ז דא"א לומר דחזר והמשיך עצמו"ה כי א"א, לשיטתם, שימצא בגשמיים כו' כנ"ל. ולא מבני דבעולם האצי' יוכלו לתרץ דחזר והמשיך, אלא אפילו בהעולמות שבהם אין איהו וחיותו וגרמוהי חד י"ל כך, וע"ד שאנו אומרים כך בנוגע להארת הקו בעולמות ב"ע".¹⁷ תהלים קלט, יב.

יום שלישי כ"ד סיון

פיענוחים וביאורים בספר התניא

מצטמצמת בהתאם לנברא, שאז היא יכולה להיקלט בפנימיותו של הנברא, אלא חיות זו נשארת במדרגתה הנעלה, שהיא למעלה מעלה מלחצטמצם עד שתוכל להיקלט בהתלבשות בפנימיותו של הנברא – ובהיותה במדרגתה, היא משפיעה בנברא את ענין

ההתהוות והחיות. ו"ממלא

כל ע"מין" – היא פחיתת

החיות המתלבשת

בפנימיות, תוך עצם

הנברא, שהיא – החיות

שממלא "ממלא כל

עלמין", מצמצמת בתוכו

– של הנברא, בצמצום רב,

כפי ערך מהות הנברא, –

שכן, כיון שעל החיות

להתלבש בפנימיותו של

הנברא ולהתאחד אתו, מן

ההכרח שהיא תצמצם לפי

ערך מהותו של הנברא –

והנברא הוא הרי בעל גבול,

הרי מן ההכרח שחיות זו

תבוא באופן של גבול,

בצורה מוגבלת, כדלהלן:

שהוא – הנברא, בעל גבול

ותכלית פכמותו ואיכותו, דהינו – המשמעות של "איכותו" היא

מעלתו וחשיבותו – של הנברא, שגם האיכות והחשיבות אינן

החיות של הנברא, הן באות רק מצד גוף הנברא, כגון השמש,

שגופו יש לו גבול ותכלית פכמותו, – בגודל השמש, שהוא כמו

קסו פעמים כגודל כדור הארץ, ואיכותו ומעלתו, – של

השמש, הוא אורו, גם כן יש לו גבול עד כמה יוכל להאיר,

כי לא יאיר לבלתי תכלית, מאחר שהוא נברא – ונברא הוא

הרי מוגבל – ואם אמנם השמש מאירה למרחק רב, אבל בכל זאת

בהגבלה. וכן כל הנבראים הם בעלי גבול ותכלית, כי מהאין

לרקיע מלהלך ת"ק שנה כו'. – וכך בין רקיע לרקיע גם כן מהלך

פיענוחים וביאורים בספר התניא

וזהו גם כן ענין "סוכב כל ע"מין", – שהוא מקיף וסובב את כל העולמות, פרוש, – "סובב כל עלמין" אין הכוונה שהוא לא נמצא חס ושלוש בעולם עצמו ורק מקיף עליו בלבד, וכך משפיע בו, אלא המשמעות של "סובב" היא: דרך משל, כשאדם מתבונן באיזה

דבר חכמה בשכלו או

בדבר גשמי במחשבתו,

אזי שכלו ומחשבתו

מקיפים על הדבר שהוא

המצייר במחשבתו או

בשכלו, – שהרי הדבר

נמצא בשכלו ובמחשבתו,

אך אין – השכל והמחשבה,

מקיפים על הדבר שהוא

ממש בפעל ממש; – הם

מקיפים את ה"ציר" בלבד

של הדבר, אבל לא את

הדבר עצמו. דבר זה מובן

במיוחד בדבר גשמי, שהדבר

הגשמי עצמו הרי נמצא

בפועל ממש במקום אחר,

לא במחשבתו, שבה נמצא

רק "ציר" של הדבר, ורק

את ה"ציר" בלבד מקיפה

מחשבתו, אבל הקדוש-ברוך-הוא דכתיב ביה – שלגביו כתוב¹⁸:

"כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו'" – שהמחשבה שלמעלה היא

באופן אחר לגמרי מאשר, להבדיל, מחשבתו של אדם, הנה

מחשבתו וידעתו שידע כל הנבראים, מקפת כל נברא ונברא

בפעל ממש, שהרי היא – המחשבה שלמעלה, היא חיותו

והתהוותו מאין ליש בפעל ממש. – שלא כפי שהדבר אצל

האדם, שהדבר המצויר עצמו אינו נמצא במחשבתו ואין מחשבתו

משפיעה על הדבר, רק ציורו של הדבר נמצא במחשבתו. ואילו

המחשבה שלמעלה מקיפה את הנברא ממש, והיא משפיעה בנברא

להוותו מ"אין" ל"יש" ולהחיותו. אך אין זה באופן שהחיות

פיענוחים וביאורים בספר התניא

פיענוחים וביאורים בספר התניא

ת"ק שנה. ואם כן – שלנבראים יש גבול ותכלית, החיות המלכשת כמות שהם, בעלי גבול ותכלית – שהרי החיות עצמה אינה מוגבלת ולא בעלת תכלית, וכדי שיתהווה ממנה נברא מוגבל, מן ההכרח שהיא תצטמצם בצמצומים רבים, עד שתהיה מוכנה ואורה – של חיות זו, עצם הנבראים

שער היחוד והאמונה

שנה כו'. וא"כ החיות המלוכשת בהם היא בבחי' צמצום רב ועצום כי צריכה תחלה להתצמצם צמצומים רבים ועצומים עד שתהיה מוכנה ואורה – של חיות זו, עצם הנבראים

שנה כו'. וא"כ החיות המלוכשת בהם היא בבחי' צמצום רב ועצום כי צריכה תחלה להתצמצם צמצומים רבים ועצומים עד שתהיה מוכנה ואורה – של חיות זו, עצם הנבראים

18. ישע"י נה, ח. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "והנה ברמב"ם יסוה"ת (פ"ג ה"ח) כמו קע פעמים וכ"ה בהל' שבועות (פ"ה הכ"ב) קע פעמים. ול"ק על אדה"ז, כי בהקדמת פיה"מ להרמב"ם (ד"ה והנני נושא) נחית הרמב"ם לדייק יותר וכותב: קסו ושלש שמיניות פעם".

יום רביעי כ"ה סיון

פיענוחים וביאורים בספר התניא

פיענוחים וביאורים בספר התניא

כי מקור החיות הוא רוח פיו של הקדוש-ברוך-הוא המתלבש בעשרה מאמרות שבתורה, – בהם נבראו כל הנבראים, ורוח פיו יתברך היה יכול להתפשט לאין קץ ותכלית, ולברא עולמות אין קץ ותכלית לכמותם ואיכותם, ולהחיותם עדי עד, – לא כפי שהם כעת, מוגבלים בכמות ובאיכות וקיומם אינו נצחי; ואילו מבחינת "רוח פיו" היו יכולים להיברא עולמות בלתי מוגבלים בכמותם ובאיכותם ובעלי קיום נצחי, ולא היה נברא עולם הזה כלל – עולם הזה, שכל הנבראים שבו הם בעלי גבול ותכלית. ומחמת 168 הקדושות ע"י התלבשותן שמתלבשות ברוח פיו כי הוא אמר ויהי ועולם ע"י חסד יבנה בדבר ה' ורוח פיו הנעשה כלי ולבוש לחסד זה כהדין קמצא דלבושה מיניה וביה) אלא שצמצם הקב"ה האור והחיות שיוכל להתפשט מרוח פיו והלבישו תוך צירופי אותיות של עשרה מאמרות וצירופי צירופיהן בחילופי ותמורות האותיות עצמן ובחשבונן ומספרן שכל חילוף ותמורה מורה על ירידת האור והחיות ממדרגה למדרגה דהיינו שיוכל לברוא פחותה ברואים שמדרגות איכותם ומעלתם היא פחותה ממדרגות איכות ומעלת הברואים הנבראים מאותיות ותיבות עצמן שבעשרה מאמרות שבהן מתלבש הקב"ה בכבודו ובעצמו שהן מדותיו והחשבון מורה דאיתו וגרמוהי תד, – הוא ומדותיו הם דבר אחד, תינו – כלומר, החיות הנמשכת ממדותיו, שהן חסד ורחמים ושאר מדותיו הקדושות, – נמשכת החיות מהן על ידי התלבשותן שמתלבשות – המדות ברוח פיו – בספירת המלכות, והתהוות היא ממאמר ו"רוח פיו" יתברך, ככתוב²⁰: "כי הוא אמר ויהי, ו"עולם" – על

כי מקור החיות הוא רוח פיו של הקדוש-ברוך-הוא המתלבש בעשרה מאמרות שבתורה ורוח פיו ית' היה יכול להתפשט לאין קץ ותכלית ולברוא עולמות אין קץ ותכלית לכמותם ואיכותם ולהחיותם עדי עד ולא הי' נברא עוה"ז כלל (שכמו שהקב"ה נקרא א"ס כך כל מדותיו ופעולותיו דאיתו וגרמוהי חד היינו החיות הנמשכת ממדותיו שהן חסד ורחמים ושאר מדותיו 168 הקדושות ע"י התלבשותן שמתלבשות ברוח פיו כי הוא אמר ויהי ועולם ע"י חסד יבנה בדבר ה' ורוח פיו הנעשה כלי ולבוש לחסד זה כהדין קמצא דלבושה מיניה וביה) אלא שצמצם הקב"ה האור והחיות שיוכל להתפשט מרוח פיו והלבישו תוך צירופי אותיות של עשרה מאמרות וצירופי צירופיהן בחילופי ותמורות האותיות עצמן ובחשבונן ומספרן שכל חילוף ותמורה מורה על ירידת האור והחיות ממדרגה למדרגה דהיינו שיוכל לברוא פחותה ברואים שמדרגות איכותם ומעלתם היא פחותה ממדרגות איכות ומעלת הברואים הנבראים מאותיות ותיבות עצמן שבעשרה מאמרות שבהן מתלבש הקב"ה בכבודו ובעצמו שהן מדותיו והחשבון מורה

כי

מקור החיות הוא רוח פיו של הקב"ה המתלבש בעשרה מאמרות שבתורה ורוח פיו ית' היה יכול להתפשט לאין קץ ותכלית ולברוא עולמות אין קץ ותכלית לכמותם ואיכותם ולהחיותם עדי עד ולא הי' נברא עוה"ז כלל (שכמו שהקב"ה נקרא א"ס כך כל מדותיו ופעולותיו דאיתו וגרמוהי חד היינו החיות הנמשכת ממדותיו שהן חסד ורחמים ושאר מדותיו 168 הקדושות ע"י התלבשותן שמתלבשות ברוח פיו כי הוא אמר ויהי ועולם ע"י חסד יבנה בדבר ה' ורוח פיו הנעשה כלי ולבוש לחסד זה כהדין קמצא דלבושה מיניה וביה) אלא שצמצם הקב"ה האור והחיות שיוכל להתפשט מרוח פיו והלבישו תוך צירופי אותיות של עשרה מאמרות וצירופי צירופיהן בחילופי ותמורות האותיות עצמן ובחשבונן ומספרן שכל חילוף ותמורה מורה על ירידת האור והחיות ממדרגה למדרגה דהיינו שיוכל לברוא פחותה ברואים שמדרגות איכותם ומעלתם היא פחותה ממדרגות איכות ומעלת הברואים הנבראים מאותיות ותיבות עצמן שבעשרה מאמרות שבהן מתלבש הקב"ה בכבודו ובעצמו שהן מדותיו והחשבון מורה

ידי - "חסד יבנה"²¹, – שהעולם נבנה על ידי מדת החסד. כיצד, איפוא, זה בא משניהם – מחסד ומדבר ה' (מלכות)? – אלא הכוונה היא שמדת החסד מתלבשת בדבר ה' ו"רוח פיו" – שהתהוות היא, בדבר ה' ורוח פיו הנעשה כלי ולבוש לחסד זה, – שממנו נברא העולם, כהדין קמצא דלבושה מיניה וביה)²². – כאותו צב, שלבושו הוא ממנו ובו עצמו. כך "רוח פיו" הוא לבוש וכלי המאוחד עם מדת החסד, שממנה מתהווה העולם – הרי, שמהחיות שמ"רוח פיו" היו יכולים להיברא עולמות בלי גבול ותכלית, אלא שצמצם הקדוש-ברוך-הוא האור והחיות שיוכל להתפשט מרוח פיו, והלבישו תוך צירופי אותיות של עשרה מאמרות וצירופי צירופיהן בחילופי ותמורות האותיות עצמן ובחשבונן ומספרן. שכל חילוף ותמורה – של האותיות, מורה על ירידת האור והחיות ממדרגה למדרגה, דהיינו שיוכל לברוא פחותה ברואים שמדרגות איכותם ומעלתם היא פחותה ממדרגות איכות ומעלת הברואים הנבראים מאותיות ותיבות עצמן שבעשרה מאמרות שבהן מתלבש הקב"ה בכבודו ובעצמו שהן מדותיו והחשבון מורה

דהיינו שיוכל – האור והחיות, לברא ולהחיות בראים – כאלה, שמדרגות איכותם ומעלתם היא פחותה ממדרגות איכות ומעלת הברואים הנבראים מאותיות ותיבות עצמן שבעשרה מאמרות, שבהן – ב"עשרה מאמרות", מתלבש הקדוש-ברוך-הוא בכבודו ובעצמו שהן מדותיו – שהן דבר

פיענוחים וביאורים בספר התניא

אחד אתו יתברך "בכבודו ובעצמו". וְהַחֲשׁוֹן – גם בלי חילופי אותיות, אלא חשבון המספר של האותיות, מורה על מעוט האור והחיות, מעוט אחר מעוט, עד שלא נשאר ממנו – מהחיות, אלא בחינה אחרונה, שהוא בחינת החשבון ומספר, כפי מיני

כחות ומדרגות כלולות באור וחיות הנה המלבש בצירוף זה של תבה זו – וכמה שנשאר מזה – על כך מורה החשבון – הרי שזו ירידה אחר ירידה ומיעוט אחר מיעוט. (ואחר כל הצמצומים האלה וכיוצא בהן, כאשר נורה חכמתו ותברך, – כמה ואיזה צמצומים יהיו, הוא, שהיה יכול האור והחיות להתלבש גם בתחתונים, כמו אבנים ועפר הדומם, – ובהם אינה נראית שום חיות רוחנית, כלומר, בנבראים התחתונים עצמם, הם מהסוג הנחות ביותר, כי "אבן", דרך משל, שמה – שיש בה האותיות ב"ת ונ"ן, מורה כי שרשה – של האבן, משם העולה ב"ן – חמשים ושנים, כמספרו, – השם ב"ן בא מאופן מילוי

מסויים של שם הוי', ועוד אלה – במלה "אבן", נוספת משם אחר²¹, (לישעם) [נראה דצריך לחיות: "למעם"] הדוע ליוצרה. – מדוע נוסף למלה "אבן" האל"ף, למרות ששרשה הוא משום ב"ן, בלי אל"ף. והנה, שם ב"ן בעצמו הוא בעולמות עליונים מאד, – כיצד, איפוא, מתהווה ממנו אבן גשמית? רק שעל ידי צמצומים רבים וצמצומים מדרגה – עליונה יותר, לדרגה, – תחתונה יותר, ירד ממנו – מהשם ב"ן שבעולמות העליונים, חיות

פיענוחים וביאורים בספר התניא

מועט במאד מאד, עד שיוכל להתלבש באבן. וזו היא נפש הדומם – החיות המצומצמת, המהירה והמהירה איתו – את האבן, מאין ליש בכל רגע, וכמו שנתבאר לעיל. – שגם בדומם יש נפש רוחנית המהירה ומהווה אותו מאין ליש. וזו – החיות המצומצמת ביותר להחיות ולהוות את הנבראים, היא בחינת

"ממלא כל עלמין", – ממלא כל העולמות. מה שאין בן בחינת "סוכב כל עלמין". – בה החיות אינה מצומצמת בהתאם לנברא, אלא היא משפיעה בנברא כפי שהיא במדריגה העצמית, בלי צמצום. הרי שמבחינת החיות היו יכולים להתהוות עולמות בלי גבול ותכלית, ודוקא כשהיא מתלבשת באותיות "עשרה מאמרות" ובחילופיהן וחילופי חילופיהן, מתהווים אז מהן נבראים בעלי גבול ותכלית, כפי שיוסבר להלן: וכל פה ופדרגה – שאחרי הצמצומים, בבחינת חשבון האותיות בלבד, יכול לברא בראים כפי בחינת מדרגה זו גם בן לאין קץ ותכלית בכמותם ואיכותם להחיות עדי עד מאחר שהוא כח ה' המתפשט ונאצל מרוח פיו ואין מעצור בו. אך שלא יהי' איכותם במעלה גדולה כ"כ כאיכות ומעלת בראים שיוכלו להבראות מבחי' כח ומדריגת האותיות עצמן:

ואיכותם, להחיות – אותם, עדי עד, מאחר שהוא כח ה' המתפשט ונאצל – ומופרש, מרוח פיו, ואין מעצור בו, – אין מעצור לפניו מלהתפשט בצורה כזו, אך שלא יהיה איכותם במעלה גדולה כל כך, באיכות ומעלת בראים שיוכלו להבראות מבחינת כח ומדרגת האותיות עצמן: – ואילו הנבראים המתהווים מחילופי האותיות, ומה גם מחשבון האותיות, הם למטה באיכות ובמעלה.

20. תהלים לג, ט. 21. שם פט, ג. 22. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כדלעיל ח"א ספכ"א. לי ב"ר פכ"א, ה'.

יום חמישי כ"ו סיון

פיענוחים וביאורים בספר התניא

פרק ח.

בפרק הקודם, פרק ז', הסביר רבנו הזקן, שמשמעות הכתוב "אני ה' לא שנית" היא, שהתהוות העולם לא "פעלה" שום שינוי באחדותו של הקב"ה – לא בו עצמו ולא בדעתו ובידיעתו. שהרי, למרות שיש מקום לומר, שבמה שנתהו הנבראים שהקב"ה יודע אותם, נוסף בידיעה שלמעלה – ידיעת הנבראים – הנה באמת אין הדבר כך, שכן, הידיעה

שלמעלה היא דבר אחד עם הקב"ה עצמו (אין זה כמו שהדבר אצל האדם, שהידיעה היא דבר נוסף בנפשו, כי נפשו של האדם היא מורכבת, ולא אחדות פשוטה). כיוון שאחדותו יתברך היא אחדות פשוטה, בלי שום הרכבה, מן ההכרח לומר שידעתו היא סוג ידיעה אחד לגמרי: בידיעת עצמו הוא יודע כל הנבראים המתהווים ממנו, וידיעת עצמו" הרי ישנה גם לפני שנתהו הנבראים, כך שבידיעת הנבראים לא נוסף בו שום דבר. אופן זה של ידיעה, הסביר, אין ביכולת השכל האנושי להבין ולהשיג. בפרק זה, פרק ח', יסביר רבנו הזקן, שמה שאומר הרמב"ם בנוגע לידיעה שלמעלה: "הוא המדע הוא הידוע בו" הוא לא רק ביחס לדעתו של הקב"ה, אלא הדבר הוא כך גם ביחס לכל מדותיו ושמותיו, וגם ביחס לחכמתו ולרצונו, שהם כולם דבר אחד עם הקב"ה עצמו.

והנה, מה שכתב הרמב"ם וזרנו לברכה שהקדוש - ברוך - הוא מהותו ועצמותו ודעתו הכל אחד ממש, אחדות פשוטה ולא מרכבת כלל - זו הענין ממש בכל מדותיו של הקדוש - ברוך - הוא, ובכל שמותיו הקדושים והכינויים שפנו לו הנביאים והכמינו וזרנום

לברכה, כגון - מה שהנביאים והכמינו ז"ל מכנים את הקב"ה בתור: "חנן" ו"רחום" ו"חסיד" וכיוצא בזה, - מדות בהן מכנים את הקב"ה, וכן מה שנקרא - הקב"ה, "חכם", דכתיב: - כמו שכתוב²⁴: "וְגַם הוּא חָכֵם וְגו'", וכן - גם, רצונו - כמו שכתוב²⁵: "כִּי רוּצָה ה' אֶת יִרְאָיו" ו"חפץ חסד הוא"²⁶ - לעשות חסד עם נבראים, ו"רוצה בתשובתם של רשעים ואינו חפץ במיתתם ובכשענתם"²⁷ - הרי יש כאן שני הענינים, מה שהוא רוצה ומה שהוא לא רוצה ו"טהור עינים מראות ברע"²⁸ - דבר שאין הוא רוצה בו. הרי שמיחסים להקב"ה גם מדות, גם חכמה ושכל וגם רצון

פיענוחים וביאורים בספר התניא

- אך אין רצונו והכמתו ומדת חסדו ורחמנותו ושאר מדותיו מוסיפים בו רבוי והרכבה חס ושלום במהותו ועצמותו, אלא עצמותו ומהותו ורצונו והכמתו ובינתו ודעתו, ומדת חסדו וגבורתו ורחמנותו, ותפארתו הכלולה מחסדו וגבורתו, וכן שאר מדותיו הקדושות -

שער היחוד והאמונה

פרק ח והנה מ"ש הרמב"ם ז"ל שהקב"ה מהותו ועצמותו ודעתו הכל אחד ממש אחדות פשוטה ולא מורכבת כלל כן הענין ממש בכל מדותיו של הקב"ה ובכל שמותיו הקדושים והכינויים שפנו לו הנביאים וחז"ל כגון חנן ורחום וחסיד וכיוצא בהן וכן מה שנקרא חכם דכתיב וגם הוא חכם וגו' וכן רצונו כי רוצה ה' את יראיו וחפץ חסד הוא ורוצה בתשובתם של רשעים ואינו חפץ במיתתם ובכשענתם וטהור עינים מראות ברע אין רצונו וחכמתו ומדת חסדו ורחמנותו ושאר מדותיו מוסיפים בו ריבוי והרכבה ח"ו במהותו ועצמותו אלא עצמותו ומהותו ורצונו וחכמתו ובינתו ודעתו ומדת חסדו וגבורתו ורחמנותו ותפארתו הכלולה אחדות פשוטה ממש שהיא היא עצמותו ומהותו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שדבר זה אין כח בפה לאמרו ולא באזן לשמעו ולא בלב האדם להכירו על בוריו כי האדם מצייר בשכלו כל המושכלות שרוצה להשכיל ולהבין הכל כמות שהם בו כגון שרוצה לצייר בשכלו מהות הרצון או מהות חכמה או בינה או דעת או מהות מדת חסד ורחמים וכיוצא בזה - שאר המדות, הוא מצייר בלון כמות שהן בו. - ולכן

הרי עצמותו ומהותו וכל כוחותיו, רצון וספירות, חב"ד ומדות, הם הכל אחדות פשוטה ממש, שהיא היא עצמותו ומהותו, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל, שדבר זה - שדעתו וכדומה של הקב"ה, הם דבר אחד אתו, אין בזה בפה לאמרו, ולא באזן לשמעו, ולא בלב האדם להכירו על בוריו. - וכל כך למה? כי האדם מצייר בשכלו כל המושכלות שרוצה להשכיל ולהבין - הכל כמות שהם בו, - כל רעיון והבנה שהוא רוצה להבין הוא מצייר אותו לעצמו כפי שהוא בו עצמו, כגון שרוצה - האדם, לצייר בשכלו מהות הרצון, או מהות חכמה, או בינה, או דעת, או מהות מדת חסד ורחמים וכיוצא בזה - שאר המדות, הוא מצייר בלון כמות שהן בו. - ולכן

כשם שהדבר הוא ביחס לשכל ומדות סתם, כך גם כשרוצה האדם להבין הענין של שכל ומדות שלמעלה, שהוא מנסה להשיג אותם על ידי ציורו את מהות השכל והמדות כפי שהם בו, אבל באמת הקדוש-ברוך-הוא הוא רם ונשא וקדוש שמו, בלומר שהוא - הקב"ה, קדוש ומבדל רבוא רבבות עד אין קץ ותכלית מדרגות הבדלות, למעלה מעלה מעלה וסוג ומין כל התשפחות והמעלות שיוכלו הנבראים להשיג ולצייר בשכלם. - לכן הוא נקרא "הקדוש ברוך הוא", כי הוא קדוש ומובדל מכל מדרגה ומעלה שבגדר השגתו של נברא;

23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה אוה"ת להצ"צ עה"פ ויקח מאבני המקום שאל"ף משם מ"ה. ע"ז בתו"א משפטים (עח, סע"ב). במאור"א (א, ד) מפרש באופן אחר. וראה ג"כ לקו"ת שה"ש (יג, ב) קה"י מע' אבן ועוד. וי"ל שלכן כתב כאן סתם משם אחר כי אית אבן ואית אבן (זח"ג רעט, ב). 24. ישעי' לא, ב. 25. תהלים קמו, יא. 26. מיכה ז, יח. 27. ראה יחזקאל יח, כג. תפילת נעילה. 28. חבקוק א, יג.

יום שישי כ"ז סיון

פיענוחים וביאורים בספר התניא

כְּשֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה בְּעֶצְמוֹ אִיזָה דָּבָר – את מה שהוא חושב לעשות – שבמקרה זה אין זה צריך לכאורה לעבור דרך הדיבור, אלא ממחשבה מיד למעשה; הוא חושב לעשות מעשה והוא עושה אותו, מוסבר מיד להלן, שגם במקרה כזה, כדי שהכוח והחיות יבואו ממחשבה למעשה, מן ההכרח שהם יעברו השתלשלות וירידה כזו בדוגמת הירידה שישנה בדיבור, כשהוא מדבר ומצווה לזולת לתת, הרי כִּחַ הַנֶּפֶשׁ וְחַיּוּתָהּ הַמְתַּלְבֵּשׁ בְּעִשְׂיָה זו, – בעשיית הדבר, הוא כִּאִין מִמֶּשׁ לְגַבִּי כִּחַ הַנֶּפֶשׁ וְחַיּוּתָהּ הַמְתַּלְבֵּשׁ בְּדִבּוּר הָאָדָם, וְכַעֲרָךְ וּמִשַּׁל הַגּוֹף לְנִשְׁמָה, – כשם שאין שום השתוות בין הגוף לנשמה, כך לא שייך להשוות את הכוח והחיות של הנפש המתלבשים במעשה, לגבי הכוח והחיות המתבטאים בדיבור; וכשהכוח וחיות הנפש ירדו עד לעשיית הדבר במעשה, עבר כבר הכוח צמצום גדול בהרבה מאשר הכוח שבדיבור; וְכֵן עֲרָךְ אוֹתוֹת הַדִּבּוּר לְאוֹתוֹת הַמַּחֲשָׁבָה, – אותיות הדיבור לגבי אותיות המחשבה, אין להן ערך כלל, כשם שאין שום ערך

לאותיות הדיבור לגבי אותיות המחשבה, וְכֵן עֲרָךְ אוֹתוֹת הַמַּחֲשָׁבָה לְאוֹתוֹת הַדִּבּוּר הַמְתַּלְבֵּשׁ בְּהַמְחֵשֶׁת אִתָּהּ, – כאמור לעיל, שהמדה היא החיות של המחשבה שהוא חושב, כך שאין למחשבה שום ערך כלל לגבי המדה, וְכֵן עֲרָךְ אוֹתוֹת וְחַיּוֹת הַמְחֵשֶׁת לְגַבִּי הַחֲכָמָה וּבִינָה וְדַעַת, שְׂכַלְלוּתָהּ הוּא הַשִּׁכְלָה שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁכָה מִדָּה זו – הרי, שבכל סדר ירידת המדרגות מלמעלה למטה, אין למדרגה התחתונה שום ערך כלל לגבי המדרגה שמעליה; למדות אין שום ערך לגבי שכל, למחשבה אין שום ערך לגבי המדה, וכך לדיבור לגבי המחשבה, ולמעשה לגבי דיבור. וְכֵן זֶה – הוּא, בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם וְנֶפֶשׁ כָּל הַבְּרִיאִים שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, שֶׁכָּלֵם הַחֲכָמָה הִיא רִאשִׁית וּמִקּוֹר הַחַיּוֹת: – ואילו הקב"ה – יסביר רבנו דוקן בפרק הבא – הוא כל כך נעלה מחכמה, שהיא לגביו כעשיה ממש.

פיענוחים וביאורים בספר התניא

כִּי הַמַּעֲלָה וּמְדֻרְגָּה הָרִאשׁוֹנָה אֲצֵל הַנִּבְרָאִים הִיא הַחֲכָמָה, שְׂלֵכֵן נִקְרָאת – החכמה, "רִאשִׁית", – "רִאשִׁית חֲכָמָה"²⁹, ועל "בראשית (ברא אלקים)" אומר תרגום יונתן: "בחכמתא" – משמעות המלה "ראשית" היא לא רק ראשונה, אלא – הנעלית ביותר והמקור של כל השאר, ובגלל כך נקראת חכמה "רִאשִׁית", כִּי בְּאִמָּתָה הִיא – חכמה, רִאשִׁית וּמִקּוֹר כָּל הַחַיּוֹת בְּנִבְרָאִים, כִּי מִהַחֲכָמָה נִמְשָׁכוֹת בִּינָה וְדַעַת, וּמִזֶּה – (מחכמה) בִּינָה וְדַעַת, נִמְשָׁכוֹת כָּל הַמְדוֹת שֶׁבְּנֶפֶשׁ הַמַּשְׁכֵּלֶת, כְּמוֹ אֲהָבָה וְחֶסֶד וְרַחֲמִים וְכִיּוּצָא בְהֵן, – כל המדות באות מהשכל – חכמה, בִּינָה וְדַעַת. וְכִנְרָאָה – כפי שרואים, בְּחוּשׁ, שֶׁהַקָּמָן שָׁאִין בּוֹ דַּעַת הוּא בְּכַעַס תְּמִיד וְאִכְזוּרִי, וְגַם אֲהָבָתוֹ הִיא לְדִבְרִים קָטָנִים שָׁאִין רָאוּי לְאֲהָבָם, וְכֵן כִּי לְמַהּ מִפְּנֵי שָׁאִין בּוֹ דַּעַת לְאֲהֹב דְּבָרִים הָרְאוּיִים לְאֲהָבָם, שֶׁהָאֲהָבָה כְּפִי הַדַּעַת. – כשיש לאדם יותר דעת, מתבטאת גם אהבתו לדברים יקרי ערך יותר; ואם דעתו פחותה, גם אהבתו היא לדברים פחותי ערך. כלומר, המדות תלויות בשכל, בדעת – מפני שהן

נמשכות משכל ודעת. וּמִהַמְדוֹת שֶׁבְּנֶפֶשׁ נִמְשָׁכוֹת בָּהֶן תְּבוּת וְאוֹתוֹת הַמַּחֲשָׁבָה, – מן המדות נוצרות בנפש האותיות והמלים של המחשבה, שֶׁהַנֶּפֶשׁ מַחֲשָׁבֶת בְּדִבּוּר שְׂאוֹתָהּ, או אִךְ לַפְעֵל הַחֶסֶד וְרַחֲמִים, וְכֵן בְּשָׂאֵר מְדוֹת. – שמהן באות האותיות שבמחשבה, ומחשבתו של אדם קשורה במדות. וְכָל מַחֲשָׁבָה שֶׁבְּעוֹלָם – מְלַבֶּשֶׁת בָּהּ אִיּוֹ מִדָּה הַמְבִּיאָה לְחֵשֶׁב מַחֲשָׁבָה זו, וּמִדָּה זו הִיא חַיּוּתָהּ שֶׁל מַחֲשָׁבָה זו. – המדה שהביאה את המחשבה הזו היא המחיה אותה, וּמִאוֹתוֹת הַמַּחֲשָׁבָה – שהאדם חושב, נִמְשָׁכוֹת אוֹתוֹת הַדִּבּוּר, – שהאדם מדבר, וְהֵן – האותיות שבמחשבה, חַיּוֹתָן מִמֶּשׁ. – של אותיות הדיבור שהאדם דובר. וְהַדִּבּוּר מְבִיא לְיָדֵי מַעֲשֵׂה הַצְדָּקָה וְחֶסֶד, כְּגוֹן הַמְלִיךְ שֶׁמִּצְוָה לַעֲבִדּוֹ לִיתֵן. – דבר של טוב וחסד, הרי זה, שציווי המלך "פועלת" שמחשבת המלך תבוא על ידי דיבורו במעשה בפועל, וְגַם

שבת קודש כ"ח סיון

פיענוחים וביאורים בספר התניא

באותיות מחשבה אלו. הרי ברור הדבר, שהחיות של אותיות המחשבה, היא כאפס לגבי החיות של המדות, שממנה באות אותיות מחשבה אלו, שהוא – החיות של המדות, היא באין לגבי חיות ומעלת ומדרגת החכמה בינה ודעת מקור המדות – הרי, שמעשיה עד לעליונות החכמה, ישנן חמש מדרגות, שכל אחת מהן היא באין לגבי המדרגה שלמעלה ממנה – הרי על אחת כמה וכמה שמהתחתון ביותר (עשיה) לגבי העליון ביותר (חכמה), וכערך שבין עשיה לגבי חכמה – כן ממש ערך מדרגת ומעלת החכמה, שהיא ראשית ומקור החיות שפכל העולמות, – שכן, כאן מדובר אודות ספירת החכמה של עולם האצילות, שהיא המקור לעולם האצילות, שהוא העולם העליון ביותר, וממילא מקור שאר העולמות שלמטה מעולם האצילות – לחכמה זו אין כל ערך, לגבי הקדוש-ברוך-הוא בכבודו ובעצמו, המרומם והמתנשא רבוא רבבות מדרגות ורוממות על בחי' חיות שבעשייה שהוא רוממות חמש מדרגות לבד שהן מדרגות בחי' עשייה ודבור ומחשבה ומדות ושכל אבל הקדוש ב"ה רם ומתנשא ממדרגת החכמה רבבות מדרגות כאלו עד אין קץ

הקדוש-ברוך-הוא בכבודו ובעצמו, המרומם והמתנשא רבוא רבבות מדרגות ורוממות, יותר מרוממות מדרגת החכמה על בחינת חיות שבעשייה, שהיא – רוממות החכמה לגבי עשייה, היא רוממות – של, חמש מדרגות לבד, שתן מדרגות בחינת עשייה ודבור ומחשבה ומדות ושכל. אכל הקדוש-ברוך-הוא רם ומתנשא ממדרגת החכמה רבבות מדרגות כאלו עד אין קץ.

פיענוחים וביאורים בספר התניא

פרק ט.

אכל לגבי הקדוש-ברוך-הוא, מדרגת החכמה, שהיא תחלת מחשבה וראשיתה, – ומקורה, היא סוף מעשה אצלו, דהיינו שנחשבת כאלו היא בחינת ומדרגת עשייה לגבי הקדוש-ברוך-הוא,

כדכתיב: – כמו שכתוב³⁰: "כלם בחכמה עשית". – שלכאורה, היה מתאים להשתמש לגבי חכמה, במלה "השכלת" (כולם בחכמה השכלת) או בלשון אחרת של שכל – מדוע אומר הפסוק "עשית" כשמדובר אודות חכמה? – אלא הכוונה היא, שחכמה היא כעשיה לגבי הקב"ה, והיינו לומר, שבערך החיות שבעשייה גופנית ונפשית לערך חיות החכמה, שהיא – החכמה, ראשית ומקור החיות כאדם וכל המרומם גשמיים, – שלגבי חכמה, מקור החיות ותחילתה, אין שום ערך כלל לחיות של

עשייה, שהיא החיות הנמוכה ביותר, שהוא – החיות של עשייה, היא באין לגבי חיות שבאותיות הדבור, שהוא – החיות של אותיות הדיבור, היא באין לגבי חיות שבאותיות המחשבה, שהוא – החיות שמאותיות המחשבה, היא באין לגבי חיות ומעלת המדות שמהן נמשכה מחשבה זו – כפי שהוסבר לעיל, שכל האותיות שבמחשבה באות מאיזו מדה שהיא הגורמת שהנפש תהרהר

ביאור כ"ק אדמו"ר שליט"א בשער היחוד והאמונה פ"ז

א. בין עיקרי הענינים, שרבנו הזקן מסביר ומחדש ב"שער היחוד והאמונה", ישנן, לכאורה³¹, שתי נקודות כלליות: (א) הביאור ב"פירוש הבעש"ט" על "לעולם" ה' דברך נצב בשמיים – ש"דברך שאמרת³² יהי רקיע... תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים.. להחיותם.. אילו היו האותיות מסתלקות כרגע חס ושלום וחזרות למקורן היו כל השמים אין ואפס ממש והיו כלא היו כלל.. כמו לפני ששת ימי בראשית ממש³³, שמכך מובן, "איך שכל נברא ויש הוא באמת נחשב לאין ואפס ממש לגבי כח הפועל ורוח פיו שבנפעל המהוה אותו תמיד ומוציאו מאין ממש ליש"³⁵. (ב) שהצמצום אינו "כפשוטו שהקב"ה סילק עצמו ומהותו חס ושלום מעולם הזה רק שמשגיח מלמעלה בהשגחה פרטית על כל היצורים כולם אשר בשמים ממעל ועל הארץ מתחת"³⁶. ויש לומר, שביאור הענין שצמצום אינו כפשוטו, אינו ענין נפרד, אלא הוא בא בהמשך והוא שייך לביאור בחידוש הבעש"ט, כדלקמן.

ב. החידוש בפירוש הבעש"ט הוא לא רק שמן ההכרח ש"דבר ה'" יהווה תמיד כל נברא, בכל רגע ורגע, אלא גם שהתיבות "יהי רקיע גו'" – מלוכשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם³⁷; ועל דרך זה בכל הנבראים, התיבות והאותיות שב"עשרה מאמרות" המהותיות ומחיות, מלוכשות בתוכם וזכרם שרבנו הזקן מאריך³⁷ איך שבכל נברא "יש בחינת נפש וחיות רוחנית", שהרי גם הדברים שאינם נזכרים ב"עשרה מאמרות" שבתורה, נמשכת להם חיות המשתלשלת ממדרגה מ"עשרה מאמרות" שבתורה "על ידי חילופים ותמורות האותיות וגימטריאות.. עד שיוכל להתצמצם ולהתלבש ולהתהוות ממנו נברא פרטי זה". כלומר, אין הפירוש ש"דבר ה'" מהווה תמיד את הנברא, והנברא נפרד מ"דבר ה'" זה, אלא, ש"דבר ה'" מלוכש בתוך הנברא עצמו (ב"מקום" של הנברא), עד שהחיות (והנפש) של כל נברא פרטי, הוא ה"דבר ה'" המלוכש בו. וממילא מובן, איך "כל נברא הוא באמת נחשב לאין ואפס ממש לגבי כח הפועל ורוח פיו שבנפעל המהוה אותו תמיד ומוציאו מאין ממש ליש". בהתאם לכך, הרי, לכאורה, הביטול של הנברא אינו ביטול בשלימותו. שהרי כיוון שהחיות המתלבשת בנבראים היא חיות מצומצמת ומוגבלת (בהתאם לנברא), כאמור, הרי הוא "נותן מקום למציאות היש", וממילא גם הביטול שמצד החיות, אינו ביטול בשלימותו³⁸. ברם, לפי מה שרבנו הזקן ממשיך ומסביר, שצמצום אינו כפשוטו חס ושלום, כלומר, שגם³⁹ ב"מקום" – (מדרגה) שהאור והחיות האלקי מתצמצם ומתלבש בתוך הנבראים, – "לית אתר פנוי מיניה"⁴⁰ ואין מקום פנוי ממנו, ו"מהותו ועצמותו יתברך.. מלא את כל הארץ ממש בזמן ומקום"⁴¹ – מסתעפות מכך שתי קצוות: לכל נברא "נפש וחיות רוחנית" פרטית שלו, הבאה על ידי צמצום והתלבשות של "דבר ה'" בכל נברא פרטי; ויחד עם כך, כל נברא פרטי קשור בעצמותו ומהותו יתברך, כי ב"מקום" של הנברא, נמצא "מהותו ועצמותו יתברך". וכיוון שמהותו ועצמותו יתברך אינו לגמרי בגדר של עולם, מורגש עקב כך, שמציאות העולם עצמו היא אלקות⁴² (בלשון הידוע⁴³: יש הנברא הוא היש האמיתי) – אין עוד מלבדו⁴⁴.

(מלקוטי שיחות, וישב - י"ט כסלו, תשד"ח)

31. ידוע שאפ"ל "לכאורה" – גם בדבר שהמסקנא כן היא (ראה שד"ח כרך ט' כללי הפוסקים סט"ז אות ח'. ושי"צ). 32. תהלים קיט, צו.
33. בראשית א, ו. 34. שער היחוד והאמונה פ"א. 35. שם רפ"ג. ומבואר שם בארוכה. 36. שם פ"ז (פג, סע"א ואילך). 37. בפ"א שם.
38. ראה המשך תרס"ו ע' רכז, ובכ"מ. 39. ולא רק מצד המאור "שהוא א"ס עצמו (ש)לא שייך צמצום ח"ו ולא העלם ואדרבה המאור הוא בהתגלות ולכן אפילו תינוקות יודעים שיש שם אלוהים מצי' כו' אף שאין בהם השגה ותפיסה איך ומה לפי שאין בהם גילוי האור שמ"מ המאור עצמו הוא נמצא למטה כמו למעלה" (תו"א יד, ב. וראה הגהות להמאמר מכ"ק אדנ"ע תרנ"ח (קה"ת תשמ"א) ע' נב ואילך). 40. תק"ז תנ"ו. הובא בשער היחוד והאמונה שם (פג, ב). 41. שם פכ, ריש ע"ב. והרי דבריו שם (פג, סע"א ואילך) "מכאן יש להבין" באים בהמשך לאריכות הביאור שם לפני" (פ"ו ואילך) ש"אין מדת הגבורה מסתרת ח"ו לפניו יתברך" (שם ספ"ו). ו"אע"פ שהוא ית' למעלה מהמקום והזמן אע"כ הוא נמצא שם למטה במקום וזמן.. וזהו יחודא תתאה" (שם פ"ז-פכ, סע"א). ועפ"ז תומתק גם האריכות בהביאור שם להלן (פג, ואילך), לאחר ששולל הדיעה דצמצום כפשוטו ומבאר דברי הר"מ פ' פנחס לא רק ענין סוכ"ע אלא גם בחי' ממכ"ע, החיות המתלבשת תוך עצם הנברא. ע"ש בארוכה. 42. ובפרט ע"פ מש"כ באגה"ק ס"כ (קל, סע"א ואילך) ש"מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו.. הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש בלי שום עילה וסיבה אחרת קודמת ליש הזה" – הרי נמצא שהביטול שמצד העצמות שייך להתהוות הנבראים גופא. וכמשנ"ת בארוכה בד"ה ולקחתם תרס"א. – ועפ"ז תומתק יותר השייכות בין הענין דצמצום שלא כפשוטו לשיטת הבעש"ט דהדבר ה' מלוכש תוך כל נברא להוותו להחיותו מאין ליש ולפ"ז אלו שס"ל דצמצום כפשוטו צ"ל שחולקים גם על שיטת הבעש"ט. ודוחק קצת שהרי שיטת הבעש"ט מיוסדת במדרש תהלים עה"פ לעולם ה' דברך נצב גו' (הובא בלקו"ת ר"פ אחר). ויותר נראה לומר שלדעתם ההתהוות בכל רגע היא מהשגחתו ית' ולא מעצמותו. 43. ביאורי הזהר בשלח (מג, ג ואילך). וראה ד"ה ולקחתם לכם שם. קונטרס ענינה של תורת החסידות סט"ו-ז. 44. ואתחנן ד, לה. בד"ה ולקחתם שם הובא (על הביטול שמצד העצמות) הלשון "אין עוד" – ל' הפסוק (שם, לט)*. וראה לקו"ש ח"ד (ע' 1334-5) שהביטול ד"אין עוד מלבדו" הוא מצד האור, ו"אין עוד" הוא מצד העצמות, ע"ש (ולהעיר גם מלקו"ש ואתחנן תשמ"ג ס"א ואילך). ומ"ש בפנים הוא עפ"שנ"ת כמ"פ (שיחות ליל יום שמח"ת תשמ"ג, ליל שמח"ת תשד"מ. ועוד) החילוק בין "אין עוד" ו"אין עוד מלבדו" – ש"אין עוד" שולל לגמרי מציאות הנבראים שאין שום מציאות כלל, משא"כ "אין עוד מלבדו" פירושו ש(רק) בלעדו "אין עוד" אבל "עמו" ישנה מציאות. [ובד"ה ולקחתם שם שבא להדגיש ביטול הנבראים, דלא רק דכולא קמי' כלא חשיב אלא "שלא יש שום מציאות כלל", מתאים הלשון "אין עוד"]. (*) וכדמוכח ג"כ ממה שמביא שם דחז"ל (דב"ר פ"ב, כז) עה"פ אין עוד – "אפילו בחללו של עולם".

יום ששי	כב סיון	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: שלח, ששי עם פירש"י. תהלים: קו-קז. תניא: והנה אעפ"י . . . -164- לתחתונים.		
לאמירת והביאנו לשלום כו' מחברים תחלה ב' הציציות דלפניו, אח"כ מצרפים ציצית כנף השמאלי דלאחוריו, אח"ז ציצית דכנף הימין ואוחזים אותם בין קמיצה לזרת דיד שמאל. נושקים הציציות שש פעמים, היינו באמירת תיבות: ציצית, ציצית, לציצית, אמת, קימת, לעד.		

יום ראשון

שבת	כג סיון	ה'תש"ג
מברכים ר"ח תמוז. אמירת כל התהלים בהשכמה. יום התוועדות.		
שיעורים. חומש: שלח, שביעי עם פירש"י. תהלים: קח-ק"ב. תניא: והנה כמ"ש . . . -פג- מהרמ"ק ז"ל.		
מענה אאמו"ר לאאמו"ר ביחידות חורף תרל"ה: היצה"ר נקרא נה"ב, לא מפני שהוא בהמה דוקא, כי לפעמים הוא שועל פקח שבחיות, וצריכים לחכמה מרובה להבין תחבולותיו. ולפעמים הוא מתלבש בלבוש צדיק תמים עניו ובעל מדות טובות. בכל אחד ואחד הנה"ב שלו היא לפי מהותו הפרטי. ויש אשר מתעורר חשק גדול ללמוד חסידות או להתבונן היטב באיזה השכלה, ובאמת הנה זהו רק עצת היצר ומתחבולות נה"ב למנוע מעבודת התפילה וכדומה. ונקוט האי כללא בידך וזכור אותו תמיד, כי כל דבר המועיל או מביא לעבודה בפועל, הנה כל מניעה שתהי' לדבר זה – אפילו אם המניעה היא מדבר היותר נעלה – הוא רק מתחבולותי' של נה"ב. וסיים אאמו"ר נ"ע: עד אז לא ידעתי אז עס קען זיין א פרומער נה"ב, ווער רעדט נאך א חסידישער נה"ב. [שתתכן נפש-בהמית [בלבוש] ירא-שמים, שלא לדבר על נפש בהמית [בלבוש] "חסידי"]		

יום שני

יום ראשון	כד סיון	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: קרח, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: קיג-ק"ח. תניא: והנה מכאן . . . -166- הכל א'.		
השואל במה היא ההתקשרות שלו אלי מאחר שאין אני מכירו פנים.. . . ההתקשרות האמיתית היא ע"י לימוד התורה, כשהוא לומד המאמרי חסידות שלי, קורא את השיחות ומתחבר עם ידידי אנ"ש ותלמידי התמימים יחיו בלימודם ובהתוועדותם, ומקיים בקשתי באמירת תהילים ובשמירת זמני הלימודים, הנה בזה היא ההתקשרות.		

יום שלישי

יום שני	כה סיון	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: קרח, שני עם פירש"י. תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד. תניא: וז"ש בתקונים . . . -166- דממלא לון.		
דאגה בלב איש ישחנה וארו"ל שני פירושים: יסיחנה מדעתו, ישיחנה לאחרים. ופירש הצ"צ: לאחרים רק בגוף, אבל מאוחדים אתו עמו, שמרגישים את ענינו.		

יום רביעי

יום שלישי כו סיון ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קרח, שלישי עם פירש"י.
תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי.
תניא: וזה ג"כ ענין . . . -פד- בפועל ממש.

וירדו חיים שאולה - שגם בשאול חושבים שהם חיים.

הברכה בוירדו חיים שאולה, כמו בני קרח לא מתו, מקום נתבצר להם ועשו תשובה, כי תשובה מועלת רק כל עוד שהוא חי, וזוהי הברכה, שגם בשאול יהיו חיים ויוכלו לעשות תשובה.

יום
חמישי

יום רביעי כז סיון ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קרח, רביעי עם פירש"י.
תהלים: קכ-קלד.
תניא: וממלא . . . -פד- ותכלית.

כתיב וברכך ה'א בכל אשר תעשה. האדם עליו רק לעשות כלי לפרנסתו, ולהשתדל בכל כחו אשר הכלי יהי' טהור מכל סיג ופסולת דאונאה כו', היינו שיהי' הכל ע"פ דיני התורה, אשר אז הוא כלי ראוי לברכה העליונה בשנים: פרנסה בריוח, ואשר הפרנסה תלך למקום הראוי.

יום
שישי

יום חמישי כח סיון ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קרח, חמישי עם פירש"י.
תהלים: קלה-קלט.
תניא: כי מקור . . . -168- מדותיו.

הצ"צ בספרו לבנו אאזמו"ר מאורע מחייו, סיים: מיט דעם וואָס מען העלפט א אידען אין פרנסה, אפילו פֿאַרדינען זיבעציג קאָפּיקעס (מטבע קטנה ברוסיא) אין א קעלבעל, איז אלע שערי היכלות העליונים זיינען פאר איהם אָפּען. כעבור כמה שנים סיפר אאזמו"ר כל הנ"ל לאאזמו"ר והוסיף: מ'באדארף אפילו וויסען די וועג צו די היכלות העליונים, נאָר דאָס מאַכט ניט אויס, עס דארף זיין דער עיקר, העלפען בלבב שלם מיט א געפיל, האָבען א געשמאַק אין א אידען טאָן א טובה.

שבת
קודש

תרגום חפשי

הצמח צדק בספרו לבנו אאזמו"ר מאורע מחייו, סיים: בזה שמסייעים ליהודי בפרנסתו, אפילו להרוויח שבעים "קופיקעס" (מטבע קטנה ברוסיא) בסחר-עגלים, כל שערי ההיכלות העליונים פתוחים בפניו. כעבור כמה שנים סיפר אאזמו"ר כל הנ"ל לאאזמו"ר והוסיף: צריך גם לדעת את הדרך להיכלות העליונים, אך אין זה משנה כלל, צריך שיהי' העיקר: לסייע בלבב שלם ברגש, שיהי' תענוג בעשיית טובה ליהודי.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ג סיון, תשי"ח
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום 1/6 בו כותב ר"פ מהיחס שלו ומצבו עתה וכן אצל ילדיו שי'.

בעת רצון אזכירם על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע
להמצטרך להם.

נעם לי לקרות במכתבו אודות התענינות בנו שי' בתנועת חב"ד, ותקותי שגם הוא
הכותב מעוניין בזה, ושאצל שניהם ההתענינות היא בסדר, ז.א. מביאה לידי מעשה
מתאים להוראת חז"ל גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, והרי **כאו"א** שייכת לו שיטת
חב"ד והמסקנות שלה עד להמסקנא בחיי היום יומים, וכידוע פתגם מיסד תורת
החסידות חב"ד הוא בעל התניא והשו"ע, שהחסידות היא לא בשביל חוג מסוים אלא
שהיא נחלת העם כולו, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

תקותי שמשתתף בהתוועדות אנ"ש הנערכות במועדים ורגלים בסביבתו וכן יש להם
קביעות עתים בלימוד בעיון בתורת החסידות, ואין לך דבר העומד בפני הרצון גם בזה.

בטח גם בנו שי' יבוא בכתובים לכאן בזמן המתאים ומטובו לפרוש שלומו בשמי,
ובטח ימסור לו גם תוכן הכתוב לעיל, שהרי גם אליו הדברים מופנים. ות"ח.

בברכה להמצטרך ולבשו"ט.

נ.ב.

במזכירות שלי אין כותבים אשכנזית, ולכן בא המענה בלה"ק אבל הוא יכול גם
להבא לכתוב אשכנזית כיון שקורא הנני שפה זו.

ב"ה, כ"ג סיון, תשי"ח
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו פ"נ - בלי הוראת זמן הכתיבה - מלא התאוננות ומתאר מצב עצמו בצבעים הכי שחורים.

ולפלא שלפי שעה נעלמו ממנו דברי רבנו הזקן בעל התניא - פוסק בנסתר שבתורה - והשולחן ערוך - פוסק בנגלה דתורה - בספרו תניא קדישא, שכל ענין של יאוש ועצב ה"ז מפיתויי היצר ותחבולותיו לבלבל את האדם מעבודת הבורא. ומבואר בהנ"ל ג"כ שלפום גמלא שיחנא, ולכל אחד נתנה היכולת הכח והאפשריות לילך בדרך התורה והמצוה ולילך מחיל אל חיל.

ומ"ש ע"ד אור ופנס להאיר הדרך האפלה - אין הדרך אפלה כלל וכלל. כי ברורים הענינים לפרטיהם בשו"ע ובספרי חסידות, ואפילו גם בהנוגע לפרטי פרטים אשר היצר מטיל ספק, גם לזה כמה עצות יעוצות. ושתי עצות עיקריות:

(א) ידוע פתגם אדמו"ר האמצעי, להיות לו חבר טוב אשר עמו ישוחח בענינים הרוחניים, אשר אז הם שתי נפשות אלקית על נפש בהמית אחת.

(ב) הבחינה מאיזה צד באה התחבולה, בכל דבר המועיל ומביא לעבודה בפועל, הנה כל מניעה שתהי' - אפילו אם המניעה היא מדבר היותר נעלה - הוא רק מתחבולותי של נה"ב (ראה היום יום כ"ג סיון).

ויהי רצון שתיכף לקבלת מכתבי זה, יסיח דעתו לגמרי מאנחות וירבה בפעולות.

ואם כפתגם רבותינו נשיאינו, טובה פעולה אחת מאלף אנחות, עאכו"כ שכמה פעולות טובות מהסדר דאנחות. ובמשך זמן קצר יראה שטעה לגמרי בתאור המצב שבמכתבו, ובלבד שילמוד בהתמדה ושקידה, וישמור סדרי הישיבה, וישפיע גם על חבריו ש"י בזה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

נ.ב.

בטח יודע משלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים, ועכ"פ ישמור עליהם מכאן ולהבא.

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - כ"ב סיון-כ"ח סיון ה'תשס"ו

יום ראשון

הלכות שכירות פרק ד

א. השוכר את התמור להוליכה בְּהָרָה, והוליכה בבקעה - אם החלקה - פטור, אף על פי שעבר על דעת הבצלים. ואם הוחמה, חייב. שְׂכָרָה להוליכה בבקעה, והוליכה בְּהָרָה - אם החלקה - חייב, שהתקלות בְּהָרָה יתר מן הבקעה. ואם הוחמה - פטור, שהמימות בבקעה יתר מן הָהָר, מפני הרוח שמנשבת שם בראשי ההרים; ואם הוחמה מחמת המעלה, חייב. וכן כל פיוצא בזה. וכן השוכר את הפרה לחרש בְּהָרָה, וחרש בבקעה, ושבר הקנן, והוא הפלי שחורש בו - הרי השוכר פטור; ודין בעל הפרה, עם האמנין שחרשו. וכן אם לא שנה על דעת הבצלים, ונשבר הקנן - דין בעל הפרה, עם האמנין. שְׂכָרָה לחרש בבקעה, וחרש בְּהָרָה, ונשבר הקנן - השוכר חייב; ודינו של שוכר, עם האמנין.

ב. ומה הוא דין האמנין ששברו בעת חרישה? משלמין. מי משלם? זה האוחז את הפלי בעת החרישה; ואם היתה השדה מעלות מעלות - שניהם חייבין בדמי הקנן, המנהיג אותה במלמד, והאוחז את הפלי.

ג. שְׂכָרָה לְדוֹשׁ בקטנית, וְדָשׁ בתבואה והחלקה - פטור. בתבואה, וְדָשׁ בקטנית - חייב, שהקטנית מחלקת. מעשה באחד שהשכיר תמור לחברו, ואמר לו: 'לא תלך בו בדרך נהר פקוד שהמים מצויין שם, אלא בדרך נהר שאין שם מים'; הלך בדרך נהר פקוד, ומת התמור, ולא היו שם עדים שמעידים באיזו דרך הלך, אלא הוא מעצמו אמר: 'בנהר פקוד הלכתי, ולא היו שם מים, ומחמת עצמו מת', ואמרו חכמים: הואיל ויש שם עדים מעידין שהמים מצויין בנהר פקוד - חייב לשלם, שהרי שנה על דעת הבצלים; ואין אומרים 'מה לי לשקר' במקום שיש עדים.

ד. השוכר את הבהמה להביא עליה מאתים ליטרין של חטים, והביא מאתים ליטרין של שעורים ומתה - חייב; מפני שהנפח קשה למשאי, והשעורין יש להן נפח. וכן אם שְׂכָרָה להביא עליה תבואה, והביא במשקלה תבן. אַבְלֵא אם שְׂכָרָה להביא עליה שעורים, והביא במשקלן חטים ומתה - פטור. וכן כל פיוצא בזה.

ה. שוכר את הבהמה לרכב עליה איש, לא ירכיב עליה אשה. שְׂכָרָה לרכב עליה אשה, מרכיב עליה איש; ומרכיב עליה פל אשה, בין קטנה בין גדולה, ואפלו מעברת שהיא מניקה.

ו. השוכר את הבהמה לשאת עליה משקל ידוע, והוסיף על משאו - אם הוסיף חלק משלשים על השעור שפסק עמו ומתה - חייב; פחות מכאן - פטור, אַבְלֵא נותן שכר התוספת. שכר סתם, אינו נושא אלא במשקל הידוע במדינה לאותה בהמה. ואם הוסיף חלק משלשים, כגון שדרכה לשאת שלשים וטען עליה שלשים ואחד, ומתה או נשברה - חייב.

וכן ספינה שהוסיף בה אחד משלשים על משאה, וטבעה - חייב לשלם דמיה.

ז. הפתף שהוסיף על משאו קב אחד, והזק במשא זה - חייב בגזקיו; שאף על פי שהוא בן דעת, והרי הוא מרגיש בכבד המשא, עלה על לבו, שמא מחמת חליו הוא זה הכבד.

ח. השוכר את התמור לרכב עליה - יש לו להניח עליה פסותיו ולגינו ומזונותיו של אותה הדרך, לפי שאין דרך השוכר לחזור בכל מלון ומלון לקנות מזונות; יתר על זה, הרי בעל התמור מעבב עליו. וכן יש לבעל התמור להניח עליה שעורים ותבן, ומזונות של אותו היום; יתר על זה, השוכר מעבב עליו, מפני שאפשר לו לקנות בכל מלון ומלון. לפיכך, אם אין שם מצוי מאין קנה - מניח עליה מזונותיו ומזונות בהמתו של כל הדרך. וכל אלו הדברים בשוכר סתם, במקום שאין שם מנהג ידוע; אַבְלֵא במקום שיש מנהג, הכל לפי המנהג.

הלכות שכירות פרק ה

א. השוכר את הבהמה, וחלתה או נשתפת, או נלקחה לעבודת המלך - אף על פי שאין סופה לחזר - אם נלקחה דרך הלכתה, הרי המשכיר אומר לשוכר: 'הרי שלך לפניך'; וחייב לתן לו שכרו משלם. במה דברים אמורים? בששכרה לשאת עליה משאוי שאפשר להשליכו בלא הקפדה. אַבְלֵא אם שְׂכָרָה לרכב עליה, או לשאת עליה פלי זכוכית וכיוצא בהן - חייב להעמיד לו תמור, אם שוכר תמור; ואם לא העמיד - יחזיר השוכר, ויחשב עמו על שכר מה שהלך בה.

ב. מתה הבהמה או נשברה, בין ששכרה לשאת בין ששכרה לרכב - אם אמר לו: 'תמור' סתם 'אני משכיר לך', חייב להעמיד לו תמור אחר מקום; ואם לא העמיד - יש לשוכר למכר הבהמה ולקח בה בהמה אחרת, או שוכר בהמה בדמיה אם אין בדמיה לקח, עד שיגיע למקום שפסק עמו. אמר לו: 'תמור זה אני שוכר לך' - אם שְׂכָרָה לרכב עליה, או לכלי זכוכית, ומתה בחצי הדרך - אם יש בדמיה לקח בהמה אחרת, יקח. ואם אין בדמיה לקח, שוכר אפלו בדמי פלה, עד שיגיע למקום שפסק עמו. ואם אין בדמיה לא לקח ולא לשכר - נותן לו שכרו של חצי הדרך, ואין לו עליו אלא תרעמת. שְׂכָרָה למשא - הואיל ואמר לו 'תמור זה', ומת בחצי הדרך, אינו חייב להעמיד לו אחר, אלא נותן לו שכרו של חצי הדרך ומניח לו נבלתו.

ג. השוכר את הספינה, וטבעה לה בחצי הדרך - אם אמר לו: 'ספינה זו אני משכיר לך', ושכרה השוכר להוליך בה יין סתם - אף על פי שנתן לו השכר, יחזיר כל השכר; שהרי זה אומר לו: 'הבא לי הספינה עצמה ששכרתי, שהקפדה גדולה יש בספינה זו, ואני אביא יין מכל מקום

בו, ולא יוסיף עליהו, אלא מדעת שניהם.

ח. המשפיר עליה סתם, חייב להעמיד לו עליה. אמר לו: 'עליה זו שעל גבי בית זה אני משפיר לך', הרי שעבד הבית לעליה. לפיכך, אם נפחתה העליה בארבעה טפחים או יותר, המשפיר חייב לתקן; ואם לא תקן - הרי השוכר יורד ודר בבית עם בעל הבית, עד שיתקן. היו שתי עליות זו על גבי זו, ונפחתה העליונה - דר בתחתונה. נפחתה התחתונה - הרי זה ספק אם ירד בעליונה, או בבית; לפיכך לא ירד. ואם דר, אין מוציאין מידו. מעשה באחד שאמר לחברו: 'דלית זו שעל גבי הפרסק הזה אני משפיר לך', ונצק אילן הפרסק ממקומו. ובא מעשה לפני חכמים, ואמרו לו: 'חייב אתה להעמיד לו הפרסק כל זמן שהדלית קנימת'. וכן כל פיוצא בזה.

הלכות שכירות פרק ו

א. המשפיר בית לחברו בכירה גדולה - משתמש בזיויה ובקתליה עד ארבע אמות, ובתפריץ של חצר, ובחבקה שאחורי הבתים; ומקום שנהגו להשתמש בעבי הבתלים, משתמש בעבי הבתלים. ובכל אלו הדברים, הולכין אחר מנהג המדינה והשמות הידועין להם, כדרך שאמרנו בענין מקח וממכר.

ב. והמשפיר חצרו סתם, לא השפיר הרפת שבה.

ג. המשפיר בית לחברו - חייב להעמיד לו דלתות, ולפתח לו החלונות שנתקלקלו, ולחזק את התקרה, ולסמך את הקורה שנשברה, ולעשות נגר ומנוול, וכל פיוצא באלו מדברים שהם מעשה אמן והם עקר גדול בשיבת הבתים והחצרות. השוכר חייב לעשות מעקה ומזוזה, ולתקן מקום המזוזה משלו. וכן אם רצה לעשות סלם, או מרזב, או להטיח גגו - הרי זה עושה משל עצמו.

ד. המשפיר עליה לחברו, ונפחתה בארבעה או יותר - חייב לתקן התקרה והמעזיבה שעליה; שהמעזיבה חיוק התקרה הוא.

ה. הזבל שבחצר, הרי הוא של שוכר; לפיכך, הוא מטפל בו להוציאו. ואם יש שם מנהג, הולכין אחר המנהג. במה דברים אמורים? בשהיו הבתים מעשוי הזבל של שוכר; ואם הבתים של אחרים, הזבל של בעל החצר, שחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו, אף על פי שהיא שכורה ביד אחרים.

ו. המשפיר בית או חצר או מרחץ או חנות או שאר המקומות, עד זמן קצוב - הרי זה כופהו לצאת בסוף זמנו, ואינו ממתיך לו אפילו שעה אחת. שכן לו בית סתם ללינה, אין פחות מיום אחד; לשביתה, אין פחות משני ימים; לנשואין, אין פחות משלשים יום.

ז. המשפיר בית לחברו סתם - אינו יכול להוציאו, עד שיודיעו שלשים יום מקדם, כדי לבקש מקום, ולא יהיה משלך בדרך; ולסוף שלשים יום, באה דברים אמורים? בימות החמה; אבל בימות הגשמים, אינו יכול להוציאו מן החג ועד הפסח. קבע לו זמן שלשים יום לפני החג - אם

ואוליך בה. אמר לו: 'ספינה' סתם 'אני משפיר לך', ושכרה השוכר להוליך בה זין זה - אף על פי שלא נתן לו מן השכר כלום, חייב לתן לו כל השכירות; שהרי אמר לו: 'הבא לי זיין עצמו, ואני אביא ספינה מכל מקום ואוליכו'. אבל צריך לנכות לו כדי הטרח של חצי הדרך, שאינו דומה למטפל בהולכת הספינה ליושב ובטל. אמר לו: 'ספינה זו אני משפיר לך', ושכרה השוכר להוליך בה זין זה - אם נתן השוכר, אינו יכול להחזירו; ואם לא נתן, לא יתן; שאין זה יכול להביא הספינה עצמה, ולא זה יכול להביא הזיין עצמו. שכן ספינה סתם לזין סתם - הרי אלו חולקין השוכר.

ד. השוכר את הספינה, ופרקה בחצי הדרך - נותן לו שכר כל הדרך. ואם מצא השוכר מי שישפיר אותה לו עד המקום שפסק, שוכר; ויש לבצל הספינה עליו תרעמת. וכן אם מכר כל הסחורה שבספינה לאיש אחר בחצי הדרך, וירד הוא, ועלה הלוקח - נוטל שכר חצי הדרך מן הראשון, ושכר החצי מן האחרון; ויש לבצל הספינה עליו תרעמת, מפני שגורם לו לסבל דעת איש אחר שעדין לא הרגל בו. וכן כל פיוצא בזה.

ה. מכאן אני אומר, שהמשפיר בית לחברו עד זמן קצוב, ורצה השוכר להשפיר הבית לאחר עד סוף זמנו - משפיר, אבל לאחרים שהם כמנין בני ביתו; אם היו ארבעה, לא ישכר לחמשה; שלא אמרו חכמים אין השוכר רשאי להשפיר, אלא במטלטלין, שהרי אמר לו: 'אין רצוני שיהיה פקדוני ביד אחר'. אבל בקרקע או בספינה, שהרי בעלה עמה, אין אומרים כן. וכן אני אומר, אם אמר לו בעל הבית לשוכר: 'למה תטרח ומשפיר ביתי לאחרים? אם לא תרצה לעמד בו, צא והניחו ואתה פטור משכירותו' - אינו יכול להשפירו לאחר כלל; שזה ב"אל תמנע טוב מבעליו"; עד שאתה משפירו לאחר, הנה לזה ביתו. ויש מי שהורה ואמר, אינו יכול להשפירו לאחר כלל, ויתן שכרו עד סוף זמנו; ולא יראה לי שזה דין אמת.

ו. 'בית זה אני משפיר לך', ואחר שהשפירו לו, נפל - אינו חייב לבנותו; אלא מחשב עמו על מה שגשתמש בו, ומחזיר לו שאר השכירות. אבל אם סתרו - חייב להעמיד לו בית אחר, או ישכר לו כמותו. וכן אם חזר אחר שהשפירו לזה, והשפירו או מכרו לגוי או אנס, שהפקיע שכירות הראשון - הרי זה חייב להשפיר לו בית אחר כמותו. וכן כל פיוצא בזה.

ז. השפיר לו בית סתם, ואחר שנתן לו בית, נפל - חייב לבנותו, או יתן לו בית אחר; ואם היה קטן מן הבית שנפל, אין השוכר יכול לעבב עליו - והוא שיהיה קרוי 'בית', שלא השפיר לו אלא בית סתם. אבל אם אמר לו: 'בית בזה אני משפיר לך' - חייב להעמיד לו בית כמותו וארכו ומדת רחבו של בית זה שהקראו; ואינו יכול לומר לו, 'לא היה ענין דברי אלא שיהיה קרוב לגור או לשוק או למרחץ בזה', אלא חייב להעמיד לו בית כמותו וקוצורתו. לפיכך, אם היה קטן, לא יעשנו גדול; גדול, לא יעשנו קטן; אחד, לא יעשנו שנים; שנים, לא יעשנו אחד. ולא יפחות מן החלונות שהיו

והמשפיר אומר: 'עדין לא נטלתי', בין שהיתה השכירות בשטר, בין שהיתה בלא עדים - אם תבעו בתוך שלשים יום - על השוכר להביא ראיה, או יתן ויחזיר על מי שלקח ממנו, או יטען עליו בדמים שנתן תחלה טענה בפני עצמה וישיבנהו הסת. תבעו המשפיר לאחר שלשים יום, ואפלו ביום שלשים - על המשפיר להביא ראיה, או ישבע השוכר הסת שפכר נתן לו שכרו ויפטר. וכן אם שכר ממנו, ופרש שיתן לו השכר שנה שנה, ותבעו בתוך השנה - על השוכר להביא ראיה; תבעו לאחר השנה, אפלו ביום תשעה וצוירים באלול - על המשפיר להביא ראיה.

ד. המשפיר בית לחברו בשטר לעשר שנים, ואין בו זמן - השוכר אומר: 'עדין לא עבר מזמן השטר אלא שנה', והמשפיר אומר: 'כבר שלמו שני השכירות, ושכנת עשר שנים' - על השוכר להביא ראיה; ואם לא הביא ראיה - ישבע המשפיר הסת, ויוציאו.

ה. השוכר פרדס, או שהיה בידו משכון לעשר שנים, ויבש הפרדס בתוך הזמן - ימכרו עציו וילקח בהן קרקע, ויאכל פרותיו עד סוף זמן שכירותו או זמן המשכון. וגוף האילנות שיכשו או נקצצו - שניהן אסורין בהן משום רבית, המלנה והלנה.

ו. שטר שכירות או שטר משכון שכתוב בו 'שנים' סתם, בעל הפרות אומר 'שלש', ובעל הקרקע אומר 'שתיים', וקדם זה השוכר או המלנה ואכל הפרות - הרי הפרות בחזקת אוכליהן, עד שייביא בעל הקרקע ראיה. אכלה השוכר או הממשכן שלש שנים, וכבש השטר ואמר: 'לקחמש שנים יש לי פרות', ובעל הקרקע אומר: 'שלש' - אמרו לו: 'הבא שטרך', ואמר: 'אבד' - השוכר נאמן; שאילו רצה, אמר: 'לקוחה היא בידי', שהרי אכלה שלש שנים.

ז. מי שהכניס פרותיו לבית חבירו שלא מדעתו, או שהטעהו עד שהכניס פרותיו, והניחם והלך לו - יש לבעל הבית למכר מאותם הפרות, כדי לתן שכר הפועלים שמוציאין אותן ומשליכין אותן בשוק. ומדת חסידות היא, שיודיע בית דין, וישכרו ממקצת דמיהן מקום, משום השב אבדה לבעלים, אף על פי שעשה שלא בהגון.

ח. השוכר רחים מחברו, שיתחן לו עשרים סאה בכל חדש בשכרו, והעשירי בעל הרחים, והרי אינו צריך לטחן שם - אם יש לשוכר חטים שצריך לטחן אותם לעצמו או לאחרים, כופין אותו לתן דמי טחינת עשרים סאה; שזאת מדת סדום היא. ואם אין לו, יכול לומר לו: 'אין לי דמים, והריני טוחן לך כמו ששכרתי; ואם אין אתה צריך, מכר לאחרים'. וכן כל פיצא בזה.

הלכות שכירות פרק ח

א. אחד השוכר מחברו שדה לזרעה, או כרם לאכל פרותיו בדמים, או ששכר ממנו בפרות קצובין, כגון ששכר ממנו שדה זו בעשרים כור בשנה, וכרם זה בעשרים כדי יין בכל שנה - שניהם דין אחד יש להן. והשוכר בפרות, הוא הנקרא 'חוכר'.

נשאר מן השלשים יום אפלו יום אחד לאחר החג, אינו יכול להוציאו עד מוצאי הפסח; והוא, שיודיעו שלשים יום מקדם. במה דברים אמורים? בעירות; אבל בכרפים - אחד ימות החמה ואחד ימות הגשמים, צריך להודיעו שנים עשר חדש מקדם. וכן בחנות - בין בכרפים בין בעירות, צריך להודיעו שנים עשר חדש מקדם.

ח. כשם שהמשפיר חייב להודיעו - כך השוכר חייב להודיעו מקדם שלשים יום בעירות, או מקדם שנים עשר חדש בכרפים, כדי שייבקש שכן, ולא ישאר ביתו פנוי. ואם לא הודיעו - אינו יכול לצאת, אלא יתן השכר.

ט. אף על פי שאין המשפיר יכול להוציאו, ולא השוכר יכול לצאת, עד שיודיעו מקדם - אם הוקרו הבתים - יש למשפיר להוסיף עליו, ולומר לשוכר: 'או שכר בשנה עד שתמצא, או תצא'. וכן אם הוזלו הבתים - יש לשוכר לפחת מן השכר, ולומר למשפיר: 'או השכר לי כשכר של עתה, או הרי ביתך לפניך'. נפל בית המשפיר שהיה דר בו - הרי זה יש לו להוציא השוכר מביתו, ולומר לו: 'אינו בדין שתהיה אתה יושב בביתי עד שתמצא מקום, ואני משלך בדרך'; שאין אתה בעל זכות בבית הזה, יותר ממני.

י. נתן הבית לבנו לשא בו אשה - אם היה יודע שפגנו נעשה חתן בזמן פלוני, והיה אפשר לו להודיעו מקדם ולא הודיעו - אינו יכול להוציאו. ואם עכשו נודמנה לו אשה, והרי הוא נושא מיד - הרי זה יש לו להוציאו; שאינו בדין שיהיה זה יושב בביתו, וכן בעל הבית מחזר לשכר בית שיעשה בו חפה.

יא. מכר הבית, או נתנו, או הורישו - אין השני יכול להוציאו, עד שיודיעו מקדם שלשים יום או שנים עשר חדש; שהרי השוכר אומר לו: 'אין כחך יתר מכח זה שזכית בבית זה מחמתו'.

יום שני

הלכות שכירות פרק ז

א. כשם שמתנה אדם כל תנאי שירצה במקח וממכר - כך מתנה בשכירות, שהשכירות מכירה לזמן קצוב היא. וכל שממכרו בנכסיו ממכר, שכירותו שכירה; וכל שאין לו למכר, כך אין לו לשכר - אלא אם כן יש לו פרות בלבד באותה הקרקע, הרי זה שוכר ואינו מוכר.

ב. המשפיר בית לחברו לשנה, ונתעברה השנה - נתעברה לשוכר; השכיר לחדשים, נתעברה למשפיר. הזכיר לו חדשים ושנה - בין שאמר לו 'דינר לחדש', שנים עשר דינר לשנה, בין שאמר לו 'שנים עשר דינר בשנה', דינר בכל חדש' - הרי חדש העבור למשפיר; שהקרקע בחזקת בעליה, ואין מוציאין דבר מיד בעל הקרקע אלא בראיה ברורה. וכן בעל הבית שאמר: 'לזמן זה השכרתיך', והשוכר אומר: 'לא שכרתי אלא סתם או לזמן ארך' - על השוכר להביא ראיה; ואם לא הביא - בעל הבית נשבע הסת, ומוציאו מן הבית.

ג. השוכר שאמר: 'נתתי שכר הבית שנתתיבתי בו',

סלי ענבים - אף על פי שהקריסו אחר שנקצרו, וכן עמרים שלקו אחר שנקצרו - נותן לו מתוכן; אבל אם חקרו בעשרה פדין יין, והחמיץ - חייב לתן לו יין טוב. חכמה ממנו במאה עמרים של אספסתא וזרעה מין אחר, ואחר כך חרשה וזרעה אספסתא ולקתה, או שזרעה בתחלה אספסתא, וחרשה ואחר כך זרעה פעם אחרת ולקתה - אינו נותן לו מתוכה, אלא נותן לו אספסתא טובה; שהרי שנה. וכן כל כיוצא בזה.

ח. החוכר שדה מחברו, ולא רצה לנכש, ואמר לו: 'מה הפסד יש לך, הריני נותן לך חכורך' - אין שומעין לו; שהרי הוא אומר לו: 'למחר אתה יוצא ממנה, והיא מעלה לפני עשבים'. ואפלו אמר לו: 'באחרונה אני חורש אותה', אין שומעין לו.

ט. החוכר שדה מחברו לזרעה שעורים - לא יזרעה חטים, מפני שהחטין מכחישות את הקרקע יתר מן השעורים. שוכר לזרעה חטים, יזרעה שעורים. קטנית, לא יזרעה תבואה; תבואה, יזרעה קטנית. ויבבול וכיוצא בה - לא יזרעה קטנית, מפני שהקטנית שם מכחשת את הארץ.

י. המקבל שדה מחברו לשנים מועטות - אין למקבל כלום בקורת השקמה וכיוצא בה, ולא בשבח האילנות שיצאו בשדה מאליהן. אבל מחשבין לו מקום האילנות, כאלו היה בהן אותו זרע שזרע בכל השדה; והוא שייצמחו האילנות מאליהן במקום שראוי לזרעה; אבל אם יצאו במקום שאינו ראוי לזרעה, אין מחשבין לו כלום. ואם קבלה שבע שנים או יתר, יש לו בקורת השקמה וכיוצא בה. הגיע זמנו להסתלק מן השדה, והיו שם זרעים שעדיין לא הגיעו להמכר, או שגמרו, ולא הגיע יום השוק למכרם - שמין אותם, ונוטל מבצל הקרקע. כשם שחולק המקבל עם בעל הקרקע בתבואה, כך חולקין בתוך ובקש; כשם שחולקין ביין, כך חולקין בזמורות. אבל הקנים המעמידין תחת הגפנים - אם קנו אותן בשתפות, הרי אלו חולקין בהן; ואם הן משל אחד מהן - זה שקנה אותן, הרי הן שלו. וכן כל כיוצא בזה.

יא. המקבל שדה מחברו לטע, מקבל עליו בעל השדה עשרה בוראות למאה. יתר על כן, מגלגלין עליו את הכל. יב. המקבל שדה מחברו, ולא עשת - אם יש בה כדי שתוציא סאתים יתר על ההוצאה, חייב המקבל להטפל בה; שכן כותב לבעל הקרקע: 'אנא אקום ואניר ואזרע ואקצר ואעמר ואדוש ואזרה ואעמיד כרי לפניה, ותטל אתה חציו', או מה שיתנו בו, 'ואני השאר, בשכר עמלי ובמה שהוצאתי'.

יג. המקבל שדה מחברו, ואחר שזכה בה הובירה - שמין אותה כמה היא ראויה לעשות, ונותן לו חלקו שהיה מגיע לו; שכן כותב לבעל הקרקע: 'אם אוכיר ולא אעבד, אשלם במיטבה'. והוא הדין, אם הוביר מקצתה. ומפני מה נתחייב לשלם? מפני שלא פסק על עצמו דבר קצוב כדי שנאמר 'הרי היא אסמכתא', אלא התנה שישלם במיטבה; וילפיקך גמר ושעבד עצמו. אבל אם אמר: 'אם אוכיר ולא אעבד,

ב. המקבל שדה או פרדס כדי לעבד אותו ולהוציא עליו יציאות, ויתן לבעל הקרקע שליש התבואה או רביע או מה שיתנו ביניהן - זה הוא הנקרא 'מקבל'. כל דבר שהוא לסיג לארץ, בעל הקרקע חייב בו; ודבר שהוא לשמירה יתרה, החוכר או המקבל חייב בו. הקרדם שחופרין בו הארץ, והכלים שנושאים בהן העפר, והדלי והכד וכיוצא בהן שדולין בהן המים - על בעל הקרקע; והפירות המקומות שמקבצין בהן המים, על החוכר או על המקבל.

ג. השוכר או המקבל שדה מחברו לשנים מועטות, לא יזרעה פשתן. שוכר או קבלה שבע שנים - זורעה שנה ראשונה פשתן, ואין השביעית מן המגין; שוכר או קבלה שביע אחר, שביעית מן המגין.

ד. השוכר או המקבל שדה מחברו, והיא בית השלהין או בית האילן, ויבש המעין של בית השלהין, ולא פסק הנזהר הגדול, אלא אפשר להביא ממנו בדלי, או שנקצץ האילן של בית האילנות - אינו מנקה לו מחכורו. ואם מפת מדינה היא, כגון שיבש הנזהר - מנקה לו מחכורו. היה עומד בתוך השדה ואמר לו: 'בית השלהין הזה אני משפיר לך', 'בית האילן הזה אני משפיר לך' - יבש המעין או נקצץ האילן, מנקה לו מחכורו; שהרי הוא עומד בתוכה, ולא אמר לו 'הזהר', אלא כמי שאומר לו 'כמות שהיא עתה אני משפיר לך'. לפיכך, אם לא היה עומד בתוכה ואמר לו: 'בית השלהין אני משפיר לך', או 'בית האילן', ויבש המעין או נקצץ האילן - אינו מנקה לו מחכורו.

ה. השוכר או המקבל שדה מחברו, ואכלה חגב או נשתדפה - אם ארע דבר זה לרב השדות של אותה העיר, מנקה לו מחכורו, הכל לפי ההפסד שארעו. ואם לא פשטה המכה ברב השדות - אינו מנקה לו מחכורו, אף על פי שגשתדפו כל השדות של בעל הקרקע. נשתדפו כל השדות של שוכר או המקבל - אף על פי שפשטה המכה ברב השדות, אינו מנקה לו מחכורו; שאין זה ההפסד תלוי אלא בשוכר, שהרי כל שדותיו נשתדפו. התנה עליו בעל הקרקע שייזרעה חטים, וזרעה שעורים, או שלא זרעה כלל, או שזרעה ולא צמחה - אף על פי שבא חגב או שדפון והפת רב המדינה, אינו מנקה לו מחכורו. ועד מתי חייב להטפל בה ולזרע פעם אחרת, אם לא צמחה? כל זמן שראוי לזרעה באותו מקום.

ו. השוכר או המקבל שדה מחברו - מקום שנהגו לקצר - יקצר, ואינו ראוי לעקר; מקום שנהגו לעקר - יעקר, ואינו ראוי לקצר. ושניהם מעפכין זה על זה. ומקום שנהגו לחרש אחריו, יחרש. מקום שנהגו להשפיר אילנות על גב הקרקע - משפירין, ואף על פי שהשפיר סתם בפחות מן הדרוש; ומקום שנהגו שלא להשפיר אילנות - אין לו אילנות, אף על פי ששכר ממנו ביתר על הדרוש. הכל כמנהג המדינה.

ז. החוכר שדה מחברו בעשרת כורין חטים - לקת, נותן לו מתוכה. היו חטיה יפות - לא יאמר לו: 'הריני לוקח לך מן השוק', אלא נותן לו מתוכה. חכר ממנו פרם בעשרה

ועושה מלאכה לבטל. במה דברים אמורים? שלא התחילו במלאכה. אבל אם התחיל הפועל במלאכה, וחזר בו אפלו בחצי היום - חוזר, שנאמר: "כי לי בני ישראל עבדים", ולא עבדים לעבדים. וכיצד דין הפועל שחזר בו אחר שהתחיל? שמין לו מה שעשה, ונוטל. ואם קבלן הוא, שמין לו מה שעתידי לעשות; בין שהזיל בו בעת ששכרם, בין לא הזילו, בין שהזילה המלאכה אחר כן, בין לא הזילה - שמין לו מה שעתידי לעשות. כיצד? קבל ממנו קמה לקצר בשתי סלעים, קצר חצייה והניח חצייה, בגד לארג בשתי סלעים, ארג חצייה והניח חצייה - שמין לו מה שעתידי לעשות. אם היה שנה ששה דינרין - נותן לו שקל, או יגמר את מלאכתו. ואם היה הנשאר יפה שני דינרין - אינו נותן להם אלא סלע, שהרי לא עשו אלא חצי מלאכה. במה דברים אמורים? בדבר שאינו אבוד. אבל בדבר האבוד - כגון פשתני לעלות מן המשרה, או ששכר חמור להביא חליין למת או לכלה וכל כיוצא בהן - אחד פועל ואחד קבלן, אינו יכול לחזור בו אלא אם כן נאנס, כגון שחלה, או שמע שמת לו מת. ואם לא נאנס, וחזר בו - שוכר עליהן או מטען. כיצד מטען? אומר להן: 'סלע קצצתי לכם, בואו וטלו שתיים', עד שיגמרו מלאכתם; ולא יתן להם אלא מה שפסק תחלה. ואפלו נתן להם השתים, מחזיר מהם התוספת. כיצד שוכר עליהם? שוכר פועלים אחרים, וגומרים מלאכתם שלא תאבד; וכל שיוסיף לאלו הפועלים האחרים על מה שפסק לראשונים, נוטל מן הראשונים. ועד כמה? עד כדי שכרם של ראשונים. ואם היה להם ממון תחת ידו - ישכר להשלים המלאכה עד ארבעים חמשים וזו בכל יום לכל פועל, אף על פי ששכר הפועל שלש או ארבע. במה דברים אמורים? שאין שם פועלים לשכר בשכרם להשלים המלאכה. אבל אם יש שם פועלים לשכר בשכרם, ואמרו לו: 'צא ושכר מאלו, והשלם מלאכתך ולא תאבד' - בין שוכר בין קבלן - אין לו עליהם אלא תרעמת; ושמין לשוכר מה שעשה, ולקבלן מה שעתידי לעשות.

ה. השוכר את הפועל, ונאחז לעבודת המלך - לא יאמר לו: 'הריני לפניך', אלא נותן לו שכר מה שעשה.

ו. השוכר את הפועל להשקות השדה מזה הנהר, ופסק הנהר בחצי היום - אם אין דרכו להפסק, אין להם אלא שכר מה שעשו; וכן אם דרכו שיפסיקו אותו בני העיר, והפסיקוהו בחצי היום - אין להם אלא מה שעשו; שהרי ידעו הפועלים דרכו של נהר זה. ואם דרכו להפסק מאליהם - נותן להם שכר כל היום, מפני שהיה לו להודיעם. שכרם להשקות השדה, וכא המטר והשקה - אין להם אלא מה שעשו; בא הנהר והשקה - נותן להן כל שכרן; מן השמים נסתעפו. במה דברים אמורים? בפועל. אבל מי שפסק עם אריסו שאם ישקה שדה זו ארבע פעמים, יטל חצי הפרות, וכל האריסין שהם משקין שני פעמים, אינם נוטלין אלא רביע הפרות, וכא המטר, ולא הצריך לדרות ולהשקות - נוטל חצי הפרות כמו שפסק עמו; שהאריס כשתף, ואינו כפועל.

אתן לך מאה דינרין - הרי זו אסמכתא, ואינו חייב לשלם אלא כפי מה שהיא ראויה לעשות בלבד.

יד. המקבל שדה לזרעה שמשמין וזרעה חטים, ועשת חטים ששוין כמה שהיא ראויה לעשות מן השמשמין - אין לו עליו אלא תרעמת. עשת פחות משנה מה שהיא ראויה לעשות מן השמשמין, משלם לו המקבל כפי מה שהיא ראויה לעשות מן השמשמין; עשת חטים יותר ממה שהיא ראויה לעשות מן השמשמין - חולקין לפי מה שהתנו ביניהם, אף על פי שמשפטר בעל הקרקע.

הלכות שכירות פרק ט

א. השוכר את הפועלים, ואמר להם להשכים ולהעריב - מקום שנהגו שלא להשכים ולא להעריב, אינו יכול לכופן. מקום שנהגו לזון, זיון; לספק בתמרים או בגרוגרות וכיוצא בהן לפועליהן, מספק. הכל כמנהג המדינה.

ב. השוכר את הפועל, ואמר לו: 'באחד וכשנים מבני העיר' - רואין פחות שבשכירות ויותר שבשכירות, ומשמין ביניהן.

ג. אמר לשליחו: 'צא ושכר לי פועלים בשלשה', והלך ושכרם בארבעה - אם אמר להם השליח: 'שכרכם עלי' - נותן להם ארבעה; הוא נוטל מבצעל הבית שלשה, ומפסיד אחד מביתו. אמר להם: 'שכרכם על בעל הבית', נותן להם בעל הבית בקלחת המדינה. היה במדינה מי שגשפר בשלשה, ומי שגשפר בארבעה - אינו נותן להם אלא שלשה, ויש להן תרעמת על השליח. במה דברים אמורים? בשאין מלאכתו נפרת. אבל היתה מלאכתו נפרת, והרי היא שנה ארבעה - נותן להם בעל הבית ארבעה; שאלו לא אמר להם שליחו 'ארבעה', לא טרחו ועשו שנה ארבעה. אמר לו בעל הבית: 'שכר לי בארבעה ארבעה', והלך השליח ושכר בשלשה שלשה - אף על פי שהרי מלאכתו שנה ארבעה - אין להם אלא שלשה, שהרי קבלו על עצמן; ויש להן תרעמת על השליח. אמר לו בעל הבית בשלשה, והלך השליח ואמר להן בארבעה, ואמרו לו: 'כמה שאמר בעל הבית' - אין דעתם אלא שיתן בעל הבית יותר על ארבעה לפיכך, שמין מה שעשו - אם שנה ארבעה, נוטלין ארבעה מבצעל הבית; ואם אינו ידוע או אינו שנה, אין להם אלא שלשה. אמר לו בעל הבית בארבעה, והלך השליח ואמר להן בשלשה, ואמרו לו: 'כמה שאמר בעל הבית' - אף על פי שמלאכתם שנה ארבעה, אין להם אלא שלשה; שהרי שמעו שלשה, וקבלו עליהם.

ד. השוכר את הפועלים, והטעו את בעל הבית, או בעל הבית הטעה אותם - אין להם זה על זה אלא תרעמת. במה דברים אמורים? שלא הלכו. אבל הלכו החמרין ולא מצאו תבואה, פועלים ומצאו שדה כשהיא לחה, או ששכרן להשקות השדה ומצאוה שנתמלאת מים - אם בקר בעל הבית מלאכתו מבערב, ומצאה צריכה פועלים - אין לפועלים כלום; מה בידו לעשות? ואם לא בקר, נותן להם שכרם כפועל בטל; שאינו דומה הבא טעון לבא ריקן.

לו לצבועו אדם וצבועו שחר, שחר וצבועו אדם, נתן עצים לתרש לעשות מהם כסא נאה, ועשה כסא רע או ספסל - אם השבח יתר על ההוצאה, נותן לו בעל הפלי את ההוצאה; ואם ההוצאה יתרה על השבח, נותן לו את השבח בלבד. אמר בעל הפלי: 'איני רוצה בתקנה זו, אלא תן לי דמי הצמר או דמי העצים' - אין שומעין לו. וכן אם אמר האמן: 'הא לך דמי צמרך או דמי צדך, ולך' - אין שומעין לו; שאין האמן קונה בשבח הפלי שעשה.

ה. המוליך חטין לטחון, ולא לתתן ועשאו סבין או מרסן, נתן קמח לנחתום, ונשא פת נפולין, בהמה לטבח, ונבלה - חייבין לשלם דמים, מפני שהן נושאי שחר. לפיכך, אם היה טבח ממחה, ונשחט בחנם - פטור מלשלם; ואם אינו ממחה - אף על פי שהוא בחנם, חייב לשלם. וכן המרצה דינר לשלחני, ואמר לו 'פה', ונמצא רע - אם בשכר ראהו - חייב לשלם, אף על פי שהוא בקי ואינו צריך להתלמד. ואם בחנם ראהו, פטור; והוא שיהיה בקי, שאינו צריך להתלמד; ואם אינו בקי - חייב לשלם, אף על פי שהוא בחנם. והוא שיאמר לשלחני: 'עליך אני סומך', או שהיו הדברים מראין שהוא סומך על ראיתו, ולא יראה לאחרים. טבח שעשה בחנם ונבל, וכן שלחני שאמר 'פה' ונמצא רע, וכל פיוצא בהן - עליהם להביא ראיה, שהם ממחין; ואם לא הביאו ראיה, משלמין.

ו. מקומות שנהגו שיהיה הנוטע אילנות נוטל חצי השבח, ובעל הקרקע חצי, ונטע והשביח, ונטע והפסיד - מחשבין לו חצי השבח שיש לו, ומנפין ממנו מה שהפסיד, ונוטל השאר. ואפלו התנה על עצמו, שאם הפסיד לא יטל כלום - הרי זו אסמכתא, ואין מנפין לו אלא מה שהפסיד. היה מנהגם שיטל הנוטע מחצה, ובעל הקרקע מחצה, וכן אם היה מנהגם שיטל האריס שלישי - אם נטע הנוטע והשביח ונרצה להסתלק, שנמצא בעל הקרקע צריך להוריד לה אריס - הרי בעל הקרקע מוריד אריס, ויטל בעל הקרקע חציו, ולא יפסיד מחלקו כלום; ויטל האריס שלישי; והשתות הנשאר יהיה לנוטע, שהרי סלק עצמו בראונו.

ז. הנוטע אילנות לבני המדינה שהפסיד, וכן טבח של בני העיר שנבל בהמות, והמקני דם שחבל, והסופר שעשה בשטרות, ומלמד תינוקות שפשע בתינוקות ולא למד, או למד בטעות, וכל פיוצא באלו האמנין שאי אפשר שיחזור ההפסד שהפסידו - מסלקין אותן בלא התראה; מפני שהן כמתרין ועומדין, עד שישתדלו במלאכתן, הואיל והעמידו אותן הצבור עליהן.

הלכות שכירות פרק יא

א. מצות עשה לתן שכר השכיר בזמנו, שנאמר: "ביום תתן שכרו" וגו'. ואם אחרו לאחר זמנו - עובר בלא תעשה, שנאמר: "ולא תבוא עליו השמש". ואין לוקין על לאו זה, שהרי הוא חייב לשלם. אחד שכר האדם, ואחד שכר בהמה, ואחד שכר הפלים - חייב לתן בזמנו; ואם אחר לאחר זמנו, עובר בלא תעשה. וגר תושב, יש בו משום

ז. השוכר את הפועל לעשות מלאכה כל היום, ושלמה המלאכה בחצי היום - אם יש לו מלאכה אחרת כמותה או קלה ממנה, עושה שאר היום; ואם אין לו מה יעשה, נותן לו שכרו פועל בטל. ואם היה מן הכופרים עובדי האדמה וכיוצא בהן, שדרכו לטרח הרבה, ואם לא יתעשק במלאכה יחלה - הרי זה נותן לו כל שכרו.

ח. השוכר את הפועל להביא שליחות ממקום למקום, והלך ולא מצא שם מה יביא - נותן לו שכרו משלם. שכרו להביא קנים לחרס, והלך ולא מצא ולא הביא - נותן לו שכרו שלם. שכרו להביא פרות לחולה, והלך ומצאו שמת או שהכריא - לא יאמר לו: 'טל מה שהבאת בשכרך', אלא נותן לו כל שכרו. וכן כל פיוצא בזה.

ט. השוכר את הפועל לעשות עמו בשלו, והרצהו בשל חברו - נותן כל שכרו, וחוזר ולוקח מחברו מה שנהנה בו המלאכה.

י. השוכר את הפועל לעשות עמו בתבן ובקש וכיוצא בהן, ואמר לו: 'טל מה שעשית בשכרך' - אין שומעין לו. ואם משקבל עליו אמר לו: 'הילך שכרך, ואני אטל את שלי' - אין שומעין לו.

יא. מציאת הפועל לעצמו, אף על פי שאמר לו: 'עשה עמי מלאכה היום'; ואין צריך לומר, אם אמר לו: 'עדר עמי היום', נפש עמי היום. אבל אם שכרו ללקט מציאות, כגון שחסר הנהר ושכרו ללקט הדגים הנמצאין באגם - הרי מציאתו לבעל הבית, ואפלו מצא כים מלא דיגורין.

יום שלישי

הלכות שכירות פרק י

א. המלוה את חברו על המשכון - בין שהלוהו מעות בין שהלוהו פרות, בין שמשכנו בשעת הלוואתו בין שמשכנו אחר שהלוהו - הרי זה שומר שכר. לפיכך, אם אבד המשכון, או נגנב - חייב בדמי; ואם נאנס המשכון, כגון שגלח בלסטים מזון וכיוצא בו משאר אגסין - ישבע שגאנס, וישלם בעל המשכון את חובו עד פרוטה אחורונה. ב. כל האומר לחברו: 'שמר לי ואשמר לך', הרי זה שמירה בבבליים. אמר לו: 'שמר לי היום ואשמר לך למחר', 'השאלני היום ואשאלך למחר', 'שמר לי היום ואשאלך למחר', 'השאלני היום ואשמר לך למחר' - כלן נעשו שומרי שכר זה לזה.

ג. כל האמנין שומרי שכר. וכלן שאמרו: 'טל את שלך והבא מעות', או שאמר לו: 'צמתירי', ולא לקחו הבבליים את הפלי - הרי האמן שומר חנם; אבל אם אמר האמן: 'הבא מעות, וטל את שלך' - צדין הוא נושא שכר כשהיה.

ד. נתן לאמנין לתמן, וקלקלו - חייבין לשלם. ביצר? נתן לתרש שדה תבה ומגדל לקבץ בהן מסמר, ושברן, או שנתן לו עצים לעשות מהן שדה תבה ומגדל, ועשה מהן שדה תבה ומגדל ונשברו אחר שנעשו - משלם לו דמי שדה תבה ומגדל; שאין האמן קונה שבח הפלי. נתן צמר לצבע, והקדיחתו יורה - נותן לו דמי צמרו. צבעו פטור, או שנתנו

כאן, אלא המוציא מחברו עליו הראיה. ואם לא הביא ראיה - אף על פי שפיר נהג לו השתנים, או שאמר לו 'הילך' - הרי בעל הבית נשבע בנקיטת חפץ; ודבר זה תקנת חכמים הוא, שלא ללך השכיר בפחי נפש. במה דברים אמורים? בששכרו בעדים, ולא ידעו כמה פסק לו, ותבעו בזמנו. אבל אם שכרו שלא בעדים, או שתבעו אחר זמנו - ישבע בעל הבית הסת שלא קצץ לו אלא מה שפיר נהג לו, או שלא נשאר לו אצלו אלא זה שאמר לו 'הילך', כדין כל הטענות. ח. הנותן טליתו לאמון, אמר: 'שמים קצצתי לי', והוא אומר: 'אחת' - כל זמן שהטלית ביד האמון - אם יכול לטעון שהיא לקוחה בידו, הרי האמון נשבע בנקיטת חפץ ונוטל; ויכול לטעון בשכרו, עד כדי דמיה. ואם יצאת טלית מתחת ידו, או שאין לו בה חזקה ואינו יכול לטעון שהיא לקוחה בידו - המוציא מחברו עליו הראיה; ואם לא הביא ראיה - ישבע בעל הטלית הסת, או שבושת התורה אם הודה במקצת כדין כל הטענות, שאין זה כדין השכיר.

ט. שכיר שבא להשבע - אין מחמירין עליו, ואין מגלגלין עליו בשבועה כלל; אלא נשבע שלא נטל, ויטל. ולכל הנשבעין אין מקליו, חוץ מן השכיר שמקליו עליו; ופוחתין לו תחלה, ואומרים לו: 'אל תצער עצמך, השבע וטל'. אפילו היה שכיר פרוטה אחת, ובעל הבית אומר 'נתתי' - לא יטל אלא בשבועה. וכן כל הנשבע ונוטל, אפילו לא יטען אלא פרוטה אחת - לא יטל אותה אלא בשבועה, כעין של תורה.

הלכות שכירות פירק יב

א. הפועלים שהן עושין בדבר שגדולי מן הארץ, וצדין לא נגמרה מלאכתו, בין בתלוש בין במחבר, ויהיו מעשיהן הן גמירת המלאכה - הרי בעל הבית מצוה שיניח אותן לאכל ממה שהן עושין בו, שנגמרו: "כי תבא בכרם רצף וכו' כי תבא בקמת רצף". מפי השמועה למדו, שאין הכותב מדבר אלא בשכיר; וכי אלו לא שכרו, מי התיר לו שיבוא בכרם רצו או בקמה שלו, שלא מדעתו? אלא כף הוא אומר: כי תבא ברשות הבעלים לעבודה, תאכל.

ב. מה בין העושה בתלוש, לעושה במחבר? שהעושה בתלוש, אוכל בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה, והעושה במחבר כגון בוצר וקוצר, אינו אוכל אלא פשיגמר עבודתו; כגון שיבצר ויתן בסל עד שימלאנו, וינפץ הסל למקום אחר, ויחזר ויבצר וימלאנו - אינו אוכל אלא אחר שימלא הסל. אבל מפני השב אבדה לפעלים, אמרו חכמים שיהיו הפועלים אוכלין בהליכתן מאמון לאמן ובחזירתן מן הגת - כדי שלא יבטלו ממלאכתן וישובו לאכל, אלא אוכלין בתוך המלאכה כשהן מהלכין בטליו.

ג. המבטל ממלאכתו ואכל, או שאכל שלא בשעת גמר מלאכה - הרי זה עובר בלא תעשה, שנגמרו: "וחרמש לא תניף" וגו'. מפי השמועה למדו, שכל זמן שהוא עוסק בקצירה, לא יניף חרמש לאכילתו; וכן כל פיוצא כזה. וכן פועל שהולך בידו ממה שעשה, או שלקח יתר על אכילתו

"ביומו תתן שכרו"; ואם אחר, אינו עובר עליו בלא תעשה. ב. כל הכובש שכר שכיר - כאלו נטל את נפשו ממנו, שנגמרו: "ואליו הוא נשא את נפשו". ועובר בארבע אזהרות, ועשה: משום כל תעשק, ומשום כל תגזל, ומשום "לא תלין פעלת שכיר", ומשום "לא תבוא עליו השמש", ומשום "ביומו תתן שכרו". איהו הוא זמנו? שכיר יום גובה כל הלילה, ועליו נאמר: "לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר". ושכיר לילה גובה כל היום, ועליו נאמר: "ביומו תתן שכרו, ולא תבוא עליו השמש". שכיר שעות של יום גובה כל היום, ושכיר שעות של לילה גובה כל הלילה. שכיר שבת, שכיר חודש, שכיר שנה, שכיר שבוע - יצא ביום, גובה כל היום; יצא בלילה, גובה כל אותו הלילה.

ג. נתן טליתו לאמון, גמרה והודיעו - אפילו אחר עשרה ימים - כל זמן שהפלי ביד האמון, אינו עובר. נתנה לו בחצי היום - כיון ששקעה עליו חמה, עובר משום כל תלין; שהקבלנות בשכירות היא, וחיב לתן לו בזמנו.

ד. האומר לשלוחו: 'צא ושכר לי פועלים' - אם אמר להם: 'שכרכם על בעל הבית', שניהם אינן עוברין משום כל תלין; זה לפי שלא שכרן, וזה לפי שאין פעלתן אצלו. ואם לא אמר להם 'שכרכם על בעל הבית', הרי השליח עובר. אין השוכר עובר אלא בזמן שתבעו השכיר, ולא נתן לו; אבל אם לא תבעו, או שתבעו ולא היה לו מה יתן לו, או שהמחהו אצל אחר וקבל - הרי פטור.

ה. המשהה שכר שכיר עד אחר זמנו - אף על פי שפיר עבר בעשה ולא תעשה, הרי זה חיב לתן מיד. וכל עת שיששה - עובר על לאו של דבריהם, שנגמרו: "אל תאמר לרצף, לך ושוב".

ו. כל שכיר ששכרו בעדים, ותבעו בזמנו, ואמר בעל הבית: 'נתתי שכרך', והשכיר אומר: 'לא נטלתי כלום' - תקנו חכמים שישבע השכיר בנקיטת חפץ, ויטל כדין כל נשבע ונוטל; מפני שבעל הבית טרוד בפועליו, וזה השכיר נושא נפשו לזה. אפילו היה השוכר קטן, הרי השכיר נשבע ונוטל. שכרו שלא בעדים - מתוך שיכול לומר 'לא היו דברים מעולם ולא שכרתיך', נאמן לומר 'שכרתיך ונתתי לך שכרך'; וישבע בעל הבית הסת שנתן, או שבושת התורה אם הודה במקצת כשאר כל הטענות. היה לו עד אחד ששכרו, אינו מועיל כלום. וכן אם תבעו אחר זמנו - אף על פי ששכרו בעדים - המוציא מחברו עליו הראיה; ואם לא הביא ראיה, ישבע בעל הבית הסת. הביא ראיה שתבעו כל זמנו - הרי זה נשבע, ונוטל כל אותו היום של תביעה. כיצד? היה עושה עמו ביום שני עד הערב - זמנו כל ליל שלישי, וביום שלישי אינו נשבע ונוטל. ואם הביא עדים שהיה תובע כל ליל שלישי - הרי זה נשבע ונוטל כל יום שלישי; אבל מליל רביעי והלאה, המוציא מחברו עליו הראיה. וכן אם הביא עדים שהיה תובע והולך עד יום חמישי - הרי נשבע ונוטל כל יום חמישי.

ז. בעל הבית אומר: 'שמים קצצתי לך', והשכיר אומר: 'לא קצצתי לי אלא שלש' - לא תקנו חכמים שישבע השכיר

ואין שותין יין; ששעדין אינן עושין אלא בענבים בלבד. ומשייךרכו בגת, ויהלכו בה שתי וערב - יש להן לאכל מן הענבים, ולשתות מן התירוש, שהרי הן עושין בענבים ובין.

יג. פועל שאמר: 'תנו לאשתי ובני מה שאני אוכל', או שאמר: 'הריני נותן מעט מזה שנטלתי לאכל לאשתי ובני' - אין שומעין לו; שלא זכתה תורה אלא לפועל עצמו. אפלו נזיר שהיה עושה בענבים, ואמר: 'תנו לאשתי ובני' - אין שומעין לו.

יד. פועל שהיה עושה הוא ואשתו ובניו ועבדיו, והתנה עם בעל הבית שלא יאכלו ממה שהן עושין לא הוא ולא הם - הרי אלו אינן אוכלין. במה דברים אמורים? בגדולים, מפני שיש בהן דעת, והרי מחלו. ואם היו קטנים, אינו יכול לפסק עליהן שלא יאכלו, שאינן אוכלין משל אביהן או משל אדוניהן, אלא משל שמים.

יום רביעי

הלכות שכירות פרק יג

א. הבהמה אוכלת כל זמן שהיא עושה בגדולי קרקע, בין במחבר בין בתלוש; ואוכלת ממשאוי שעל גבה, עד שתהיה פורקת, ובלבד שלא יטל בידו ויאכילה.

ב. כל המונע הבהמה מלאכל בשעת מלאכתה - לוקה, שנאמר: "לא תחסם שור בדישו"; אחד השור ואחד כל מיני בהמה וחסה, בין טמאין בין טהורין. ואחד הדש, ואחד שאר כל המלאכות של גדולי קרקע; ולא נאמר "שור בדישו" אלא בהנה. והחוסם את הפועל, פטור. אחד החוסם אותה בשעת מלאכה, ואחד החוסם אותה מקדם ועשה בה מלאכה והיא חסומה; אפלו חסמה בקול, לוקה. שכן בהמה, וחסמה ודש בה - לוקה; ומשלם לבעלים ארבעת קבין לפרה, ושלושת קבין לחמור; שמשעת משיכה, נתחייב במזונותיה; ואינו חייב מלקות, עד שידישו בה חסומה.

ג. ישראל הדש בפרתו של גוי, עובר משום כל תחום; וגוי הדש בפרתו של ישראל, אינו עובר משום כל תחום. אמר לגוי: 'חסם פרחי, ודוש בה'; ישוב לו קוץ בפינה, ודש בה והרי אינה אוכלת; הריבין לה ארי מבחוץ, או שהריבין בנה מבחוץ; היתה צמאה, ואינו משקה; פרס עור על גבי הדיש, כדי שלא תאכל - כל זה וכיוצא בו אסור, ואינו לוקה. הנה הדבר שהיא עושה בו רע לבני מעיה ומזיקה, או שהיתה חולה ואם תאכל תתרוי - מתר למנעה; שלא הקפידה תורה אלא על הנינה, והרי אינה נהנית.

ד. פרה של ישראל שהיה הכהן דש בה בתרומה, ובתרומת מעשר של ודאי, וכן פרות הדשות במעשר שני, ופרות המהלכות על גבי תבואה לפי שירט להן הדרוך - אינו עובר עליהן משום כל תחום. אבל מפני מראית העין - אם היו דשות בתרומות ובמעשר שני, מביא מעט מאותו המין ותולה להן בקלסטרין ששפיהן.

ה. הדש במעשר שני של דמאי, ובתרומת מעשר של דמאי, ובגדולי תרומה - עובר משום "כל תחום".

ונתן לאחרים - עובר בלא תעשה, שנאמר: "ואל בליף לא תתן". ואין לוקין על שני לאוין אלו - שאם אכל או הוליד, חייב לשלם.

ד. החולב והמחבץ והמגבן אינו אוכל, מפני שאינן גדולי קרקע. המנפש בבצלים ובשומין - אף על פי שתולש קטנים מבין הגדולים, וכל פיוצא בזה - אינו אוכל, מפני שאין מעשיהן גמר מלאכה. ואין צריך לומר שומרי גנות ופרדסים, וכל דבר המחבר כמקשאות והמדלעות - שאינן אוכלין כלל.

ה. הבודל בתמרים ובגרוגרות אינו אוכל, מפני שנגמרה מלאכתן למעשר. העושה בחטים וכיוצא בהן אחר שעשר, כגון ששכרן לבר צורות או לנפח אותן או לטחן - הרי אלו אוכלין, שעדין לא נגמרה מלאכתן לחלה. אבל הלש והמקטף והאופה אינו אוכל, מפני שנגמרה מלאכתן לחלה, ואין הפועל אוכל אלא מדבר שעדין לא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה.

ו. נתפרסו עגוליו, ונתפתחו חביותיו, ונתחתכו דלועיו, ושכרן לעשות בהן - הרי אלו לא יאכלו; שהרי נגמרו מלאכתן ונקבעו למעשר, והרי הן טבל. ואם לא הודיען, מעשר ומאכילן. אין הפועלים אוכלין בשל הקדש, שנאמר: "בכרם רעך".

ז. שכר את הפועלין לעשות בנטע רבעי שלו, הרי אלו לא יאכלו; ואם לא הודיען, פודה ומאכילן.

ח. הקוצר והדש והזורה והבורר והמוסס והבוצר והדורף וכל פיוצא במלאכות אלו, הרי אלו אוכלין מן התורה.

ט. שומרי גתות וצרמות וכל דבר התלוש מן הקרקע, שעדין לא נגמרה מלאכתן למעשר - אוכלין מהלכת מדינה; שהשומר אינו עושה מעשה. אבל אם עשה באבר מאבריו, בין בידיו בין ברגליו, אפלו בכתפו - הרי זה אוכל מן התורה.

י. היה עושה בתאנים, לא יאכל בענבים; בענבים, לא יאכל בתאנים; שנאמר: "בכרם, ואכלת ענבים". והעושה בגפן זו, אינו אוכל בגפן אחרת. ולא יאכל ענבים ודבר אחר; ואל יאכל בפת, ולא במלח. ואם קצץ עם בעל הבית על שעור מה שיאכל - אוכל אותו בין במלח, בין בפת, בין בכל דבר שירצה. אסור לפועל למז בענבים, שנאמר: "ואכלת ענבים כנפשך". ולא יהיו בניו או אשתו מהבהבין לו השבלין באור, ואוכל - שנאמר: "ואכלת ענבים כנפשך", ענבים כמות שהן. וכן כל פיוצא בהן.

יא. אסור לפועל לאכל מה שהוא אוכל אכילה גסה, שנאמר: "כנפשך שבעך". ומתיר לו למנע עצמו עד מקום היפות, ואוכל. ויש לו לאכל קשות אפלו בדינר, וכותבות אפלו בדינר - אף על פי ששכרו במעצה כסף, שנאמר: "כנפשך שבעך"; אבל מלמדן את האדם שלא יהיה רעבתן, ויהיה סותם את הפתח בפניו. הנה משמר ארבע או חמש צרמות, לא ימלא פרסו מאחת מהן, אלא אוכל מכל אחת ואחת לפי חשבון.

יב. הפועלים שלא הלכו שתי וערב בגת - אוכלין ענבים,

ישבע השואל שמתה בשעת מלאכה, ויפטר. וכן כל פיוצא בזה.

ג. השואל כלי מחברו ונשבר, שמין לו כדרך ששמן לנזקין: אומדין כמה היה שוה שלם, וכמה הוא שוה עתה; ומחזיר לו הפלי או בהקמה השבורים, ומשלם הפחת. וכן אם מתה בהקמה - מחזיר הנבלה, ומשלם הפחת.

ד. השואל בהמה - חייב במזונותיה משעה שמשכה, עד סוף ימי שאלתה. ואם פחש בשנה, חייב לשלם מה שפחתה בדמיה; פחש בשנה מחמת מלאכה - פטור, וישבע שבושת השומרין שמחמת מלאכה פחש.

ה. השואל מחברו כלי או בהמה סתם - הרי המשאיל מחזירו בכל עת שירצה. שאלו לזמן קצוב - פיוץ שמשך וזכה, אין הפעלים יכולין להחזירו מתחת ידו עד סוף זמן השאלה; ואפלו מת השואל - הרי היוצאין משתמשין בשאלה עד סוף הזמן. דין הוא - הלוואה, קונה הגוף קנין עולם בדמים שנתן; ומקבל מתנה, קנה הגוף קנין עולם ולא נתן כלום; והשוכר, קנה הגוף לפרותיו עד זמן קצוב בדמים שנתן; והשואל, קנה הגוף לפרותיו ולא נתן כלום. כשם שהנותן פמכיר, שאינו יכול לעולם לחזור בתוך הזמן. הניח להן אביהם פרה שאלה ומתה, אינן חייבין באנסיה. דמו שהיא של אביהם, וטבחהו ואכלוה - משלמין דמי בשך בזול. ואם הניח להם אביהם נכסים, ומתה או שטבחהו - משלמין את דמיה מנכסיו.

ו. השואל כלי מחברו לעשות בו מלאכה פלונית - אין המשאיל יכול להחזירו מתחת ידו, עד שיעשה בו אותה מלאכה. וכן אם שאל ממנו בהמה לילך בה למקום פלוני - אינו יכול להחזירה מיד השואל, עד שילך בה לשם ויחזור. האומר לחברו: 'השאילני קרדס לעדר בו הפרדס הזה' - עוֹדֵר בו אותו הפרדס בלבד, ואינו רשאי לעדר בו פרדס אחר. אִמֵר לו 'פרדס' סתם - עוֹדֵר בו פרדס אחד, אינה שירצה. שאלו לעדר בו פרדסים שוים, עוֹדֵר בו כל הפרדסים שוים; ואפלו נשחת כל הפרדס בעדידה, מחזיר לו הנזק של עצו. וכן כל פיוצא בזה.

ז. השואל כלי מחברו להשתמש בו, ואמר לו: 'השאילני דבר פלוני בטובתך', כלומר: 'אין אתה משאילני דבר זה כדרך כל המשאילין, אלא כפי טובת לבך ונדיבותך, שאין אתה מקפיד על הזמן, אם ארך' - אם קנו מיד המשאיל על דבר זה - הרי השואל משתמש בו לעולם, עד שיבטל הפלי מלעשות מלאכתו; ויחזיר לו שבריו, או שיריו. ואין השואל רשאי לחזור ולתקן הפלי, או לעשותו פעם אחרת.

ט. האומר לחברו: 'השאילני שקת זו של מים', ונהרסה - אינו יכול לבנותה; וכן כל פיוצא בזה. אִמֵר לו: 'השאילני שקת' סתם, והשאילו שקת ונהרסה - יש לו לבנותה. אִמֵר לו: 'השאילני מקום שקת' - אם קנו מיד המשאיל, הרי השואל בונה והולך בקרקע המשאיל, עד שתבוא לידו שקת שאפשר לו להשקות ממנה בהמתו, או ארצו כמו שהתנה עם המשאיל.

י. רשאי בעל הבית להרעוב פרתו ולסגפה, כדי שתאכל הרבה בעת שדשה. ורשאי השוכר להאכילה פקיעי עמיר, כדי שלא תאכל הרבה מן הדיש. פיוצא בו, רשאי בעל הבית להשקות פועלים זין, כדי שלא יאכלו ענבים הרבה. ורשאין פועלין לטבל את פתן בציר, כדי שיאכלו ענבים הרבה. אִכַל אין הפועל רשאי לעשות מלאכתו בלילה, ולהשפיר עצמו ביום, או לרדוש בפרתו ערבית, ולהשפירה שחרית; ולא יהיה מרעוב ומסגף עצמו, ומאכיל מזונותיו לבניו, מפני גזל מלאכתו של בעל הבית, שהרי יפשל כחו ותחלש דעתו ולא יעשה מלאכה בלכת.

יא. כדרך שמזהר בעל הבית שלא יגזל שכר עני ולא יעכבנו - כך העני מזהר שלא יגזל מלאכת בעל הבית, ויבטל מעט בקאן ומעט בקאן, ומוציא כל היום במרמה, אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן מלאכה. הרי הקפידו חקמים על ברכה רביעית של ברכת המזון שלא יברך אותה. וכן חייב לעבד בכל כחו, שהרי יצקב הצדיק אִמֵר: "כי בכל כחי עבדתי את אביקן". לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה, שנאמר: "ויפרץ האיש מאד מאד".

ברוך רחמנא דסייען

הלכות שאלה ופקדון

יש בכללן שתי מצוות עשה: (א) דין השואל; (ב) דין שומר חנם. ובאור שתי מצוות אלו - בפרקים אלו.

הלכות שאלה ופקדון פרק א

א. השואל כלי או בהמה, וכיוצא בהן משאר מטלטלין מחברו, ואִבֵד או נגנב - אפלו נאנס אנס גדול, כגון שנשכבה או נשברה בהקמה או מתה - חייב לשלם הכל, שנאמר: "כי ישאל איש מעם רעהו, ונשבר או מת - בעליו אין עמו, שלם ישלם". כמה דברים אמורים? בשנאנס שלא בשעת מלאכה. אִכַל אם שאל בהמה מחברו לחרש בה, ומתה כשהיא חורשת - הרי זה פטור. אִכַל אם מתה קדם שיחרש בה, או אחר שחרש בה, או שרכב עליה או דש בה, ומתה כשהיא דשה או בשעת רכיבה - הרי זה חייב לשלם. וכן כל פיוצא בזה. וכן השואל בהמה מחברו לילך בה למקום פלוני, ומתה תחתיו באותה הדרך, או ששאל דלי למלאת בו, ונקרע בבור בשעת מלוי, או ששאל קרדס לפצל בו עצים, ונשבר בעת שפצל בו מחמת הקוע, וכל פיוצא בזה - הרי זה פטור; שלא שאל אלא לעשות בו מלאכה זו, והרי לא שנה.

ב. השואל בהמה מחברו ומתה, וטען השואל שבשעת מלאכה מתה - אם היה המקום ששאלה לילך בו מקום שבגני אדם מצויין שם - הביא ראיה שמתה או נאנסה בשעת מלאכה ושלם שנה בה, ויפטר; ואם לא הביא ראיה, משלם. שאלה ממנו למלאת בה בתוך חרבתו, שאין העדים מצויין שם, או ששאל ממנו דלי למלאת בו בתוך ביתו, ונקרע בבור - אם הביא ראיה, יפטר אף משבושה; ואם לאו -

או לעשות בה פחות משנה פרוטה, או ששאל שתי פרות לעשות בהן שנה פרוטה - הרי כל אלו ספק שאלה בבבליים. י. שאלה בבבליים, ושכרה שלא בבבליים - פטור, שהשכירות תלויה בשאלה. אבל אם שכרה בבבליים וחסר ושאלה שלא בבבליים, או ששאלה בבבליים וחסר ושכרה שלא בבבליים וחסר ושאלה שלא בבבליים וחסר ושכרה שלא בבבליים - כל אלו ספק שמירה בבבליים.

יא. אשה ששאלה, ואחר כך נשאת - הרי הבעל כלוקח ממנה, ואינו לא שומר שכר ולא שואל. לפיכך, אם היתה בהמה ומתה - הבעל פטור, אף על פי שהוא משתמש בה כל ימי שאלתה, אפילו פשע בה, מפני שהוא כלוקח. והאשה חייבת לשלם, כשיהיה לה לשלם. ואם הודיעה את בעלה שהיא שאלה, הרי זה נכנס תחתיה. כל שאמרנו שהיא שאלה בבבליים - כך אם היה שוכר או נושא שכר, הרי היא שמירה בבבליים ופטור. וכל שאינה שאלה בבבליים, כך אינה שכירה בבבליים. וכל שהוא ספק בשאלה, כך הוא ספק בשכירות.

יום חמישי

הלכות שאלה ופקדון פרק ג

א. השואל את הפרה מחברו, ושלחה לו המשאיל ביד בנו או ביד שלוחו, אפילו שלחה לו ביד בנו או ביד עבדו או ביד שלוחו של שואל, ומתה קדם שתפנס לרשות השואל - הרי זה פטור. ואם אמר לו השואל: 'שלחה לי ביד בני', 'ביד עבדי', 'ביד שלוחי', או 'ביד בנך', או 'ביד עבדך העברי' או 'ביד שלוחך', או שאמר לו המשאיל: 'הריני משלחה לך ביד בנך', 'ביד עבדך', 'ביד שלוחך', 'ביד בני', 'ביד עבדי העברי', 'ביד שלוחי', ואמר לו השואל: 'שלח', ושלחה ומתה בדרך - הרי זה חייב. שלחה לו המשאיל ביד עבדו הפנעני, אף על פי שאמר לו השואל: 'שלח', ומתה - פטור; מפני שידו ביד רבו, ועדין לא יצאת מרשות המשאיל.

ב. אמר לו השואל: 'הכישו במקל, והיא תבוא אלי מאליה', ונעשה המשאיל בן - אין השואל חייב בה, עד שתפנס לרשותו; אבל מתה בדרך, פטור. וכן בשעה שמחזירה השואל לבעלים - אם שלחה ביד אחר, ומתה קדם שתגיע לרשות המשאיל - הרי זה חייב, שעדין היא באחריות השואל. ואם שלחה מדעת המשאיל על ידי אחר, ומתה - פטור. שלחה ביד עבדו הפנעני - אף על פי שאמר לו המשאיל: 'שלח' - אם מתה בדרך, חייב; שיד העבד ביד רבו, ועדין לא יצאת מיד השואל. במה דברים אמורים? בשעה חזרה בתוך ימי שאלתה. אבל אם החזירה ביד אחר אחר ימי שאלתה - הרי זה פטור, אם מתה בדרך; שהשאלה אחר ימי שאלתה יצאת מידן שאלה, והרי הוא כשומר שכר עליה; ולפיכך, אם מתה או נשבת אחר ימי שאלתה, פטור. וכן כל כיוצא בזה.

ג. השואל פרה מחברו - שאלה חצי היום ושכרה חצי

י. השואל פונדק מחברו ללינה, אין פחות מיום אחד; לשביתה, אין פחות משני ימים; לנשואין, אין פחות משלשים יום. שאל חלוק מחברו לילך בו לבית האכל, כדי שילך ויחזר; שאלו לבית המשתה, כל אותו היום; שאלו לעשות בו משתה שלו, אין פחות משבועה ימים.

הלכות שאלה ופקדון פרק ב

א. השואל בבבליים - אפילו נגנב או אבד בפשיעה - פטור, שנאמר: "אם בעליו עמו, לא ישלם"; ובלבד שישאל הבעלים תחלה, או עם החפץ, כמו שבארנו. ואחד השואל את הבעלים, או ששכרן; ואחד השואל את הבעלים לאותה המלאכה, או ששאלן ושכרן למלאכה אחרת או לשום דבר בעולם. אפילו אמר לחברו 'השקני מים', ושאל ממנו בהמתו, והשקהו, ונתן לו את הבהמה - הרי זה שאלה בבבליים, ופטור; משך הבהמה בתחלה, ואחר כך השקהו - אינה שאלה בבבליים. וכן כל כיוצא בזה.

ב. השאיל בהמתו או השכירה למשאו, ויצא עמה לסעד השואל או השוכר ולטעון עמו במשאו - הרי זה שמירה בבבליים; ואם יצא לבקר המשאו בלבד, ולראות שלא יטענו עליה יתר מן הראוי - אינה שמירה בבבליים.

ג. מלמד תינוקות, והנוטע לבני המדינה, והמקוץ להם את הדם, והסופר שלהם - כל אחד מאלו וכיוצא בהן, ביום שהוא יושב בו לעסק במלאכתו - אם השאיל או השכיר לאחד מאלו שהוא עוסק במלאכתו, הרי זה שמירה בבבליים, ואפילו פשע בו השומר, פטור. אבל הוא ששאל או שכר מהן - חייב, שאינו שאולין לו.

ד. הרב שהוא מקרא ברצונו לתלמידים בכל עת שירצה, ואיזו מסכתא שירצה, והיו קבועים לבוא תמיד, ונשמט להם ממסכתא למסכתא - הרי הן שאולין אצלו, ואין הוא שאול להן. וביום הפרק, שהכל באין לשמע ענין אותו מועד - הרי הוא שאול להם, והן אינן שאולין לו.

ה. האומר לשלוחו: 'צא והשאל עם פרת' - אינה שאלה בבבליים, שנאמר: "אם בעליו עמו" - הבעלים עצמם, לא שלוחו. אמר לעבדו הפנעני: 'צא והשאל עם פרת' - הרי זה שאלה בבבליים, שיד העבד ביד רבו; נשאל העבד עמה שלא מדעת רבו, אינה שאלה בבבליים.

ו. השואל מן האשה, ונשאל לו בעלה - אינה שאלה בבבליים; שקנן הפרות, אינו קננן הגוף; ואין לבעל אלא הפרות.

ז. השואל מאשתו, או שתפין ששאלו זה מזה - הרי זה שאלה בבבליים. ואם אמר השתף לחברו: 'השאלני היום ואשאילך למחר' - אינה שאלה בבבליים.

ח. שאל מן השתפין, ונשאל לו אחד מהן, וכן השתפין ששאלו, ונשאל לאחד מהן - הרי זה ספק אם היא שאלה בבבליים, או אינה. לפיכך, אם מתה, אינו משלם; ואם תפשו הבעלים, אין מוציאין מידם. פשע בה השומר, הרי זה משלם.

ט. השואל את הבהמה בבבליים לרבעה, או להראות בה,

הסמוך לקרקע, או בשטח הסמוך לשמי קורה; אבל לא באמצע הכתל, שמא יחפרו שם הגנבים, ויגנבו. אפילו נעל עליהם פראוי בתבה, או החביא אותם במקום שאין אדם מכיר ולא מרגיש בו - הרי זה פושע, וחייב לשלם. הורו מקצת המבינים, שהוא הדין לכל דבר שמשאול קל ואין הקרקע מאבדת אותו במהרה, כגון לשונות של פסף, ואין צריך לומר לשונות הזהב ואבנים טובות ומרגליות - שאין להן שמירה אלא בקרקע; ולזה דעתי נוטה.

ה. המפקיד אצל חברו כספים ערב שבת בין השמשות - אינו חייב לטרח ולקבר אותן, עד מוצאי שבת. ואם נתאחר למוצאי שבת כדי לקברן, ולא קברן, ונגנבו או נאנסו - חייב; ואם תלמיד חכמים הוא - אינו חייב, עד שישקה כדי לקברן אחר שיבדיל.

ו. המפקיד אצל חברו כספים בדרך להוליכם לביתו, או ששלח עמו מעות ממקום למקום - צריכין שיהיו צוררים ומנחים בידו, או קשורים כראוי על בטנו מכנגד פניו, עד שיגיע לביתו, ויקברם כראוי. ואם לא קשרם בדרך הזאת - אפילו נאנסו - חייב לשלם, שהרי תחלתו בפשיעה. מעשה באחד שהפקיד מעות אצל חברו, והניחן במחיצה של קנים, והרי הם טמונים בעבי המחיצה, ונגנבו משם. ואמרו חכמים: אף על פי שיש שמירה מעלה לענין גנבה, אינה שמירה כראוי לענין האש; ומאחר שלא טמנם בקרקע או בכתל בנך, פושע הוא, וכל שתחלתו בפשיעה וסופו באנס, חייב. וכן כל פיוצא בזה.

ז. המפקיד אצל חברו בין פלים בין מעות, ואמר לו: 'תן לי פקדוני', ואמר לו השומר: 'איני יודע היאף הנחתי פקדון זה', או 'באיזה מקום קברתי הכספים, המתן לי עד שאבא' ונאמץ, ואחזיר לך' - הרי זה פושע, וחייב לשלם מיד.

ח. כל המפקיד אצל בעל הבית, בין פלים בין מעות - על דעת אשתו ובניו ובנותיו ובני ביתו הגדולים הוא מפקיד. אבל אם מסרם לבניו ולבנותיו הקטנים, או לעבדיו בין קטנים ובין גדולים, או לאחד מקרוביו שאינם שרויין עמו בבית וסומכין על שלחנו, ואין צריך לומר אם מסר לאחר - הרי זה פושע, וחייב לשלם, אלא אם כן הביא השומר השני ראיה שלא פשע, כמו שבארנו. מעשה באחד שהפקיד מעות אצל חברו, נתן השומר לאמו, החביאה אותן ולא טמנה אותן, ונגנבו. ואמרו חכמים: אין השומר חייב לשלם מפני שנתן לאמו, שכל המפקיד, על דעת בניו ובני ביתו הוא מפקיד; ואף על פי שלא אמר לה 'פקדון הם', יש לו לטען: 'כל שכן שהיא נזקקת אם הן שלי'. וכן אין אמו חייבת לשלם, שהרי לא אמר לה שהן פקדון. ואמרו חכמים: ישבע השומר שאותן המעות עצמן הן שנתן לאמו, ותשבע האם שהחביאה אותן ונגנבו, ויפטרו שניהם. וכן כל פיוצא בזה.

ט. מכאן אתה למד, שהשומר שמסר הפקדון לאשתו ובניו ביתו, והודיעם שהוא פקדון, ולא שמרו בדרך השומרים - שהן חייבין לשלם לבעל הפקדון, ובעל הבית פטור; שכל המפקיד, על דעת אשתו ובניו ובני ביתו הוא מפקיד.

היום, שאלה היום ושכרה למחר, שאל אחת ושכר אחת, ומתה אחת מהן, המשאיל אומר: 'שאולה מתה', 'ביום שהיתה שאולה מתה', 'בפשה שהיתה שאולה מתה', והשואל אומר: 'איני יודע'; או שאמר השומר: 'שכורה מתה', 'ביום שהיתה שכורה מתה', 'בפשה שהיתה שכורה מתה', והמשאיל אומר: 'איני יודע'; או שאמר זה 'איני יודע', וזה אומר 'איני יודע' - המוציא מחברו, עליו הראיה. לא היתה שם ראיה - ישבע השומר ששכורה מתה, או שאינו יודע, ויפטור. זה אומר 'שכורה מתה', וזה אומר 'שאולה מתה' - ישבע השומר על השכורה שמתה בדרך כמו שטען, ויגלגל עליו שהשכורה היא שמתה.

ד. השאילו שתי פרות, חצי היום בשאלה וחצי היום בשכירות, המשאיל אומר: 'בזמן השאלה מתו שתיהן', והלה אומר: 'אחת מתה בזמן שאלתה, והאחרת איני יודע' - מתוך שאינו יכול להשבע, ישלם השתים. וכן אם מסר לו שלש פרות, שתיים שאולות ואחת שכורה, המשאיל אומר: 'השתים השאולות הן שמתו', והשואל אומר: 'האחת השאולה מתה ודאי, אבל השניה שמתה איני יודע' אם היא השאולה האחרת או השכורה - מתוך שאינו יכול להשבע, שהרי אומר 'איני יודע' - ישלם השתים. בהלכות טוען ונטען יתבאר דין זה וכיוצא בו מכל הטוענים שאינם יכולין להשבע, וכיצד משלמין, ומאיזה טעם הן משלמין.

הלכות שאלה ופקדון פרק ד

א. המפקיד אצל חברו בחנם, ונגנב או אבד - הרי זה נשבע, ונפטור, שנאמר: 'ונגנב מבית האיש... ונקרב בעל הבית אל האלהים, אם לא שלח ידו במלאכת רעהו'. ומגלגלין עליו בתוך השבועה, שלא פשע בה, אלא שמר בדרך השומרים, ושלא שלח בו יד, ואחר כך נגנב; שאם נגנב אחר ששלח ידו בפקדון, חייב באחריותו.

ב. הואיל ופטור הכתוב את שומר חנם מן הגנבה, קל וחמר מן האנסין הגדולים, כגון שבורה ושבוייה ומתה; והוא, שלא שלח יד בפקדון; אבל שלח יד בפקדון, נתחייב באנסו. כיצד דרך השומרים? הכל לפי הפקדון: יש פקדון שדרך שמירתו להניחו בבית השער, כגון הקורות והאבנים; ויש פקדון שדרך שמירתו להניחו בחצר, כגון חבילות של פשתן הגדולות וכיוצא בהן; ויש פקדון שדרך שמירתו להניחו בבית, כגון שמלה וטלית וכיוצא בהן; ויש פקדון שדרך שמירתו להניחו בתבה או במגדל ונוצל עליו, כגון בגדי משי וכלי זהב וכלי כסף וכיוצא בהן.

ג. השומר שהניח הפקדון במקום שאינו ראוי לו, ונגנב משם או אבד - אפילו נאנס שם, כגון שנפלה דלקה ונשרף כל הבית - הרי זה פושע, וחייב לשלם. ואף על פי שהניח הפקדון עם שלו - אם ראוי לשמירה, פטור; ואם אין המקום ראוי לשמירה, חייב; בשלו הוא רשאי, ואינו רשאי בשל אחרים.

ד. הכספים והדינרים - אין להן שמירה, אלא שיטמנם בקרקע ויתן עליהם טפח עפר, או יטמנם בכתל בשטח

וכן מי שתבעוהו שנים, זה אומר: 'אני הוא בעל הפקדון', וזה אומר: 'אני הוא', והשומר אומר: 'אחד מכם הוא, ואני יודע מי הוא' - 'ישלם לשניהם. וכן שנים שהפקידו שתי בהמות אצל רועה, ומתה אחת מהן, ואינו יודע של מי היתה - 'ישלם לשניהם. ואם הפקידו בעדרו שלא מדעתו - מניח הבהמה ביניהם, ומסתלק; ונתנה מנחת, עד שיוודה האחד לחברו או עד שיצאו לחלק אותה.

ה. המפקיד פרות אצל חברו, הרי זה לא יערבם עם פרותיו. עבר וערבן - יחשב כמה היו פרותיו, וכמה היה הפקדון, ויראה כמה חסר הכל, ויחשב חסרון הפקדון, ויתן לו אחר שישוב. נסתפק מהן, ולא ידע כמה נסתפק - יוציא לו חסרונות לחטים ולארו קלוף, ארבעה קבין ומחצה לכל כור; לשעורים ודחן, תשעת קבין לכל כור; לכסמין ולזרע פשתן בגבעוליו ולארו שאינו קלוף, שלש סאין לכל כור. וכמדה הזאת, לכל שנה ושנה. כמה דברים אמורים? שמדד לו בימות הגרן, והחזיר לו בימות הגרן. אבל מדד בימות הגרן, והחזיר לו בימות הגשמים - אינו מוציא לו חסרונות, מפני שהן מותרות. וכן מוציא לו שתות, לזין; וישלשת לגין שמן למאה לג, מהן לג ומחצה שמרים ולג ומחצה בלע. אם היה שמן מזקק, אינו מוציא לו שמרים; ואם היה הקנקנים ישנים, אינו מוציא לו בלע.

ו. הפקיד אצלו פרות שאינן מדודין, וערבן עם פרותיו ולא מדדן - הרי זה פושע. בעל הפקדון אומר: 'כך וכך היו', והשומר אומר: 'אני יודע' - 'ישלם בלא שבועה; שהרי חייב עצמו בתשלומין, ואינו יודע כמה הוא חייב, ונמצא מחייב שבועה ואינו יכול להשבע. וכזה הורו רבנן, רבי יוסף הלוי ורבנן. וכן כל שומר שנתחייב לשלם, ואמר: 'אני יודע כמה דמים אני חייב לשלם', והבעלים אומרים: 'אנו יודעין, וכך וכך היה שנה' - יטלו בלא שבועה; והוא שיטענו דבר שהם אמודין בו; ויש לשומר להחרים על מי שלוקח ממנו יתר מן הראוי לו. ומניין שהדין כך הוא? הנה עצמך, שהפקיד אצלו כס וזהב, ופשע בו, הבעלים אומרים: 'מאתים דינר היה בו', והשומר אומר: 'יודאי שהיו בו דינרין, אבל אני יודע כמה היה', ונמצא זה פטוען מאתים, והודה לו במקצת, ואמר: 'השאר אני יודע', שהוא מחייב שבועה ואינו יכול להשבע, ומשלם, כמו שיתבאר.

ז. מת אביו, והניח לו שק צרור, והפקידו אצל חברו, ופשע בו - המפקיד אומר: 'אני יודע מה היה בו, שמא מרגליות היו בו', וכן השומר אומר: 'אני יודע כמה אני חייב לשלם, שמא זכוכית היה מלא' - שורת הדין ביניהן שאני אומר בטענה זו, שישוב השומר בתקנת חכמים שאינו ברשותו, ויכלל בשבועתו שאינו יודע בודאי שהיה בו יתר על שנה כך וכך, וישלם מה שהודה בו. וכן כל פיוצא בזה. מעשה באחד שהפקיד שק צרור אצל חברו, ופשע בו - המפקיד אומר: 'חלי זהב ומרגליות וכיוצא בהן היו בו', והשומר אומר: 'אני יודע, שמא סיגים היה בו או חול', ואמר חכמים: 'ישובע בעל הפקדון ויטל; והוא שיטען דבר שהוא אמוד בו, או שהוא אמוד להפקידו אצלו. ולמה

מעשה באחד שהפקיד כשות אצל חברו, והיה לשומר כשות אחרת, ואמר לשמשו: 'מזה הכשות תשליף לשכר', והלף השמש והשליף מכשות של פקדון. אמרו חכמים: השמש פטור, שהרי לא אמר 'מזה השלף ומזה אל תשליף', ודמה שהוא מראה מקום לו ואינו מקפיד על זה. וכן בעל הבית פטור, שהרי אמר לו 'מזה השלף'. ואינו משלם אלא דמי מה שנהנה בלבד; לפיכך, אם נעשה השכר חמץ, פטור מלשלם. ודין כך ודין כך, חייב השומר שבועה שכן ארע לו. וכן כל פיוצא בזה.

הלכות שאלה ופקדון פרק ה

א. מי שהפקידו אצלו מעות של עניים או של פדיון שבויים, ופשע בהם ונגנבו - פטור, שנאמר: "לשמר", לא לחלק לעניים; ודברי הוא ממון שאין לו תובעים. אפלו באו עליו גנבים, וקדם והציל עצמו במקומו השבויים - פטור; אין לך פדיון שבויים גדול מזה. כמה דברים אמורים? בשאין זה הממון המפקד אצלו לעניי מקום זה, או לשבויים אלו. אבל אם היה לעניים אלו ולשבויים אלו, ודברי הוא קצוץ להם - הרי זה ממון שיש לו תובעין; וישלם אם פשע, או ישובע אם לא פשע, כדרך כל השומרים.

ב. המפקיד אצל חברו ממון או כלים חשובין, ובאו עליו גנבים, וקדם ונתן להם הפקדון להציל עצמו - אם היה אמוד שהוא בעל ממון - חייב; שתוקתו שגבולו באו הגנבים, ונמצא זה הציל עצמו במקומו חברו. ואם אינו אמוד - חזקתו שלא באו אלא לשמע הפקדון, ופטור. וכן כל פיוצא בזה.

ג. המפקיד אצל חברו כלים או פרות, ובאו גנבים ונגנבו בפניו, ואלו היה צורת, היו בני אדם באין ומצילין אותן - הואיל ולא צוח - הרי זה פושע, וחייב לשלם. וכן כל פיוצא בזה.

ד. שנים שהפקידו אצל אחד, זה מאה וזה מאתים, וכל אחד משניהם אומר: 'אני הוא שהפקדתי המאתים', והשומר אומר: 'אני יודע' - 'ישובע כל אחד מהם שהפקיד מאתים כדין כל נשבע ונוטל, ויתן מאתים לזה ומאתים לזה; ויפסיד מאה מביתו, שהרי הוא פושע, שהיה לו לכתוב שם כל אחד על כס שלו. לפיכך, אם הביאו לו השנים כאחד, השלש מאות בכרך אחד, ובאו ותבעו, וכל אחד אומר: 'המאתים שלי' - נתן מאה לזה ומאה לזה, והשאר יהיה מנח אצלו עד לעולם, או עד שיוודה האחד לחברו; שהרי הוא אומר להם: 'כיון שראיתי שאין אתם מקפידין זה על זה, והבאתם בכרך אחד, לא הטרחתי עצמי לידע ולזכר תמיד, מי בעל המאה ומי בעל המאתים'. וכן אם הפקידו אצלו שני כלים, אחד גדול ואחד קטן, וכל אחד ואחד אומר: 'אני הוא בעל הגדול', והוא אומר: 'אני יודע' - 'ישובעו שניהם; ויתן הגדול לאחד מהם, ודמי הגדול לשני, וישאר לו הקטן. ואם הביאום בכרך אחד - נתן הקטן לאחד מהן, ומתוך דמי הגדול נתן דמי הקטן לשני, והשאר יהיה מנח אצלו, עד שיוודה לחברו או עד לעולם.

נשבע כפן בעל הפקדון? לפי שאין השומר מחזיק שבוועה - שאפילו הודה ואמר: 'בריא לי שהיה מלא סיגים', והמפקיד אומר: 'מרגליות היו', השומר נשבע הסת ונפטר, כמו שטענו חטים והודה לו בשעורים, וכן כל פיוצא בזה. ובהלכות טוען ונטען יתבאר עקרי הדברים.

יום שישי

הלכות שאלה ופקדון פרק ו

א. שומר חנם שאמר: 'הריני משלם, ואיני נשבע' - אם היה הפקדון דבר שכל מינו שוה ומצוי בשוק לקנות כמותו, כגון פרות, או יריעות של צמר או פשתן השוות בכל ענינם, או קורות המצויות, וכל פיוצא בהן - הרי זה משלם, ואינו נשבע. אבל אם היה פקדון בהמה, או בגד מצר, או כלי מתקן, או דבר שאינו מוצא לקנות כמותו בשוה - חוששין שמא עיניו נתן בו, ומשביעין אותו בתקנת חכמים שבוועה בנקיטת חפץ שאינו ברשותו, ואחר כך משלם. והוא הדין לשאר השומרים, כגון השואל שאמר 'מתה' או 'נגנבה', ושומר שקר או השוכר שאמר 'נגנבה' או 'אבדה' - אף על פי שהן חזינין לשלם, משביעין אותן שבוועה שאינה ברשותן, ואחר כך משלמין דמי הבהמה או החפץ; שאנו חוששין לו, שמא עיניו נתן בה. ואם אמרו הבעלים: 'יתר על זה היה שוה' - כולל בשבוועתו שאינו שוה אלא כף וכף. נמצא כל שומר שנשבע שבוועה השומרים, כולל בשבוועתו שלשה דברים - ששומר בדרך השומרים, ושארעו כף וכף והרי אינו ברשותו, ושלא שלח בו יד קדם שארעו המארע הפוטר אותו. ואם רצה לשלם - נשבע שאינו ברשותו, וכולל בשבוועתו שפך וכף היה שוה.

ב. יש לשומר להתנות, שאינו שומר בדרך השומרים, אלא 'מעות אלו שתפקיד אצלי, בזוית ביתי אני מניח אותן', וכיוצא בזה. טען השומר שתנאי היה בינינו, ובעל הפקדון אומר: 'לא היה שם תנאי' - אף על פי שהפקיד אצלו בעדים - מתוך שזיכור לוומר 'שמרתי בדרך כל השומרים ונאנסתי', נאמן לומר שהיה ביניהן תנאי. לפיכך, ישבע שלא שלח בו יד, ושאנו ברשותו, ושהיה ביניהם תנאי.

ג. שומר חנם שהביא ראיה שלא פשע - פטור משבוועה, ואין אומרים שמא שלח בו יד קדם שאבד. ובעל הפקדון שהביא ראיה שפשע השומר, משלם; ואם טען ואמר: 'תנאי היה בינינו' - אינו נאמן, שהרי יש עדים שפשע. ד. המפקיד אצל חברו בעדים, וכאז עדים שוה החפץ בפנינו הפקידו אצלו - אין השומר יכול לטען ולומר 'חזרתי ולקחתיו ממנו', או 'נתנו לי במתנה'. לפיכך, אם מת השומר, מוציאין הפקדון עצמו מן היתומים עצמן בלא שבוועה. ולא עוד, אלא מי שבא ואמר: 'כף וכף הפקדתי אצל אביכם', ונתן סימנין מבקשין, ונמצא הפקדון כמו שאמר, והיה הדין יודע שלא היה המת אמיד שזה הפקדון שלו - יש לדון הנה לתן הפקדון לזה שנתן הסימנין; והוא, שלא יהיה המפקיד רגיל להכנס לזה שמת; אבל אם היה רגיל אצלו - שמא של אחר הוא, והפיר הסימנין שלו. באו

עדים והעידו לדון שאין זה אמיד, אין מוציאין מן היתומים בעדותם; שאין זה ראיה ברורה, ואמרו דעתן אינו אמד דעתו, ואין לו לדון אלא מה שדעתו סומכת עליו, כמו שאבאר בהלכות סנהדרין. מעשה באחד שהפקיד שמשמן אצל חברו בעדים, וכא לתבעו, ואמר לו: 'החזרתים לך', אמר לו המפקיד: 'והלא כף וכף היא מדתם, והרי הן מנחין אצליך בחבית', אמר לו: 'שליך החזרתי לך, ואלו אחרים הן'. ואמרו חכמים: אין מוציאין מידו, שמא אלו שמשמן של שומר הם; אלא ישבע השומר בנקיטת חפץ שהחזיר, כמו שבארנו.

ה. בעל הפקדון שתבע פקדונו, ונתן לו השומר, ואמר המפקיד: 'אין זה פקדוני אלא אחר הוא', או 'שלם היה ואתה שברתו', או 'חדש היה ואתה נשתמשת בו', 'מאה סאין הפקדתי אצליך, ואין אלו אלא חמשים', ובעל הבית אומר: 'זה הוא שהפקדת אצלי בעצמו, ומה שנתת אתה נוטל' - הרי השומר נשבע הסת, כשאר כל הנתבעין; שאין כל שומר נשבע שבוועה השומרים האמורה בתורה, אלא בזמן שמודה בעצמו של פקדון כמו שהמפקיד אומר, וטוען שנגנב או מת או נשבה; כללו של דבר, טוען לפטר עצמו מן התשלומין. אבל אם אמר: 'זה הוא שהשאלתני', או 'שהשפרת לי', או 'שנטלתי שקר על שמירתו', והבעלים אומרים: 'אינו זה אלא אחר', או 'נשתנה מקמות שהיה' - השוכר נשבע הסת; או שבוועה התורה, אם הודה במקצת. כיצד? 'מאה סאה הפקדתי אצליך', והשומר אומר: 'לא הפקדת אצלי אלא חמשים' - נשבע שבוועה התורה מפני שהודה במקצת, לא משום שבוועה השומרים. 'מאה כור של חטים הפקדתי אצליך', 'לא הפקדת אצלי אלא מאה כור של שעורים' - נשבע הסת כשאר כל הנתבעין בטענה כזו.

הלכות שאלה ופקדון פרק ז

א. המפקיד פרות אצל חברו - הרי זה לא יגע בהן, ואף על פי שהן חוסרין ומתמעטין והולכין. במה דברים אמורים? בשחסרו חסרון הראוי להן בכל שנה. אבל אם חסרו יותר מכדי חסרונן - מוכרין בבית דין, מפני שהוא השב אבדה לבעלים. וכשהוא מוכרן, ימכר לפהנים בדימי תרומה; שמא עשו אותן הבעלים תרומה או תרומת מעשר על פרות אחרות.

ב. המפקיד אצל חברו פרות והרקיבו, זין והחמיץ, דבש ונפסד - עושה תקנה לבעל הפקדון, ומוכרן לו בבית דין; אף על פי שעמדו בהפסדן, ואין ההפסד פושע בהן - הרי הקנקנים והפלים מוסיפין הפסד.

ג. המפקיד חמץ אצל חברו, והגיע הפסח - הרי זה לא יגע בו, עד שעה חמישית מיום ארבעה עשר; יוצא ומוכרו בשוק לשעתו, משום השב אבדה. והוא הדין לשאר הפקדונות, שלא יגע בהן, אף על פי שהוא יודע בודאי שיוכלו בזמן פלוני, או יאנס אותם המלך; שמא יבואו בעליהן מקדם, ויטלו ממונם.

ד. המפקיד ספר תורה אצל חברו, גוללו אחד לשנים עשר

במדינה זו, מפני פקדון של זה שברח, ואי אפשר לו להוליכו עמו, שמה יאצרו אנס, ויהיה חייב באחריותו. ובית דין מפקידין אותו ביד נאמן אצלם, משום השב אבדה לבצעלים.

הלכות שאלה ופקדון פרק ח

א. המפקיד אצל חברו בהמה או כלים, ונגנבו או אבדו, ואמר: 'הריני משלם', ולא רצה להשבע, ונמצא הגנב - משלם תשלומי כפל; טבח או מכר, משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם? למי שהיה הפקדון אצלו, שהרי אמר 'אשלם'. חזרה בהמה עצמה - חזרת לבעליה, היא וגזותיה וולדותיה; שאין זה השומר קונה שבת הבא מגופה, אלא שבת הבא מאליו. וכבר בארנו, שאין הגנב מחזיר גזות וולדות, אלא לפני יאוש. נשבע השומר ולא רצה לשלם, ואחר כך נמצא הגנב - משלם תשלומי כפל; טבח או מכר, משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם? לבעל הפקדון. וכן השוכר פרה מחברו, ונגנבה, ואמר 'הריני משלם ואיני נשבע', ואחר כך הפך הגנב - משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה לשוכר; שאלו רצה השוכר, היה נשבע שנגנבה באנס, ונפטר.

ב. שומר חנם שאמר 'פשעתי' - זכה בכפל; שהרי חייב עצמו לשלם, ואלו רצה - אמר 'נגנבה' או 'אבדה', והיה פטור. וכן נושא שכר והשוכר שאמר 'נגנבה' - קנה הכפל; שהרי חייב עצמו בתשלומין, ואלו רצה - אמר 'מתה', והיה נפטר. אבל השואל - אינו קונה הכפל, עד שישלם מעצמו. קדם ושלם מעצמו, ואחר כך הפך הגנב - משלם כפל וארבעה וחמשה לשואל.

ג. כל הקונה הכפל, קונה השבח הבא מאליו. כיצד? הפקיד ארבע סאין אצל חברו, והרי הן שוין סלע, ונגנבו או אבדו, ואמר: 'הריני משלם סלע, ואיני נשבע', ואחר כך נמצאו, והרי הן שוין ארבע סלעים - הרי הן של שומר, ואינו משלם אלא סלע. במה דברים אמורים? שלא הטריחן לבצעלים בדין. אבל אם הודה שפשע, וחיבוהו בית דין לתן, ולא נתן ברצונו, עד שפכוהו בית דין על כרחו ונטלו ממנו, ואחר כך הפך הגנב, או נמצא הפקדון - יחזר לבצעלים כמות שהוא, ומחזירין לשומר הדמים שלקחו ממנו. ואם כלים או קרקע גבו בית דין ממנו בשומה, מחזיר לשומר כליו או שדהו.

ד. תבעוהו בעלים לשומר, ונשבע, ואחר כך שלם, והפך הגנב - הואיל ושלם ברצונו, זכה בכפל, אף על פי שהטריחן בתחלה לדין, עד שנשבע. אמר השומר בתחלה 'איני משלם', וחזר ואמר 'הריני משלם' - זכה בכפל.

ה. אמר: 'הריני משלם', וחזר ואמר: 'איני משלם', או שאמר: 'הריני משלם' ומת, ואמרו הבנים: 'אין אנו משלמין', או שלא הספיק לתבע את השומר עד שמת, ותבע את הבנים ושלמו בני השומר, או ששלמו הבנים לבנים, או ששלם השומר מחצה; שאל שתי פרות ושלם אחת מהן, שאל מהשתפין ושלם לאחד מהם, שאלו השתפין ושלם

חדש. ואם כשהוא גוללו, פותחו וקורא בו - מתר; אבל לא יפתח בגלל עצמו, ויקרא. והוא הדין לשאר הספרים. ואם פתח וקרא בגלל עצמו - הרי שלח יד בפקדון, ונתחייב באנסין. הפקיד אצלו כסות של צמר - מנערה אחת לשלשים יום, כדרך שאמננו באבדה; וכן כל כיוצא בזה; שזו חובה עליו משום השב אבדה לבצעלים. במה דברים אמורים? בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים; אבל אם היו עמו באותה הארץ - הרי זה לא יגע בו, אף על פי שהוא אבד.

ה. כל המוכר פקדון על פי בית דין, הרי זה מוכר לאחרים; ואינו מוכר לעצמו, מפני החשד. והדמים יהיו מנחים אצלו, ויש לו להשתמש בהן; לפיכך, הרי הוא עליהן שומר שכר, אף על פי שעדין לא נשתמש בהן.

ו. המפקיד מעות אצל השלחני או החנוני - אם היו צוררין וחתומין, או קשורין קשר משנה - הרי זה לא ישתמש בהן; לפיכך, אם נגנבו או אבדו, אינו חייב באחריותן. ואם אינן חתומין, ולא קשורין קשר משנה - אף על פי שהן צוררין, יש לו להשתמש בהן; לפיכך, הוא נעשה עליהם שומר שכר, ואם נגנבו או אבדו חייב באחריותן. נאנסו, כגון שאבדו בלסטים מזין - הרי זה פטור.

ז. במה דברים אמורים? קדם שישתמש בהן; אבל אחר שנשתמש בהן - נתחייב באחריותן ככל מלון שבעולם, עד שיחזירן לבצעלים.

ח. המפקיד מעות אצל בעל הבית, בין צוררין בין מתרין - הרי זה לא ישתמש בהן; לפיכך, אם אבדו או נגנבו, אינו חייב באחריותן - והוא, שישטמם בקרקע, כמו שבארנו.

ט. המפקיד חבית אצל חברו, בין שיחדו לה הבעלים מקום בין שלא יחדו לה הבעלים מקום, וטלטלה לצרכו ונשברה, בין מתוך ידו שנברה בין אחר שהחזירה למקומה שיחדו לה שנברה - חייב לשלם; טלטלה לצרכה, בין שנשברה מתוך ידו בין שנשברה משהניחה במקום אחר - הרי זה פטור.

י. אין מקבלין פקדונות לא מן הנשים, ולא מן העבדים, ולא מן התינוקות. קבל מן האשה, יחזיר לאשה; מתה, יחזיר לבעלה. קבל מן העבד, יחזיר לעבד; מת, יחזיר לרבו. קבל מן הקטן - יקנה לו בו ספר תורה, או דגל שיאכל פרותיו. וכלן שאמרו בעת מיתתן: 'של פלוני הם' - אם נאמנין לו, יעשה כפרושן; ואם לאו, יחזיר ליורשיהן. יא. הפקדון והאבדה, לא נתנו לתבע אלא במקומן. כיצד? הפקיד אצלו בירושלים, אינו יכול לתבעו בגב; ואם החזיר לו פקדונו בגב, מקבלו ממנו. הפקיד אצלו בישוב, והביא פקדונו במדבר - אינו מקבלו ממנו, אלא יאמר לו: 'הרי הוא באחריותך, עד שתחזירה לי בישוב, כדרך שהפקדתי אצלך בישוב'.

יב. המפקיד אצל חברו, והלך בעל הפקדון למדינת הים, והרי השומר רוצה לפרש, או לצאת בשירה - יש מי שהורה, שאם בא השומר והביא הפקדון לבית דין, נפטר מאחריות שמירתו. ודברים של טעם הן; שאין אוסרין זה

לצרף ולאבדה, עד שלא ימצא בעל חוב מאין יגבה, אף על פי שהמלוה עשיר גדול. ועושה זה - רשע הוא, שנאמר: "לזה רשע, ולא ישלם". וצווי חכמים ואמרו: 'יהי קמון חבירך חביב עליך כשליך'.

ד. כשיתבע המלוה הלואה - אף על פי שהוא עשיר, והלואה דחוק וטרור במזונות - אין מרחמין בדין, אלא גובין לו חובו עד פרוטה אחרונה מכל המטלטלין שיימצאו לו. ואם לא הספיקו המטלטלין - גובין מן הקרקע, אחר שמחרימין על מי שיש לו מטלטלין או מי שידע לו מטלטלין, ולא יביאם לבית דין. וגובין מכל קרקע שיש לו; אף על פי שהיא משעבדת לכתבת אשתו, או לבעל חוב שקדם - גובין לזה; ואם יבוא הראשון לטרף, יטרף. טען הלואה, שמטלטלין אלו שבגדי אינן שלי, אלא פקדון הן בידו, או שכורין, או שאולין - אין שומעין לו; אלא או יביא ראיה, או יגבה מהן בעל חובו.

ה. אין בעל חוב גובה לא מקסות אשתו ובניו של לזה, ולא מבגדים צבועין שצבען לשמן, אף על פי שעדין לא לבשו אותן, ולא מסנדלים חדשים שלקחן לשמן; אלא הרי אלו שלקחן. במה דברים אמורים? בכלי החל. אכל בגדי השבת והמועד, גובה אותן בעל חוב; ואין צריך לומר אם היו בהם טבעות וחלי זהב או כסף - שהכל לבעל חובו. ו. הנה לו מטלטלין או קרקע, והרי עליו שטרי חובות לגויים, ואמר: 'הרי כל נכסי משעבדין לגויים, ואם ישלו אותן הישראלים בחובן, יאסרו אותי הגויים בחובן, ואהיה בשביה' - הורו רבותי שאין שומעין לו, ויגבו הישראלים; וכשיבואו הגויים ויאסרוהו, הרי כל ישראל מצוין לפדותו. ז. מסדירין לבעל חוב, כדרך שמסדירין בערכין. כיצד? אומרין ללזה: 'הבא כל מטלטלין שיש לך, ולא תניח אפלו מחט אחת'. ונותנין לו מן הכל מזון שלשים יום, וכסות שנים עשר חדש, מקסות הראויה לו; ולא שילבש בגדי משי או מצנפת זהובה, אלא מעבירין אותה ממנו, ונותנין לו פסות הראויה לו לשנים עשר חדש; ומטה לישב עליה, ומטה ומצע הראויין לו לישן עליה; ואם היה עני, מטה ומפץ לישן עליו. ואין נותנין פלים כאלו לאשתו ובניו, אף על פי שהוא חב במזונותם. ונותנין לו סנדליו ותפיליו. הנה אמן - נותנין לו שני פלי אמנות מכל מין ומין; כגון שהיה חרש - נותנין לו שני מעצדין ושתי מגרות. היה לו מין אחד מרבה ומין אחד מועט - נותנין לו שנים מן המרבה, וכל שיש לו מן המועט; ואין לוקחין לו פלים מדמי המרבה. היה אקר או חמר, אין נותנין לו לא צמדו ולא חמורו, וכן אם היה ספן, אין נותנין לו ספינתו; אף על פי שאין לו מזונות אלא מאלו. אין אלו פלים, אלא נכסים; וימכרו עם שאר המטלטלין בבית דין, וינתנו לבעל חובו.

ח. מלוה שבא להפרע שלא בפני הלואה, כגון שהיה הלואה במדינה רחוקה, ותפשה האשה מטלטלין מנכסי הבעל כדי שתזון מהן - מוציאין אותן מידה, ונותנין לבעל חוב; שאפלו היה בעלה עומד - לא היה יכול לזון את אשתו ובניו, עד שיפרע כל חובו.

אחד מהן, שאל מן האשה ושלם לבעלה, אשה ששאלה ושלם בעלה - כל אלו ספק, והרי הפל מטל בספק, ואינו תחת יד אחד מהן; לפיכך, חולקין הפל או השבח בין בעל הפקדון ובין השומר, ואם קדם אחד מהן ותפש הכל - אין מוציאין מידו, ואפלו בחוצה לארץ.

ו. נגנב הפקדון באנס, ואחר כך הפך הגנב - אחד שומר חנם ואחד שומר שכר - עושה דין עם הגנב, ואינו נשבע. קדם ונשבע, ואחר כך הפך הגנב - אם שומר חנם הוא - רצה, עומד בשבועתו, רצה, עושה דין עם הגנב; ואם שומר שכר הוא, עושה עמו דין. נגנב הפקדון באנס, והחזירו הגנב לבית השומר, והרי היא בהמה, ומתה שם בפשיעה - יש בדבר ספק, אם פלטה שמירתו ונפטר, או עדין לא פלטה שמירתו. לפיכך, השומר פטור מלשלם; ואם תפשו הבעלים, אין מוציאין מידם.

בריו רחמנא דסייען

שבת קודש

הלכות מלוה ולוה

יש בכללן שתיים עשרה מצוות - ארבע מצוות עשה, ושמנה מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) להלוות לעני ומק; (ב) שלא יגש אותו; (ג) לנגש את הנכרי; (ד) שלא ימשכן בעל חוב בנזוץ; (ה) להחזיר המשכון לבעליו בזמן שהוא צריך לו; (ו) שלא יאחר המשכון מבעליו העני בעת שהוא צריך לו; (ז) שלא יחבל אלמנה; (ח) שלא יחבל בלים שעושין בהן אכל נפש; (ט) שלא יתן המלוה ברבית; (י) שלא ילוה הלואה ברבית; (יא) שלא יתעסק אדם בין מלוה ולוה ברבית, לא יעיד ביניהן, ולא יכתב שטר, ולא יערב; (יב) ללוות מן הנכרי ולהלוותו ברבית. ובאור מצוות אלו - בפרקים אלו.

הלכות מלוה ולוה פרק א

א. מצות עשה להלוות לעניי ישראל, שנאמר: "אם כסף תלוה את עמי, את העני עמך". יכול רשות? תלמוד לומר: "העבט תעביטנו" וגו'. ומצוה זו גדולה מן הצדקה על העני השואל - שזה כבר נצרך לשאל, וזה עדין לא הגיע למדה זו. והתורה הקפידה על מי שימנע מלהלוות לעני, שנאמר: "ורעה עיניך באחיוך האביון" וגו'.

ב. כל הנוגש את העני, והוא יודע שאין לו מה יחזיר לו - עובר בלא תעשה, שנאמר: "לא תהיה לו כנשה". ומצוות עשה לנגש את הנכרי, ולהציר לו, שנאמר: "את הנכרי תגש" - מפי השמועה למדו, שזו מצוות עשה.

ג. אסור לאדם להראות לבעל חובו בזמן שידע שאין לו, אפלו לעבר לפניו - שלא יפחידו או יכלימו, אף על פי שאינו תובעו; ואין צריך לומר, אם תבעו. וכשם שאסור לזה לתבע, כך אסור ללוה לכבש ממון חבירו שבקידו ולומר לו: 'לך ושוב' - והוא שיש לו; שנאמר: "אל תאמר לרעך לך ושוב". וכן אסור ללוה לקח ההלואה ולהוציאה שלא

לגער בתובע ולטרדו, מפני שהוא עור והולך בשירות לבו; שלא תקנו גאונים תקנה זו, אלא מפני הרמאי; ודברי נאמר: "עד דרש אחיך אתו" - עד שתדרש את אחיך אם רמאי הוא, או אינו רמאי. ומאחר שהחזק זה שהוא עני, ושאני רמאי - אסור להשביעו. וכן אני אומר, שמי שהחזק רמאי ודרכיו מקלקלין במשא ומתנו, ודרי הוא אמיד שיש לו ממון, וטען שאין לו כלום, ודרי הוא רץ להשבע בתקנה זו - שאין ראוי להשביעו; אלא אם יש כח בדין לעשותו עד שיפרע בעל חובו, או לנדונו עד שימתן - יעשה, מאחר שהוא אמיד: שפריעת בעל חוב מצוה. כללו של דבר: כל שיעשה הדין מדברים אלו, וכוונתו לרדף הצדק בלבד שנגטוינו לרדפו ולא לעבר הדין על אחד מבצלי דינין - דרי זה מרשה לעשות ומקבל שכן; והוא, שיהיו מעשי לשם שמים.

ה. מי שנתחייב בשבועה זו מפני שטר חוב שעליו, והודה לאחרים בחובות אחרים, והשיגה ידו יתר על הראוי לו - לא יטל היתר אלא בעלי השטרות בלבד, שמא קנוניא עשה בהודאתו על נכסיו של זה.

ו. ראובן שהיה חייב לשמעון מאה, ולוי חייב לראובן מאה - מוציאין מלוי, ונותנין לשמעון. לפיכך, אם אין לראובן נכסים, והיה לו שטרי חוב על לוי, ואמר לוי: 'שטר אמנה הוא', פרוע הוא, והודה לו ראובן - אין משגיחין על הודאתו; שמא קנוניא הן עושין לאבד זכותו של שמעון; אלא ישבע שמעון ויטל מלוי, כדין כל טורף, שאינו נפרע אלא בשבועה. וכן כל מי שיש עליו שטר חוב, והודה לאחר מעצמו בחוב אחר - אם אין לו נכסים כדי שיגבו שניהם, גובה בעל השטר בלבד; שלא יעשו קנוניא על שטרו של זה.

ז. אסור לאדם להלוות מעותיו בלא עדים, ואפלו לתלמיד חכמים, אלא אם כן הלוהו על המשכון; והמלוה בשטר, משבח יתר. וכל המלוה בלא עדים - עובר משום "ולפני עור לא תתן מכשל", וגורם קללה לעצמו.

ח. הרב שלנה מעבדו ואחר כך שחררו, או לנה מאשתו ואחר כך גרשה - אין להם עליו כלום; שכל מה שקנה עבד, קנה רבו; וכל המעות שביד האשה, בחזקת בעלה - אלא אם כן הביאה ראייה שהן מנדונייתה.

הלכות מלוה ולוה פרק ג

א. אלמנה - בין שהיא עניה בין שהיא עשירה, אין ממשכנין אותה, לא בשעת הלוואה ולא שלא בשעת הלוואה, ולא על פי בית דין, שנאמר: "ולא תחבל בגד אלמנה". ואם חבל, מחזירין ממנו בעל כרחו. ואם תודה לו, תשלם; ואם תכפר, תשבע. אבד המשכון או נשרף קדם שיחזיר - לוקה. ב. וכן המלוה את חברו - בין שהלוהו על המשכון בין שמשכנו אחר הלוואה, בידו או על פי בית דין - לא יחבל פלים שעושין בהן אכל נפש, כגון הרחמים, והערכות של עץ, ויורות שמבשלין בה, וספינין של שחיטה, וכיוצא בהן, שנאמר: "כי נפש הוא חבל". ואם חבל, מחזיר בעל כרחו;

הלכות מלוה ולוה פרק ב

א. דין תורה, שבזמן שיתבע המלוה את חובו - אם נמצאו ללוה נכסים - מסדרין לו, ונותנין לבעל חוב את השאר, כמו שבארנו. ואם לא נמצא ללוה כלום, או נמצא לו דברים שמסדרין לו בלבד - ילך הלוה לרדפו. ואין אוסרין אותו, ואין אומרים לו: 'הבא ראיה שאתה עני', ולא משביעין אותו בדרך שדינין הגויים, שנאמר: "לא תהיה לו פנשה"; אלא אומרים למלוה: 'אם אתה יודע נכסים לזה המחייב לך, לך ותפש אותו'.

ב. טען שיש לו והחביא אותו, ודרי הן בתוך ביתו - אין מן הדין שיכנס לביתו, לא הוא ולא שליח בית דין; שהתורה הקפידה על זה, שנאמר: "בחוץ תעמד". אבל מחרימין על מי שיש לו ולא יתן לבעל חובו. בשראו הגאונים הראשונים שעמדו אחר חבור התלמוד, שרבו הרמאים ונגעלה דלת בפני לוי, התקינו שמשביעין את הלוה שבועה חמורה בעין של תורה בנקיטת חפץ, שאין לו כלום יתר על דברים שמסדרין לו, ושללא החביא ביד אחרים, ולא נתן מתנה על מנת להחזיר. וכולל בשבועה זו, שכל שירות, וכל שיבוא לידו או לרשותו מאשר תשיג ידו - לא יאכיל ממנו כלום, לא לאשתו ולא לבניו, ולא ילביש אותם, ולא ישפל בהם, ולא יתן מתנה לאדם בעולם, אלא יוציא מכל אשר תשיג ידו מזון שלשים יום וכסות שנים עשר חדש, מזון הראוי לו וכסות הראוי לו - לא יאכילת הזוללים והסוכאין או בני מלכים, ולא מלבושי הפחות והסגנים, אלא בדרך. וכל היתר על צרכו - יתן לבעל חובו ראשון ראשון, עד שיגבנו כל חובו. ומחרימין תחלה על מי שיידע לפלוני נכסים גלויין או טמונין ולא יודיע לבית הדין. גם אחר התקנה הזאת, אין בעל חוב יכול להכנס לתוך ביתו של לווה, לא הוא ולא שליח בית דין; שלא תקנו לעקר גוף התורה. אלא הלוה עצמו יוציא פליו, או יאמר: 'כך וכך הוא שיש לי'; מניחין הראוי לו, ויוציא השאר, וישבע בתקנה זו. וכנה דנין ישראל בכל מקומותם. נראה לו ממון אחר שנשבע שבועה זו, ואמר: 'של אחרים הוא', או 'עסק הוא בידו' - אין שומעין לו, עד שיביא ראיה; וכן הורי רבותי.

ג. מי שנשבע שבועה זו, שאין לו כלום וכל מה שירות יתן לבעל חובו - אין כל אחד ואחד מבצלי חובות בא ומשביעו; ששבועה אחת כוללת כל בעלי החובות. ותקנת אחרונים היא, ואין מדקדקין בה להחמיר אלא להקל.

ד. מי שהחזק שהוא עני וכשר והולך בתם, והדבר גלוי וידוע לדנין ולרב העם, ובא בעל חובו להשביעו בתקנה זו, והחזק התובע שאינו מסתפק בצניות זה, אלא רוצה לצערו בשבועה זו ולהצר לו ולבישו ברבים כדי להנקם ממנו, או כדי שילך וילוה מן הגוים ברבית או יקח נכסי אשתו ויתן לזה, עד שינצל משבועה זו - נראה לי שאסור לדנין ורא שמים להשביעו שבועה זו; ואם השביעו - בטל לא תעשה של תורה, "לא תהיה לו פנשה". ולא עוד, אלא ראוי לדנין

לו, ולוקח אותו בעת שאינו צריך לו - מה יועיל המשכון? כדי שלא ישמט החוב בפשיעית, ולא יעשה מטלטלין אצל בנאו, אלא יפרע מן המשכון אחר שמת הלזה. הא למדת, שהמשכון את העני דבר שהוא צריך לו ולא החזירו לו בזמנו - עובר משום שלשה שמות: משום "לא תבא אל ביתו", ומשום "השכב תשיב לו את העבט", ומשום "לא תשכב בעבטו". במה דברים אמורים? שמשכנו שלא בשעת הלואה. אבל אם משכנו בשעת הלואה - אינו חייב להחזיר לו כלל, ואינו עובר בשם מן השמות האלו.

ו. שלוח בית דין שבא למשכן - לא ימשכן דברים שאי אפשר לאדם לתן אותן משכון, כגון בגד שעליו, וכלי שאוכל בו, וכיוצא באלו; ומניח מטה ומצע לעשיר, ומטה ומפץ לעני. וכל הנמצא בידו חוץ מאלו, יש לו למשכון; ויחזיר לו כלי היום ביום, וכלי הלילה בלילה. היו לפניו שני בלים - נוטל אחד, ומחזיר אחד. עד מתי הוא חייב להחזיר ולקח? עד לעולם. ואם היה המשכון מדברים שאינו צריך להם, ואין מניחין אותן ללילה - הרי זה מניחין אצלו, עד שלשים יום; ומשלשים יום ולהלן, מוכר המשכון בבית דין. מת הלזה, אינו מחזיר לבניו; מת הלזה אחר שהשיב לו המשכון - שומטו המלזה מעל בניו, ואינו מחזיר.

ז. הערב - מתר למשכנו בנורע, ולהכנס לביתו, ולטל המשכון, שגאמר: "לקח בגדו, כי ערב זר". וכן מי שיש לו שכר אצל חברו - בין שכר מלאכתו, בין שכר בהמתו וכליו, בין שכר ביתו - הרי זה מתר למשכנו שלא על פי בית דין, ונכנס לביתו ונוטל המשכון בשכרו. ואם זקף השכר עליו במלזה - אסור, שגאמר: "פי תשה ברעך משאת מאומה" וגו'.

ח. מי שהיה בידו משכנו של עני - אם היה שכרו יתר על פחתו, כגון קרדם ומסר גדול וכיוצא בהן - הרי זה מתר להשכירו, ומנכה שכרו מחובו תמיד, מפני שזה כמשיב אבדה, ואין צריך רשות בעלים.

ואם אבד המשכון או נשרף קדם שיחזיר - לוקה. ג. חבל בלים הרבה של אכל נפש, כגון שחבל צרכה ויונה וספין - חייב על כל כלי וכלי בפני עצמו; אפלו שני בלים שהן עושין מלאכה אחת - חייב עליהן משום שני בלים, ולוקה שתיים על שניהם, שגאמר: "לא יחבל רחים ורכב" - לחייב על הרכב בפני עצמו, ועל הרחים בפני עצמו. כשם שהרכב והרחים מיחדין, שני בלים ומשמשין מלאכה אחת, וחיוב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו - כך כל שני בלים, אף על פי שמשמשין מלאכה אחת, חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. וכן אם חבל צמד בקר החורש, לוקה שתיים.

ד. המלזה את חברו, אחד עני ואחד עשיר - לא ימשכנו אלא בבית דין. ואפלו שלוח בית דין שבא למשכן - לא יכנס לביתו וימשכנו, אלא עומד בחוץ, והלזה נכנס לביתו, ומוציא לו המשכון, שגאמר: "בחוץ תעמד". אם בן, מה בין בעל חוב לשלוח בית דין? ששלוח בית דין - יש לו לקח המשכון מיד הלזה בנורע, ונותנו למלזה; ובעל חוב - אין לו לקח המשכון, עד שיתן לו הלזה מדעתו. עבר בעל חוב, ונכנס לבית הלזה ומשכנו, או שחטף המשכון מידו בנורע - אינו לוקה, שהרי נתק לעשה, שגאמר: "השכב תשיב לו את העבט". ואם לא קים עשה שבה, כגון שאבד המשכון או נשרף - לוקה. ומחשב דמי המשכון, ותובע השאָר בדין.

ה. אחד הממשכן את חברו בבית דין, או שמשכנו בידו בנורע, או מדעת הלזה - אם איש עני הוא, ומשכנו דבר שהוא צריך לו - הרי זה מצוה להחזיר לו העבט בעת שהוא צריך לו; מחזיר לו את הפר בלילה כדי לישן עליו, ואת המחרשה ביום כדי לעשות בה מלאכתו, שגאמר: "השכב תשיב לו את העבט". עבר ולא השיב לו כלי היום ביום וכלי הלילה בלילה - עובר בלא תעשה, שגאמר: "לא תשכב בעבטו" - לא תשכב בעבטו ואצלו, זו כסות לילה; וכבליים שהוא עושה בהן מלאכתו ביום, או לובשן - הוא אומר: "עד בא השמש תשיכנו לו", מלמד שמחזירו כל היום. אם בן הוא, שמחזיר לו המשכון בעת שהוא צריך

שיעור רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ב סיון-כ"ח סיון ה'תשס"ו

- חוץ מעד אחד של שבועה; שאין מחיבין שבועה אלא בעדות עד כשר הראוי להצטרף עם אחר, ויתחייב זה הנשבע על פיו כמון. "על פי שני עדים, או על פי שלשה עדים", לעשות שלשה בשנים. מה השנים, אם נמצא אחד מהם קרוב או פסול, בטלה העדות - אף השלשה. והוא הדין למאה, אם נמצא אחד מהם קרוב או פסול - בטלה העדות, בין בדיני נפשות בין בדיני ממונות.

ד. במה דברים אמורים? בזמן שנתפנוו בלן להעיד. אבל אם לא נתפנוו בלן להעיד - מה יעשו שני אחים בכלל העם וראו כשהרג זה את זה, או כשחבל בו, או כשחטף חפץ מידו.

יום ראשון

הלכות עדות פרק ה

א. אין חותמין דין מן הדינים על פי עד אחד, לא דיני נפשות ולא דיני ממונות - שגאמר: "לא יקום עד אחד באיש, לכל עון ולכל חטאת"; ומפי השמועה למדנו, שקם הוא לשבועה, כמו שבארנו בהלכות טוען.

ב. בשני מקומות האמינה תורה עד אחד - בשוטה שלא תשתה מי המרים, ובנגלה צרופה שלא תערף, כמו שבארנו במקומן. וכן מדבריהן, בעדות אשה שיעיד לה שמת בעלה. ג. וכן כל מקום שער אחד מועיל, אשה ופסול בן מעידין

בית דין זה הפתח לאותו הפתח שבשטרות האחרות ויהיה דומה זה לזה, ויראה להם ביחד, שכתב ידי אלו הוא כתב ידי אלו.

ג. אין מקימין את השטר משטרות אחרות, אלא משטר שטרות של שתי שדות, שאכלוס בצליהן שלש שנים אכילה נכונה גלויה בלא שום יראה ולא פחד מתביעה בעולם, כדרך שאוכלין כל בעלי שדות שדותיהם; או משני שטרי כתבות. והוא, שיצאו שני השטרות מתחת ידי אחר - לא מתחת ידי זה שרצה לקיים שטרו, שמא הוא זיף הכל. וכן מקימין השטר משטר שקרא עליו ערער, והחזק בבית דין - מקימין ממנו לבדו, כמו שמקימין משטרי שתי שדות או שתי כתבות.

ד. בית דין שכתבו: 'במושב שלשה היינו, ונתקם שטר זה בפנינו' - הרי זה מקום, אף על פי שלא פרשו באיזו דרך מחמש הדרכים נתקם; שאין חוששין לבית דין שמא יטעו. וכבר נהגו כל בתי דינין שראינו ושמענו, שיקתבו בדרך שנתקם בה בפניהם.

ה. ולעולם אין בית דין בודקין אחר בית דין אחר, אלא מחזיקין אותן שהן בקיאים ולא יטעו; אבל בודקין אחר העדים.

ו. שלשה שישבו לקיים את השטר, ומת אחד מהן - צריך לכתב: 'במושב שלשה היינו, והאחד איננו'; שמא יראה הרואה, ויאמר: 'בשנים קימיהו'. אפלו היה כתוב בו: 'בבית דין', יאמר הרואה: 'שמא דמו ששניהם בית דין הן'. ואם יש בו משמע שהיו שלשה, אינו צריך.

ז. שלשה שישבו לקיים את השטר, ובאו שני עדים וערערו על אחד מהן שהוא גזלן וכיוצא בו, ובאו שנים אחרים והעידו שחזר בתשובה - אם עד שלא חתמו העידו שחזר - הרי זה חותם עמהם, שהרי שלשה היו. ואם אחר שחתמו השנים העידו עליו שחזר בתשובה - אינו חותם עמהן, שהרי הוא כמי שאינו בעת חתימת השנים. במה דברים אמורים? בשערערו עליו בעברה. אבל ערערו עליו בפנים משפחה, כגון שאמר: 'אמו לא נשתחררה, ועבד הוא', או 'לא נתגירה אמו, וגוי הוא', ונודע אחר שחתמו השנים שאין במשפחתו פגם, ושהוא כשר - הרי זה חותם עמהן; שזה גלוי דבר שהיה מקדם.

ח. מתר לכתב הקיום בשטר, קדם שיתקם השטר; שאין הפתיחה עקר, אלא החתימה. ואין הדגנים צריכין לקרות השטר שמקימין אותו, אלא מקימין אותו מעדיו, אף על פי שלא ידעו מה כתוב בו.

יום שלישי

הלכות עדות פרק ז

א. מעיד הקרוב על כתב ידי קרובו. כיצד? שטר שעדיו ראובן ושמעון, ומתו, או שהלכו למדינת הים, ובא בנו של ראובן ואמר: 'זה כתב ידו של אבי', ובא בנו של שמעון ואמר: 'זה כתב ידו של אבי' - הרי אלו כשרין פשני עדים שאינם קרובים, ואם נצטרף עמהם שלישי והעיד על כתב

ה. וכיצד בודקין הדבר? כשיבואו לבית דין עדים מרבין - כת אחת, אומרים להם: 'כשראייתם זה שהרג או חבל, להעיד באתם או לראות? כל מי שאמר: 'לא באתי להעיד עליו, אלא לראות מה הדבר, ובכלל העם באתי' - מפרישין אותו; וכל מי שאמר: 'להעיד באתי, ולכונן העדות' - מפרישין אותו. אם נמצא באלו שנתפנו להעיד קרוב או פסול, עדות כלן בטלה. במה דברים אמורים? בשניהם בהן קרוב או פסול. אבל אם היו כלן כשרים, אחד המתפנו להעיד ואחד שלא נתפנו להעיד - הואיל ויראה הדבר וכן עדותו, והיתה שם התראה, חותכין הדין על פיו, בין בדיני ממונות בין בדיני נפשות.

ו. שטר שהיו עדיו מרבין, ונמצא אחד מהם פסול, או שהיו בהם שנים קרובים זה לזה, והרי אין העדים קימין כדי לשאל אותן - אם יש שם עדות ברורה שכלן ישובו לחתם, שהרי נתפנו כלם להעיד - הרי זה בטל; ואם לאו, תתקם העדות בשאר. ולמה מקימין העדות בשאר? שהרי אפשר שחתמו הכשרים, והניחו מקום לגדול לחתם, ויבא זה הקרוב או הפסול, וחתם שלא מדעתם.

ז. אף על פי שהעיד שחתם תחלה בשטר, הוא הפסול - הרי השטר כשר.

ח. כל עד שהעיד בדיני נפשות, אינו מורה בדין זה הנהרג, ולא ללמד עליו לא זכות ולא חובה. ואם אמר: 'יש לי ללמד עליו זכות', משתקין אותו - שנאמר: 'ועד אחד לא יענה בנפש למות', בין לזכות בין לחובה. ומהו זה שנאמר: 'למות'? כלומר, עד שהעיד בנפש למות - לא יענה דבר, אלא יעיד וישתק. אבל בדיני ממונות, יש לו ללמד זכות וחובה. אבל לא ימנה מן הדגנים, ולא יעשה דין; שאין עד נעשה דין, אפלו בדיני ממונות.

ט. במה דברים אמורים? בדרך שצריך עדים מן התורה, וצריך דיגין לדון באותו הדבר מן התורה. אבל בשל דבריהם, עד נעשה דין. כיצד? אחד שהביא את הגט ואמר: 'בפני נכתב ובפני נחתם' - הוא ושנים נותנין אותו לה, ונמצא באלו נטלתו בבית דין. וכן כל כיוצא בזה.

יום שני

הלכות עדות פרק ו

א. כבר בארנו, שקיים שטרות מדבריהם, כדי שלא תנעל דלת בפני לוין. אף על פי כן, אין מקימין שטרות אלא בשלשה, אפלו שלשתן הדיוטות, מפני שהוא דין. ולפיכך אין מקימין שטרות בלילה, כמו שבארנו.

ב. באחד מחמשה דרכים יתקם השטר בבית דין: הדרך האחת, שהיו הדגנים מפירין כתב ידי העדים, שזו עדות פלוני וזו עדות פלוני. הדרך השנייה, שיתקמו העדים בפניהם. הדרך השלישית, שיבואו העדים החותמים לפניהם, ויאמר כל אחד ואחד: 'זה כתב ידי, ואני עד בדבר זה'. הדרך הרביעית, שאם מתו עדי השטר או שהיו במדינה אחרת, ובואו עדים ויעידו על כתב ידן שהוא זה. הדרך החמישית, שהיה כתב ידן יוצא בשטרות אחרים, ועורכין

שהזכירוהו אחרים ונזכר, ואפלו הזכירו העד השני שהעיד עמו - אם נזכר, הרי זה מעיד. אבל אם הזכיר אותו התובע עצמו - אף על פי שזכר, אינו מעיד; מפני שזה דומה בעיניו בעל דין כאלו העיד בשקר בדבר שלא ידע.

ג. ולפיכך, אם היה התובע תלמיד חכמים, והזכיר התובע הזה את העד ונזכר - הרי זה יעיד לו; שתלמיד חכמים יודע, שאלמלי לא זכר הדבר, לא היה מעיד. וקל הוא שהקלו בדיני ממונות, שאף על פי ששכח הדבר מפה שנים, והסתב הוא שהזכירו הדבר - הרי זה מעיד.

ד. הואיל והדבר בן - שטר שיצא לבית דין, ובאו עדיו ואמרו: 'כתב דינו הוא זה, אבל מעולם לא ידענו עדות זו, ואין אנו זוכרים שזה לזה מזה או מזה לו' - לא נתקנים השטר, והרי הוא כחורש; עד שיזכרו עדותן. וכל מי שאינו דן כזה - לא ידע בדיני ממונות בין ימינו לשמאלו. אבל אם היה כתב ידם יוצא ממקום אחר, או שהיו עדים מעידים שזה כתב ידם - מקימין את השטר, ואין משגיחין על דבריהם שאומרים: 'אין אנו זוכרים עדות זו'; שמה חזרו בהם, וזה שאמרו: 'אין אנו זוכרים', כדי לבטל השטר; וכאלו אמרו: 'קטנים היינו', 'פסולי עדות היינו', שאינם נאמנים, הואיל ונתקנים השטר שלא על פיהם. ומפני טעם זה, מקימין כל השטרות, ואין אנו צריכין להביא עדים ולשאל אותם, אם הם זוכרים עדות זו, או אינם זוכרים אותה; שאפלו באו ואמרו: 'אין אנו זוכרים אותה' - אין שומעין להם, הואיל ואפשר לקימו שלא מפיהן.

ה. אחד הכותב עדותו על השטר, או שנמצא אצלו כתוב בפנקסו ובכתב ידו: 'פלוגי העיד אותי עליו ביום פלוני בכך וכך' - אם זכר מעצמו, או הזכירוהו אחרים ונזכר - מעיד. ואם לאו, אסור להעיד; שאין זה דומה אלא למי שאמר לו אדם נאמן: 'פלוגי יש לו אצל פלוני כך וכך', והעיד הוא שיש לזה אצל זה, והוא אינו יודע מן הדבר כלום, אלא מפי אחר שמע והעיד.

יום חמישי

הלכות עדות פרק ט

א. עשרה מיני פסולות הן; כל מי שנמצא בו אחד מהן, הרי הוא פסול לעדות. ואלו הן - הנשים, והעבדים, והקטנים, והשוטים, והחרושים, והסומים, והקשעים, והבוזיין, והקרוכין, והנוגעים בעדותם; הרי אלו עשרה.

ב. נשים פסולות לעדות מן התורה, שנאמר: "על פי שנים עדים" - לשון זכר, לא לשון נקבה.

ג. וכן הטמטום והאנדורגיגוס פסולין, מפני שהן ספק אשה, וכל מי שהוא ספק כשר ספק פסול - הרי הוא פסול; שאין העד בא, אלא להוציא ממון על פיו, או לחייב על פיו עון, ואין מוציאין ממון מספק ואין עונשין מספק, דין תורה.

ד. העבדים פסולין לעדות, דין תורה, שנאמר בעדים: "ועשיהם לו באשר זמם לעשות לאחיו", מכלל שאחיו פמזהו - מה אחיו בן ברית, אף העד בן ברית. קל וחומר

ידי שניהם - הרי נתקנים השטר.

ב. ואלו מדברים שנאמנים הגדולים להעיד בגדלן, מה שראו בקטן. נאמן אדם לומר כשהוא גדול: 'זה כתב ידו של אבא, וזה כתב ידו של רבי, וזה כתב ידו של אחי, שהייתי מכיר בכתב ידם כשהייתי קטן'; והוא שיצטרף עמו אחר שמכיר כתב ידם כשהוא גדול.

ג. שטר שעדיין ראובן ושמעון, ובאו שנים והעידו שניהן שזה כתב ידו של ראובן וזה כתב ידו של שמעון - נתקנים השטר. אבל אם העיד זה על כתב ידי ראובן, והשני העיד על כתב ידי שמעון - לא נתקנים השטר, לפי שצריך שני עדים על כל כתב יד אחד משניהם; ואם יש שלישי מעיד על כתב ראובן ושמעון כאחד, נתקנים.

ד. אמר הראשון: 'זה כתב ידי', והעיד הוא ואחר על כתב ידי השני - לא נתקנים; לפי שנמצא שלשת רבעי המון שבשטר תלוי בעדות האחד. וכן אם העיד אחיו או בנו של ראשון עם אחר, על כתב ידי השני - לא נתקנים; שהרי שלשת רבעי המון תלוי בעדות הקרובים.

ה. שנים החותמין על השטר, ומת אחד מהם - צריך שני עדים להעיד על כתב ידו של מת. ואם לא נמצא אלא עד אחד, עם זה העד החי - כותב חתימת ידו בפני עדים אפלו על החרש, ומשליכו בבית דין, עד שיחזוק כתב ידו בבית דין, ולא יהיה צריך לומר שזה כתב ידו; ויעיד הוא והאחר על כתב ידי המת, ונתקנים כתב ידו שלא מפיו.

ו. שלשה שישבו לקים את השטר, שנים מהם מכירין חתימות ידי עדים ואחד אינו מכיר - עד שלא חתמו, מעידין בפניו וחותם; שהעדים נעשים דינים בדבר שהוא מדבריהן, כמו שבארנו. אבל אחר שחתמו - אין מעידין בפניו וחותם; שהרי בעת שחתמו, לא היו המכירין אלא שנים, ואין מקימין בשנים אלא עד שיהיו שלשתן מכירין, או יעידו העדים על הכתב בפני כל אחד ואחד.

ז. שנים שהיו חתומין על השטר, ומתו, ובאו שנים ואמרו: 'כתב ידם הוא זה, אבל אנוסים היו', 'קטנים היו', 'פסולי עדות היו' - אף על פי שיש שם עדים אחרים שזה כתב ידם, או שהיה כתב ידם יוצא משטר שקרא עליו ערער והחזוק בבית דין - הרי זה לא נתקנים; אלא מעמידין השנים שבשטר כנגד השנים שהעידו עליהן שהן פסולין, ואין גובין בו כלום.

יום רביעי

הלכות עדות פרק ח

א. מי שחתם על השטר, ובא להעיד על כתב ידו בבית דין, והכיר כתב ידו שזה הוא בודאי, אבל אינו זוכר העדות כלל, ולא ימצא בלבו זכרון שזה לזה מזה מעולם - הרי זה אסור להעיד על כתב ידו זה בבית דין; שאין אדם מעיד על כתב ידו שהוא זה, אלא על הממון שבשטר הוא מעיד שזה חייב לזה, וכתב ידו - כדי להזכירו הדבר; אבל אם לא נזכר, לא יעיד.

ב. אחד הזכר את העדות מעצמו אחר שראה כתב ידו, או

יום שישי

הלכות עדות פרק י

א. הרשעים פסולין לעדות מן התורה, שנאמר: "אל תשטן ידך עם רשע, להיות עד חמס"; מפני השמועה למדו: 'אל תשטן רשע עד'. ואפלו עד כשר שידע בחבירו שהוא רשע, ואין הדין מפרין רשעו - אסור לו להעיד עמו, אף על פי שהיא עדות אמת; מפני שמצטרף עמו, ונמצא זה הכשר השית ידו עם הרשע עד שנתקבלה עדותו. ואין צריך לומר, עד כשר שהוא יודע בעדות לחבירו, וידע שהעד השני שעמו עד שקר - שאסור לו להעיד, שנאמר: "אל תשטן ידך עם רשע".

ב. איזה הוא רשע? כל מי שעבר עברה שחביב עליה מלקות - זהו רשע, ופסול לעדות; שהרי התורה קראה למחייב מלקות רשע, שנאמר: "וזה אם בן הפות הרשע". ואין צריך לומר למחייב מיתת בית דין שהוא פסול, שנאמר: "אשר הוא רשע למוות".

ג. עבר על עברה שחביב עליה מלקות מן התורה, הרי זה פסול מן התורה; ואם היה החיוב שבה מדבריהם, הרי זה פסול מדבריהם. כיצד? אכל בשר בהמה בחלב, או שאכל נבלות ושקצים וכיוצא בהן, בין לתאבון בין להקעים, או שחלל את יום טוב ראשון, או שלבש שעטנז, שהוא שוע או טווי או נז - הרי זה פסול לעדות מן התורה. אבל אם אכל בשר עוף בחלב, או שחלל את יום טוב שני של גלויות, או שלבש בגד צמר שאבד בו חוט של פשתן וכיוצא בו - הרי הוא פסול לעדות מדבריהם. וכבר מנינו כל עברה שחביב עליה מלקות; וכבר נתבאר בכל מצוה ומצוה דברים שאסור מן התורה, ודברים שאסור מדבריהם.

ד. ועוד יש שם רשעים שהם פסולין לעדות, אף על פי שהן בני תשלומין ואינן בני מלקות; הואיל ולוקחין ממון שאינו שלהן בחמס - פסולין, שנאמר: "כי יקום עד חמס" - כגון הגנבים והגזלנים - אף על פי שהחזיר, הרי הוא פסול לעדות מצת שגנב או גזל. וכן עד זומם - אף על פי שהזים בעדות ממון, ושלם - הרי זה פסול מן התורה לכל עדות. ומאימתי הוא נפסל? מצת שהעיד בבית דין, אף על פי שלא הזים על אותה עדות אלא אחר כמה ימים. וכן המלוה ברבית - אחד הלזה, ואחד המלוה - שניהן פסולין לעדות: אם רבית קצוצה עשו, הרי הם פסולין לעדות מן התורה; ואם אבק רבית עשו, הרי הם פסולין מדבריהם. וכן כל העובר על גזל של דבריהם, הרי הוא פסול מדבריהם. כיצד? החמסנים, והן הלוקחים קרקע או מטלטלין שלא ברצון הבעלים - אף על פי שנותנין הדמים, הרי אלו פסולין מדבריהם. וכן הרועים - אחד רועה בהמה דקה, ואחד רועה בהמה גסה של עצמן - הרי אלו פסולין; שחלקתן פושטין ודיהן בגזל, ומניחין בהמתן לרעות בשדות ופרדסים; ולפיכך סתם רועה פסול. ומגדלי בהמה דקה

לגוים: אם עבדים שהן במקצת מצוות פסולין - הגוים, לא כל שכן.

ה. מי שחציו עבד וחציו בן חורין, פסול. וכל מי שנשתחרר, ויהי הוא מחסר גט שחרור - פסול; עד שיגיע הגט לידו ויטבל, ויעשה מקלל בני ברית, ואחר כך יעיד.

ז. הקטנים פסולין לעדות מן התורה, שנאמר בעדים: "ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה'" - 'אנשים', ולא קטנים. אפלו היה הקטן נבון וחכם - הרי הוא פסול, עד שיביא שתי שערות אחר שלש עשרה שנה גמורות. ואם הגיע לעשרים שנה ולא הביא שתי שערות, ונולד בו סימן מסימני סריס - הרי זה סריס, ויעיד. ואם לא נולד בו - לא יעיד עד רב שנותיו, כמו שבארנו בהלכות אישות.

ח. קטן שהגיע לכלל שנותיו, שנארו בו סימני בגרות מלמעלה - אינו צריך בדיקה. ואם לא ראו - אין מקבלין עדותו, עד שיבדק. וכן שלש עשרה שנה ויום אחד שהביא שתי שערות, ואינו יודע בטיב משא ומתן - אין עדותו עדות בקרקעות, מפני שאינו מדקדק בדברים, שהרי אינו יודע. אבל בעדות מטלטלין - מקבלין עדותו, הואיל והוא גדול. ט. השוטה פסול לעדות מן התורה, לפי שאינו בן מצוות. ולא שוטה שהוא מהלך ערם ומשבר פלים וזורק אבנים בלבד, אלא כל מי שנטרפה דעתו, ונמצאת דעתו משבשת תמיד אפלו בדבר מן הדברים - אף על פי שהוא מדבר ושואל כענין בשאר דברים - הרי זה פסול, ובכלל השוטים יחשב. הנכפה - בעת כפייתו, פסול; ובעת שהוא בריא, כשר. ואחד הנכפה מזמן לזמן, או הנכפה תמיד בלא עת קבוע. והוא, שלא תהיה דעתו משבשת תמיד; שהרי יש שם נכפין, שגם בעת בריאתם, דעתן מטורפת עליהן. וצריך להתישב בעדות הנכפין הרבה.

י. הפתאים ביותר שאינן מפרין דברים הסותרין זה את זה, ולא יבינו עניני הדבר דרך שמבינין שאר עם הארץ, וכן המבהלין והנחפזין בדעתן, והמשתמעים בדעתם ביותר - הרי כל אלו בכלל השוטים. ודבר זה, לפי מה שיראה הדין; שאי אפשר לכוון הדעות בכתב.

יא. החרש - בשוטה; שאין דעתו נכונה, ואינו בן מצוות. ואחד חרש שמדבר ואינו שומע, או ששומע ואינו מדבר - אף על פי שראיתו ראייה מעלה, ודעתו נכונה - צריך להעיד בבית דין בפיו, או שיהיה ראוי להעיד בפיו, ויהיה ראוי לשמע דברי הדינים, והאיים שמאמינין עליו. וכן אם נשתתק - אף על פי שנובדק דרך שבדקין לגטין, ונמצאת עדותו מכוננת, והעיד בפנינו בכתב ידו - אינו עדות כלל; חוץ מעדות אשה, לפי שבעגונה הקלו.

יב. הסומין - אף על פי שמפריין הקול, וידעו האנשים - הרי אלו פסולין מן התורה, שנאמר: "והוא עד, או ראה" - מי שהוא ראוי לראות, הוא שמעיד. והסומה באחת מעיניו, כשר להעיד.

זו, או קדם שיבואו עדים ויעידו שהוא נוהג במצוות וברוך ארץ - הרי זה הדיוט, ועתיד לתן את הדין; שהרי מאבד ממון ישראל על פי רשעים.

ה. וכן הבזויין, פסולין לעדות מדבריהם; והם האנשים ההולכין ואוכלין בשוק לפני כל העם, וכגון אלו שהולכין ערמים בשוק בעת שהם עוסקין במלאכה מנוגלת, וכיוצא באלו שאינן מקפידין על הבשת; שכל אלו חשובין ככלב, ואינן מקפידין על עדות שקר. ומכלל אלו, האוכלין צדקה של גוים בפרהסיה - אף על פי שאפשר להם שיוזנו מהן בצנעה - מבזין עצמן לכך, ואינן חוששין. כל אלו פסולין מדבריהם.

ו. מה בין פסול לעדות מן התורה, לפסול לעדות מדבריהם? שפסול מן התורה שהעיד - עדותו בטלה, אף על פי שלא הכריזו עליו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. והפסול מדבריהם, צריך הכרזה. לפיכך, כל עדות שהעיד קדם שהכריזו עליו - מקבלין אותה, כדי שלא לאבד זכות העם; שהרי לא ידעו בו שהוא פסול, ואין פסולו אלא מדבריהם.

ז. עד אחד נאמן באסורין, אף על פי שהוא פסול לשאר עדיות; שהרי רשע בעברה ששחט - שחיטתו כשרה, ונאמן לומר 'בהלכה שחטתי'. אבל החשוד על דבר - אינו נאמן על שלו, אבל נאמן הוא על של אחרים;

ח. לפיכך, החשוד על דבר - יש לו לדון בו ולהעיד בו לאחרים; חזקה אין אדם חוטא כדי שיהנו אחרים. כיצד? נאמן עם הארץ לומר: 'פרות פלוני מעשרין הן'; ונאמן הנחשד למכר בשר בכור לומר: 'בשר זה שמוכר פלוני חלין הוא'; וכן כל כיוצא בזה משאר האסורין. לפי שאימת האסורים על הרשעים, ואין אימת הממון עליהם.

ט. מלכי ישראל - לא מעידין, ולא מעידין עליהן; שהם בחזקת אלמים בעלי זרוע, ואין נכנעין תחת על הדינים. אבל כהן גדול - מעידין עליו, ומעיד הוא למלך בבית דין הגדול, כמו שבארנו.

י. המוסרין, והאפיקורסין, והמנינים, והמשמידים - לא תצרכו חקמים למנות אותם בכלל פסולי העדות; שלא מנו אלא רשעי ישראל, אבל אלו המורדין והכופרין - פחותין הן מן הגוים; שהגוים - לא מעלין ולא מורדין, וגיש לחסדיהם חלק לעולם הבא; ואלו - מורדין ולא מעלין, ואין להן חלק לעולם הבא.

בארץ ישראל, פסולין; אבל בחוצה לארץ, כשרין. ומתר לגדל בהמה גסה, בכל מקום. וכן המוכסין - סתמן פסולין; מפני שחזקתן לקח יותר מדבר הקצוב להן בדין המלכות, ולחקחין היתר לעצמם. אבל גבאי מנת המלך, סתמן כשרין; ואם נודע שלקחו אפלו פעם אחת יתר מן הראוי להן לגבות - הרי אלו פסולין. וכן מפריחי יונים בישוב - פסולין, מפני שחזקתן שגוזלין יונים של אחרים בחנם. וכן סוחרי שביעית - והם בני אדם שיושבין בטלים, וכיון שפאה שביעית, פושטים זרועותיהן, ומתחילין לשא ולתן בפרות; שחזקת אלו, שהם אוספין פרות שביעית ועושין בהם סחורה. וכן המשחק בקביה - והוא, שלא תהיה לו אמנות אלא היא - הואיל ואינו עוסק בישוב העולם, הרי זה בחזקת שאוכל מן הקביה, שהוא אבק גזל. ולא בקביה בלבד אמרו, אלא אפלו בקלפי וגוזים וקלפי רמונים. וכן לא יונים בלבד אמרו, אלא אפלו הממירים בבהמה חיה ועוף, ואמרו: 'כל הקודם את חברו או כל הנוצח את חברו, יטל בעליו את שניהם', וכן כל כיוצא בשחוק זה - והוא, שלא תהיה לו אמנות אלא שחוק זה - הרי הוא פסול. וכל אלו פסולין מדבריהם.

ה. אריס שלקח דבר מועט מן הפרות שבכרו בימי ניסן ומי תשרי, קדם שתגמר מלאכתם - אף על פי שלקח שלא מדעת בעל השדה - אינו גנב, וכשר לעדות; שאין בעל השדה מקפיד על זה. וכן כל כיוצא בזה.

שבת קודש

הלכות עדות פרק יא

א. מי שאינו לא במקרא, ולא במשנה, ולא בדרך ארץ - הרי זה בחזקת רשע, ופסול לעדות מדבריהם; שכל מי שירד עד כך, חזקה שהוא עובר על רב העברות שיבואו לידו.

ב. לפיכך, אין מוסרין עדות לעם הארץ, ואין מקבלין ממנו עדות; אלא אם כן החזק שהוא עוסק במצוות ובגמילות חסדים, ונוהג בדרך השרים, וגיש בו דרך ארץ - מקבלין עדותו, אף על פי שהוא עם הארץ, ואינו לא במקרא ולא במשנה.

ג. נמצאת אומר: כל תלמיד חקמים בחזקת כשר, עד שיפסל; וכל עם הארץ בחזקת שהוא פסול, עד שיתחזק שהוא הולך בדרך השרים.

ד. וכל מי שקבל עדות עם הארץ קדם שתהיה לו חזקה

שיעורי רמב"ם ספר המצוות - כ"ב סיון כ"ח סיון ה'תשס"ו

יום ראשון

מצות עשה ר. מצות לא תעשה רלח.

המצוה המשלימה מאתים — הצווי שנצטוונו לשלם שכר שכיר ביומו ולא לאחרו ליום אחר, והוא אמרו יתעלה: "ביומו תתן שכרו" (דברים כד,

טו). ודין מצוה זו, שיהא שכיר יום גובה כל-הלילה ושכיר לילה גובה כל-היום, כמו שאבאר במצות לא-תעשה (רלח). וכבר נתבארו דיני מצוה זו בשלמות בפרק ט' (מבבא) מציעא (ק:), ושם נתבאר שזו חובה בכל-שכיר, בין גוי בין ישראל,

ומצות עשה לפרע בזמנו.

יום שלישי

מצות לא תעשה רסז. רסח.

המצוה ה'רס"ז — האזהרה שהזהר השכיר מלאכל בשעת עבודתו מן הדבר שהוא עובד בו אם הוא עובד במחבר לקרקע, והוא אמרו יתעלה: ("כי תבא בקמת רעך") "חַרְמֵשׁ" (כלי הקצירה) לא תניף על קמת רעך" (דברים כג, כו), אמרו (ספרי פרשת כי-תצא): "חַרְמֵשׁ — לרבות כל-פעלי חרמש ובשעת חרמש", כלומר: בזמן הקציר לא תקצור לעצמך. וידוע שפסוק זה לא בא אלא בשכיר ושאמרו "כי תבא" (בתחילת הפסוק הנ"ל) פרושו כי תבוא שכיר, כמו שאמר התרגום: ארי תתגר. ובפרק ז' מבבא מציעא (פז). אמרו: "אלו אוכלין מן-התורה: העושה במחבר לקרקע (ודוקא) בשעת גמר מלאכה". ושם נתבאר דיני מצוה זו.

המצוה ה'רס"ח — האזהרה שהזהר השכיר מלקחת מאוכל מעבדו נוסף על אכילתו, והוא אמרו יתעלה: "ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל-כליך לא-תתן" (שם, כה). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ז' מבבא מציעא. ושם נתבאר מה שהוא רשאי לאכל ומה שאינו רשאי לאכל; ואם אכלו — הרי עבר על מה שצונו: "ואל-כליך (כדי לקחתם לביתך) לא-תתן".

יום רביעי

מצות לא תעשה ריט.

מצות עשה רמד.

המצוה ה'רי"ט — האזהרה שהזהרנו מלמנוע את-הבהמה מלאכל מן-הדבר שהיא עושה בו בשעת מלאכתה, כגון שתדוש תבואה או תשא תבן על גבה ממקום למקום, אין מונעים אותה מלאכל ממנו, והוא אמרו יתעלה: "לא-תחסם שור בדישו" (דברים כה, ד), ונתבאר שאחד השור ואחד כל-בהמה לחסימה אלא שדבר הפתוב בהוה (במצוי). ובין בדישה בין בשאר מלאכות אין מונעים אותה מלאכול בשעת מלאכה מן-הדבר שהיא עושה בו, וכל-זמן שמנעה — לוקה, ואפלו חסמה בקול (שצעק עליה להרתיעה מלאכול). וכבר נתבאר דיני

המצוה ה'רל"ח — האזהרה שהזהרנו מלעשוק שכיר ומלאחר שכרו, והוא אמרו: "לא-תלין פעלת שכיר אתך עד-פקר" (ויקרא יט, יג). במה דברים אמורים? אם הוא שכיר יום שהוא גובה כל-הלילה, שצונו: "עד-פקר"; ואם הוא שכיר לילה — גובה כל-הלילה וכל-היום שלא תשקע החמה אלא כשכבר קבל שכרו, והוא אמרו: "ביומו תתן שכרו ולא-תבוא עליו השמש" (דברים כד, טו) ולשון המשנה (בבא מציעא פרק ט משנה יא): "שכיר יום גובה כל-הלילה ושכיר לילה גובה כל-היום". ואין אלו שתי מצות, אלא מצוה אחת היא, וכאן שני לאוין להשלים דין המצוה, והוא שמשני לאוין אלו ידענו מתי הוא זמן הגביה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ט' מבבא מציעא, ושם (קיא): נתבאר שזה מיוחד בשכיר ישראל בלבד, שאם אחר שכרו — עובר בלא-תעשה: אבל שכיר גוי — עובר עליו בעשה והוא אמרו: "ביומו תתן שכרו".

יום שני

מצות עשה רא.

המצוה ה'ר"א — הצווי שצונו להיות השכיר אוכל בשעת עבודתו מן-הדבר שעובד בו אם אותו הדבר מחבר לקרקע, והוא אמרו יתעלה: "כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים וגו': כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילת בידך" (דברים כג, כה-כו). וכבר נתבאר בגמרא (בבא מציעא פז), שמשני פסוקים אלו למדנו שאדם אוכל במחבר בשעת גמר מלאכה, ושלא יספיק לנו אחד הפסוקים בלי האחר, על דרך שבארנו לעיל (מצות עשה קמ) על אמרם (ספרא פרשת בהר שמצוה זו אינה נלמדת) 'עד שיאמרו שני כתובים, ואם לאו לא שמענו'. הנה זו מצות עשה שענינה השג משני פסוקים אלו, כלומר: שירשה לשכיר לאכל מן-המחבר, ובפרוש אמרו (בבא מציעא פרק ז משנה ב): "ואלו (הפועלין, שבעת העבודה) אוכלין מן-התורה". וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ז' (בבא מציעא).

מצוה זו בפרק ז' מבבא מציעא (צ.).

המצוה הרמ"ד — הצווי שנגטוינו בדין השואל, והוא אמרו יתעלה: "וכי-ישאל איש מעם רעהו" (שמות כב, יג) וכבר נתבארו הלכות דין זה בפרק ח' מ(בבא) מציעא ופרק ח' משבועות.

יום חמישי

מצות עשה רמד.

המצוה הרמ"ד — הצווי שנגטוינו בדין השואל, והוא אמרו יתעלה: "וכי-ישאל איש מעם רעהו" (שמות כב, יג) וכבר נתבארו הלכות דין זה בפרק ח' מ(בבא) מציעא ופרק ח' משבועות.

יום שישי

מצות עשה רמב.

המצוה הרמ"ב — הצווי שנגטוינו בדין שומר חנם, והוא אמרו יתעלה: "כי-יתן איש אל-רעהו פסף או-כלים לשמר" (שמות כ, ו), וכבר נתבארו משפטי דין זה בפרק ט' מ(בבא) קמא ופרק ג' מ(בבא) מציעא ופרק ח' משבועות.

שבת קודש

מצות עשה קצז. מצות לא תעשה רלד.

המצוה הקצ"ז — הצווי שנגטוינו להלות לעני, כדי להרחיב לו ולהקל על עניניו. ומצוה זו יותר חובה ויותר חמורה ממצות צדקה; כי מי שנגזר ונתבזה ומגלה פניו לבקש מבני-אדם, אין מצוקתו

וצערו בדבר זה (בפשיטת ידו לצדקה) כמו זה שעדין לא גלה פניו, והוא זקוק לעזרה כדי שלא יתגלה מצבו ולא יהא נצרך (ומצוקתו היא גם נפשית ולא רק כלכלית). הצווי במצוה זו הוא אמרו יתעלה: "אם-פסף תלוה את-עמי את-העני עמך" (שמות כב, כד). ולשון המכלתא (פרשת משפטים שם): "כל-אם ואם שפתורה רשות, חוץ משלשה, האחד: אם-פסף תלוה את-עמי". אמרו: אם-פסף תלוה — חובה. אפה אומר חובה, או אינו אלא רשות? תלמוד לומר: העבט תעביטנו די מחסרו (דברים טו, ח) — חובה ולא רשות". וכבר נתבארו גם דיני מצוה זו בכמה מקומות בכתבות (מח.) וב(בבא) בתרא (ח.).

המצוה הרל"ד — האזהרה שהזהרנו מלתבוע המלוה את-הלוה אם גדע שאינו יכול לפרוע חובו, והוא אמרו יתעלה: "לא-תהיה לו פנשה" (שמות כג, כד). ובגמרא בבא מציעא (עה:) אמרו: "מניין לנושה בתברו מנה ויודע בו שאין לו, שאסור לעבור לפניו (לפני הלוה כדי שלא יזכירו חובותיו)? תלמוד לומר: "לא-תהיה לו פנשה". ובמכלתא (פרשת שופטים שם): "לא-תהיה לו פנשה" — שלא תראה לו בכל-זמן". ודע שלא זו כולל גם את התובע חוב הרבית, ולפיכך אמרו, שהמלוה ברבית עובר גם על אמרו יתעלה: "לא-תהיה לו פנשה", כמו שאבאר לקמן.

פרק ד' משנה ב'

בן עזאי אומר: הוי רץ למצווה קלה, ובורח מן העבירה. שמצווה גוררת מצווה, ועבירה גוררת עבירה. ששכר מצווה - מצווה. ושכר עבירה - עבירה.

נקודות משיחות קודש

שההרגל לרוץ לקיום המצוה בחיות ובשמחה, זה עצמו יסייע לו ויקרבו אל הדרגה שבה ה"ריצה" היא במשמעותה האמיתית - חיות ושמחה בלתי מוגבלת בעבודת ה'!

(ליקוטי שיחות כרך יז, עמ' 371)

גירסת רבינו הזקן היא: "הוי רץ למצווה קלה" ללא הסיום "כלחמורה", ויש להבין: הרי מצד תוכן הדברים מתאים סיום זה, וכפי שמצאנו במשנה קודמת⁵ "והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה"?

ומן ההכרח לומר, שאף כי לענין זהירות במצוה כל המצוות שוות, קלות כחמורות, הנה לענין ריצה למצוה - מצוה קלה אינה דומה למצווה חמורה: בן עזאי משמיענו שיש לרוץ אף למצווה קלה, ומכך נבין שלמצווה חמורה צריך לרוץ ביתר שאת.

הסבר הדברים הוא :

"ריצה" לדבר מצוה מבטאת את ההתעוררות לקיום המצווה מתוך חיות ושמחה. ומצאנו שני אופני "ריצה": א. "יהודה בן תימא אומר הוי... רץ כצבי... לעשות רצון אביך שבשמים". ב. בן עזאי אומר הוי רץ למצווה קלה.

הוראתו של יהודה בן תימא ענינה היא הכנה כללית לעבודת ה': "ריצה" זו מהווה התמסרות לקיום המצוות שבמשך היום, ולענין זה כל המצוות שוות, כאשר המשותף לכולן הוא, שהן רצון ה' ("רצון אביך שבשמים").

על כך מוסיף בן עזאי הוראה פרטית ומיוחדת לכל מצוה: "הוי רץ למצווה קלה" - יש להדגיש בעת קיום המצווה את ענינה הפרטי, ה"נעימות" וה"מתיקות"⁷ המיוחדת שבמצווה, עד שזו תעורר אותו ל"ריצה". והחידוש הוא שבכל מצווה, אף במצווה "קלה", ישנה ה"נעימות" המביאה לידי חיות ושמחה ("ריצה").

לכן לא נקט בן עזאי בלשון "הוי רץ למצווה קלה כלחמורה", כי הוא רצה להדגיש את ענין ה"ריצה", שהיא תוצאה מההכרה ב"נעימות" המיוחדת של המצווה - ומובן, שאינה דומה ה"נעימות" שבמצווה קלה לזו שבמצווה חמורה.

(ליקוטי שיחות, כרך יז, עמ' 371)

יש להבין: הלוא הלכה פסוקה היא בשולחן-ערוך¹ - "מצווה לרוץ כשהולך לבית-הכנסת וכן לכל דבר מצווה" ומה שייכותו לפרקי אבות שענינו "מילי דחסידותא"? בביאור הענין יש לומר:

ענין הזריזות בכלל לקיום מצווה, מבטא שמחה וחפץ לב "למלאות רצון קונו ולעשות נחת רוח ליוצרו"². וכאשר לא מסתפקים בזריזות אלא קיום המצווה נעשה אף בריצה, הרי זו הוכחה שהשמחה והחיות אצל מקיים המצווה הן למעלה מכל מדירה והגבלה ולכן אין הוא מסתפק בהליכה רגילה, אפילו לא הליכה בזריזות, אלא הוא מתאמץ ורץ מעל ומעבר לכוחותיו הרגילים.

שמחה וחיות זו, המתבטאת (כאמור) בריצה לדבר מצווה - מאפיינות יהודי שהביא את עצמו לדרגת ביטול גמור לקב"ה, עד שאינו מרגיש את מציאותו שלו. כי אם עדיין הוא מרגיש את ישותו ומציאותו - הרי אף אם יעשה את המצווה בשמחה, תהיה שמחתו מוגבלת - לפי הבנתו והשגתו האישית - ולא תהיה כאן "ריצה" ו"יציאה מן הכלים". רק כאשר הוא רץ לקיים את המצווה, יש בכך הוכחה ששמחתו פורצת גבולות עד לביטולו העצמי (באשר הוא גם "משפיל עצמו ומקל גופו"³).

לפי זה נבין את ההבדל בין ההלכה שנפסקה בשולחן-ערוך ולפיה "מצווה לרוץ לבית הכנסת וכן לכל דבר מצווה", ובין הוראת בן עזאי במשנתו - "הוי רץ למצווה":

בשולחן-ערוך מדובר על ריצה כפשוטה, כלומר אף מי שאינו בדרגה של יציאה מהגבלותיו ושל ביטול מציאותו, מכל-מקום עליו לרוץ בפועל לכל דבר-מצווה בהתאם לחביבות המצווה מצד האמת.

הוראת בן עזאי, לעומת זאת, היא ממידת חסידות והיא איננה שווה לכל נפש⁴. הוראה זו מכוונת לא רק לריצה כפשוטה, אלא בעיקר לתוכנה הפנימי של ה"ריצה", שהיא החיות והשמחה שבקיום המצווה; לא סתם חיות, אלא חיות ושמחה בלתי מוגבלות המתאפשרות רק מתוך ביטול נעלה ביותר לקב"ה.

והסיבה לכך שעל כל אחד מוטל החיוב לרוץ לדבר מצווה - אף שאין הוא בדרגה זו של "יציאה מן הכלים": כיון

(1) אורח-חיים סימן צ, סעיף יב. שולחן-ערוך רבינו הזקן שם סעיף יג. על-פי ברכות ו, ב. (2) איגרת-הקודש סימן כא. (3) לשון הרמב"ם (הלכות לולב, פרק ח הלכה טו) במעלת עבודת ה' בשמחה. (4) ולכן כתב הרמב"ם (הלכות לולב שם) על עבודת ה' בשמחה, שזו היא "עבודה גדולה". (5) פרק ב משנה א. (6) ראה שו"ע אורח-חיים סי' צ. (7) ראה אורח-חיים תחילת פרשת אחרי.

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

מבלנות לרבנות – פרק קי"ח

ארבע שנים דרו הגאון הצעיר ר' נחמן יצחק ורעייתו שרה רבקה עם אמו האלמנה, שניהלה את בית המרחץ הצבורי במינסק. במשך הזמן נולדו לזוג שני ילדים, בן ובת. ר' נחמן יצחק ישב ולמד בשקידה רבה, ושרה רבקה סייעה לחותנתה בעניני הבית ובית המרחץ.

לאחר שנפטרה אלמנת הנסתר הוצבו ראשי הקהילה בפני שתי בעיות: מה לעשות עם בית המרחץ, וכיצד לארגן פרנסה עבור הגאון הצעיר ומשפחתו. עוד בעבר טענו ראשי הקהל כי אין זה לפי כבודו של ר' נחמן יצחק לשבת בבית אמו ולחיות על הכנסותיה מבית המרחץ, והפצירו בו להיות ראש ישיבה. ברם, כל עוד עמד ר' נחמן יצחק על רצונו לחיות עם אמו, שתמשיך לטפל בבית המרחץ, ויתרו לו. עתה עם פטירת אמו סברו ראשי הקהילה כי הגיעה השעה שהגאון הצעיר יעבור לדירה מכובדת יותר וימונה כראש ישיבה.

אלא שר' נחמן יצחק המשיך לסרב. הוא ביקש כי לפחות בשנת האבלות אחר אמו ישאר בדירתה הישנה, כדי לקיים בה מנין לתפלה יום יום וללימוד משניות ברבים.

כיוון שזכרה של אמו המנוחה היה קדוש בעיני תושבי העיר, כאשתו של ר' שמעון לייב הנסתר וכאמו של ר' נחמן יצחק הגאון, הבינו כולם ללבו של הבן והיו מוכנים לסייע לו בכיבוד זכר אמו.

ר' נחמן יצחק נשאר, איפוא, לגור בדירת המרחץ לשנה נוספת, ואילו רעייתו שרה רבקה הלמדנית קיבלה לידיה את הטיפול בבית המרחץ. צבור מבני העיר היה בא להתפלל יום יום בבית, ור' נחמן יצחק השמיע בפניהם שיעור יומי במשנה.

שיעורי המשניות עוררו ענין רב בעיר. גדולי למדני מינסק באו לשמוע את ר' נחמן יצחק משמיע את שיעורו, שכן היה משלב בו חידושי תורה נפלאים, כך שגאונותו קיבלה פרסום הולך וגדל.

בעלי-הבתים במינסק ציפו לסיום שנת האבלות, בבטחון כי יאות אז לעמוד כראש אחת הישיבות הקיימות בעיר. אף היו מוכנים לפתוח עבורו ישיבה מיוחדת, שכן לא היה ספק כי יימצאו תלמידים רבים שינהרו לישיבה שלו.

מה נדהמה, איפוא, מינסק כולה להיוודע כי גם עתה עומד ר' נחמן יצחק בסירובו. ראשי הקהילה, שכל מאמצי השכנוע שלהם לא עלו יפה, הודיעו לו כי אין בכוונתם לאפשר לו את המשך חכירת בית המרחץ. בשום אופן לא יכלו להשלים עם בזיון כזה, והם גם קיוו שהדבר יאלץ אותו להסכים לקבלת ראשות הישיבה.

אך ר' נחמן יצחק, כשנוכח לדעת כי לא יוכל להמשיך להתפרנס מבית המרחץ, לקח את אשתו וילדיו ועזב את מינסק. הוא עבר לגור בלמברג.

מינסק הצטערה מאד על עקירת ר' נחמן יצחק. היו אף כאלה שלאחר מעשה תהו על התעקשותם שלא למסור לו את המרחץ. מוטב היה כך מאשר שהקהילה תפסיד אותו לגמרי, אך היה זה כבר ענין אבוד. ר' נחמן יצחק הלך בדרכו העצמאית.

מדוע בחר ר' נחמן יצחק בלמברג דווקא כמקום מנוחתו? היה זה, פשוט, משום שחותנו, ר' יונתן הנסתר, השמש לשעבר ממינסק, גר בלמברג. הוא עבר לשם לאחר שבמינסק עקבו אחריו והקדישו לו תשומת לב כצדיק נסתר.

עשר שנים שהה ר' נחמן יצחק בלמברג יחד עם חותנו. שניהם התפרנסו מהכנסות נשותיהם. באשה רחל, החותנת, היתה מיילדת, ובתה, שרה רבקה, עזרה על ידה. כאשר לא היו לידות עסקו בתפירה. כך הצליחו לפרנס את משפחותיהם, והבעלים, ר' יונתן ור' נחמן יצחק, עמלו בתורה יומם ולילה.

בשנה האחת-עשרה החליטו השניים לצאת לנדוד מחוץ לעיר, "לערוך גלות", לתיקון עצמם ותיקון העולם. שנתיים ימים נדדו על פני ישובים שונים, מבלי לשהות במקום אחד יותר מ-12 שעות. בדרכם הקפידו שלא יכירו אותם כלמזנים או כיהודים נכבדים. מסתבר שאף ביצעו שליחויות חשובות תוך כדי נדודיהם.

כעבור הזמן הגיעו לעיירה הרקי, ור' נחמן יצחק קבע שם את דירתו. תחלה עסק ב"מלמדות", ובמשך הזמן החל לתפקד גם כמורה הוראה לתושבים לפתירת שאלותיהם ההלכתיות. בהרקי הדלה לא היה אז לא מלמד ולא מורה הוראה, ומשום כך החליט ר' נחמן יצחק להישאר שם ולמלא שני תפקידים אלה. על משכורת לא חשב כלל, והדבר לא הדאיגו. כאשר נוכח לדעת כי הוא רצוי בעיירה זו ותושביה מחבבים אותו העביר לשם גם את אשתו וילדיו. כך נעשה למרא דאתרא, רבה של הרקי, העיירה הקטנה, למרות היותו מסוגל לכהן כרב באחת הקהילות היהודיות הגדולות ביותר.

ר' נחמן יצחק היה להרקי יותר מאשר רב. הוא היה מדריכם של הצעירים והזקנים כאחד. גם הרבנית, שרה רבקה, סייעה על ידו, ובשעה שהוא לימד תורה את הגברים מכל הגילים, לימדה היא את הנשים. הוא היה לכולם כאב והיא היתה כאם. תושבי העיירה מצדם אכן התייחסו אליהם כאל אב ואם.

בינתיים התרבו תושביה של הרקי וחשיבותה של הקהילה גדלה. ר' נחמן יצחק התאמץ שיהודים ילמדו תורה, כך שבמשך השנים הפכו פשוטי עם להיות תלמידי חכמים. בתפקידו כרבה של העיירה עמד על המשמר שכל מי שבתו הגיעה לפרקה יבחר עבורה צעיר למדן לחתן. במשך הזמן נוספו להרקי עשרות אברכים למדנים, שגדלו והתעלו בתורה הודות למזונות על שולחן חותניהם שהובטחו להם לפי דרישת רב העיירה.

ר' נחמן יצחק עצמו פתח ישיבה בהרקי ואת תלמידיה המצויינים השתדל להשיא לבנות בעלי-בתים נכבדים בעיירה. הישיבה העמידה למדנים מופלגים, שנשארו בעיירה והשפיעו באופן חיובי ביותר על העיירה ועל כל הסביבה.

ר' יצחק שאול, חתנו של הנפח מדוברומיסל, אשר ברוך, אביו של מי שעתיד להיות מייסד חב"ד, התחבר אותו ושאל ממנו את ראשית ידיעותיו על החסידות, היה בעצמו תלמיד בישיבה זו. בפרטים שר' יצחק שאול מסר על הרב והרבנית בהרקי, קישר בעיני ברוך את מינסק, העיר שממנו יצאו ר' נחמן יצחק והרבנית, עם הרקי, העיירה שהצטיינה בחסידים הראשונים שהיו בה.

ידוע לנו כבר שמינסק גירתה את התעניינותו של ברוך, משום שהיתה עיר מגוריו של סבו ר' משה, ראש קהלת פוזנא לשעבר, וברוך התלבט מאד בשאלה אם לבקר את מינסק ולהכיר את סבו המיוחס.

אלא שלפני עמדו לעזוב את דוברומיסל רצה להשיג מפי ידידו ר' יצחק שאול יותר ידיעות על החסידות ומפיציה. היה לו לר' יצחק שאול הרבה לספר, לא רק על תלמידי וחסידי הבעש"ט, שביניהם נמנה אביו, אלא גם על הבעש"ט עצמו.

עם זאת הרי ר' יצחק שאול לא נפגש מעולם עם הבעש"ט בכבודו ובעצמו. הוא הצטער על כך מאד, וברוך השתתף בצער. ברוך חש כי אילו נפגש ר' יצחק שאול עם הבעש"ט היה מסוגל למסור לו יותר פרטים על מפיץ החסידות, ואז היתה לו, לברוך, תמונה יותר בהירה מן הצדיק והנהגתו. עתה היה עליו לשפוט רק לפי הדיו של הבעש"ט שר' יצחק שאול היה מסוגל להעיר אליו. בשביל נפשו החקרנית של ברוך לא היה די בכך, כיוון שזה לא היה כלי ראשון. למרות שלבו נמשך לחסידות חש וידע כי עליו עוד ללמוד ולחקור הרבה עד שיגיע למסקנה ברורה בדבר הצטרפותו לחסידי הבעש"ט.

ברוך החליט אם כן להישאר בדוברומיסל כדי להיות קרוב לידידו ר' יצחק שאול ולהמשיך לדלות מן המעיין כפי ששימש לברוך. לברוך היתה גם כוונה נוספת בדבר, שכן היה עליו למצוא מקור מחיה להמשך שהותו בדוברומיסל ולצרכי נדודיו הבאים. לפיכך שוחח על הענין עם ר' יצחק שאול שעבד אצל חותנו בנפחיה. ר' יצחק שאול למד היטב את המלאכה והוא השתכר יפה, במיוחד לאחר שהתגלה כאומן יד בייצור מחרשות ותיקונן, פריצים ואיכרים הציפיהו בעבודה. בדעתו של ברוך היה איפוא להשתלב בעבודת הנפחיה, לצדו של ר' יצחק שאול. הלה שמח מאד על כך והציע לו שכר נדיב בתמורה.

ברוך הודיע על כוונתו להישאר עוד חדשיים בדוברומיסל, ולעבוד כל יום זמן מסויים בנפחיה כשכל שאר היממה מוקדשת לתורה ועבודה. הודעה זו שימחה את ר' יצחק שאול, שכן עתה עלה במוחו הרעיון לשדכו עם אחותו. ר' יצחק שאול כתב על כך לאביו כדי לשמוע את דעתו. בינתיים לא רצה לומר לברוך את כוונותיו, כל עוד לא ידע אם אביו יאות לכך. במשך החדשיים יוכל, איפוא, לצפות בשקט למענהו של אביו.

מאידך, ברוך לא גילה לר' יצחק שאול כי בעצם הוא משודך כבר, וכי רצונו להמשיך בנידודיו כדי למצוא את דרכו בעבודת הבורא ולרוות את צמאון נשמתו.

כך או כך, ברוך המשיך לגור בדוברומיסל, לבלות עם ר' יצחק שאול בדברי תורה וחסידות, תוך כדי עבודה משותפת. שאר שעות היממה חולקו אצל ברוך ללימוד עצמי בשקידה, וכן ליציאה להתבודדות, כדרכו.

מִזֶּה וַיִּקַּח קֶרַח בֶּן־יִצְהָר בֶּן־קֵהָת בֶּן־לֵוִי
וְדָתָן וְאַבִּירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן־פִּלֵּת בְּנֵי
רְאוּבֵן כִּסְיִי: ד וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאַנְשֵׁים מִבְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִים נָשִׂאִי עֵדָה קְרָאִי
מוֹעֵד אֲנָשֵׁי־שָׁם: ג וַיִּקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־
אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב־לָכֶם כִּי כָל־הָעֵדָה
כָּלָם קֹדְשִׁים וּבְתוֹכָם יְהוָה וּמִדּוּעַ תִּתְּנֵנָּהּ
עַל־קֶהָת יְהוָה כִּסְיִי: ד וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל־

א ואתפלג קרח בר יצהר בר
קחת בר לוי ודתן ואבירם בני
אליאב ואון בר פלית בני
ב וקמו לאפי משה וגבריא מבני
ישראל מאתן וחמשים וברבי
כנשתא מערעי זמן אנשין
דשמה: ג ואתפלו על משה
ועל אהרן ואמרו להון סגי לכון
ארי כל כנשתא כלהון קדישין
ובניהון שריא שכנתא דיי ומא
דין אתון מתברבין על קהלא

רש"י

שהוא שני לעמרם? והוא מנה נשיא את בן אחיו
הקטן מכלם! הריני חולק עליו ומבטל את דבריו!
מה עשה? צמד וכנס ר"נ ראשי סנהדראות, רבן
משבט ראובן שכניו, והם אליצור בן שדאור
וחבריו וכיוצא בו, שנאמר: "נשיאי עדה קריאי
מועד". ולהלן הוא אומר (במדבר א): "אלה קרואי
העדה" והלכישן טליתות שפלן תכלת, באו ועמדו
לפני משה, אמרו לו: טלית שכלה של תכלת חייבת
בציצית או פטורה? אמר להם: חייבת! התחילו
לשחק עליו. אפשר? טלית של מין אחר חוט אחד
של תכלת פוטרה, זו שכלה תכלת לא תפטור את
עצמה? בני ראובן. דתן ואבירם ואון בן פלית:
(ג) רב-לכם. הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם
גדלה: כלם קדשים. (תנחומא) כלם שמעו דברים
בסיני מפי הגבורה: ומדוע תתנשאו. אם לקחת
אתה מלכות, לא היה לך לברר לאחריך כהנה, לא
אתם לבדכם שמעתם בסיני אנכי ה' אלהיך, כל
העדה שמעו: (ד) ויפל על-פניו. (תנחומא. מ"ד)
מפני המחלקת, שפבר זה בידם סרחון רביעי:
חטאו בעגל (שמות לב): "ויחל משה", במתאוננים
(במדבר יא): "ויתפלל משה", במרגלים (שם יד):
"ויאמר משה אלהי" ושמעו מצרים", במחלקתו
של קרח נתשלו ידיו. משל לבן מלך שסרח על
אביו ופיס עליו אוהבו פעם ושתיים ושלש, כשסרח

(א) ויקח קרח. פרשה זו יפה נדרשת במדרש
רבי תנחומא: ויקח קרח. לקח את עצמו לצד
אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהנה,
וזהו שתרגם אונקלוס "ואתפלג", נחלק משאר
העדה להחזיק במחלקת. וכן (איוב טו): "מה-יקחך
לפך", לוקח אותך להפליגך משאר בני-אדם. דבר
אחר: "ויקח קרח" משך ראשי סנהדראות שבהם
בדברים, כמו שנאמר (במדבר כ): "קח את-אהרן".
(הושע יד): "קחו עמכם דברים": בן-יצהר בן-קחת
בן-לוי. ולא הזכיר "בן-יעקב", שבקש רחמים על
עצמו, שלא יזכר שמו על מחלקתם, שנאמר
(בראשית מט): "בקהלם אל-תחד כבדי". והיכן נזכר
שמו על קרח? בהתייחסם על הדיוכן בדברי הימים,
שנאמר (דה"א ו): "בן-אבנסף בן-קרח בן-יצהר
בן-קחת בן-לוי בן-ישראל": ודתן ואבירם.
(תנחומא) בשביל שהיה שבט ראובן שרוי בחנינתם
תימנה, שכן לקחת ובניו החונים תימנה, נשתתפו
עם קרח במחלקתו: אוי לרשע, אוי לשכנו! ומה
ראה קרח לחלק עם משה? נתקנא על נשיאותו של
אליצפן בן עזיאל, שמנהו משה נשיא על בני קחת
על פי הדבור. אמר קרח: אחי אבא ארבעה היו,
שנאמר (שמות ו): "ובני קחת וגו'". עמרם הבכור
נטלו שני בניו גדלה: אחד מלך ואחד כהן גדול;
מי ראוי לטל את השניה? לא אני, שאני בן יצהר,

פִּנּוּ כִסִּי: ה וַיִּדְבֹּר אֶל-קָרַח וְאֶל-כָּל-עֲדָתוֹ
 לֵאמֹר בֹּקֶר וַיֵּדַע יְהוָה אֶת-אֲשֶׁר-לוֹ וְאֶת-
 הַקָּדוֹשׁ וְהַקָּרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַר-בּוֹ
 יִקְרִיב אֵלָיו כִּסִּי: ו זאת עֲשׂוּ קְחוּ-לָכֶם מַחְתֹּת
 קָרַח וְכָל-עֲדָתוֹ כִּסִּי: וּתְנוּ-בֵהֶן אֵשׁ וְשִׁימוּ
 עֲלֵיהֶן קִטְרֶת לִפְנֵי יְהוָה מִחֹר וְהָיָה הָאִישׁ
 אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה הוּא הַקָּדוֹשׁ רַב-לָכֶם בְּנֵי
 לוֹי: ח וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-קָרַח שְׁמַעוּנָא בְּנֵי

דִּי: ד וּשְׁמַע מֹשֶׁה וּנְפֹל עַל
 אִפּוּהִי: ה וּמִלִּיל עִם קָרַח וְעִם
 כָּל כְּנֻשְׁתָּהּ לְמִימַר בְּצַפְרָא
 וַיִּהְיֶדַע יִי יֵת דְּכָשֵׁר לָהּ וַיֵּת
 דְּקַדִּישׁ וַיִּקְרַב לְקַדְמוֹהִי וַיֵּת דִּי
 יִתְרַעֵי בֵּהּ וַיִּקְרַב לְשִׁמּוּשָׁה: ו דָּא
 עֲבִידוֹ סָבּוּ לָכוֹן מַחְתֵּנִן קָרַח וְכָל
 כְּנֻשְׁתָּהּ: ז וְהָבּוּ כְּהוֹן אֶשְׁתָּא
 וְשׁוּיָיו עֲלֵיהוֹן קִטְרֶת בּוֹסְמִין
 קָדָם יִי מִחֹר וַיְהִי גִבְרָא דִּיתְרַעֵי
 יִי הוּא קַדִּישׁ סָגִי לָכוֹן בְּנֵי לוֹי:
 ח וַאֲמַר מֹשֶׁה לְקָרַח שְׁמַעוּ כְּעוֹן

רש"י

וכי אין אנו יודעים, שמי שיבחר הוא הקדוש?
 אלא אמר להם משה: הרניני אומר לכם שלא
 תתחייבו: מי שיבחר בו יצא חי וכלכם אוֹבְדִים
 (במדבר רבה): מחתות. פלים שחותין בהם גחלים
 ויש להם בית יד: (ז) רב-לכם בני לוי. דבר גדול
 אמרתי לכם. ולא טפשים היו, שפך התרה בהם
 וקבלו עליהם לקרב, אלא הם חטאו על נפשותם,
 שנאמר: "את מחתות החטאים האלה בנפשתם".
 וקרח שפקח היה, מה ראה לשטות זה? עינו
 הטעתו ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו: שמואל
 ששקול כנגד משה ואהרן. אמר: בשבילו אני
 נמלט! וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כלם
 מתנבאים ברוח הקדש שנאמר (ד"א א כה): "כל-
 אלה בנים להימן". אמר: אפשר כל הגדלה הזאת
 עתידה לעמד ממני ואני אדם? לכך נשתתף לבא
 לאותה חזקה ששמע מפי משה שכלם אוֹבְדִים
 ואחד נמלט: "אשר-יבחר ה' הוא הקדוש" - טעה
 ותלה בעצמו. ולא ראה יפה לפי שבניו עשו
 תשובה ומשה היה רואה יפה. (תנחומא): רב-לכם.
 דבר גדול נטלתם בעצמכם לחלק על הקדוש-
 ברוך-הוא: (ח) ויאמר משה אל-קרח שמעו-נא
 בני לוי. התחיל לדבר עמו דברים רבים. כיון
 שראהו קשה ערף, אמר: עד שלא ישתתפו שאר

רביעית נתרשלו ידי האהב שהוא, אמר: עד מתי
 אטריח על המלך, שמא לא יקבל עוד ממני:
 (ה) בֹקֶר וַיֵּדַע וגו'. עתה (במדבר רבה) עת שכרות
 היא לנו ולא נכון להראות לפניו, והוא היה מתכונן
 לדחותם שמא יחזרו בהם. בֹקֶר וַיֵּדַע ה' אֶת-
 אֲשֶׁר-לוֹ. לעבודת לוויה. וְאֶת-הַקָּדוֹשׁ. לכהנה:
 וְהַקָּרִיב. אותם אליו (תנחומא). וְהַתְּרַגּוּם מוכיח כן:
 וַיִּקְרַב לְקַדְמוֹהִי יִקְרַב לְשִׁמּוּשָׁה. ומדרשו:
 בֹקֶר - אמר להם משה: גבולות חלק הקדוש-
 ברוך-הוא בעולמו, יכולים אתם להפוך בֹקֶר לַעֲרֵב?
 כן תוכלו לבטל את זו, שנאמר (בראשית א):
 "וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר... וַיִּבְדֵּל". כֹּךְ (דה"א כג):
 "וַיִּבְדֵּל אֶהְרֶן לְהַקְדִּישׁוֹ וגו'": (ו) זאת עֲשׂוּ
 קְחוּ-לָכֶם מַחְתֹּת. מה ראה לומר להם כֹּךְ? אמר
 להם: בדרך העכו"ם יש נימוסים הרבה וכמרים
 הרבה, וכלם (ס"א: ואין כלם) מתקבצים בבית
 אחד; אנו אין לנו אלא ה' אחד, ארון אחד ותורה
 אחת ומזבח אחד וכהן גדול אחד - ואתם ר"נ איש
 מבקשים כהנה גדולה? אף אני רוצה בכך, הא
 לכם תשמיש חביב מפל, היא הקטרת החביבה
 מכל הקרבנות, וסם המות נתון בתוכו, שבו נשפך
 נדב ואביהוא, לפיכך התרה בהם: "וְהָיָה הָאִישׁ
 אֲשֶׁר-יִבְחַר ה' הוא הקדוש", בֹקֶר הוא בקדשתו.

בְּנֵי לֵוִי: ט הַזֶּעַר לְכוֹן אֲרִי
אֶפְרַשׁ אֱלֹהָא דִּישְׂרָאֵל יִתְכוֹן
מִכְנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל לְקַרְבָּא יִתְכוֹן
קְדָמוּהִי לְמַפְלַח יֵת פִּלְחוֹן
מִשְׁכָּנָא דִּי וּלְמַקָּם קָדָם כְּנִשְׁתָּא
לְשִׁמְשׁוּתָהוֹן: י וְקָרַב יִתָּךְ וְיֵת
כָּל אַחֲיָךְ בְּנֵי לֵוִי עִמָּךְ וְכַעַן אֲתוֹן
בָּעֵן אַף כְּהִנָּתָא רַבָּתָא: יא כִּכְּן
אַתְּ וְכָל כְּנִשְׁתָּךְ דְּאַזְדַּמְנָתוֹן עַל יֵי
וְאַהֲרֹן מָה הוּא אֲרִי אֲתַרְעַמְתוֹן
עֲלוּהִי: יב וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְמַקְרִי
לְדָתָן וּלְאַבִּירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאַמְרוּ
לֹא נִסְק: יג הַזֶּעַר אֲרִי אֶסְקִתְנָא
מֵאַרְעָא עֲבָדָא חֵלֶב וּדְבָשׁ
לְקִשְׁלוֹתְנָא בְּמִדְבָּרָא אֲרִי
אַתְרַכְרַכְתָּ עֲלֵנָא אַף אֲתַרְכְּרַכָּא:
יד בָּרָם לֹא לְאַרְעָא עֲבָדָא חֵלֶב
וּדְבָשׁ אַעֲלִתְנָא וַיִּהְבֵּתָא לָנָא
אַחֲסִנַת חֲקִלִין וּכְרָמִין הַעֲיִנִי
גְּבִרְיָא הָאֲנֹן תִּשְׁלַח לְעֹרָא לֹא
נִסְק: טו וַתִּקַּף לְמֹשֶׁה לַחֲדָא
וְאַמְרַ קָדָם יֵי לֹא תִקְבֵּל בְּרַעְוָא
קְרַבְנָהוֹן לֹא חֲמָרָא דְחַד מִנְהוֹן

לֵוִי כִסִּי: ט הַמַּעֲט מִכֶּם כִּי־הִבְדִּיל אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעַדַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם
אֵלָיו לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד
לִפְנֵי הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם כִסִּי: י וַיִּקְרַב אֹתָךְ וְאֶת־
כָּל־אֲחִיךָ בְּנֵי־לֵוִי אִתָּךְ וּבִקְשִׁיתֶם גַּם־
כֹּהֲנָה כִסִּי: יא לָכֵן אֶתָּה וְכָל־עַדְתְּךָ הַנֹּעָדִים
עַל־יְהוָה וְאַהֲרֹן מֶה־הוּא כִּי כָתִיב תִּלְוֹנוּ קְרִי תִלְוִנוּ
עֲלֵיו כִסִּי: יב וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְקַרְא לְדָתָן
וּלְאַבִּירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה כִסִּי:
יג הַמַּעֲט כִּי הָעֲלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זֹבַת חֵלֶב וּדְבָשׁ
לְהִמִּיתָנוּ בְּמִדְבָּר כִּי־תִשְׁתַּרְרַר עֲלֵינוּ גַם־
הַשְׁתַּרְרָה: שְׁנֵי יֵי אַף לֹא אֶל־אֶרֶץ זֹבַת חֵלֶב
וּדְבָשׁ הִבִּיאָתָנוּ וַתִּתֵּן־לָנוּ גַחֲלַת שָׂדֶה וּכְרָם
הָעֵינִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנְקֹר לֹא נַעֲלֶה כִסִּי:
טו וַיַּחֲר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוָה אֶל־תִּתֵּן
אֶל־מִנְחָתָם לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׂאתִי וְלֹא

רש"י

"אֵעֲלֶה אֶתְכֶם מֵעֵינִי מִצְרִים אֶל־אֶרֶץ טוֹבָה
וְגו'" - מִשֶּׁם הוֹצֵאתָנוּ וְלֹא אֶל אֶרֶץ זֹבַת חֵלֶב
וּדְבָשׁ הִבִּיאָתָנוּ, אֵלָּא גִזְרֵת עֲלֵינוּ לְהִמִּיתָנוּ
בְּמִדְבָּר, שְׂאֲמַרְתָּ לָנוּ (בַּמִּדְבָּר יד): "בְּמִדְבָּר הִנֵּה
יִפְּלוּ פְּגָרֵיכֶם": הָעֵינִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנְקֹר וְגו' .
אִפְּלוּ אֶתָּה שׁוֹלַח לְנִקֵּר אֶת עֵינֵינוּ אִם לֹא נַעֲלֶה
אֵלָיְךָ, לֹא נַעֲלֶה: הָאֲנָשִׁים הָהֵם. כְּאֵדָם הַתּוֹלָה
קָלְתָּהּ בַּחֲבָרִי: (טו) וַיַּחֲר לְמֹשֶׁה מְאֹד. נִצְטָעַר
עַד לְמָאֵד: אֶל־תִּתֵּן אֶל־מִנְחָתָם. לְפִי פִשְׁוֹטוֹ:
הַקִּטְרֵת שֶׁהֵם מִקְרִיבִים לְפָנֶיךָ מִחֶר, אֵל תִּתֵּן
אֵלֵיהֶם. וּמִדְרָשׁוֹ: אָמַר: יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חֵלֶק
בְּתַמִּידֵי צִבּוֹר, אַף חֵלֶק לֹא יִקְבֵּל לְפָנֶיךָ לְרִצּוֹן,
תִּנְיָחָנוּ הָאֵשׁ וְלֹא תִאֲכָלָנוּ: לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם

הַשְּׂבָטִים וַיֹּאבְדוּ עִמּוֹ, אֲדָבָר גַּם אֶל כָּלָם. הַתְּחִיל
לְזַרְז בָּהֶם: "שְׁמַעוּ־נָא בְנֵי לֵוִי": (ט) וְלַעֲמֹד
לִפְנֵי הָעֵדָה. לְשִׁיר עַל הַדּוֹכָן: (י) וַיִּקְרַב אֹתָךְ.
לְאוֹתוֹ שְׁרוֹת שֶׁהִרְחִיק מִמֶּנּוּ שְׂאֵר עַדַת יִשְׂרָאֵל:
(יא) לָכֵן. בְּשִׁבְלֵי כֹף אֶתָּה וְכָל־עַדְתְּךָ הַנֹּעָדִים
אִתָּךְ עַל־הַ, כִּי בְשִׁלְיָחוֹתוֹ עֲשִׂיתִי לְתֵת כֹּהֲנָה
לְאַהֲרֹן וְלֹא לָנוּ הוּא הַמִּתְּלַקֵּת הִנֵּה: (יב) וַיִּשְׁלַח
מֹשֶׁה וְגו' . (סְנֵהֲרִין קי) מִכָּאֵן, שְׂאִין מִחֲזִיקִין
בְּמִתְּלַקֵּת, שֶׁהִנֵּה מֹשֶׁה מִחֲזֹר אַחֲרֵיהֶם לְהַשְׁלִימָם
בְּדִבְרֵי שְׁלוֹם: לֹא נַעֲלֶה. פִּיהֶם הַכְּשִׁילָם, שְׂאִין
לָהֶם אֵלָּא יְרִידָה: (יד) וַתִּתֵּן־לָנוּ. הַדְּבָר מוֹסֵב עַל
"לֹא" הָאֲמוֹר לְמַעַלָּה, כְּלוֹמַר לֹא הִבִּיאָתָנוּ וְלֹא
נִתַּת לָנוּ גַחֲלַת שָׂדֶה וּכְרָם, אֲמַרְתָּ לָנוּ (שְׁמוֹת ג):

שְׁחָרִית וְלֹא אֲבָשִׁית יֵת חֵד
מִנְהוֹן: טז וְאָמַר מֹשֶׁה לְקָרַח אֶת
וְכָל כְּנֻשְׁתְּךָ הָיוּ זְמִינִין לְקָדָם יי
אֶת וְאֶנּוּן וְאַהֲרֹן מִחֵר: יז וְסִבּוּ
גִבֹּר מִחֲתִיתָה וְתִשּׁוּנוֹן עֲלִיהוֹן
קִטְרֶת בּוֹסְמִין וְתִקְרִבּוֹן קָדָם יי
גִבֹּר מִחֲתִיתָה מֵאֶתָּן וְחִמְשִׁין
מִחֲתִינָן וְאֶת וְאַהֲרֹן גִּבֹּר מִחֲתִיתָה:
יח וְנִסִּיבּוּ גִבֹּר מִחֲתִיתָה וְיִהְיֶה
עֲלִיהוֹן אֲשֶׁתָּא וְשׁוּיָאוּ עֲלִיהוֹן
קִטְרֶת בּוֹסְמִין וְקָמוּ בְּתֵרַע מִשְׁפָּן
זְמָנָא וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: יט וְאֶכְנָשׁ
עֲלִיהוֹן קָרַח יֵת כָּל כְּנֻשְׁתָּא לְתֵרַע
מִשְׁפָּן זְמָנָא וְאַתְגְּלִי יִקְרָא דִּי
לְכָל כְּנֻשְׁתָּא: כ וּמִלִּיל יי עִם
מֹשֶ�ה וְעִם אֶהֱרֹן לְמִימָר: כא
אֲתִפְרְשׁוּ מִגּוֹ כְּנֻשְׁתָּא הָדָא
וְאַשְׁצִי יְתֵהוֹן כְּשַׁעָה: כב וּנְפִלוּ
עַל אֶפִּיהוֹן וְאָמְרוּ אֵל אֱלֹהֵא
רוּחֵיָא לְכָל בְּשָׂרָא גִבֹּרָא חֵד
יִחֻב וְעַל כָּל כְּנֻשְׁתָּא יְהִי רְגֻזָא:
כג וּמִלִּיל יי עִם מֹשֶ�ה לְמִימָר:
כד מִלִּל עִם כְּנֻשְׁתָּא לְמִימָר

הִרְעֵתִי אֶת־אֶחָד מֵהֶם כִּשְׁׁי: טז וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
אֶל־קָרַח אַתָּה וְכָל־עַדְתְּךָ הָיוּ לִפְנֵי יְהוָה
אֶתָּה וְהֵם וְאַהֲרֹן מִחֵר כִּשְׁׁי: יז וַיִּקְחוּ אִישׁ
מִחֲתָתוֹ וַיִּנְתְּתֵם עֲלֵיהֶם קִטְרֶת וְהִקְרַבְתֶּם
לִפְנֵי יְהוָה אִישׁ מִחֲתָתוֹ חֲמֻשִּׁים וּמֵאֲתָתִים
מִחֲתָת וְאֶתָּה וְאַהֲרֹן אִישׁ מִחֲתָתוֹ כִּשְׁׁי:
יח וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֲתָתוֹ וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ
וַיִּשְׂימוּ עֲלֵיהֶם קִטְרֶת וַיַּעֲמֵדוּ פֶתַח אֹהֶל
מוֹעֵד וּמֹשֶ�ה וְאַהֲרֹן: יט וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קָרַח
אֶת־כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּרָא
כְּבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעֵדָה כִּשְׁׁי: ס שְׁלִישִׁי כ וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶ�ה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: כא הִבְדִּילוּ
מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֹכְלָה אֹתָם בְּרֹגַע:
כב וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחֹת
לְכָל־בָּשָׂר הָאִישׁ אֶחָד יַחֲטֵא וְעַל כָּל־הָעֵדָה
תִּקְצֹף כִּשְׁׁי: ס כג וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶ�ה לֵאמֹר:
כד דַּבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר הִעָלוּ מִסִּבִּיב לְמִשְׁפַּח־קָרַח דָּתָן וְאַבִּירָם כִּשְׁׁי:

רש"י

בְּשָׁבִיל כָּלְכֶם! אֵלּוּ בָּאִין וְנוֹטְלִין כָּל הַגְּדֻלוֹת: לו
הַמִּלְכוּת וְלֹאֲחִיו הַכְּהֻנָּה! עַד שֶׁנִּתְּפַתּוּ כָּלָם: וַיֵּרָא־
כְּבוֹד ה'. בָּא בְּעֵמּוּד עָנָן: (כב) אֵל אֱלֹהֵי
הָרוּחֹת. יוֹדֵעַ מִחֲשָׁבוֹת, אֵין מִדָּתָךְ כְּמִדַּת בָּשָׂר
וְדָם: מִלֶּךְ בָּשָׂר וְדָם שֶׁסָּרְחָה עָלָיו מִקְצַת מְדִינָה,
אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִי הַחוּטָא, לְפִיכָךְ כְּשֶׁהוּא כּוֹעֵס נִפְרָע
מִכָּלָם, אֲבָל אַתָּה לְפָנֶיךָ גְּלוּיּוֹת כָּל הַמִּחְשָׁבוֹת
וַיּוֹדֵעַ אַתָּה מִי הַחוּטָא: הָאִישׁ אֶחָד. הוּא הַחוּטָא
וְאַתָּה עַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצֹף? אָמַר הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־
הוּא: יָפָה אֲמַרְתָּ, אֲנִי יוֹדֵעַ וּמוֹדִיעַ מִי חֲטָא וּמִי
לֹא חֲטָא: (כד) הִעָלוּ וְגו'. כְּתִרְגוּמוֹ: "אֶסְתַּלְקוּ"

נִשְׁאֲתִי. לֹא חֲמֹרֻוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם נִטְלָתִי, (תַּנְחוּמָא)
אֶפְלוּ כְּשֶׁהִלְכָתִי מִמִּדְּיָן לְמִצְרַיִם וְהִרְפַּכְתִּי אֶת
אֲשֶׁתִּי וְאֵת בְּנֵי עַל הַחֲמֹר וְהִנֵּה לִי לְטַל אוֹתוֹ
הַחֲמֹר מִשְׁלָהֶם, לֹא נִטְלָתִי אֲלָא מִשְׁלִי. וְתִרְגוּם
אוֹנְקֵלוֹס: "שְׁחָרִית", לְשׁוֹן אֲרָמִי כִּף נִקְרָאת
אֲנִיָּרָא שֶׁל מֶלֶךְ שְׁחֹוֹר (כ"ב מ"ז): (טז) וְהֵם.
עַדְתְּךָ: (יז) וְהִקְרַבְתֶּם וְגו' אִישׁ מִחֲתָתוֹ.
הַחֲמֻשִּׁים וּמֵאֲתָתִים אִישׁ שְׂבָכָם: (יט) וַיִּקְהַל
עֲלֵיהֶם קָרַח. (תַּנְחוּמָא) בְּדִבְרֵי לְצִנּוֹת; כָּל הַלִּילָה
הַהוּא הֵלֶךְ אֲצֵל הַשְּׂבָכִים וּפִתָּה אוֹתָם: "כְּסִבּוֹרִין"
אֲתָם שְׁעָלִי לְבִדִּי אֲנִי מִקְפִּיד? אֲנִי מִקְפִּיד אֲלָא

אסתלקו מסחור סחור למשכנא
דקרח דתן ואבירם: כה וקם
משה ואזל לות דתן ואבירם
ואזלו בתרוהי סבי ישראל:
כו ומליל עם כנשתא למימר
זורו כען מעלוי משכני גבריא
חיביא האלין ולא תקרבון בכל
די להון דלמא תלקון בכל
חוביהון: כז ואסתלקו מעלוי
משכנא דקרח דתן ואבירם
מסחור סחור ודתן ואבירם נפקו
קימין בתרע משכניהון ונשיהון
ובניהון וטפלהון: כח ואמר
משה בדא תדעון ארי יי שלחני
למעבד ית כל עובדיא האלין
ארי לא מרעוטי: כט אם כמותא
דכל אנשא ימותון אלין וסערא
דכל אנשא יסתער עליהון לא יי
שלחני: ל ואם בריאה יברי יי
ופתחת ארעא ית פומה ובלעת
יתהון וית כל די להון ויחתון בד
חיין לשאול ויתדעון ארי ארגיזו
גבריא האלין גדם יי: לא ויהוה
בד שצי למלא ית כל פתגמאי
האלין ואתבזעת ארעא די
תחותיהון: לב ופתחת ארעא ית
פומה ובלעת יתהון וית אנש

כה ויקם משה וילך אל־דתן ואבירם וילכו
אחריו וקני ישראל כס"י: כו וידבר אל־העדה
לאמר סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים
האלה ואל־תגעו בכל־אשר להם פן־תספו
בכל־חטאתם: כז ויעלו מעל משכן־קרח דתן
ואבירם מסביב ודתן ואבירם יצאו נצבים
פתח אהליהם ונשיהם ובניהם וטפם כס"י:
כח ויאמר משה בזאת תדעון כי־יהוה שלחני
לעשות את כל־המעשים האלה כי־לא
מלבי כס"י: כט אם־כמות כל־האדם ימותון אלה
ופקדת כל־האדם יפקד עליהם לא יהוה
שלחני כס"י: ל ואם־בריאה יברא יהוה ופצתה
האדמה את־פיה ובלעה אתם ואת־כל־אשר
להם וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו
האנשים האלה את־יהוה כס"י: לא ויהי ככלתו
לדבר את כל־הדברים האלה ותבקע
האדמה אשר תחתיהם: לב ותפתח הארץ
את־פיה ותבלע אתם ואת־בתיהם ואת

רש"י

שעשיתי על־פי הדבור לתת לאהרן כהנה גדולה,
ובניו - סגני כהנה, ואליצפן - נשיא הקהתי:
(כט) לא ה' שלחני. אלא אני עשיתי הכל
מדעתי, ובדין הוא חולק עלי: (ל) ואם בריאה.
חדשה: יברא ה'. להמית אותם במיתה שלא מת
בה אדם עד הנה, ומה היא הבריאה? ופצתה
האדמה את־פיה ותבלעם, אז וידעתם כי נאצו הם
את ה', ואני מפי הגבורה אמרתי. ורבותינו פירשו
(סנהדרין קי): אם בריאה פה לארץ מששת ימי

מסביבות משכן קרח: (כה) ויקם משה. (מדרש
רבה) כסבור שישאו לו פנים, ולא עשו:
(כז) יצאו נצבים. (תנחומא) בקומה זקופה לחרף
ולגדף, כמו (שמואל א יז): "ויתיצב ארבעים יום"
דגלית: ונשיהם ובניהם וטפם. בא וראה כמה
קשה המחלקת: שהרי בית דין של משה אין
עונשין אלא עד שביא שתי שערות, ובית דין של
מעלה עד עשרים שנה, וכאן אבדו אף יונקי
שדים: (כח) לעשות את כל־המעשים האלה.

כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר לָקַח וְאֵת כָּל־הָרְכוּשׁ:
 לִג וַיֵּרְדּוּ הֵם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה
 וְתֹכֶם עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקֹּהֵל:
 לִד וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיהֶם נָסוּ לְקָלָם כִּי
 אָמְרוּ פֶּן־תִּבְלַעֲנוּ הָאָרֶץ כִּסִּי: לֵה וְאֵשׁ יֵצֵאָהּ
 מֵאֵת יְהוָה וְתֹאכַל אֶת הַחַמְשִׁים וּמֵאֲתֵיב
 אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקֹּטֶרֶת: ס יז א וַיֹּדְבַר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ב אֲמַר אֶל־אַלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן
 הַכֹּהֵן וְיִרֶם אֶת־הַמִּחָתָה מִבֵּין הַשִּׁרְפָּה וְאֶת־
 הָאֵשׁ זֶרֶה־הָלָאָה כִּי קִדְּשׁוּ כִסִּי: ג אֵת מִחָתוֹת
 הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשֹׁתָם וַעֲשׂוּ אֹתָם רִקְעֵי
 פָּחִים צִפּוּי לְמוֹזֶבֶח כִּי־הַקְרִיבִם לִפְנֵי־יְהוָה
 וַיִּקְדְּשׁוּ וַיְהִיו לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כִּסִּי: ד וַיִּקַּח
 אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת מִחָתוֹת הַנִּחֲשֶׁת אֲשֶׁר
 הִקְרִיבוּ הַשִּׁרְפִּים וַיִּרְקְעוּם צִפּוּי לְמוֹזֶבֶח כִּסִּי:
 ה זָכְרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִקְרַב
 אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִזֶּרַע אַהֲרֹן הוּא לְהִקְטִיר

פתיחון וית כל אנשא די לקרח
 וית כל קנינא: לג ונחתו אנון
 וכל די להון פד חיינ לשאול
 וחפת עליהון ארעא ואבדו מגו
 קהלל: לד וכל ישראל די
 בסחרגיהון ערקו לקלהון ארי
 אמרו דלמא תבלענא ארעא:
 לה ואשתא נפקת מן קדם יי
 ואכלת ית מאתן וחמשין גברא
 מקרבי קטרת בוסמא: א ומליל
 יי עם משה למימר: ב אמר
 לאלעזר בר אהרן פהנא ויפרש
 ית מחתיתא מבין וקידנא וית
 אשתא ירחיק להלא ארי
 אתקדשו: ג ית מחתית חבביא
 האלין דאתחבו בנפשתיהון
 ויעבדון יתהן טסין רדידין
 חופאָה למדבחה ארי קרבנן
 קדם יי ואתקדשו ויהיון לאת
 לבני ישראל: ד ונסיב אלעזר
 פהנא ית מחתיתא דנחשא
 דקריבו וקידנא ורדידנן חופאָה
 למדבחה: ה דכרנא לבני ישראל
 בדיל די לא יקרב גבר חלוני די
 לא מזרעא דאהרן הוא לאסקא

רש"י

בראשית - מוטב, ואם לאו יברא ה' (ר"ל יברא
 ה' הפה לכאן): (לד) נסו לקלם. בשביל הקול
 היוצא על בליעתן: (ב) ואת־הָאֵשׁ. שבתוך
 המחטות: זרה־הָלָאָה. לארץ מעל המחטות: כי
 קדשו. המחטות ואסורין בהנאה, שהרי עשאום
 כלי שרת: (ג) החטאים האלה בנפשותם. (וימא
 לו) שנעשו פושעים בנפשותם, שנחלקו על
 הקדוש־ברוך־הוא: רקעי. רדידין: פחים.
 מרדיין טיבבי"ש בלעז: צפוי למוזבח. למוזבח
 הנחשת: ויהיו לאות. לזכרון, שיאמרו: אלו היו

מאותן שנחלקו על הכהנה ונשרפו:
 (ד) וירקעום. אינטינדר"ש בלעז: (ה) ולא־
 יהיה בקרח. כדי שלא יהיה בקרח: פֶּאֶשֶׁר דְּבַר
 ה' ביד־מֹשֶׁה לו. כמו "עליו" על אהרן דבר אל
 משה, שיהיה הוא ובניו כהנים, לפיכך "לא־יקרב
 איש זר אשר לא מזרע אהרן וגו'". וכן כל "לי"
 ו"לו" ו"להם" הסמוכים אצל "דבור" - פתורנם
 כמו "על". ומדרשו: על קרח. ומהו ביד משה, ולא
 כתב אל משה? רמז לחולקים על הכהנה, שלוקין
 בצרעת, כמו שלקה משה בידו, שנאמר (שמות ד):

קִטְרַת לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה כְּקֶרַח וּכְעֵדֻתוֹ
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה לֹא כִסִּי: פ וַיִּלְנוּ
כָּל־עֵדֻת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמַּחֲרַת עַל־מֹשֶׁה וְעַל־
אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הַמֵּתִים אֶת־עַם יְהוָה:
וַיְהִי בַּהֲקֵהֶל הָעֵדָה עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן
וַיָּפְנוּ אֶל־אַהֲלֵ מוֹעֵד וְהִנֵּה כִסֵּהוּ הָעֲנָן וַיֵּרָא
כְּבוֹד יְהוָה: ח וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־פְּנֵי אַהֲלֵ
מוֹעֵד: ט רַבִּיעִי וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
י הִרְמוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֹכְלָה אֹתָם
כְּרֹגַע וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם: יא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־
אַהֲרֹן קַח אֶת־הַמַּחֲתָה וְתֵן־עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל
הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קִטְרַת וְהוֹלֵךְ מֵהֶרֶה אֶל־הָעֵדָה
וּכְפַר עֲלֵיהֶם כִּי־יֵצֵא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְהוָה הַחֵל
הַנֶּגֶף כִּסִּי: יב וַיִּקַּח אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר אָמַר יְהוָה
וַיֵּרֶץ אֶל־תּוֹךְ הַקָּהָל וְהִנֵּה הַחֵל הַנֶּגֶף בָּעַם
וַיִּתֵּן אֶת־הַקִּטְרַת וּכְפַר עַל־הָעַם: יג וַיַּעֲמֵד
בֵּין־הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמִּגֶּפֶה כִסִּי:

קִטְרַת בּוֹסְמִין קָדָם יי וְלֹא יְהִי
כְּקֶרַח וּכְעֵדֻתָּהּ כְּמָא דִּי מַלְּיִל יי
בִּידָא דְּמֹשֶׁה לֵּה: ו וַאֲתַרְעֵמוּ כָּל
כְּנִשְׁתָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִיּוֹמָא
דְּבִתְרוּהִי עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן
לְמִימַר אַתּוּן גְּרַמְתּוּן דְּמִית עֲמָא
דִּי: ז וְהִנֵּה בְּאַתְפְּנוּשׁוֹת כְּנִשְׁתָּא
עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן וַאֲתַפְּנִיאוּ
לְמִשְׁכַּן זְמָנָא וְהָא חֲפָהִי עֲנָנָא
וַאֲתַגְּלִי וְקָרָא דִּי: ח וְעַל מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן לְקָדָם מִשְׁכַּן זְמָנָא:
ט וּמַלְּיִל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:
י אַתְּפָרְשׁוּ מִגּוֹ כְּנִשְׁתָּא דְּקָדָא
וְאַשְׁצִי יִתְהוֹן כְּשַׁעֲהָ וַיִּנְפְּלוּ עַל
אַפִּיהוֹן: יא וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן
סב יֵת מַחֲתִיתָא וְהִב עֲלֶיהָ אֲשַׁתָּא
מֵעַלְוֵי מִדְּבָחָא וְשׁו קִטְרַת
בּוֹסְמִיָא וְאוֹכִיל בְּכַרְיַע לְכְּנִשְׁתָּא
וּכְפַר עַל־הוֹן אֲרִי נִפְק רִגְזָא מִן
קָדָם יי שְׂרִי מוֹתָנָא: יב וַיִּנְסִיב
אַהֲרֹן כְּמָא דִּי מַלְּיִל מֹשֶׁה וְהִט
לְגו קָהָלָא וְהָא שְׂרִי מוֹתָנָא
בְּעֲמָא וְהִב יֵת קִטְרַת בּוֹסְמִיָא
וּכְפַר עַל עֲמָא: יג וְקָם בֵּין מֵתִיָא
וּבֵין חַיִּיָא וַאֲתַפְּלִי מוֹתָנָא:

רש"י

(יג) וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וְגו'. אַחַז אֶת הַמִּלְאָךְ
וְהַעֲמִידוֹ עַל כְּרֹחוֹ. אָמַר לוֹ הַמִּלְאָךְ: הִנֵּחַ לִי
לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחוּתִי! אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה צֹנִי לַעֲכַב עַל
יָדְךָ! אָמַר לוֹ: אֲנִי שְׁלוּחוֹ שֶׁל מָקוֹם, וְאַתָּה שְׁלוּחוֹ
שֶׁל מֹשֶׁה! אָמַר לוֹ: אֵין מֹשֶׁה אוֹמֵר כְּלוּם מִלְכוּ, אֶלָּא
מִפִּי הַגְּבוּרָה. אִם אֵין אַתָּה מֵאֲמִין, הָרִי
הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא וּמֹשֶׁה אֶל פֶּתַח אַהֲלֵ מוֹעֵד, בֹּא
עִמִּי וּשְׂאֵל. וְהָיוּ שְׁנֵי־אֲמָר: "וַיָּשֶׁב אַהֲרֹן אֶל־מֹשֶׁה"
(מְכִילֵת). דְּבָר אַחֵר: לָמָּה בְּקִטְרַת? לְפִי שֶׁהָיוּ
יִשְׂרָאֵל מְלִיזִין וּמְרַגְּסִים אַחֵר הַקִּטְרַת לוֹמַר: סָם
הַמָּוֶת הוּא, עַל יְדוֹ מֵתוֹ נָדָב וְאַבִּיהוּא, עַל יְדוֹ

"וַיֵּצֵאָה וְהִנֵּה יְדוֹ מִצְרַעַת כְּשֶׁלֶג". וְעַל כֵּן לָקַח
עֲזִיָּה בְּצִרְעַת: (יא) וּכְפַר עֲלֵיהֶם. רַז זֶה מִסֵּר לוֹ
מִלְאָךְ הַמָּוֶת כְּשֶׁעָלָה לְרָקִיעַ, שֶׁהַקִּטְרַת עוֹצֵר
הַמִּגֶּפֶה (ר"ל כְּשֶׁנִּתְּנָה רִשׁוֹת לַמִּשְׁחִית אֲזַי אֵין מִבְּחִין
בֵּין טוֹב לְרַע וְעַל מַה שְׁמוּסִיף מִדִּילִיָּה יֵשׁ תִּקְוָה
בְּקִטְרַת, אֲבָל מַה שְׁגֹזֵר הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּהִדְיָא
אֵין חֲכָמָה וְאֵין תְּבוּנָה. וּבִזְנָה מִתּוֹרָן מַה־שֶּׁכָּתַב
אַחֵר כֶּךָ שְׁלֹא הֵנִיחַ הַמִּלְאָךְ אֶת אַהֲרֹן לַעֲצֹר
בְּקִטְרַת, וְהִלָּא הוּא מִסֵּר לוֹ רַז זֶה? אֶלָּא שֶׁהָיָה
גִּזְרַת הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמַר אֲנִי שְׁלוּחוֹ
שֶׁל מָקוֹם וְדו"ק) כְּדֹאִיתָא בְּמִסְכַּת שַׁבָּת (שַׁבַּת פט):

יד ויהיו המיתים במגפה ארבעה עשר אלף
 ושבע מאות מלבד המיתים על דבר קרח:
 טו וישב אהרן אל משה אהל מועד
 והמגפה נעצרה: פ חמישי טז וידבר יהוה אל-
 משה לאמר: יז דבר א אל בני ישראל וקח
 מאתם מטה מטה לבית אב מאת כל-
 נשיאיהם לבית אבתם שנים עשר מפות איש
 את שמו תכתב על מטהו: יח ואת שם אהרן
 תכתב על מטה לוי כי מטה אחד לראש
 בית אבותם רס"י: יט והנחתם באהל מועד
 לפני העדות אשר אועד לכם שמה: כ והיה
 האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח והשפתי
 מעלי את תלנות בני ישראל אשר הם
 מליגים עליכם רס"י: כא וידבר משה אל בני
 ישראל ויתנו אליו א כל נשיאיהם מטה
 לנשיא אחד מטה לנשיא אחד לבית אבתם
 שנים עשר מפות ומטה אהרן בתוך
 מפותם רס"י: כב וינח משה את המפת לפני
 יהוה באהל העדות: כג ויהי ממחרת ויבא
 משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח

רע"י

(אסתר ז): "והמת המלך ששכחה": (כא) בתוך
 מפותם. הניחו באמצע, שלא יאמרו: מפני
 שהניחו בצד שכינה פרח: (כג) ויצא פרח.
 כמשמעו: ציץ. הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל:
 ויגמל שקדים. כשהפר הפרי, הפר שהן שקדים,
 לשון (בראשית כא): "ויגדל הגלד ויגמל", ולשון זה

נשפרו חמשים ומאתים איש. אמר הקדוש ברוך-
 הוא: תראו שעוצר מגפה הוא, והחטא הוא
 המית! (יח) כי מטה אחד. אף על פי
 שחלקתים לשתי משפחות - משפחת כהנה לבד
 ולוי לבד, מפל מקום שבט אחד הוא:
 (כ) והשפתי. כמו (בראשית ח) "וישכו המים",

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמַּטֵּה מִלִּפְנֵי יְהוָה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּרְאוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ מַטְּהוֹ: פ ששי
 כה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הֲשֵׁב אֶת־מַטְּהָ אֶהְרֹן לִפְנֵי הָעֵדוּת לְמִשְׁמֶרֶת לְאוֹת לְבְנֵי־מִרְי וְתִכַּל תְּלוֹנְתָם מֵעַלִּי וְלֹא יָמָתוּ כס"י: כו וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ בֵּן עֲשָׂה: פ
 כז וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן גּוֹעֵנוּ אַבְדָּנוּ כָּלֵנוּ אַבְדָּנוּ: כח כָּל־הַקָּרֵב |
 הַקָּרֵב אֶל־מִשְׁכַּן יְהוָה יָמוּת הָאֵם תָּמְנוּ לָגוֹעַ: כס"י: ס יח א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אֶהְרֹן אֹתָהּ וּבְנֶיהָ וּבֵית־אֲבִיהָ אֹתָךְ תִּשָּׂאוּ אֶת־עֹן הַמִּקְדָּשׁ וְאֹתָהּ וּבְנֶיהָ אֹתָךְ תִּשָּׂאוּ אֶת־עֹן כִּהְנַתְכֶם כס"י: נ וְגַם אֶת־אֲחִיךָ מִטָּה לֹאִי שִׁבְט

חטרא דאֶהרֹן לְבֵית לוי ואֶפֶק לְבָלְכִין ואֶגְזִין גִּזִּין וְכַפַּת שְׁגָדִין: כד ואֶפֶק מֹשֶׁה יָת כָּל חֲטִרְיָא מִן קָדָם יי לֹות כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִשְׁתַּמּוּדְעוּ וְנִסִּיבוּ גִבְר חֲטִרְיָא: כה וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה אָתְבָּ יָת חֲטִרְיָא דֶּאֶהְרֹן לְקָדָם סְהִדוּתָא לְמִטְרָא לְאֹת לַעֲמָא סִרְבָּנָא וַיִּסּוּפִין תְּרַעַמְתְּהוֹן מִן קָדָמִי וְלֹא יָמוּתוּן: כו וַעֲבַד מֹשֶׁה כְּמָא דִּי פִקִּיד יי יָתָה בֵּן עֲבָד: כז וַאֲמַרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה לְמִימַר הָא מִנָּנָא קִטְלַת חֲרָבָא הָא מִנָּנָא בְּלַעַת אֲרֻעָא וְהָא מִנָּנָא דְּמִיתוּ בְּמוֹתָנָא: כח כָּל דְּקָרֵב מִקָּרֵב לְמִשְׁכָּנָא דִּי מָאִית הָא אֲנַחְנָא סִיפִין לְמָמַת: א וַאֲמַר יי לְאֶהְרֹן אֹתָ וּבְנֶיהָ וּבֵית אֲבִיהָ עֲמֹךְ תִּסְלַחוּן עַל חוֹבֵי מִקְדָּשָׁא וְאֹתָ וּבְנֶיהָ עֲמֹךְ תִּסְלַחוּן עַל חוֹבֵי כִּהְוַתְכוּן: ב וְאַף יָת אֲחִיךָ

רש"י

מצוי בפרי האילן, כמו (ישעיה יח): "ובסר גמל יהיה נצה". ולמה שקדים? הוא הפרי הממהר להפריח מכל הפרות, אף המעורר על הפהנה פרענותו ממחרת לבא, כמו שמצינו בעזיה (ד"ה ב כו): "והצרעת זרחה במצחו", ותרגומו: "וכפית שגדין", כמין אשכול שקדים יחד כפותים זה על זה: (כה) למשמרת לאות. לזכרון שבחרתי באהרן לכהן ולא ילונו עוד על הפהנה: ותכל תלונתם. כמו ותכלה תלנתם. תלונתם לשון זה שם מפעל יחיד לשון נקבה, כמו תלונתם מרמורי"ש בלעז. ויש חלוק בין תלונותם לתלנתם; תלנתם - תלונה אחת, תלונותם - שם דבר בלשון יחיד, ואפלו הם תלונות הרבה: (כח) כל הקרב הקרב וגו'. אין אנו יכולין להיות זהירין בך, כלנו רשאים להפגס לחצר אהל מועד ואחד

שיקריב עצמו יותר מחבריו ויפגס לתוך אהל מועד ימות: האם תמנו לגוע. שמה הפקרנו למיתה: (א) ויאמר ה' אל־אהרן. (ספרי) למשה אמר, שיאמר לאהרן, להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו למקדש: אתה ובניך ובית־אביך. הם בני קהת אבי עמרם: תשאו את־עון המקדש. עליכם אני מטיל ענש הנזרים שיחטאו בעסקי הדברים המקדשים המסורים לכם, הוא האהל והארון והשלחן וכלי הקדש - אתם תשבו ותזהירו על כל זר הבא לגוע: ואתה ובניך. הפהנים: תשאו את־עון כהנתכם. שאינה מסורה ללזים ותזהירו הלזים השוגגים, שלא יגעו אליכם בעבודתכם: (ב) וגם את־אחיק. בני גרשון ובני מררי: וילוו. ויתחברו אליכם להזהיר גם את הנזרים מלהתקרב אליהם: וישרתוך. בשמירת השערים ולמנות מהם

שִׁבְטָא דְלוֹי שִׁבְטָא דְאַבְרָהָם קֶרֶב
 לְוִיתִי וַיִּתְּסֻפוּן עֲלֵיהּ וַיִּשְׁמְשֻׁנָּהּ
 וְאֵת וּבְנֵיהּ עִמָּהּ קָדָם מִשְׁכָּנָא
 דְּסִדְרוּתָא: ג וַיִּטְרוּן מִטְרֵיהּ
 וּמִטְרַת כָּל מִשְׁכָּנָא בְּרָם לְמַנִּי
 קוּדְשָׁא וּלְמַדְבָּחָא לֹא יִקְרְבוּן
 וְלֹא יִמּוּתוּן אִף אֲנֹן אִף אֲתוּן:
 ד וַיִּתְּסֻפוּן עֲלֵיהּ וַיִּטְרוּן יֵת
 מִטְרַת מִשְׁכָּנָא זְמַנָּא לְכָל פְּלִחָן
 מִשְׁכָּנָא וְחִלּוּנִי לֹא יִקְרַב לְוִיתִי:
 ה וַיִּטְרוּן יֵת מִטְרַת קוּדְשָׁא וַיִּתְּ
 מִטְרַת מַדְבָּחָא וְלֹא יִהְיֶה עוֹד רִגְזָא
 עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ו וַאֲנִי הָא
 קְרִיבִית יֵת אֲחִיכֹן לְזֹאֵי מִגֹּז בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לְכוּן מִתְּנָא יְהִיבִין קָדָם יְיָ
 לְמַפְלַח יֵת פְּלִחָן מִשְׁכָּנָא זְמַנָּא:
 ז וְאֵת וּבְנֵיהּ עִמָּהּ תִּטְרוּן יֵת
 כְּהוֹנֵתִיכֹן לְכָל פִּתְגָם מַדְבָּחָא
 וּלְמַגֹּז לְפָרוּכְתָּא וְתַפְלִחוֹן פְּלִחָן
 מִתְּנָא אִיֵּהֵב יֵת כְּהוֹנֵתִיכֹן וְחִלּוּנִי
 דִּיקְרַב יִתְקַטֵּל: ח וּמִלִּיל יְיָ עִם
 אֲהֶרֶן וַאֲנִי הָא יְהִיבִית לָהּ יֵת
 מִטְרַת אֲפָרְשׁוּתִי לְכָל קוּדְשִׁיא
 דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לָהּ יִהְיֶהֱנֹן לְרִבּוֹ
 וּלְבְנֵיהּ לְקָנִים עָלֵם: ט דִּין יִהְיֶה לָהּ
 לָהּ מִקְדָּשׁ הַקְדָּשִׁים

אֲבִיךָ הַקָּרֵב אֲתָךְ וַיִּלְוּוּ עֲלֶיךָ וַיִּשְׁרֹתוּךָ וְאֲתָהּ
 וּבְנֵיךָ אֲתָךְ לִפְנֵי אֹהֶל הָעֵדֻת כִּסִּי: ג וַיִּשְׁמְרוּ
 מִשְׁמֶרְתְּךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל־הָאֹהֶל אַךְ אֶל־כָּל־י
 הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא־יָמוּתוּ
 גַּם־הֵם גַּם־אַתָּם: ד וַיִּגְלְלוּ עֲלֶיךָ וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־
 מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזָר
 לֹא־יִקְרַב אֲלֵיכֶם כִּסִּי: ה וַיִּשְׁמְרֻם אֶת מִשְׁמֶרֶת
 הַקֹּדֶשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד
 קֶצֶף עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּסִּי: ו וַאֲנִי הִנֵּה לִקְחָתִי
 אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֶם
 מִתְּנָה נְתֻנִים לַיהוָה לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל
 מוֹעֵד כִּסִּי: ז וְאֲתָהּ וּבְנֵיךָ אֲתָךְ תִּשְׁמְרוּ אֶת־
 כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל־דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית לַפָּרֹכֶת
 וְעֲבַדְתֶּם עֲבֹדַת מִתְּנָה אֲתָן אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם
 וְהָזָר הַקָּרֵב יוֹמֵת כִּסִּי: פ ח וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
 אֲהֶרֶן וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לָךְ אֶת־מִשְׁמֶרֶת
 תְּרוּמָתִי לְכָל־קֹדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לָךְ נְתַתִּים
 לְמִשְׁחָה וּלְבְנֵיךָ לְחֶק־עוֹלָם כִּסִּי: ט זֶה יִהְיֶה

רש"י

שָׂדֶה לְאוֹהֲבֵי וְלֹא פֶתֶב וְלֹא חֲתָם וְלֹא הֶעֱלָה
 בְּעֶרְפָּאִין. בָּא אֶחָד וְעָרַעַר (עָלִיו) עַל הַשָּׂדֶה, אָמַר
 לוֹ הַמֶּלֶךְ: כָּל מִי שִׁירְצָה יָבֵא וְעָרַעַר לְנִגְדֶּךָ?
 הָרִינִי כּוֹתֵב וְחוֹתֵם לָךְ וּמַעֲלָה בְּעֶרְפָּאִין. אִף כָּאֵן,
 לְפִי שָׂבָא קֶרַח וְעָרַעַר כִּנְגַד אֲהֶרֶן עַל הַכְּהֻנָּה, בָּא
 הַכְּתוּב וְנָתַן לוֹ (חֹלִין קִלְג) כ"ד מִתְּנֹת כְּהֻנָּה
 בְּכָרִית מְלַח עוֹלָם, וְלִכְף נִסְמִכָה פֶּרֶשָׁה זֹו לְכָאֵן:
 מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי. שְׂאֵתָה צְרִיף לְשִׁמְרָן בְּטִהְרָה:
 לְמִשְׁחָה. לְגִדְלָה (ספרי'): (ט) מִן־הָאֵשׁ. לְאַחַר
 הַקִּטְרֹת הָאֵשִׁים: כָּל־קֶרֶבָנָם. כְּגוֹן זִבְחֵי שְׁלָמִי

גִּזְבְּרִין וְאַמְרָפְלִין (זבחים כז): (ד) וְזָר לֹא־יִקְרַב
 אֲלֵיכֶם. אֲתָכֶם אֲנִי מִזְחִיר עַל כָּף: (ה) וְלֹא־יִהְיֶה
 עוֹד קֶצֶף. (ספרי) כְּמוֹ שֶׁהָיָה כָּכָר, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר
 יז): "כִּי־יֵצֵא הַקֶּצֶף": (ו) לָכֶם מִתְּנָה נְתֻנִים. יָכוֹל
 לַעֲבֹדְתְּכֶם שֶׁל הַדְּיוֹט? תִּלְמוּד לומר: "לֹא", כְּמוֹ
 שֶׁמִּפְּרָשׁ לְמַעֲלָה, לְשֹׁמֵר מִשְׁמֶרֶת גִּזְבְּרִין
 וְאַמְרָפְלִין: (ז) עֲבֹדַת מִתְּנָה. בְּמִתְּנָה נְתַתִּיהָ לָכֶם:
 (ח) וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לָךְ. (ספרי) בְּשִׁמְחָה. לְשׁוֹן
 שִׁמְחָה הוּא זֶה, כְּמוֹ (שמות ד): "הִנֵּה הוּא יוֹצֵא
 לְקִרְיַתְךָ וְרָאָה וְשִׂמַּח בְּלִבּוֹ". מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁנָּתַן

מקודש קודש קודש מותר מן אשתא
 כל קרבניהון לכל מנתהון ולכל
 חטותהון ולכל אשמהון די
 יתיבון קדמי קודש קודשין די
 לך הוא ולבניך: י בקודש
 קודשין תכלנה כל דבורא ייכול
 יתה קודשא יהי לך: יא ודין לך
 אפרשות מתנתהון לכל ארמות
 בני ישראל לך יהבתנן ולבניך
 ולבנותיך עמך לקנן עלם כל
 דדכי בביתך ייכול יתה: יב כל
 טוב משה וכל טוב חמר ועבור
 ראשיתהון די יתנן קדם יי לך
 יהבתנן: יג בפורי כל די
 בארעהון די יתנן קדם יי די לך
 יהי כל דדכי בביתך ייכלנה:
 יד כל חרמא בישראל די לך
 יהי: טו כל פתח ולדא לכל
 בשרא די יקרבון קדם יי באנשא
 ובבעירא יהי לך ברם מפרק
 תפרוק ית בוכרא דאנשא וית
 בוכרא דבעירא מסאבא תפרוק:
 טז ופרקנה מפר ירחא תפרוק
 בפרסנה כסף חמש סלעין בסלעי
 קודשא עשרין מעין הוא:
 יז ברם בוכרא דתורא או בוכרא
 דאמרא או בוכרא דעזא לא
 תפרוק קודשא אנן ית דמהון
 תזרוק על מדבחא וית תרביהון
 תסק קרבן לאתקבלא ברעוא
 קדם יי: יח ובשרהון יהי לך

מן־האֵשׁ כָּל־קִרְבָּנָם לְכָל־מִנְחָתָם וְלִכְל־
 חַטָּאתָם וְלִכְל־אַשְׁמָם אֲשֶׁר יֵשִׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ
 קֹדֶשִׁים לָךְ הוּא וְלִבְנֶיךָ כִּסִּי: י בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים
 תֹּאכְלֵנּוּ כָּל־זָכָר יֹאכֵל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יִהְיֶה־
 לָךְ כִּסִּי: יא וְזֶה־לָּךְ תְּרוּמַת מִתָּנָם לְכָל־תְּנוּפֹתַי
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ נְתָתִים וְלִבְנֶיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ אֹתָךְ
 לַחֲק־עוֹלָם כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכֵל אֹתוֹ כִּסִּי:
 יב כָּל חֶלֶב יֵצֵהר וְכָל־חֶלֶב תִּירוֹשׁ וְדִגָּן
 רִאשִׁיתָם אֲשֶׁר־יִתְּנוּ לִיהוָה לָךְ נְתָתִים כִּסִּי:
 יג בְּפֹרִי כָל־אֲשֶׁר בָּאֲרָצָם אֲשֶׁר־יִבְיֹאוּ לִיהוָה
 לָךְ יִהְיֶה כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכְלֵנּוּ: יד כָּל־
 חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָךְ יִהְיֶה: טו כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם
 לְכָל־בֶּשָׂר אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לִיהוָה בָּאָדָם
 וּבַבְּהֵמָה יִהְיֶה־לָּךְ אֹךְ | פָּדָה תְּפֹדֶה אֶת
 בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר־הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה
 תְּפֹדֶה: טז וּפְדוּיוֹ מִבֶּן־חֹדֶשׁ תְּפֹדֶה בְּעֶרְכָּךְ
 כֶּסֶף חֲמִשָּׁת שֶׁקֶלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים
 גֶּרָה הוּא: יז אֹךְ בְּכוֹר־שׁוֹר אוֹ־בְכוֹר פֶּשֶׁב
 אוֹ־בְכוֹר עֹז לֹא תְּפֹדֶה קֹדֶשׁ הֵם אֶת־דָּמָם
 תִּזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־חֲלָבָם תִּקְטִיר אֵשָׁה
 לַרִיחַ נִיחֹחַ לִיהוָה: יח וּבִשְׂרָם יִהְיֶה־לָּךְ כַּחֲזֶה

רע"י

צבור: מנחתם חטאתם ואשמים. כמשמעו: אשר
 ישיבו לי. זה גזל הגר: (י) בקודש הקדשים
 תאכלנו וגו'. למד על קדשי קדשים, שאין נאכלין
 אלא בעצרה ולזכרי כהנה: (יא) תרומת מתנם.
 המורם מן התודה ומהשלמים ואיל נזיר: לכל
 תנופת. שחרי אלו טעונין תנופה: כל־טהור.
 (ספרי) ולא טמאים. דבר אחר: כל־טהור, לרבות
 אשתו: (יב) ראשיתם. היא תרומה גדולה:
 (יח) כחזה התנופה וכשוק הימין. (זבחים נו) של
 שלמים שנאכלים לפניהם לנשיהם ולבניהם

פְּחִדְיָא דְאַרְמוּתָא וּבְשׁוּקָא
 דְּמִינָא לֶךְ יְהִי: יט כָּל אַפְרָשׁוֹת
 קוּדְשִׁיא דִּי יִפְרָשׁוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 קָדָם יי יְהִבִּית לֶךְ וּלְבָנֶיךָ
 וּלְבָנֶיךָ עִמָּךְ לִקְנִים עָלֶם קָנִים
 מִלַּח עָלֶם הוּא קָדָם יי לֶךְ וּלְבָנֶיךָ
 עִמָּךְ: כ וְאָמַר יי לְאַהֲרֹן
 בְּאַרְעֵהוֹן לֹא תַחֲסִין וְחֶלֶק לֹא
 יְהִי לֶךְ בִּינְיָהוֹן מִתֵּנָּה דִּי יְהִבִּית
 לֶךְ אֲנִי חֲלָקָךְ וְאַחֲסָנָךְ בְּגוּ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: כא וּלְבָנֶי לֹוי הָא יְהִבִּית
 כָּל מַעֲשָׂא בִּישְׂרָאֵל לְאַחֲסָנָא
 חֲלָף פְּלִתְנָהוֹן דִּי אֲנִי פְּלִחִין ית
 פְּלִחִין מִשְׁכָּן זִמְנָא: כב וְלֹא
 יִקְרְבוּן עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁכָּן
 זִמְנָא לְקַבְּלָא חוּבָא לְמִמֶּנָּה:
 כג וְיִפְלְחוּן לִנְיָ אֲנִי ית פְּלִחִין
 מִשְׁכָּן זִמְנָא וְאֲנִי יקַבְּלוּן
 חוּבֵיהוֹן קָנִים עָלֶם לְדִרְיִכּוֹן וּבְגוּ
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יַחֲסִנוּן אַחֲסָנָא:
 כד אָרִי ית מַעֲשָׂא דְבָנֵי יִשְׂרָאֵל
 דִּי יִפְרָשׁוֹן קָדָם יי אַפְרָשׁוֹתָא
 יְהִבִּית לְלֹאֵי לְאַחֲסָנָא עַל כֵּן
 אֲמַרִית לְהוֹן בְּגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא
 יַחֲסִנוּן אַחֲסָנָא: כה וּמִלִּיל יי עִם
 מִשָּׁה לְמִימָר: כו וּלְלֹאֵי תִמְלִל
 וְתִימָר לְהוֹן אָרִי תִסְבִּין מִן בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל ית מַעֲשָׂא דִּי יְהִבִּית

הַתְּנוּפָה וּבְשׁוּק הַיָּמִין לֶךְ יִהְיֶה כס"י: יט כָּל |
 תְּרוּמַת הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 לַיהוָה נִתְּנִי לֶךְ וּלְבָנֶיךָ וּלְבָנֶיךָ אֶתְּךָ
 לְחֶק־עוֹלָם בְּרִית מִלַּח עוֹלָם הוּא לִפְנֵי יְהוָה
 לֶךְ וּלְזֹרְעֶךָ אֶתְּךָ כס"י: כ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן
 בְּאַרְצֶם לֹא תִנְחַל וְחֶלֶק לֹא־יִהְיֶה לֶךְ בְּתוֹכָם
 אֲנִי חֲלָקְךָ וְנִחַלְתְּךָ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כס"י: ס
 שְׂבִיעִי כא וּלְבָנֶי לֹוי הִנֵּה נִתְּנִי כָּל־מַעֲשֵׂר
 בִּישְׂרָאֵל לְנִחְלָה חֲלָף עֲבַדְתֶּם אֲשֶׁר־הֵם
 עֲבָדִים אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד: כב וְלֹא־יִקְרְבוּ
 עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְשֵׁאת חֲטָא
 לָמוֹת: כג וְעֹבֵד הַלֹּוי הוּא אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל
 מוֹעֵד וְהֵם יִשְׂאוּ עוֹנָם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם
 וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נִחְלָה כס"י: כד כִּי
 אֶת־מַעֲשֵׂר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ לַיהוָה
 תְּרוּמָה נִתְּנִי לַלְוִיִּם לְנִחְלָה עַל־כֵּן אָמַרְתִּי
 לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נִחְלָה כס"י: פ
 כה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: כו וְאֶל־הַלְוִיִּם
 תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי־

רע"י

כָּרַת בְּרִית עִם אֶהֱרֹן בְּדָבָר הַכָּרִיא וּמִתְקִיָּם וּמִכָּרִיא
 אֶת אַחֲרִיִּים: בְּרִית מִלַּח. כְּבָרִית הַכְּרוּתָה לְמִלַּח,
 שְׂאִינוּ מִסְרִית לְעוֹלָם: (כ) וְחֶלֶק לֹא־יִהְיֶה לֶךְ
 בְּתוֹכָם. (ספרי) אֶף בְּבִזָּה: (כג) וְהֵם. הַלְוִיִּם יִשְׂאוּ
 עוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁעָלֵיהֶם לְהַזְהִיר הַזָּרִים מִגִּשְׁת
 אֲלֵיהֶם: (כד) אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ לַה' תְּרוּמָה. (ספרי)
 הַכְּתוּב קִרְאוּ "תְּרוּמָה" עַד שִׁיפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת

וּלְעֲבָדֵיהֶם לְשָׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד, אֶף הַכָּכּוּר
 נֶאֱכַל לְשָׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד: לֶךְ יְהִי. (ספרי) בָּא
 רַבִּי עֲקִיבָא וְלָמַד: הוֹסִיף לֶךְ הַכְּתוּב "הַזִּיה" ~
 אַחֲרָת, שְׁלֹא תֹאמַר: כְּחִזָּה וְשׁוּק שֶׁל תוֹדָה, שְׂאִינוּ
 נֶאֱכַל אֶלָּא יוֹם וְלִילָה: (יט) כָּל תְּרוּמַת
 הַקֹּדְשִׁים. מִחֻבָּתָהּ שֶׁל פְּרִשָּׁה זֹו כָּלְלָה בְּתַחֲלָה
 וּכְלָלָה בְּסוּף וּפְרִט בְּאַמְצָע: בְּרִית מִלַּח עוֹלָם.

לכון מנהון באחסנתכון ותפרשון
מנה אפרשותא קדם יי מעשרא
מן מעשרא: כז ותתחשב לכון
אפרשותכון פעבורא מן אדרא
וכמלאתא מן מעצרתא: כח פן
תפרשון אף אתון אפרשותא
קדם יי מכל מעשרתיכון די
תסבון מן בני ישראל ותתנון מנה
ית אפרשותא קדם יי לאהרן
כהנא: כט מכל מתנתכון
תפרשון ית כל אפרשותא דיי
מכל שופרה ית מקדשה מנה:
ל ותימר להון באפרשותכון ית
שופרה מנה ויתחשב ללאי
פעללת אדרא וכעללת מעצרתא:
לא ותיכלון יתה בכל אתר אתון
ואנש פתיכון ארי אגרא הוא
לכון חלף פלחנכון במשפן
זמנא: לב ולא תקבלון עלוהי

ישראל את-המעשר אשר נתתי לכם מאתם
בנחלתכם והרמתם ממנו תרומת יהוה
מעשר מן-המעשר: כז ונחשב לכם תרומתכם
כדגן מן-הגרן וכמלאה מן-היקב כס"י: כח פן
תרימו גם-אתם תרומת יהוה מכל
מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל
ונתתם ממנו את-תרומת יהוה לאהרן
הכהן כס"י: כט מכל מתנתיכם תרימו את כל-
תרומת יהוה מכל-חלבן את-מקדשו
ממנו כס"י: מפטיר ל ואמרת אלהם בהרימכם
את-חלבן ממנו ונחשב ללויים כתבואת גרן
וכתבואת יקב כס"י: לא ואכלתם אותו בכל-
מקום אתם וביתכם כישכר הוא לכם חלף
עבדתכם באהל מועד כס"י: לב ולא-תשאו

רש"י

תרומה גדולה מן הפרי, צריך להפריש הלוי מן
המעשר תחלה אחד מחמשים לתרומה גדולה
ויחזר ויפריש תרומת מעשר: (ל) בהרימכם
את-חלבן ממנו. לאחר שתרימו תרומת מעשר
ממנו: ונחשב. המותר ללויים חלין גמורין.
כתבאת גרן. לישראל, שלא תאמר: הואיל וקראו
הכתוב "תרומה", שנאמר: "כי את-מעשר בני-
ישראל אשר ירימו לה' תרומה". יכול יהא פלו
אסור? תלמוד לומר "ונחשב ללויים כתבואת גרן".
מה של ישראל חלין, אף של לוי חלין:
(לא) בכל-מקום. אפלו בבית הקברות:
(לב) ולא-תשאו עליו חטא וגו'. (יבמות פט) הא
אם לא תרימו, תשאו חטא: ולא תמותו. (בכורות
נו) הא אם תחללו, תמותו:

חסלת פרשת קרח

מעשר: (כז) ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן-
הגרן. תרומת מעשר שלכם אסורה לזרים
ולטמאין, ותיבין עליה מיתה וחמש כתרומה
גדולה שנקראת "ראשית דגן" מן הגרן: וכמלאה
מן-היקב: כתרומת תירוש ויצהר הנטלת מן
היקבים: מלאה. לשון בשול תבואה שנתמלאת.
יקב. הוא הבור שלפני הגת, שהיין יורד לתוכו.
וכל לשון יקב תפירת קרקע הוא, וכן (זכריה יד):
"יקבי המלך הוא ים" - אוקינוס תפירה שחפר
מלכו של עולם: (כח) פן תרימו גם-אתם. כמו
שישראל מרימים מגרנם ומיקביהם, תרימו גם
אתם ממעשר שלכם, פי הוא נחלתכם:
(כט) מכל מתנתיכם תרימו את כל-תרומת ה'.
בתרומה גדולה הכתוב מדבר, שאם הקדים לוי את
הכהן בכרי וקבל מעשרותיו קדם שיטל כהן

עָלִיוֹ חָטָא בַּהֲרִימָכֶם אֶת־חִלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְאֶת־
קִדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלִלּוּ וְלֹא תָמוּתוּ כִּשִׁי׃

פפפ צ"ה פסוקים, דניאל סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־שָׁם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

עִזְחִים הֵיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר: דְּרָכֶיהָ דְּרָכֵי־נַעַם וְכָל־נְתִיבֶיהָ שְׁלוֹם: אֲרִךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשִׁמְאָלָהּ עֶשֶׂר וְכַבּוֹד: יְהוֹה חֶפֶץ לְמַעַן צִדְקוֹ. וְגִדִּיל תּוֹרָה וְאֲדִיר:

מדדיקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שלישי התחתון של הספר תורה. * לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּבְנֵי־אִיִּם טוֹבִים וּרְצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשְׁנֵה עֲבָדָיו וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְבְנֵי־אֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:

הפטרת קרח בשמואל א פרק יא

יֵא יְיָ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם לָכוּ וְנִלְכָה הַגִּלְגָל וְנַחֲדִישׁ שָׁם הַמְּלוּכָה: טו וַיֵּלְכוּ כָּל־הָעָם הַגִּלְגָל וַיִּמְלְכוּ שָׁם אֶת־שְׂאוּל לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָל וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם זִבְחִים שְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה וַיִּשְׁלַח שָׁם שְׂאוּל וְכָל־אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד־מָאֹד:

יב א וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי בְקִלְכֶּם לְכָל אֲשֶׁר־אָמַרְתֶּם לִי וְאִמְלִיד עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ: ב וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם וְאֲנִי זָקֵנְתִי וְשִׁבְתִּי וּבְנֵי הַגָּם אֲתִכֶּם וְאֲנִי הַתְּהַלְכֶתִי לִפְנֵיכֶם מִנְעָרֵי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה: ג הִנְנִי עֲנוּ בִי נָגֵד יְהוָה וְנִגַּד מִשִּׁיחוּ אֶת־שׁוּר׃ ד מִי לָקַחְתִּי וַחֲמוֹר מִי לָקַחְתִּי וְאֶת־מִי עֲשָׂקְתִּי אֶת־מִי רִצּוֹתִי וּמִי־מִי לָקַחְתִּי כֹפֶר וְאֲעֲלִים עֵינִי בּוֹ וְאֲשִׁיב לָכֶם: ה וַיֹּאמְרוּ לֹא עֲשָׂקְתָנוּ וְלֹא רִצּוֹתָנוּ וְלֹא לָקַחְתָּ מִי־אִישׁ מְאוּמָה: ו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עַד יְהוָה בְּכֶם וְעַד מִשִּׁיחוּ הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מִצָּאֲתֶם בְּיָדִי מְאוּמָה וַיֹּאמֶר עַד: ז וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־מִשְׁחָה וְאֶת־אֶהֱרֹן וְאֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־אֲבֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: ח וְעַתָּה הַתִּיצְבוּ וְאֲשַׁפְטָה אֲתֶכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֵת כָּל־צִדְקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר־עָשָׂה אֲתֶכֶם וְאֵת אֲבֹתֵיכֶם:

ח כַּאֲשֶׁר-בָּא יַעֲקֹב מִצֻּרִים וַיִּזְעֲקוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֶל-יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה וְאֶת-אַהֲרֹן וַיִּצְיֹאוּ
 אֶת-אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַיֵּשְׁבוּם בְּמִקְוֹם הַזֶּה: ט וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכְּרוּ אֹתָם בְּיַד
 סִיסְרָא שׂוֹר־צָבָא חָצוֹר וּבִיד-פְּלִשְׁתִּים וּבִיד מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלַּחֲמוּ בָם: י וַיִּזְעֲקוּ אֶל-יְהוָה כַּחֲבִיד וַיֹּאמֶר
 קרי וַיֹּאמְרוּ חֲטֵאֵנוּ כִּי עֲזַבְנוּ אֶת-יְהוָה וַנַּעֲבֹד אֶת-הַבְּעֵלִים וְאֶת-הָעִשְׁתָּרוֹת וְעַתָּה הֲצִילֵנוּ מִיַּד
 אֹיְבֵינוּ וַנַּעֲבֹדָךְ: יא וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-יִרְבֶּעֵל וְאֶת-בְּדֹן וְאֶת-יִפְתָּח וְאֶת-שְׂמוּאֵל וַיִּצֹל אֶתְכֶם מִיַּד
 אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב וַתֵּשְׁבוּ בְּטַח: יב וַתֵּרְאוּ כִּי נָחַשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי-עַמּוֹן בָּא עֲלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ לִי לֹא
 בִּי-מֶלֶךְ יִמְלֹךְ עָלֵינוּ וַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִלִּפְנֵיכֶם: יג וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בַּחֲרַתֶּם אֲשֶׁר שְׁאַלְתֶּם
 וְהִנֵּה נָתַן יְהוָה עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ: יד אִם-תִּירְאוּ אֶת-יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אוֹתוֹ וְשָׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ וְלֹא תִמְרוּ
 אֶת-פִּי יְהוָה וְהִיתֶם גַּם-אַתֶּם וְגַם-הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מֶלֶךְ עֲלֵיכֶם אַחֵר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: טו וְאִם-לֹא
 תִשְׁמָעוּ בְּקוֹל יְהוָה וּמִרִיתֶם אֶת-פִּי יְהוָה וְהִיתָה יַד-יְהוָה בָּכֶם וּבְאֲבוֹתֵיכֶם: טז גַּם-עַתָּה
 הִתִּיצְבוּ וּרְאוּ אֶת-הַדְּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר יְהוָה עֹשֶׂה לְעֵינֵיכֶם: יז הֲלוֹא קִצִּיר-חֲטִיִּים הַיּוֹם
 אֶקְרָא אֶל-יְהוָה וַיִּתֵּן קִלּוֹת וּמָטָר וַדַּעוּ וּרְאוּ בִּירְעַתְכֶם רַבָּה אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְהוָה לִשְׂאוֹל
 לָכֶם מֶלֶךְ: יח וַיִּקְרָא שְׂמוּאֵל אֶל-יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה קִלְת וּמָטָר בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּירָא כָּל-הָעָם מְאֹד
 אֶת-יְהוָה וְאֶת-שְׂמוּאֵל: יט וַיֹּאמְרוּ כָּל-הָעָם אֶל-שְׂמוּאֵל הִתְפַּלֵּל בְּעַד-עַבְדֶּיךָ אֶל-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 וְאַל-נִמּוֹת בִּי-יִסָּפְנוּ עַל-כָּל-חַטֹּאתֵינוּ רָעָה לִשְׂאוֹל לָנוּ מֶלֶךְ: כ וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל-הָעָם
 אֲלִתִּירְאוּ אֹתָם עֲשִׂיתֶם אֵת כָּל-הָרָעָה הַזֹּאת אֲךָ אֲלִתְסוּרוֹ מֵאַחֲרֵי יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֶת-יְהוָה
 בְּכָל-לִבְבְּכֶם: כא וְלֹא תִסּוּרוּ כִּי אַחֲרֵי הַתְּהוֹוֹ אֲשֶׁר לֹא-יוֹעִילוּ וְלֹא יִצְּלוּ בִּיתְהוֹ הַמָּה: כב כִּי
 לֹא-יִפָּשׁ יְהוָה אֶת-עַמּוֹ בַּעֲבוּר שְׂמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם לוֹ לָעַם:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל
 הַדּוּרוֹת, הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכַל דְּבָרָיו
 אֱמֶת וְצֶדֶק:**

**נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲרֵי
 לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה,
 הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:**

**רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה
 בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:**

שְׁמַחְנוּ, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבֹדָה, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחָהּ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבְנוֹ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד
אַחֲרָיו אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכָּבֵה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שֶׁנִּתְּתָה לָנוּ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וּלְמִנוּחָהּ, לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת. עַל הַכֹּל, יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ. יִתְבָּרֶךְ שְׁמֶךָ בְּכָל חַי תָּמִיד
לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

לזכות

לוי ש"י **הלוי** בן חנה

וזוגתו **שרח (אולגה)** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית, שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

FAX: (972) 3 9606108

ת.ד. 373 כפר חב"ד 72915 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 72915 Israel

E-mail: orhachas@netvision.net.il

Internet: www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

פקס 08-8502772 E-mail: chazak@015.net.il